

רבינו יונה מאימתי פרק ראשון ברכות

לשון רבינו ישעיה אחרון ז"ל.
א ראשית חכמה יראת ה'
פ"ד ה"ב סדר רבתינו
הקדושים להתחיל סדר
המשנה ביהדותו של הקדוש
ואמרו שחייב אדם לקרוא
ק"ש לייחוד שמו של הקדוש
ולקבל עליו עול מלכות
שמים ועול תורה והמנוח
ערכ ובקד שאל' ובשכך
ובקומך עכ"ל רי"ף ז"ל:

המאור הקמץ

מאימתי ה"ג וכן נמצא
בגמרא הגאונים ז"ל
ומתנחיים בה פירשנו ויקרא
אלהים לאור יום: וממאי
דהאי ובא השמש וסתר
הא' ביאת אורו הוא ומאי
וסתר סתר יומא פירוש
שהוא שעת צאת
הכוכבים דילמא ביאת
שמשו הוא ומאי וסתר
סתר נברא כלומר שהוא
סתר לאכול בתרומה
משעת שקיעת החמה.
ועל מה דאמרין מבדי
כ ה ג י ב א ימתי אבלי
תרומה משעת צאת
הכוכבים עלה דייקא'
[בבא] דהאי ובא השמש
וסתר הוא שעת צאת
הכוכבים שבא אורו אלא
שעת שקיעת החמה.
ואת דפירש' לה
אברייא דתניא ביאת
שמשו מעכבתו מלאכול
ואין כפרתו מעכבו
וגרסי הכי ממאי דביאת
שמשו הוא ומאי וסתר
סתר יומא שא"ל להביא
כפרה מעכב דלמא
ביאת אורו הוא שהוא
לפנות בוקר ל מ ה ר
ומביאין ראיה לדבריהם
מדכתיב קובי אורי כי
בא אורך שפירשו
לדבריהם כי זרח אורך
וכא' וסתר סתר נברא
כלומר שהביא כפרתו
וא' כדכתיב וסתר סתר
מלאכול בתרומה ואת
הגירסא עם פירושה
אינם דברים נכונים כי
הראיה שהביאו מ"כ בא
אורך אינה ראיה ופי'
אחר יש לנקרא התוא
ועוד במערכא דבעי
לה מבעיא ופשוט לה
מברייא אדרבה ממתני'
הוה להו לאפשטא דקתני
מאימתי קורין את שש
בערבין משעה שהכתיים
נכנסין לאכול בתרומתן
ואם אית' דכפרה מעכבא
לתרומה האי בערבין
בשהרין [הוא] ואי מוקב'
למתני' בהנך דלאו
מחוסרי כפרה נינהו
ברייא נמי הכי אפשר
לאוקיא ולא תפשוט
מינה כלל ועוד אמאי לא
איפשטא ממתני' בהדיא
דתנן פל' ועלה אכל
במעשר העריב שמשו
אכל בתרומה הביא
כפרתו אוכל בקדשים
הלך מחוורתא גירסא
ופירושה כדברי הגאונים
ז"ל וכמו שפירשתי.
ולענין עונת ק"ש פסק
הר"ף ז"ל משעת צאת
הכוכבים ויש מקילין
בדבר וסומכין על
תלמוד ירושלמי דתניא
קרא קודם לכן לא
יצא ידי חובתו א"כ למה
קורין אותה בבבב"ג לא
בשביל לצאת בה ידי
חובתה אלא כדי לעמוד
בתפלה מתוך דברי
תורה ועל זאת פסק
רש"י בפירושו [ג] ויש
מפרשים זה דברי
הירושלמי בענין אחר
שלא היו קורין אותה
בבבב"ג שלא בעונתה
בברכות אלא עשאוהו
כמו שאנו קורין אשרי
קודם תפלה מוסף
אחא נפקין לתעניתא אתא ציבורא בעין מקרא את

הכי
סידורא דקרא נקט דכתיב ובשכך ובקומך ומשום הכי
בש"מ ומפרש משעה שהכתיים נכנסין לאכול בתרומתן שזה יליאת
הכוכבים דכתיב גבי תרומה ובא השמש וסתר דהיינו ביהדותו של הקדוש
בענין הקדשים דתנן* טבל ועלה אוכל במעשר העריב שמשו אוכל בתרומה
הביא כפרתו אוכל בקדשים פירוש מעשר שני הוא קדשים קלים
גר מצוה והיו אוכלים אותם הצעלים בירושלים

ואם נעמא הבעל כגון שנגע בצבילה
או בשך לריך טבילה ומיד הוא טהור
ואוכל ממנו בלא הערב שמש אכל אס
הוא כהן ונעמא לריך טבילה והערב
שמש לאכול תרומה ואם נעמא טומאה
יותר חמורה כגון זכ או זבה וכיוצא
בהן שצריך כפרה אין הטבילה
והערב שמש מועיל לאכול קדשים
דחמורי עד שיצא כפרתו הרי שזמן
אכילה התרומה הוא מביאת אור
השמש ואילך ולענין ק"ש ג"כ מאותה
שעה ואילך קורין אותה:

עד סוף האשמורה הראשונה
דהיינו שליש הלילה (דף ג')
דשלש אשמורות היו הלילה דכתיב
באשמורת התיכונה ומדקאמר תיכונה
מכלל דאיכא לפניה ולאחריה וסבירא

ליה לר' אליעזר דמאי דכתיב ובשכך אינו ר"ל כל זמן ששוכבים במטותיהן אלא כל זמן שהולכין לשכב ועד שליש הלילה דרך קצת בני אדם שמהלכין
מלשכב ועדיין זמן שכיבה מיקרי: **והכמים** אומרים וכו' חכמים ור"ג חולקין על ר' אליעזר בסוף הזמן ודורשין ובשכך כל זמן שבני אדם
שוכבין במטותיהן ואפילו חכמים דאמרי עד חלות (דף ז' דף ט') אינם חולקין עם רבן גמליאל בענין הדרשה דבשכך דמודו דמן התורה זמנה
כל הלילה אלא פלוגתא דר"ג וחכמים היו עושין סייג להרחיק אדם מן העבירה ור"ג לא חייש לסייג ומיהו בין חכמים בין
רבן גמליאל כולו מודו דלכתחלה לריך לקרותה מיד בלאת הכוכבים תדע דהא אמרינן לקמן (דף ז') כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב
וכו' ורואה לומר שאפילו כשיצא מן השדה קודם זמנה אין לו לומר כיון שלא הגיע עדיין עונת זמן קריאת שמש אוכל והשתה תחלה אלא יש
לו לקרות תחלה או לשנות עד יליאת הכוכבים ויקרא קריאת שמש ויתפלל ואח"כ יאכל ובין דחזין דלפילו כשיצא קודם זמנה חששו שמא יצא
לידי פשיעה והעריכוהו לקרות או לשנות כדי שיתפלל מיד שמעין דדברי הכל שצריך לכתחלה לקרות מיד ביציאת הכוכבים ופלוגתיהו לא היו
אלא דיעבד חכמים סבירא להו דאפילו דיעבד אינו יוצא אלא עד חלות שמשו סייג ור"ג ס"ל דדיעבד יוצא כל הלילה: **ויי** להקשות
לרבנן דאמרי דאפילו דיעבד אינו יוצא אלא עד חלות אס עבר חלות מה יא' דניו שאס נאמר שלא יקרא כלל קשה כיון דקריאת שמש חיוב מן
התורה היאך יכולין חכמים לפטרו ממנה. ואית דאמרי דסבירא להו דאחר חלות קורא אותה בלא ברכות שהברכות שאינן אלא מדרבנן יכולין
הם בשלהם למנוע שלא יאמר אותן אחר שעבר זה הזמן אבל קריאת שמש שהוא מן התורה קורא אותה כל הלילה ואע"פ שאין שברו כל כך
כמו אס קרא אותה בברכותיה אפילו הכי יש לו שבר כיון שיוצא מחיוב של תורה וא"ת ולמה אינו אומר הברכות והא אמרינן גבי ק"ש של
סחרית שאע"פ שעבר זמן קריאתה שאומר הברכות כדתנן (דף ט') הקורא מכלן ואילך לא הפסיד ודייקין עלה (דף י') מאי לא הפסיד לא הפסיד
הברכות וי"ל דגבי קריאת שמש של לילה החמירו יותר מפני שהלילה היא זמן שיהא ואם ידע שיכול ללכת מחיוב קריאת שמש ומחיוב הברכות
אחר חלות יאמר בלבו מה לי וללילה הזאת להכריח עצמי לקרוא מיד כיון שאחר חלות אוכל ללכת ידי חובה מן הכל וגררתי למוציא הרב גר"ו
דכ"ל לרבנן שאפילו קריאת שמש עממה שהיא מן התורה כל הלילה אינו קורא אותה אחר חלות חכמים לפטרו ממנה עשה *כל זמן
שעושין כן משום סייג או משום קיום המלצה עממה דהיינו חזקן בלולב שמצוה מן התורה יוס ראשון ואפי' הפי כשחל יוס ראשון בשבת פטרו
חכמים לטעם *משום גזירה דשמא יעבירו ארבע אמות ברה"ר וגבי סדין צליית נמי אע"פ שהתורה חייבה אותו והתורה הכללים לענין הצליית
דכתיב לא תלבש שעטנז וסמך ליה גדילים תעשה לך דלמלא משמע שהסדין שהוא של פשקן עם התכלת שהוא לבוש על הגמר מותר מן התורה
אפי' הכי היו פטרינן אותו (מנחות דף מ: ב"ש גזירה משום כסות לילה כלומר שאע"פ שאס היה לבוש אותו ביום מחיוב להטיל בו צליית מה"ת
אפי' הכי פטרו אותו שילבשו בלא צליית כיון דלילה אינה זמן של צליית דמלכות צליית אינה נוהגת אלא ביום דכתיב ורחיקתם אותו וזכרתם
דמשמע כל זמן שיש בו ראייה יש בו זכירה וכל זמן שאין בו ראייה אין בו זכירה וגזרו יוס אטו לילה הרי שחייב מן התורה שלא ללבוש טלית של
פשקן ביום בלא צליית של תכלת ואפילו הכי פטרו אותו בית שמי' ללבשו בלא תכלת משום גזירה דשמא ילבש אותו בלילה ויעבור משום לא
תלבש שעטנז ובהא הלכה כבית שמי' הבא נמי אע"פ שמצוה קריאת שמש כל הלילה מן התורה אפי' הכי פטרו אותו חכמים משום סייג
דכתיבנא: **ואיפסיקא** הלכתא (גמ' דף ה:) כרבן גמליאל דאמר שסוף זמן קריאת שמש עד שיעלה עמוד השחר וזמן התכלת קריאתה
היא מיילאת הכוכבים ואילך כרבי אליעזר דבהא ליכא מאן דפליג עליה: ובירושלמי שואל על מה נהגו העולם לקרות ק"ש קודם זה הזמן והכי
אמרין התם הקורא קודם לכן לא יצא א"כ למה קורין אותה בבבב"ג ומדרי לא ללאת זה אלא לעמוד בתפלה מתוך ד"ת וכיון שק"ש של בית
הכנסת אינו ללאת ידי חובה ואח"כ לריך לקרותה בבית ללאת ידי חוב של תורה לריך כל אדם להיות מזהר בקריאתה ושלא יסמוך על הקריאה
שקורא על מטתו מפני כמה דברים האחד מפני שאותה שעל מטתו קורא אותה אחר אכילה ושתייה וק"ש של חוב לריך לקרותה קודם אכילה
לכתחלה דכתיבנא לעיל ועוד שאותה שעל מטתו מתוך שחושב שאינה אלא להצריח המזיקין בלבד כדלקמן (דף ה') פעמים שאינו חושש ואינו
קורא אותה ועוד שאינו מכין ללאת זה ידי חובה מן התורה ומלות לריכות כוונה *דאפי' מי שאמר שאינן לריכות כוונה מודה (ה) דלכתחלה
לריכות ועוד שאפילו בלא זאת הכוונה לריך כוונה הלכ לקבל עליו עול מלכות שמים במורה ובאותה שעל מטתו אינו מכין על זה ועוד שהק"ש
של חוב לריך שאומר אותה בצרכה ושיקרא לפחות ב' פרשיות ראשונות שבהן עול מלכות שמים ועול המצות וק"ש שעל מטתו אומר אותה
בלא ברכה ואינו אומר אלא פרשה ראשונה בלבד ומפני כל הטעמים האלו לריך שלא לסמוך ללאת ידי חובה על אותה שקורין סמוך למטה
ולריך ג"כ שלא להסמוך על אותה של בבב"ג: **א"ר** קד הוא הענין שבבית הכנסת יקרא קריאת שמש עם ברכותיה ויתפלל ולא יכין ללאת
ידי חובת ק"ש באותה הקריאה אלא לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה ויוצא ידי קריאת הברכות ואח"כ כשיהיה צביתו קודם שיאכל אחר יליאת
הכוכבים יקרא אותה ויתכין ללאת זה ידי חובה ויקרא אותה כולה במורה ובכוונה הלכ ואס לא יצלה לקרות אלא השתי פרשיות בלבד כגוי ליה
בהכי ואע"פ דאמרין בירושלמי ולריך להזכיר יליאת מזרים בזמנה דמשמע שצריך לומר פרשה שלישית שיש בה יליאת מזרים בשעה שקורא
אותה לחובה אפילו הכי כיון שהזכיר יליאת מזרים בצרכה בשעה שקורא אותה בבית הכנסת לא מזכירין ליה להזכירה פעם אחרת וכתב רב
עמרם ז"ל שבשעה שקורא אותה יברך אקב"ו לקרוא ק"ש ואומר מורי הרב שאין זה נכון שצרכה זו לא מצינו אותה בשום מקום ולפיכך נראה
לו שיותר נכון שיאמר אהבת עולם שנתקנה אלה (ב) ואפילו על קריאת הפסוקים או קריאת תלמוד תורה מצינו שנפטר מצרכה באמירתה
כדאמרין (דף יא:) השכים לקרות קודם שקרא ק"ש לריך לברך לאחר שקרא ק"ש אין לריך לברך מאי טעמא שכבר נפטר באהבה רבה ואס
תאמר כיון שאינו אומר ברכת מעריב ערבים היא לא צרכה שאינה סמוכה לחברתה וכל צרכה שאינה סמוכה לחברתה לריך לפחות זה בצורך
יש לומר שכיון שבמקומה היא סמוכה לחברתה אין לחוש עכשיו כשאומר אותה על קריאת שמש אס אינו פותח בצורך שיוצא בזה מצינו
בתלמוד (לקמן דף כט:) בתפלת הדרך שאינה פותחת בצורך וחוסת בה שומע תפלה מפני דכיון דבשמונה עשרה ברכת שומע תפלה סמוכה
לחברתה אס עכשיו אינה סמוכה לחברתה לא חיישין להכי. ועדיין יש לשאול כיון שאינו זמן קריאת שמש בשעה שקורין אותה בבית הכנסת
היאך יוצא ידי חובה מהברכות אס אינו לילה לענין קריאת שמש ויש לומר שאע"פ שאינו לילה ממש מפני שלא ילאו הכוכבים אפילו הכי כיון
ששקעה חמה והיו לילה לענין תפלה של ערבית כדלקמן *הכא נמי דייקין ליה לילה לקריאת הברכות ויכול לומר גולל אור מפני חשך וחשך
מפני

קורין את אאת שמש בערבין משעה שהכתיים נכנסין לאכול בתרומתן עד סוף האשמורה הראשונה דברי ר' אליעזר וחכמים אומרים עד חלות רבן גמליאל אומר עד שיעלה עמוד השחר: גמ' *תנו רבנן מאימתי מתחילין לקרות קריאת שמש בערבין משעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן בערבי שבתות דברי ר"מ וחכמים אומרים משעה שהכתיים זכאין לאכול בתרומתן סימן

מאימתי משעה שהכתיים נכנסים לאכול בתרומתן. כהנים שנטמאו וטבלו והעריב שמשו והגיע עתם לאכול בתרומה: עד סוף האשמורה הראשונה. והוא שליש הלילה כמו שפירש בגמרא. ומשם ואילך עבר זמן שכיבה ולא קרינן ביה בשכך ומקמי הכי נמי יומא הוא ולא זמן שכיבה ולפיכך הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו ואס תאמר איכ למה קורא אותה בבית הכנסת כדי לעמוד בתפלה מתוך דברי תורה והכי תניא בבבב"ג דברכות בירושלמי ולפיכך חובה עלינו לקרותה משתחשך ובקריאת שמש פרק ראשון שאלם קורא על מטתו יצא: עד שיעלה עמוד השחר. דכל הלילה קרוי זמן

[נגעים פ' י"ד מ"ג ושם איתא טבול יוס אוכל במעשר אכל בפסחים לה. ובכמה דוכתי מיייתי לה בזה הלשון טבל ועלה והיינו כך כמ"ש שם ב"ר' כג"ה]

א מיי פ"ק מלכות ק"ש סמ"ג ענין ית קורא סימן גלה: דף כ' ע"ב

ד"ת (פ"י) כשג ואל תעשה יבטליה (ד"ה): [סוכה מנ: וע"כ ס"ד מ"ד]

הנהגות ה"ב (ה) ג"כ ע"י לקמן ס"י כד כענין פתח דהמורה ובר"ס: כ"ה קורא: (ג) דאפילו:

[פסחים קיד: ור"ה כה ע"א וע"כ ע"ש ובא"ה ס"ה ס סעיף ד' מביא שתי דעות ומכריע שצרכות כונה וע"י סוף פירקין כר"י ס"ה ספח ויניקין]

[בבב"ג כ"ב ד"ה דעבר כמר]

ותפלת מנחה כך היה מנהגם לקרוא את שמש בכל תפלה שאינה סמוכה אל הברכות ונראה הפירוש הזה במורה א"ה בפרק זה רבי יוסי ורבי אחא נפקין לתעניתא אתא ציבורא בעין מקרא את **הראב"ד** ויפסידו הקריאה והתפלה התקינו שיכו קוראים ומתפללים ולא ילאו ידי מלכות שמים וקס והכל בברכות כדי שיסמכו גאולה לתפלה. מ"מ החכמים שבהם יוצאים ידי חובתן בברכות של ק"ש אכל ידי ק"ש לא ילאו וקורין אותה על מטתם ללאת ידי חובתן על דבר זה אלו סומכים בירושלמי: [ג] בתלמוד ירושלמי וכו'. א"ה כן כתב ר"ח והכריז רבי יצחק בן גיאות שהיו קורין אותה שלא בברכות כעין אשתי לא הוה שמתפללין אותה בלא ברכות בסמיכות גאולה לתפלה והירושלמי המבואר שכתב לא ידע ולא הכין והכי אני מפרש אותו בדף השני: ברכות

השנות

[א] ביאת אורו וכו'. א"ה עוד גירסא זו לריכת תיקון דהאי ובא השמש ביאת אורו אמסקא קאי דמאי וסתר סתר יומא אכל ובא השמש ביאת שמשו מכל מקום: [ב] ויש מפרשים וכו'. היא על מה הם סומכים על הירושלמי להקל כדי להפטר בק"ש קודם ללאת הכוכבים ולא אמרו בפירוש הקורא קודם לכן לא יצא ידי חובתו אלא על זה יכולים לסמוך שהמנהג היה להם שהיו קורים אותה בבית הכנסת קודם זמנה עם ברכותיה בשביל עם ששנות שהיו באים לברכה לערב והם יעשים וכדי שלא יאכלו קודם ק"ש ותפלה ואולי מתוך עיפוסה ישנו

ל להתפלל תפלת המנחה משם ואיך כדבעינן למימר צפ' תפלת השחר* וברכת אהבת עולם נמי
 בוקים יבול לאמרה כדכתיבנא לעיל ולפיכך לא חיישינן אם אומרים אותה קודם לאלת הכוכבים או אם
 שראל נמי אע"פ שהתקינו לאומרה בזילה כנגד יציאת מזרים שהיתה בזילה אפ"ה כיון שלא למדט
 מרובי דכל ימי חיך ואין כתיב שם לילה בפירוש אלא מייחור כל בלבד דרשינן ליה לא חיישינן אם הין
 תורה אור רש"י

סימן לדבר א צאת הכוכבים (א) ואע"פ שאין
ראיה לדבר זכר לדבר שנאמר ו'אנחנו עושים'
במלאכה וחצים מחזיקין ברמחים מעלות
השחר עד צאת הכוכבים ואומר ו'היו לנו
הלילה משמר והיום מלאכה שמעינן
השתא דבין למתניתין ובין לברייתא עונת
ק"ש לרבנן משעה שהכהנים נכנסין לאכול
הכוכבים והבין בהלכתא דקיימא לן יחיד ורבים הלכה כרבים והאי דאקשינן
דר' אליעזר אדר' אליעזר דתניא מאימתי מתחילין לקרות ק"ש בערבין
משעה שקדש היום בערבי שבתות דברי רבי אליעזר ותנן גמי במתניתין
משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן דברי ר"א לאו למימרא *דהאי דקתני
במתניתין משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן לר' אליעזר בלחוד היא
אלא בין רבי אליעזר בין רבנן הכי סבירא להו דהא לא אפליגו רבנן עליה
דרבי אליעזר אלא בעד סוף דרבי אליעזר סבר עד סוף האשמורה הראשונה
ורבנן סברי עד חצות אבל במשעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן לא
פליגי דאי לא סבירא להו לרבנן משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן
אלא ר"א בלחוד הוא דסבירא ליה הכי הוה להו לרבנן לאפילוגי עליה
במשעה כדאפליגו עליה בעד סוף ומדלא אפליגו עליה אלא בעד סוף
שמעינן דבין לר"א ובין לרבנן כולו סבירא להו משעה שהכהנים נכנסין
לאכול בתרומתן וכיון דס"ל לר"א בהדי רבנן משעה שהכהנים נכנסין לאכול
בתרומתן ואשכחנן ליה בברייתא דס"ל משעה שקדש היום בערבי שבתות
אקשינן *דידיה אדידיה ופרקין תרי תנאי אליבא דר"א ולהאיך פירוקא בתרא
דאמרין איבעית אימא סיפא רבי אליעזר רישא לאו ר"א ברירא מילתא
דמשעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן לרבנן בלחוד היא ולא רבי
אליעזר הלכך בין לפירוקא קמא בין לפירוקא בתרא האי דקתני במתניתין
משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן איתא לרבנן וכיון דאיתא לרבנן
עבדינן כוותיהו : עד סוף האשמורה הראשונה (ב) : *אמר רב יהודה אמר
שמואל

וְהָיָה בְּכֹונֵה לְלֹאֵת יְדֵי חֻצֹה שֶׁל קִבְלָת עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם וְאֵעֶפֶי שְׁאִינוֹ אֹמֵר כָּל הַבְּרִיתוֹת אֵין לְחוּץ
 אֶל פֶּרֶשֶׁה רִאשׁוֹנָה פַּעַם שְׁלִישִׁית סוּמוֹךְ לִמְטָתוֹ כְּדִי לְהַבְרִית הַמְּזִיקִין וּבִזֵּה יֹאֵל יְדֵי סִפֵּק מֵהַכָּל :
 וְשֶׁמֶתְפַּלֵּל עִם הַלְּבָבוֹר בְּבִית הַכִּנְסָה וְיִקְרָא ק"ש כְּמוֹ שֶׁקֹּרֵא פֶּסוּקִים כְּדִי לְהַתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ דְּבָרֵי תוֹרָה
 וְהַבְּרִיתוֹת גַּם לֹא יַעֲנֶה אִמֵּן בְּכֹונֵה לְלֹאֵת יְדֵי חֻצֹה אֲלֵא אִם יִרְאֶה לְאוֹמְרָהּ עִם הַקֶּהֶל בְּלֹא חֲתִימָה
 וְכוּכֵּים יִקְרָא ק"ש עִם בְּרִיתוֹתָיו לְלֹאֵת יְדֵי חֻצֹה וְאֵעֶפֶי שְׁאִינוֹ סוּמוֹךְ גְּאוּלָּה לְתַפְלָה שֶׁהָרִי מִתְפַּלֵּל
 וְשֶׁחֻצֹה אֲפִילוֹ הֵכִי מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּיּוֹן שֶׁמִּתְכַּוֵּין לְמַעֲוֶה לְהַתְפַּלֵּל עִם הַלְּבָבוֹר שֶׁהַתְפַּלָּה נִשְׁמַעֲתָ
 וְהוֹדְאֲמָרִי לְקַמֵּן (דף כז.) רַב לָלִי שֶׁל שַׁבָּת בַּע"ש כְּלוֹמֵר קוֹדֵם שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה וּבִדְוֹאִי לֹא הִיָּה קוֹרֵא
 מֵאֵל שֶׁלֹּא הִיָּה סוּמוֹךְ גְּאוּלָּה לְתַפְלָה וְאֲפִילוֹ הֵכִי לֹא הִיָּה חֲתָשׁ כִּיּוֹן שֶׁהִיָּה עוֹשֶׂה כֵּן לְמַעֲוֶה לְקַבֵּל שַׁבָּת
 וְאֵל מַעֲוֶה גְדוּלָּה הֵכֵא גַּמִּי אֵעֶפֶי שְׁאִינוֹ סוּמוֹךְ גְּאוּלָּה לְתַפְלָה כִּיּוֹן שֶׁמֶתְפַּלֵּל עִם הַלְּבָבוֹר מוֹתֵר :
 וְשֶׁתְּ בִּדְרֵךְ אַחֲרֵת יוֹתֵר נְכוֹנָה שִׁיקְרָא בְּבִית הַכִּנְסָה ק"ש וְהַבְּרִיתוֹת בְּלֹא חֲתִימָה וּפְתִיחָה וְיִתְפַּלֵּל עִם
 הַשְּׁהָרִי אַחֲרִים וּפְדֵרִים שֶׁל עוֹלָת גְּדָבָה גַּמִּי קִרְבִּין כָּל הַלֵּילָה וְאֵחָכ"כ בְּבִיתוֹ יִקְרָא ק"ש אַחֵר יִיֵּאֱחָת
 וְיִתְפַּלֵּל לֶשֶׁם *חֻצֹה וּבִזֵּה יִהְיֶה הַכָּל מִתּוֹקֵן שְׁאוֹתָה שַׁבָּכ"ה תִּהְיֶה לַעֲמוּד בְּחַפְלָה מִתּוֹךְ ד"ת כְּמוֹ
 עוֹךְ גְּאוּלָּה לְתַפְלָה וְהִנֵּה שֶׁמֶתְפַּלֵּל אֹתָהּ הַבְּרַכָּה [א] כְּדִי לְסוּמוֹךְ גְּאוּלָּה לְתַפְלָה הִיָּה כְּמוֹ שֶׁמִּשְׁחָדָשׁ דְּבַר
 וְאֵעֶפֶי שְׁאִין רִאשִׁי לְדַבֵּר זָכַר לְדַבֵּר שְׁנֵאֲמָר וְאֵנֶחָנוּ עוֹשִׂים בְּמַלְאכָה וְכו' יֵשׁ לְשֹׁאֵל הַאִיךְ אֲמָר שְׁאִין
 יֵאֱחָת הַכּוֹכְבִים הוּא לֵילָה וְאֵין לָךְ רִאשִׁי גְדוּלָּה מוֹז וְגַם בְּמַסַּכַת מַגִּילָה [דף כ:] מוֹכִיחַ בְּפִירוּשׁ מֵאֵלּוֹ
 יֵטֵי מוֹכִיחַ מֵהַפְּסוּקִים בְּפִירוּשׁ שֶׁכָּל זֶה הוֹמֵן הוּא זֶמֶן שֶׁכִּיבָה אֲמָר שְׁאִין רִאשִׁי לְדַבֵּר וְאֵעֶפֶי שְׁמוּכָה
 וְאֵיךְ הוּא לֵילָה דוֹקָא ג' כּוֹכְבִים בְּיוֹנִים אֲבָל פָּחוֹת לֹא הוּא לֵילָה דְּהֵכִי אֲמָרִי 'בַּמָּס' שַׁבָּת (ד' לֵה) :
 וְכֵן עֵלֶה לֹא כּוֹכְבִים גְּדוּלִים הַגְּרָאִים בְּיוֹם וְלֹא כּוֹכְבִים קְטָנִים הַגְּרָאִים בְּלֵילָה אֲלֵא בְּיוֹנִים וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן
 יֵיךְ לִיזַהֵר עַד שִׁירָאוֹ הַקְּטָנִים וְכֵן בְּמוֹאֲלֵי שַׁבָּת לִרְיָךְ לִיזַהֵר ג"כ שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת שׁוֹם מַלְאכָה עַד שִׁירָאוֹ
 וְכֵן עַד שִׁיֵּאֵל הַסֶּפֶק מִלְּבֹו וְבַע"ש ג"כ אִם הוּא יוֹם מַעֲוֵן יִקְבֵּל אוֹתוֹ מִבְּעוֹד יוֹם מַפְנֵי הַסֶּפֶק וְזֶהוּ
 הַמַּעֲוֶה ע"ד הַהֲרַגֵּל שְׁעוֹנֵשׁ הַסֶּפֶק יוֹתֵר מִהוֹדָאִי וְכֵן מֵלִינֵי שַׁעַל הוֹדָאִי מִבִּיא חֲטָאת וְאֲמָרִין (זִכְחִים
 א' יֵהִי דְמִי כְּשֶׁבֶה אוֹ שְׁעִירָה שִׁבִּיא לְחַטָּאת אֲלֵא דִנְקָא דִּי לוֹ בִּזֵּה וְדִנְקָא הִיא מַעֲוֶה וְהוּא שְׁתוֹת
 סָף דִּינָר וְאִם מִבִּיא אֲשֶׁם עַל הַסֶּפֶק כְּנוֹן שֶׁהִיָּה לִפְנֵי ב' חֲתִיבוֹת אַחַת שֶׁל שׁוּמֵן וְאַחַת שֶׁל חֶלֶב וְאֲבָל
 יוֹסִים שֶׁ וְכִרְיָהוֹת ד' כוֹז בְּמַשְׁנֶה) לִרְיָךְ לְהִבִּיא *כ' סְלֻעִים שֶׁהֵם מ"ח מַעֲוִין כִּי הַסְּלֻעַ ד' דִּינָרִים
 יֵיחַ מַעֲוִין וְעַל הוֹדָאִי סְגִי בְּמַעֲוֶה א' בְּלִבָּד וְהַעֲשֶׂם בִּזֵּה לְמַה הַחֲמִירוֹ עַל הַסֶּפֶק יוֹתֵר מִן הוֹדָאִי אֹמֵר
 אֲדֹם הַחֲטָא אֵל לְבֹו וְדוֹאֵל וּמִתְחַרֵּט עָלָיו וְחוֹזֵר בְּתַשְׁבּוּהַ שְׁלִימָה אֲבָל עַל הַסֶּפֶק עוֹשֶׂה סְבָרוֹת וְאֹמֵר
 אֲוֹתָהּ

בכמה נק"ש של המטה כ' רב עמדם שניר לנדר עליה אשר קדשנו במאותיו וזונו על ק"ש דס"ל כרבינו דק"ש של המטה עיקר ובהגהות אשרי פ"ה ר"ה ר"ה וזונו ק"ש של המטה הוא מפני המזיקין ואין לנדר על דבר שנתקן משום סכנה וכן על נטילת מים אחרונים אין מנכין על כך ע"ה

המאמר השמיני

שעשה עשוי וכדאי הוא אחד מן התנאים הנזכרים (בתנאי זה) בענין הוה לסמוך עליו בשעת הדחק ועיקר קריאת ק"ש שנית דברי תורה הוא ויש בה להקל כדגסתי בירושלמי ורבנן גמליאל פליג על רבנן ועבדי עובדא כוותיה שניה היא שניה לשנן ובכנסיה ודוכתי אשכחן דחשו רבנן לסוהר צבור וזמן יציאת הרכבים במתני' תני לה כלשון ר' אליעזר ובברייתא תני לה כלשון ר' יהושע מיהו י"ז הקרא אותה בביתו שלא באנום שפיר דמי למססך על שיעורא דמתני כדברי הרי"ף ז"ל:

הישגות הראב"ד

היו מקדימין שם קודם הכן החמם מ"מ לאחר השחר היו קוראין כדאריהו בחדר תמיד ומשני אונס העמוד לא היו מנחמיו לא לבק החמם ולא להכיר בין כחלה לבין ויואלין ויו רובין וכן אטו ארמיתו לכל מי שמחזירה כל האונס מבקש לבקש לדרך ויהא שמה לא וכל לעמוד במקום שצריכים עמוד וארשי"ה אמרו קורא עמם לא יא' ידי חובתו לא יא' השחר מזה הוואל ואלא מאונס עשה ולפי שהן עושים כן בכל יום לבחלה החמיר על הקורא עמם שלא כחמם ואחריו שלא יא' ידי שלא יא' רגיל עמם ולעולם הקורא לאחר עמוד השחר לא כריב משבול אפילו נחיו שגור עמוד השחר יום הוא לדברי הכל ואלא חמיר לק"ס ותיקין וגם ותיקין עומן לא קשבו להכין החמם משני שלא חמם אלא ק"ס קודם לכן אונס משני שיסמוך בגולה להסלה וישלל ביום והכל מפי תפלה : פוק חוי שלשה שיעורין שבחד בבק החמם לא נראה לי ע"כ השרכו בק"ס של שחרית בשמור דברי זה ההס : וכן בק"ס של ערכית אין ספק שלא יא' קודם ישיאת הכוכבים בין מאונס בין שלא מאונס והקולא

וְאִמְרָא בְּרַבְתָּ אֲהֵבַת עוֹלָם בְּלֻבָּד וּקְרִי
 שֶׁבְּרַבְתּוֹ אֵינָן מַעֲבָדוֹת וְאַחֵר שִׂיבֵל
וּרְבִינוּ הָאֵל גִּלְיוֹן וְז"ל אִמְרָא בְּדֶרֶךְ
 כִּמוֹ שֶׁאִמְרָו בִּירוּשָׁלַיִם וְלֹא יֵאֵל
 וּבִלְבָּא פְתִיחָא הַרְשׁוֹת בִּידּוֹ וְאַחֲרָא יֵאֵל
 חֲתֻלָּה וּקְרָא ק"ש אַח"כ עִם בְּרַבְתּוֹ
 יוֹתָר וּמִקְוֵבֻלָּת לִפְנֵי הַמָּקוֹם וְרֹאשִׁי לְדָבָר
 ק"ש בְּאִזְוָה שֶׁעַד כִּיּוֹן שֶׁלֹּא יֵאֵל הַסּוֹכֵב
 מִבְּעוֹד יוֹם וְלֹהֲסוּף מַחוּל עַל הַקּוֹדֵשׁ
יְבִי שִׁירָה לְהַחֲמִיר עַל עַמּוּמוֹ יוֹבֵל לִי
 הַגְּבוֹר וְאוֹתָהּ תַּפְסֵלָה יַתְפַּלֵּל * עַל שֶׁ
 הַסּוֹכֵבִים בְּבְרַבְתּוֹתָיִם בְּפִתְחוֹתָי וְחִתּוּמָי
 שֶׁאִמְרָו בִּירוּשָׁלַיִם וִיקְרָא ק"ש בְּעוֹתָהּ
 בְּתַפְלָתוֹ וְא"ל לַחֲדָשׁ בֶּה דְּבַר אַחֵר : **ג**
 רֹאשִׁי לְדָבָר שֶׁבִּפְרִישׁ נִרְאֶה מֵהַפְּסוּקִים
 הַפְּסוּקִים שׁוֹרֵי נִקְרָא לִילָה וְי"ל שֶׁמִּפְנֵי
 שֶׁהוּא לִילָה : **דְּהֵא** דְּלִמְרָא' דְּמִלְּמַת הַסּוֹבֵב
 סוֹכֵב א' יוֹם ב' בֵּין אֲשֵׁמוֹת ג' לִילָה וְהוּא
 וְאֵין הֵבֵל בְּקִיּוֹן בֵּין * (בִּינְיָמִין לִקְטָנִים)
 ג' סוֹכֵבִים קָטָנִים וְאֵם הוּא יוֹם מַעֲשֵׂי
 עֵינֵק הִירְאֶה לִיזְהַר מֵהַסְּפָקוֹת וְשֹׁלָא לַעֲבֹד
 ד' (מח.) דַּחֲטָאֵת (ג) דַּקָּא כְּלוֹמַר שֶׁאֵלֶּכֶם
 הַדִּינָר כְּדִלְמָרִי' (קְדוּשִׁין דף יב.) שֶׁשׁ מַעֲשֵׂי
 אֶחָת מֵהֶן וְאִתִּי יוֹדַע אִיזֵה מֵהֶן אֵכֵל
 וְהַדִּינָר ו' מַעֲשֵׂי אִישִׁשְׁכַּח דב' סֹלְעִים הוּא
 מוֹרִי הַרֵב שֶׁהוּא מַעֲשֵׂי הוֹדִיא מִשִּׁי
 וְכַרְבִּי יוֹשֵׁעַ דְּפִלְגֵי אֲדִירָא בְּדִיבְרִיתָא עֲכִילָא לִי
 שְׁקִירָא ק"ש עַל מַעֲשֵׂי אֵין קִיָּין לִבְנֵי גֵם אֵין בְּרִיךְ לִמְרָא
 וְכַרְבִּי יוֹשֵׁעַ דְּפִלְגֵי אֲדִירָא בְּדִיבְרִיתָא עֲכִילָא לִי
 שְׁקִירָא ק"ש עַל מַעֲשֵׂי אֵין קִיָּין לִבְנֵי גֵם אֵין בְּרִיךְ לִמְרָא

מע בתר תלת שעין בעיא רבי אחא מסחי' בידו א"ל רבי יוסי ותלא קרי
לא כרי לעמוד תחלה מתוך דברי הורה א"ל מפני הדריסות שלא ירו
יאה מוח כד עשרים חבטות תעניתא דיו מתחליין כעין מוספין
א"ל איהו כד עשרים חבטות דברי הורה' ועדיין א"ל לטו ואיהו להקדים ק"ש
ולגמא דתנאי בהאי מילתא ולא איפסיקא להבאת בהרייא משום דחוקא ד
ועדיין וכו'. א"ל ע"כ כי בתענית צבור וכתענית של ממונות משום
תפלה ובק"ש אבל כיו מאחרים את הכל מפני שהיו ממונתיים או
בשזין ועניני תפלה וכו' אלשי העמוד וזמרים פוקין דרמני וסליחות וזמרים
שעברה שעה מן היום או יומא מ"מ או כוללים בתוך פסוקים פסוק
ברא וכו' וכו' אלא כד שחא ימיו וזמרי שחא שעות וכו' איהו כקדק
דא אותה בעתה כי הוא לדר א פסוקא שחא זמרי ויזמא (דף קי)
כד מאחרים ק"ש לגמרי כי זו מלוא כדשות שדוה לדר מלוא אבל מה שחמיו
שחא לא יד' ודוהיזמא מה שחמיו שחמיו שחמיו שחמיו כד כד הוא כד
עין טגי ממועד הוא ואכשי המעמד כבר כיו מוכרין כזה המעמד שחמיו

ו'י'. א"א וכי התפלה תלויה בעמוד השחר אלא או בזהך החמה בסמיכות גאולה
ן או בזמן ק"ש לכל אדם שהוא משיכיר בין הכלת לזמן או מהמת דוחק כגון משכים
היה הלכך שופר וזולג ומגילה לחדד ומתפלל לחדד אפילו קודם עמוד השחר ולכשיגיע

לשון ריאז
 ים מגדולי חכמים שהיה
 מחזיר פניו וגורם תלמודו
 בשש שקרין בחורב
 וסותרים הבאונים שלא
 סותרו כן אלא נתי שחרתו
 אומנתו ע"כ כתב מיימון
 ופסוק שאין לו תרגום
 קראו שלא פעמים ע"כ
 וי"א שג' שלטו כיו כמו
 תרגום דידכו :

לשון רמ"א
 ואפי' עתקודם ודיבין שפלין
 לו מרגום שפלין עתקודם
 ג' פעמים וכלכל שאלה
 יקידום אלה יאמר לקדום
 לו בחתולת מרגום כל בפרס
 הכנס אלה כל פרסה
 ופרסה לקדום בשתה שאלה
 קודם קידולת הכבוד
 ונראה בעיני שאלף ימי
 הכבוד הכפרה שחזן ימי
 הכבוד שאלה הכרי ימי
 מתיש'ם הכבוד כתיבא
 כתיבא מרגום רמ"א ע"כ
 א כתב מרגום שאלה הכרי
 הכבוד עתקודם שאלה הכרי
 וכולל וממנהת דשבתה
 מתחיל לקדום את הכרי
 חתול דלת מקרי קידום
 שבתה אלה מתי וחקר
 מרגום י' חזן ר' את
 בניו אלה שאלה חתול
 שבתה עד שבתה חתול
 שפרסה ומיכיל שאלה
 כליום קודם מתיש'ם אחר
 כלילת ע"כ :

ד"ת ואית דמפרשי זה
כפי' עלמנו שדחה הגמ'
ולא הכנתי מאי ואית
דמפרשי דקאמר

ב ואפי' עמדות ודין
 כ' הדרגות זיל פיש"י
 שאין ד' הדרגות ורובן
 נמשך למחש' אפי' רחוק
 ונמשך ויכולה בכן ונראה
 דהק' עמדות ודין לפי
 שיש פסדים שיהיו בפי
 הדרגות וגם בירושלמי הוא
 מוסיף על כפי ה'
 דנקט עמדות ודין
 אפי' שאין צורך כל כך
 בתרגום אבל רחוק
 נמשך ויכולה בכן אפי' עמדות
 צריך לרמזם ג' עמדות
 מ"מ כגון להחמיר כפי'
 כפי' יצא דברים לכל
 הכוונות ולא שיש
 כמו התרגום כי התרגום
 הוא שביד עמי הקדש
 אפי' יודעי לבין הקדש
 וא"כ הוא הדין לנו
 על מביינינו ואלא כיוצא
 לפי שהתרגום מפרש כפי'
 דברים שאין לפנינו מחזק
 התרגום בדומה רב ויפ' **ה'**
 אצלנו התרגום הדפי'
 ק"א ונראה שהדפי'
 נפסדו מתוך יוצא ידי
 הדרגות כיון שהמדרש
 כל מה ומה ש' כ' :

ג' זמן הכנת הפילון
בשחרית הוא משיכיר
מבירו ברחוק ד' אמות
והוא שרגיל ללבוש
לפרקים שאם רגיל בו
חמיד אפי' בגילוי מביור
כמו שמבואר בתלמוד
א"ר ישראל ע"כ :

שיטת ריב"ב
ישלים פשוטיו. מל כל
שבת ושבת: אפי' שערות
ודיונו. שאין בו הגיוס:
מתני' בין חבלת לבין
פירשנו גמ' בין חבלת
שבת לבין שבת. בלומר
גיות אמר שנצטע' חבלת
ויש בה מקומות שלא
עלה שם הצטע יפה:
גמ' ערוד. המור הכר:
(להפלה) (התפילין) לשיטת
התליון

[א] ובמזרה. כ"ה בא"י :

היה מותר מפני שהיה סגי נהור ולא
שכרואה וחייב בקריאת התורה אסור ל
שאיתו רוצה לשמוע ספר תורה אלא ל
שקבע עצמו לקרוא אינו פוסק בה ב
בלל אח"כ ודייק הכי מלישנא דאמר
הוא מהדר אפיה וגרים ולמה היה
לארצ' להודיעו שהיה חוזר פניו אל
ולאי ר"ל שקודם שהתחילו (ג) ס"ת.

והיה מראה עצמו שלא היה רוצה
 ששמוע ס"ח לקרות ולפיקד היה מותר
 לו והוא הדין שבצדו זה הענין מותר
 לכלל אדם: **לעולם** ישלים אדם
 עם הפרשיותיו עם הצבור וכ'. כלומר
 שיקראו הצבור הפרשה בצית
 ההנגסת יקרא אותה בציתו בין בשבת
 בצדק בין בכל אותו שבוע אבל
 להקדים משבוע זה לשני שבועות
 או לשלושה ימים בני אדם שנהגו לקרות
 בכל יום ויום מהשבוע ומסיימין
 בשבת: **ואפי'** עשרות ודיבון. י'
 ממפרשים דנקט זה הפסוק מפני שאין

שאלו תרגום וקאמז שאפי' הפסוקים שאלהם תרגום כגון פסוקים של זכרית כעצמות ודיבון שאין לו תרגום חונקלום ששאין להם לא תרגום חונקלום ולא תתגר': **מתני'** מאימתי קורין את ש

אלא בשעת הדחק ומהדרינן משכירי
 של לבן ואין זה נכון שזה כשעלה עמ
 של תכלה ואחד של לבן ובשמיר צין
 צין תכלה לברית. משפטים מלשון ה
 הרב רבי נתן בעל הערוך לרד"י הוסיף
 ומס' ואילך זמן קימה לרוב בני אדם
 מלשון הגז' הרמונים כלומר עד שעה
 ואע"פ שבשאר מקומות (בשם דף קי
 עד שלש שעות שפירין זמן קימה לקב
 פירושם הפילין והא דאמרינן דזמן תפי
 זמן תפילין הוא אלא שחכמים חשבו
 כחאחרים לא בא למעט שאין זמן קודם
 הזמן אין מורין לו ומה שבאם משמיר
 ובקטעם דתלו אותו בשיריה את חבירי
 כדיליק (שם מג:) מקרה דוראיתא אותה

שָׁבָה. מִפִּי מוֹרֵי הָרֶבֶד נִרְאָה: **תְּנִי**
וּכְדֹאֲמֵרִין ע"ש חֲסִידָה וְחִיּוֹ רַעֲוֹ
לִהְיוֹת הַחֲמָה אִשִּׁי הֵב מוֹדוֹ דְּזִמְן הַתַּת־
דְּהוּא בְּתַרְתָּ פֶסֶק כּוֹוֹתֵיהוּ וְאִבִּי נִמְנֵם
מִקְדָּקִין בְּמִצְוֹת וְהִיוּ רוֹעִים לִסְמוּךְ גֵּא
וְאִם הִיוּ מִתְחַלְלִים לְקִרְבָּתָם מִיֵּד כְּשֵׁי
שֶׁתֵּן הַחֲמָה וּמִמָּלָא שֶׁלָּה הִיוּ יוֹסִינִן לֹם
לְסִמְיֻכּוֹת גְּאוּלָּה לְפִלְפֵּל מוֹדֵה שׂוֹכֵל לֹם
בְּשַׁעַת הַדּוּחַק שְׁקוּרָא אֲרוּתָה אַחֵר שְׁעָלָה
אַחֵר שְׁעָלָה עֲמוּד הַשָּׁחַר דִּיעֻבָּד (י)

והוא עד ג' שעות כר' יהושע ור"ה י'
יכול לעולה ולהתבסוס ולקרות עד שלש
במים כדי שלא תעבור זמנה ואם איתא
במים ויקרא ולא תשור למה שאינו סור
סומך גאולה לתפלה שהרי א"ח"ב י"ג
החמה משיסמך גאולה לתפלה הרי לנו
איפסיקא הלכתא כותיה וא"ת מגין לנו
ומה שהיו מדרקדים וקדיין קודם הגז
לריבין להתפלל מיד [ז] היו מדרקדיין
לדייראוף עם שמש יכולין הם לפרש בגז
אינה חלה עד הגז החמה לתפלה דגז
כדאמרין גבי תפלה [ו] (המנחה) (ז)
עדיין ואם איתא שזמן ק"ש לתפלה חלה
סמיכת גאולה לתפלה הרי א"ש' בלא
ק"ש [ז] א"ח"ב ולסומך גאולה לתפלה
לכתחלה היו מדרקדיין שיקראו ק"ש
מגין לנו דותיקין סוברין כר' יהושע ד'
גם זה מדכריהם שסוברים דדעיעזב
היחך היו מנמנמין כ"ב שיגמרו חותי
ס"ל דדעיעזב יולא אחר הגז ולפיכך
דרבנן עדיין לא עבר זמן ק"ש של
חזירו ברחוק ד' אמות ויכירו עד סוף
דעיעזב עד שלש שעות ואע"ג דאמרין
במהרה כל מה שיוכל והכי משמע בגז
בשעה שהחמה זורחת היו נילוות ניהר

ה' מחייב בקריאת התורה לדברים שניתנו בכתב אי אלה
פר ואפילו שסותרו אומנתו ונראה למורי הרב גר"י שאם קודם
זו ואמתה לקרוא מותר ואפילו לכל אדם דכיון שכבר התחיל
בדבר ס"ת אבל אם לא התחיל מתחלה אין לשום אדם אפי' מ

הוֹנָא בְּרִיָּה דְּרַב יְהוּדָה א"ר מִנְחָם אָמַר ר' אֲמִי
לְעוֹלָם אֵי יִשְׁרָאֵל *אָדָם פְּרִשׁוּתוֹ עִם הַצְּבוּר ^{טו}
^{כז}שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחֵר תַּרְגוּם *וְאִפְּלוּ ^סעֲמֻדוֹתָהֶן ^ח
כּ וּדְבִין שְׂכַל הַמִּשְׁלֵיִם פְּרִשׁוּתוֹ עִם הַצְּבוּר
שְׁנַיִם מִקְרָא וְאַחַד תַּרְגוּם מְאִרִּיכִין לוֹ יָמָיו

וַיִּשְׁנֹתָיו: **מִתְנִי***מַאימְתִי קוֹרִין אֶת שְׁמַע בְּשׁוֹ
ר' אֲלִיעֶזֶר אוֹמֵר בֵּין תַּכְלֵת לַכֶּרֶת [א] עַד הַנֶּץ
ג' שְׁעוֹת שָׁכַן דֶּרֶךְ בְּנֵי מַלְכִּים לַעֲמֹד בִּג' שְׁעוֹת
כְּאֵדָם שְׁקוֹרָא בְּתוֹרָה: **גַּמ'** תֵּנִיא ר"מ אוֹמֵר כ'
(6) יְהוּדָה אוֹמֵר כְּדִי שִׁיכֹר בֵּין חֲמֹר לַעֲרֹד אַחֲרָיו
י' בְּרַחֲוֹק אַרְבַּע אַמּוֹת וַיִּכְרְנוּ אִמֵּר רַב הוֹנָא הִלְכָּה
ג' בְּאַחֲרִים לַקְרִית שְׁמַע כּוֹתִיקִין דְּאִמֵּר ר' יוֹחָנָן וּו'
הַחֲמָה תֵּנִיא נְמִי הִכִּי וְתִיקִין הִיוּ גּוֹמְרִין אוֹתָהּ

להם תרגום צריך לקרוא אותם שלשה פעמים זה אינו נראה ש
יס (ד) ואחרים הרבה ולמה לא הזכירם וע"כ נראה דמשום
גלה תרגום ירושלמי שזהו מכללתו ומלכשתא צריך לומר אותו
ס ירושלמי אפשר שדי צטיאמר אותם שתי פעמים ואפשר שגר
ב צמחית כו'. כלומר מאימתי זמן קימה דמשם ואיך התחלת

תכלת ללבוש בגמרא חמורין בין תכלת שבה ללבן שבה *ואית
השחר מיד יכול להכירו ולפיכך נראה יותר כמו שפירש בתלמוד
ווליא של תכלת לחוליא של לבן הוא זמן קימה ומשם ואילך מתחיל
יר והבגדים למתדמיון בדין וצלי ואינו נראה דמה ענין תכלת בין
זמן לבש שקורין היכדי והדומה לתכלת ולפיכך אמרו דמשיכיר בין
כי משמע בירושלמי: **עך** הגז החמה . כלומר סוף זמנה לכדי
חמה מתחלת לזרוח בדאשי ההרים: **י** יושע אומר עד ג' שעות
ד' קמה) חין אנו פוסקין הלכה (י) לכל ישראל בני מלכים הם
ויואל דיעבד: **אמר** אבין לתפילין כחחרים . יש ספרים
משיירא את חבירו ברחוק הרבע אמות ויכירו לא משום
פני שהא זמן שינה ושמה יפיה בזה ואמרו (מנחות לז) הלכך
נולא אתא לאשמעין שאם בא לשאלו מתי הוא זמן נשיב לו
את חבירו פירוש בחבירו הרגיל אללו דאי בשאיתו רגיל אתא
משום דבתפילין כתב ראייה דכתיב וראו כל עמי הארץ כי ש
אפשר שזמן התחלתו הוא ג"כ משיירא את חבירו או אפשר

ומי הכי ותיקין היו גומרין אותה עם הגן החמה כדי לסמוך גא
והוא חשיבה ממש אלא קודם חשיבה ואמר מורי הרב נר"ו
קריאתה קודם הוא דהלכה כאחרים שאמרו משיירה את חז
הכי סבירא ליה שלא בא אצ"י לחלוק על הפסק שפסק רב ה
ה לתפלה היו גומרין אותה עם הגן החמה כדי שיתפללו מיד
את חזירו היה הרבה בין זה השיעור ובין הגן החמה והיה
גאולה לתפלה ומתוך כך היו לריבין לקרותה סמוך להגן
ותה לכתחלה משיירה את חזירו ברחוק ד' אמות ויכירו וקוד
עמוד השחר כדכתב' לעיל . הנה למדנו שיש בזמן התחלת ק
ון בשעת הדחק והשגית זמן קריאתה לכתחלה והוא משיירה

בן דל"ן [ג] זמנה לכתולה אלף עד אלף החמה בלכד מדתן בן
הבן החמה יעלה ויתבסה ויקרא ואלף לאו יתבסה במים ויקראוהו
דזמנה לכתולה אחר הבן החמה למה הזריבו אותה לקרותה
ג גאולה לתפלה מפני שראוי לחוש יותר שתכן החמה בימים
ועלות ולהתבסות ואין לך הפסקה גדולה מזו אפי' הבי רלו חכמי
המה מבין בזה"ל [ג] זמנה לכתולה עד סוף הבן החמה וצדיע
היקין וכו' [ד] דמן ק"ש לכתולה אינו אלא עד(סוף)הבן דלמא
א הו' עושין זה מפני שאין זמן ק"ש לכתולה אח"כ אלא מפני
ומורין אותה עם הבן החמה כדי שיסמכו גאולה לתפלה ועלום
ק"ש כמו גבי תפלה שהכל היא בכלל יראה וי"ל דבהכרח אנו למ
המא לשון ייראהו עם שמש אינו רואה לומר בזריחת השמש דו
היה) א"ר יוסי יהא חלקי עם מי שמתפלל (אותה) עם מדומי
ב הבן כיון שזמן תפלה אינה בתחלת זריחת השמש דוקא למה
הדקדוק יכולין לסמוך שאע"פ שיקרא ק"ש אחר הבן מעט עדי
לא ודאי אע"פ שזמן תפלה אחר הבן החמה הוא זמן ק"ש אינו
ונתה קודם הבן ושיגיעו לגאל ישראל בהתחלת הבן שמשם ואילך
יעבד יואל עד שלש שעות דילמא ס"ל דאפי' דיעבד אינו יואל
ואל אחר הבן מדחויקן שהיו גומרין אותה עם הבן החמה ואח
עם הבן החמה ממש היה להם לחוש שמה יעבור זמן ק"ש ולא
יו מלמדין כ"כ שהיו חושבין אפי' אם נעשה פעם אחת בשבוע
ה שזמנה דיעבד עד ג' שעות : **ומצינו** למדין שאפילו לא
הבן החמה וצדיעבד בשעת הדחק יכול להתחיל ולקרוא אחר
שזמנה לכתולה חנה מהבן החמה ואילך אפי' אם לא קרא אח
כס יומא (דף לז.) דתנן התם הילני המלכה עשהה נכרשת של
ממנה ובה היו יודעין שהגיע זמן ק"ש ואמר אביי (שם) לשא

חֹנֶס וְעֶבֶר הַזֶּמֶן ע"ל :]

כול לאממן על פה חבל אדם אחר
שנפתח ס"ת חוזר פניו ומראה עלמו
מזה מתחלה וראו אותו אנשי דב"כ
שתורתו אומנתו לספר בשם ענין

שנים פרשיותיו. של כל שבת ושבת: ואפילו
משורות ודינו: שאין בו חגוס: מתני'
תל. ירוק הוא וקרו' לגון כרתי (ב) כרשיון:
מ' ערוך. חמור הכר: לתפילין. להכית
תפילין שמונת הנחתן הוא קודם ק"ש:
ונמא

רית משיכיר בין תבלת ללבן
החמה רבי יהושע אומר עד
הקורא מכאן ואילך לא הפסיד
י שיכיר בין זאב לכלב רבי
ים אומרים כדי שיראה חבירה
באחרים אמר אביי ² לתפילין
יקין היו גומרין אותה עם הנג
עם הנג החמה כדי שישמך
גאולה

דאס איז דאס צווייטע פון אונזערע שרייבן וואס זיי האבן געשריבן אין יאר ה'תשנ"ה. ער איז דאס צווייטע פון אונזערע שרייבן וואס זיי האבן געשריבן אין יאר ה'תשנ"ה.

מפרשי בין בגד אחד של תכלת לבגד
ד' ירושלמי שבו חליות שצבניות יש אחד
ק"ש של יום : **רבי** אליעזר אומר
אלל כרתו אלל ודאי הגבון כמו שפירש
זה לזה הוא זמן התחלת ק"ש לכתחלה
חלה עד שתנך החמה והגן החמה הוט
שכן דרך בני מלכים לעמוד בג' שטופ
זהה הלכה היא וסוף זמן ק"ש הוט
גורסים לתפלה ואפילו לאלו הספריים
לילה לא זמן תפילין הוא דודאי ליל
ואין מורין בן ואבי דאמר לתפילין
שיראה את חצירו אבל קודם ז
לו לאחר כמה שעות לא יכול להכיר
ש"י נקרא עליך וצוית שמותו ביו
שמו משכיר בין תכלת שבה ללב

לה לחפלה . כלומר קודם הן החמץ
אע"פ שהותיקין היו קורין אותו סמוך
לו ברחוק ארבע אמות דהא רב הונא
גא' אלא שאמר שהותיקין מתוך שהיו
סתכן החמה ויסמכו גאולה לחפלה
להם להתאחר אחר ק"ש ולהמתין עד
החמה אבל לאדם אחר שאינו חושש
לכן אין לו לקרות אלא בדיעבד א"י
ש שני זמנים [א] לזכרי הכל הראשון
אם חזירו ברחוק ארבע אמות ויכיר

[illegible]

ז
ויכול אחר הכן לקרות ק"ש ולסמוך אח"כ גא

א מיי סייב
מהלי תפלה
סמג עשין יס
טור א"ח ס'י
רפה :
ב מיי ס"ג
מהל'תפילין
סמג עשין
כב טור א"ח
ס'י לומיי ס"ק
מהלי ק"ש סמג
עשין יח טור
א"ח ס'י כח :

הנהגות
הביה
(ח) ישיב בגמ'
גבוי רישיבא
(ב) שקורין
כרשינין
(ג) לקרו' בשר'
יכו' לשמוט
סית ולפיכך
ותיבת לקרו'
נמחוק (ד) רי'
ע' במגילה
ס"פ היה קורא
עומד בשר'
האומר יברכו
טובים: (ה) רי'
ע' רבנן
פ' ממנין
טעמ': (ו) רי'
כלומר דיכול
למחיל ולקרו'
אחר שעלה
ע"ה כיון
לדערע לו דחמ'
זה שיוא' לדר'
לחם לא היה
שעת הדחק
יתחיל לקרו'
אלא משיא'
את חבריו
ברחוק כו'
ולכ"כ דזה הו'
התחלה איכ'
שני זמנים
דיעדד וכו'
למחממא וזה
דזהו דיעדד
אס כבר קרא
אחר שיעלה
ע"ה אפי' לא
היה שעת הדחק
אזי ככלל
זמנים אלו
שנתנו להם
ולקרות בהן
וכ"כ בסמוך
דכ"ה נממנו
למדנין וכו' :

[illegible]

עין מעיפא

א מייסד מה' עשי
תפלי סמו עשי
יט טור ארי
ב מייסד מה' עשי
תפלי סמו עשי
יה טור ארי
סי פט
ג מייסד פק מה' עשי
קיס סמו עשי
יה טור ארי
סי נה
ד מייסד פק מה' עשי
קיס סמו עשי
יה טור ארי
סי כג
ה מייסד פק מה' עשי
קיס סמו עשי
יה טור ארי
סי נה כט ס
לו מה'

עֵינֵינוּ

[illegible]

הגהות

[illegible]

שמים לפניהם ושמים לאחריהם והק' ז' צדקות כנגד ז' ביום הללתיך א' ארובות ואחת קָרָה (א) אשמים של אחריהם דעריני קאי ארובות אמת ואמונה קָרָה השביענו וצרכת יראו עינינו לא חשיב דלא ניתקן כי אם צדורות האחרונים משום

תניא נמי הכי מניין למתפלל שלא ואלא על גבי מקום גבוה ויתפלל ראייה לדבר וזכר לדבר שנאמר ממעמקים קראתיך יי' וי' ב' חנינא משום הדם^ב לא תאכלו קודם שתתפללו בן יעקב כל האוכל ושותה ד קודם אחרי גוך אל תקרי גוך אלא גאיך זה קיבל עליו עול מלכות שמים: ר' יהודה אמר שמואל הלכה כרבי י שקורא בתורה אמר רב חסדא ברכות תניא נמי הכי הקורא מבא אבל מברך הוא לפניה ו לאחריה ויקרא ובבקר יעמדו שנ' ^וובשבע כדרכן שנאמר ^וובלכתך בדרך א" אדם שוכבין ובשעה שבני אדם וקורין ט וישבין וקורין ממין וקורין אבל בפרק ראשון אינו קורא ועו רמי בר יחזקאל העושה כדברי ב העושה כדברי ב"ש לא עשה כדברי ב"ש חייב מיתה דתנן א"ר כדברי בית שמאי וסיכנתי בעצמי בעצמך שעברת על דברי ב"ה: לאחריה ובערב מברך שמים לפני

לדבר שנא' ממעמקים קראתיך ה' מפני שפ

כִּי לְחֵן קִוְרָה צִבְרִיכּוּתִּים כְּשֶׁעֲבָר זְמַנָּה מֵחָל כִּכ שְׁפָה
מִידֵה לֹא שֶׁאִם יוֹשֵׁב עוֹמֵד וקִוְרָה מְעוֹמֵד אֵלֶּה אִם הִיָּה מִ
שֶׁב וְלִהְיוֹת מְעוֹמֵד לֹא יֵאָדָּה עֲבִיד וְקִוְרָה עֲבִירִינָה וְאִרְכִּי לִנְ
קֶצֶר הַלֵּב הַכִּיר מִיָּנוּ לְמִימֵר אֹרֹךְ יוֹם הֵקָּד וּמִטַּעַם זֶה נִהְיָ לְ

וְגו' *א"ר יוסי בר חנינא משום ר"א בן יעקב
המתפלל צריך שיכוין את רגליו שנאמר
וְרָגְלֵיכֶם רְגֵל יִשְׂרָאֵל *א"ר יוסי בר חנינא משום
ר"א בן יעקב מנין למתפלל שלא יעמוד במקום
הגבוה ויתפלל שנא' מִמַּעַמְקִים קראתיך ה'
א יעמוד לא על גבי כסא ולא על גבי ספסל
לפי שאין גבהות לפני המקום ואע"פ שאין
ממעמקים קראתיך ה' וכתוב תפלה לעני כס'
ר"א בן יעקב מאי דכתיב לא תאכלו עליו
על דמכס. א"ר יצחק א"ר יוחנן (ה) משום ר"א
שיתפלל עליו הכתוב אומר וְאוֹתִי הִשְׁלַכְתָּ
אמר הקב"ה לאחר שאכל ה' ושתה ונתנאה
בי יהושע אומר עד שלש שעות: אמר רב
הושע: הקורא מכאן ואילך לא הפסיד כאדם
זכר מר עוקבא מאי ז' לא הפסיד לא הפסיד
ז' ואילך לא הפסיד כאדם שקורא בתורה
: **מתני'** ב"ש אומרים בערב כל אדם יטו
ובקומך ובית הלל אומרים כל אדם קורין
כל למה נאמר ובשכבך ובקומך בשעה שבני
נומדין : **גמ'** *תנו רבנן ב"ה אומרים עומדין
ועוסקין במלאכתן וקורין וה"מ בפרק שני
סס במלאכתו כדבעינן למיזר (ג) קמן תני
ב"ש עשה כדברי ב"ה עשה ורב יוסף אמר
לא כלום רב נחמן בר יצחק אמר העושה
טרפון אני הייתי בא בדרך והייתי לקרות
מפני הלסטים אמרו לו כדאי היית לחוב
: **מתני'** "בשחר מברך שתים לפניו ואחת
ה' ושתים לאחריה יאחת ארוכה ואחת קצרה
מקום
פסוק ר"ל מתוך הלחקים והלכות קראתיך אמר שאני

והשחרית בקרבך עם עלי ודל (ז"ב כה) וחת עם
עושר דהא כח"ב כספם וזהבם אחם (ישעיה ס) חלל ר"ל
ותפלו על דמם וזה אסמכתא בעלמא הוא דפשיטיה דקרייתא
אומרם שיתפלל עליו הכחוש אומר ואותי השלכת וכו' אומר
חיל לאכול אינו פוסק היינו בזמנה אבל בשחרית אם היה
במשאול מה בל להשיענו שלא הפסיד בלדם שקורא בעניני
שדברים שכתב לא נתנו לאמרן על פה ושאר פסוקים
שם חובה דכיון שניתנה לאומרה על פה לחובה יכול לאומרה
על פה בכל יום מפני שהיא חובה כדאמרין במדרש *א
אמר לו בזכות הקרבנות שנאמר קחה לי עגלה משולשת
ומרו לפני פרשת הקרבנות ומעלה אני עליהם כאלו בנו צי
הכנים דכיון שחובה לומר בכל יום ברכת הכנים על פה
ואף דף סח: ובעבור שבחומש הפקודים קורא על פה
לא חששו בקריאת' אפילו כשאינו לחובה כלל של דבר
בשעה שאין בו מזה כלל ואין צוה משום דברים שכתב
ואי אומרים בערב כל אדם יטו ויקראו וכו' דסבירא
לא קאי אלא לעוסקים במלאכתן אבל בהני אחריני לא שג
דאע"ג דהלכה ככ"ה בכל מקום הבא כיון דכ"ה גופייהו כ
אמר שחם מטה כדברי ז"ש ח"יב מיתה שח"פ שאומרי
הוא מטה עצמו ומתכין לעשות כדברי ז"ש ולסחור דברי
ס לפניה וכו' אחת ארוכה ואחת קצרה וכו' פרש"י ז"ל ש
מרו להאריך קאי אח"י דאמר ברישא אחת ארוכה ור
והקשה עליו רבי יעקב ז"ל דהאיך אומר להשכיבו הוי
ינה הברכות הקצרות ואינו מונה בהן השכיבו ועוד ש

שכמה היתה הכירא זו הגה שאחר הגן הן
למעבד כי הא מלחא ואפ"ה מזה למקרי
קודם הגן כדי שיגמרו עם הגן ויתפללו
מר עת אחרת ואומר מורי הרב גר"י
אור שכוונת הרי"ף ז"ל היא דותיקין מפני
שהיו משערין בדקדוק היו מלממין
הגהות ומכוונין שמיד כשיגיעו לגלגל ישראל
ע"כ תהיה הגן החמה ושאר בני אדם אינם
בקיפין לשער כל כך ואם יבואו לעשותו
שמא יטעו ותגן החמה קודם ק"ש
ויעבור זמן לכתלה ועל כן ר"ד שלא
ישערו בזמנא אלא צענין שיוכלו לכל
עם להאפחות לקרוא קודם הגן פרשה
ע"כ ישראל שגה ושחיה הגן החמה מקריאת
ע"כ הגהות האמנות וכן נראה

נקל הוא לכוון ששהיה הנז החממה
בשיעור גדול כזה ואע"פ שאינו מכיוין
בצעין הנז החממה שיהיה כשמיני
לנאל ישראל אין לחוש לה שיותר טוב
שיקדים הנז החממה מעט מלממס
יותר ולבוא לידי ספק שמא תעבור
השעה ופי' ותיקין ר"ל מפולפלים
ומחודדים מלשון מפירק הרים (מ"א י"ט)
דמהרגמינ מוחק טוריא :
המתפלל צריך שיכוין את רגליו
שנאמר ורגליהם רגל
ישראל כלומר צריך שיחבר אותם וזו
ציון כאלו אינם אלא אחת מלשון רגל
קא דייק דמשמע שיהו סמוכים זה לזה
כמו אחד ובירושלמי נחלקו אמוראים
חד אמר כהנים וחד אמר כמלאכים
מאין דאמר כהנים עקב זלד גודל
שהכנים לא היו יכולין לפסוע פסיעה
גסה משום לא תגלה ערוךך עליו ויהיו
הולכים עקב זלד גודל וכמו כן בתפלה
יש לו להתפלל עקב זלד גודל ומ"
כמלאכים היה אומר שיהיו סמוכים
ומכוונים זה כנגד זה שידמו רגל אחת
שנאמר ורגליהם רגל ישראל והתלמוד
שלנו סובר כמ"ד כמלאכים הלכך
צריך שיכוין את רגליו זה כנגד זה
כדי שידמורגל אחד ויש שנהגין לתת
ריוח למעלה אלל האלצעות משום
דכתי' (ש) וכך רגליהם כקך רגל עגול
ואין זה כלום שהרי בתלמוד לא הזכיר
אלא שיכוין אותם ויסמכם בענין שידמו
אחד : ואע"פ שאין ראיה לדבר זכר

[illegible][illegible]

לתורה ול ישראל : פתח בדשכרה . בתחלת
הברכה פתח על מנת לומר שהכל נהיה
בדברו וכיון שהגיע למלך העולם מוכר שהוא
יין וסוים בדחמרה-שאלמר בורא פרי הגפן:
פשיטא שאף דהא אפילו סיים כל הברכה
בדשיכרא שאלמר שהכל נהיה בדברו יא :
אלא הנה קא מביעילין פתח בדחמרה
אדעתא לומר כפא"ג וכשהגיע למלך העולם
מוכר שהוא שכר ואמר שהכל נהיה בדברו :
מאי בתר פתיחה אזלינן שפתח אדעתא
לומר כפא"ג והוי כמו שסיים כך ואין
ברכה זו מוילא מיד (ג) שכר שאינו
מין גפן : פתח בשחרית אדעתא לומר
ויזר אור : סיים כשאלמר מלך העולם
טעם ואסא פתיחתו אשר בדברו מעריב
ערבים וסא (7) שער מוצידין ומדת יום
בלילה ומדת לילה ביום כדאמר' לעיל מנא
משקרא כי פתח על מנת לומר אשר בדברו
מעריב ערבים הוי דעתו לומר גולל אור
והוי כללו פתח אדעתא לשחרית וכן סופא
איפכא לעולם אדעתא דתרווייהו פתח :
ופתח ברכה אחרונה . בדקמא על דעת
לומר ברכת לחם הדיוט על המעיה ועל
הכלכלה

הגהות
חו"י
(א) ע"י בגמ'
דבעי למפשט
מתניא דבחר
הכי ודמי לה :

וסיים ג' בדתמרי יצא אי נמי
זייני אמר רבה בר (ג) חנינא
כל היום ולפיכך עשקורא וחוזר למור
שיטריך לחזור ולבדק שאלו על פי
בירושלמי אמר ר' יוחנן אמן אגרי
היום וכיון שכן ואחזנו מלוא עלינו
ממנה ציוס הוא כמו הלואה אללי
בצקר להפטר ממה שלומד ציוס. ב
שארם שאינו מצרך כשנכנס לישן ב
שנה אין ידיו נקיות ידיים עסקניות ה
אחרת שהאכילה היא יותר עיקר מכל
שמשתמש בה עד אכילה אחרת הבא
רש"י ז"ל שבשעה שהתחיל הצרכה טע
הכיר שהוא יין וגמר הצרכה כראוי וס
שהיה מכיר שהוא יום והתחיל צאי"ו
דמתחלה הכיר שהיה לילה והתחיל לול
החסימה כדמפרש ואולי ומאי דמדמי
שהתחיל הצרכה הבא נמי אולי בחר
יאל ופלי זה הפי' יש לשאול מאי דאמרי
פתיחה אוליין וא בחר חתימה אוליין
על היין מה בך הרי נעשית המלוא ו
דמשום הכי אמריין בחר פתיחה אוליין
כראוי : **אמנם** רבינו האי גאון ז"ל וכן
שלא נכתוב לצדק על השכר מתחלה כ
ש"ס ב"ז מעשה שהמעשה הוא במקום
באמירה (י) בלצד ודאי לריבוי כוונה
ורבינו שמואל ז"ל סובר שאע"פ ש
אנו יולא והבא מהאי טעמא
ומזה הטעם אומר שגוהנין העולם
שבשעה ששמו אותה בבכ"ג"ה יתה כ
יאל : **והרמב"ם** ז"ל מפרש צע"כ
בפ"ה קודם שיטעה בגון שאמר צאי"ו
נהיה בדבריו וגמלא שהיה הסיוס כמו
צאי"ו אמ"ה בפ"ה ושהכל נ"ב מאי בחר
בסוף שהכל והצרכה נאלמה כראוי וי
בריי"א בדשחית פתח ביולר אור מפ
וכן כולה על זה הדרך כמו שכתבו למ
דחיתום האמור בבאן ר"ל חיתום מדבי
ובארות חתימה עלמה אמר מתחלה
ואע"פ שההלכה מתפרשת בדוחק
בדברו בפ"ה יאל וכן על ה
עצבים יוצר המאורות יאל ולא נחוש ל

[illegible]

היום ואין נריך לברך לכל פעם ופעם
מקרה דמי שקורא בקציעות דין הוא
כיון שכונתו עכ"פ לקרות או לשנות
היה ללמוד היה לו לברך כיון שמתחלה
לא נכתבין לאמרה על קריאה שיקרא
ביום אלא שנהגו העולם שלא לברך
כלל אפי' בצוהם ללמוד דרך מקרה
משום דכיון דמאות הקריאה כל היום
היא אותה הצרכה שבצדק פוטרת כל
מה שיקרא ביום אלו הם דברי ר' ינאי
וזהו דאמר מורנו הרב גר"ו דאכת'
איכא למידק דהא חזינ' צניעות ותפילין
שמצותן כל היום ואפי' אם חלץ אותן
והוציאו ומניחן פעם אחרת לריך לברך
ובצניעות נמי אפי' שמצותו כל היום
אם מתעטף בו הרבה פעמים ביום
לריך לברך על כל פעם ופעם וקבלה
ביום מרביתיו שאפי' נפל מעליו ולקחו
מיד ונתעטף בו שמצדק עליו ואפי'
שלא נכתבין להסירו מעליו והכא נמי
אפי' שמצות הקריאה כל היום היה
לו לומר שיברך ברכת התורה בכל
פעם ופעם וגררה לו לתרץ שאינו
דומה זה לזה מפני שהתפילין כשחוללן
או הציצית כשמפסימן מעליו נגמרה
מצותן ולפיכך כשחזר ומניחן פעם
אחרת מצוה אחרת היא וגרץ לחזור
ולברך אבל בקריאה כשקרא פעם
אחת עדיין לא נגמרה מצוה שהיא
לא נאמר שהלילה מהיום האחר הוא
זה הלילה הולך אחר היום וכדאמרין
בשכיר אין לו לברך בטל ממלכתו כל
מהקריאה ומה שאנחנו מתבטלין
היום הוא ולפיכך בצרכה שבידך
ההורה רבי יעקב ז"ל לענין סוכה
עשה שמתחיל להתגמנם שמה אכילה
בשעת אכילה פוטרת הכל עד אכילה
הה כדו שיפורש השניה והעיוול וכל מה
שדשכר וסיום בדחמרא ואלו רבו' פירש
הש"ס שיהיה נהיה דברו וביניהם
שחרית פתח ציור רבו' (א) ר"ל
ביום פתח במעריב ערבים רבו' פירש
כיון שחתם בטעות שהכל הולך אחר
החשישין למה שנתכוון בטעות בשעה
ופתח במעריב וסיום ציור המאורות
בדחמרא וסיום בדשכר מאי בחר
שאפי' שכונתו היה לברך בטעות
(כה) דמאות לריכות כוונה אתי שפיר
החתימה אזלינן ואלא שהיתה החתימה
וקשה להם דהוא לן למימר שאפי'
דמאות אינן לריכות כוונה ה"מ בדבר
וכן כל כיוצא בזה אבל במצות שתליה
לא כמי שלא עשה שום דבר מהמאות:
בכל כשמתכוין בידיעה שלא ללאת ודאי
שלא ללאת: משכר כלל אלא מחמרא
דלא צריכ' ואין הצרכה לבטלה מפני
כיון שנתכוון שלא ללאת אלא מן היין לא
כמו אם היה שכר ואפי' סיים ואמר
שכר כלומר שחתם מיד שאמר שהכל
בדחמרא וסיום בדשכר כגון שאמר
כרחה לא היתה כלום או אחר מה שאמר
שאיכא א"ל צרכה לבטלה והאי אידך
המאורו' חתם צה" המעריב ערבים
יישות אהדי ולזה הפירוש אינן דומות
למעלה הוא שבסוף אמר מענין אחד
הוא שהפירוש האחר הוא יותר עיקר:
שאמר על היין צה" אמ' שהכל נהיה
אור אם חתם בשחרית צה" המעריב
ביום צרכה העץ ועל פרי העץ אמר צרכה
לצרפת ז"ל שגם על היין אם שתה אותו
לזה: דחמרא סעיד ומשמח והיין בה
לחלה כמו על הפת אלא משום דלא

קבעינן

[illegible]

בבד : גמ' לכתבה בלה"ק : ע"כ
 מידי . אבל בדלי"ת יאריך עד
 בחי"ת בשביל אריכות הדל"ת
 מח : כדי שתמליכהו . שתאריך
 שיפור

רבינו יונה היה קורא פרק שני ברכות

עין משפט

א כן פסקו מיי' וסמ"ג ומרדכי אכל ה"ג והראב"ד פליגי שצריך לעמוד עד על לבדן וכן נראה דעת הרא"ש והטור ובסוגיות מיי' יט שפסקו שצריך לעמוד כל הפרק: לשון רי"א:

וכנראה צעניו שלא נאמר כן אלא כשקרא ק"ש בברכותיה עם הצבור בנ"ה וזמר והוכיז יציאת מנרים והצבור פעמים קורא מעמוד יום קודם אלא הכובעים מפני טורח הצבור וכל א' יוצא אחר כן בק"ש שקורא על מנתו וזאת יציאת הכובעים וכן הוא שטת המורה ושיטת ר"ת ורבינו מנחם אומר שקורא על מנתו פרשת שמע והיה אם שמוע וזוהי פרשת יציאת שאין זמן יציאת בלילה ועל אותו הקריאה נאמר שאם נאמנם בשנים אין מקומו אותו אלא בפסוק ראשון כדי לקרוא ק"ש בזמנו כי כבר הוכיז יציאת מנרים וצריך ברכות של ק"ש בנ"ה ויוצא בן אפי' מעמוד יום כמו שיתבאר בפסוק תפלת השחר: ב כתב הרא"ש ז"ל ה' דקאמר נאמנם בשנים יצא ק"ש שהוא מדומים ואינו יכול לקרות בזמנו מכאן ואילך מוכיז היה קורא את כולה וכן ה' דא"ל רב נחמן לרבי עובדיה בפסוקא קמא זעיר כלומ' הקניני משנתו עד שאוכל לבטל שפי' לא תעשרן אף אם הקרא בלא כוונה לא תעשרני לסיקני דמלתא דפשיטא היה שצריך לקרות את כולה והיה דרכי יהודה הנביא שיהיה קורא פסוק ראשון בלבד ואמר בר קפרא דרבינא מור ומומר ההם מיידי שטער זמן הקריאה קודם שגמר למדור וזאת כיון דבשי' שיקרא את כולה למע' לא הפסיק לקרואה דאפי' מי שחורכו אומנתו תנן דמפסיק לק"ש וי"ל דה"ל אדם שלומד לבדו אכל מי שלומד תורה בנרים אין לו להפסיק עכ"ל:

ג המדקדק בדברי מיי' אינו חולק על זה עם סוס פוסק: ד לדעת מיי' אביו ורבו לא הו' בכלל מפני היראה ולדעת הרא"ש וטור אביו ורבו הו' בכלל מפני היראה ולפנין להפסיק לקדים לקדושה ולברכו נחלקו בה הפוסקים י"א אומרי' אפי' שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד אינו פוסק בכיון שפוסק בשבחו של מקום אין לו להפסיק בשביל שבה אחר ובסמ"ג כתב ששני קדים וקדושה ואמן של הלל הקדוש ואמן של שומע תפלה כ"מ וי"א שפוסק לכל הפילו בנאמנם דלא גרע ממה שפוסק לשאל מפני היראה ולהשיב מפני הכבוד ולזה הסכים הרא"ש ז"ל וכתב בעל המנחתה הקורא את שמע וקרא הכון לעלות לתורה צריך לעמוד לקרות בתורה לבדו התורה מק"ו מכבוד הכריות ויראהם שפסקים בשבילים: טור: ובעל העיטור ז"ל כתב כיון שברכה אחרונה דמגילה במנהגא תליא מילתא אין לגעור בני שטת בקריאתה דלאו הפסקה היא אלא בקריאה תליא מילתא ואינו נראה דכיון שהוא מברך צריך

הרמיונות שהיה עושה לכל ד' דהכי אמרינן התם א"ל רב לרבי חייה לא חיונא לרבי דמקביל עליה מלכות שמים אמר ליה בר פתאי בשעה שמעציר ידיו על גבי עיניו מקביל עליו עול מלכות שמים: אמר שמע ישראל ונאמנם בשנים יצא אין לפרש שנאמנם בשנים ולא אמר כי אם זה שא"כ הריך יצא ועוד דאמר' בפסוקא קמא זעיר טפי לא תעשרן ואם לא היה קורא כלל הריך היה אומר שגיחוהו שלא יקרא והלא אינו יוצא בזה בלבד דאפי' למ"ד ק"ש מדרבנן מ"מ צריך לאומרה ועוד דברכת אמת ויציב מן התורה כדבעינן למימר לקמן (ד' כה) ולפיכך נראה דנאמנם בשנים ר"ל שהיה קורא כל השאר מתנאמנם ולפיכך יצא דכיון דפסוק ראשון שהוא עול מלכות שמים אמר אותו בלא נמנע אפי' שכל השאר קורא מתנאמנם הואיל וקרא אותו יצא וגם בכל שפרי ספרד המדוייקים אינם גורסין בשנים וגם רבינו האי גאון ז"ל כך כתב ונאמנם יצא ומפרשי רבנן דנאמנם בשנים כלומר שאמנם אותו השנים והיה מתנאמנם ואין יכול לבטל כמו בפסוק ראשון: פרק קדמון יקרא ק"ש מי ששוכב על אחוריו נקרא פרקדן והוא מלשון פורי הקדקד כלומר שהוא שוכב על קדקדו והיא דאמרי פורי הקדן ומפרשינן קדן כמו קדל ור"ל שה' שוכב על ערפו מלשון קשי עורף דמתרגמינן מחורי קדל והכל עולה לדרך אחד וכבר כתבתי זה בפסחים: ר' יהודה אומר בנאמנם שואל מפני היראה וכו' נחלקו המפרשי' בענין הפסקה בק"ש ובברכותיה לקדים ולקדושה ולברכו אם פוסק או לא יש מי שאומר שאפי' שפוסק מפני היראה ומשיב מפני הכבוד אפי' אינו

פתיח ואין זה כלום: עוד על לבדן בעמידה: אפי' לבי' דאמרי עוסקין במלאכתן וקורין (ה) מהלכין וקורין מודים הס' צריך לעמוד עד המקרא הזה לפי שער כאן מלות כונה: לא שאם היה יושב עומד. אלא קורא מיושב: בפסוקי קמא זעיר: אם תראה אותו מנמנע זעירי עד שאנער יפה בפסוק ראשון: פרקדן: שוכב על גבו ופניו למעלה: לייט אמאן דגני אפרקדי: כי שמא יתקשה אצרו מתוך שנתו ויראה לרבים: מיגנא: כלומר לישן: כי מנלי. כשהוא מופה על גבו שפיר דמי: אכל מיקרי ק"ש אפי' מנלי נמי אסור: לפי שמקביל עליו עול מלכות שמים דרך שררה ודרך גאון: אחאי תנא דבי ר' חייא: שהיה שונה בבית ר' חייא: ימים שהיחיד גומר בן א' את ההלל: שהוא חובה לכל אדם והן כ"א ימים לכל שנה: פוסק: לשאלת שלום: חלו לנכס מן האדם: כשיש לנכס לעסוק בכבוד המקום (ג) דא:

יוחנן ה"ג דרבי ר' נתן: אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא משמיה דרב אמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ונאמנם בשנים יצא ב' א"ל רב נחמן לרבי עובדיה בפסוקא קמא זעיר מכאן ואילך לא תעשרן א"ל רב יוסף לרב יוסף בריה דרבא אבוך היכי הוה עביד א"ל בפסוקא קמא מצער נפשיה מכאן ואילך לא מצער נפשיה: אמר רב יוסף פרקדן לא יקרא ק"ש שהוא דלא ליקרי האמונא שפיר דמי והא ריב"ל לייט אמאן דגני אפרקדי מוגא כי מצלי פורתא שפיר דמי מיקרי אפי' דמצלי אסור והא ר' יוחנן מצלי וקרי ג' שאני ר' יוחנן דבעל בשר הוה: אפי' בפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב: ת"ר היה *קורא ק"ש ופגע בו רבו או מי שהוא גדול ממנו בחכמה בפרקים שואל מפני הכבוד וא"צ לומר שהוא משיב ובאמצע שואל ד מפני היראה ואין צ"ל שהוא משיב דברי ר"מ ר' יהודה אומר באמצע שואל מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ובפרקים שואל מפני הכבוד ומשיב שלום לכל אדם וכן הלכתא כבעא מיניה אחאי תנא דרבי חייא מר' חייא (א) בהלל ובמגילה מהו שיפסיק מי אמרינן ק"ש דאורייתא פוסק הלל דרבנן מבעיא או דלמא פרסומי ניסא עדיף א"ל פוסק ואין בכך כלום אמר רבא ל' ימים ה שהיחיד גומר בהן את ההלל בין פרק לפרק פוסק ב' באמצע הפרק אינו פוסק (ג) ימים ז שאין היחיד גומר בהן את ההלל אפי' באמצע הפרק פוסק (ג) והלכתא (ד) כרבא: ימים שהיחיד גומר בהן את ההלל כתבנום בענין חנוכה (ה): אמר רב כל הנותן שלום לחבירו קודם שיתפלל באילו עשאו במה שנא' חדרלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא אל תיקרי במה אלא

פוסק לקדים ולקדושה דכיון שפוסק בשבחו של מקום אין לו לפסוק בעבור שבה אחר ורוב הפוסקים הסכימו שיפסיק אפי' בנאמנם הפרק דלא גרע ממה שמפסיק מפני היראה ומשיב מפני הכבוד ולזה נטה דעת הרב מורי נר"ו ומביא ראיה מדחזין דפליגי בגמרא (ד' כה): אם מפסיק בתפלה לקדים ולקדושה אם לא ואפי' שפסקה כמ"ד שאינו מפסיק אפי' הכיון דבתפלה ל"ה אפי' המלך שואל בשלמו לא ישיבו אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק היו חולקין אם מפסיק לקדים או לא מכלל דבין ד"ה מפסיק מפני היראה ומשיב מפני הכבוד פשיט לה לכולהו דמפסיק הלכך לקדים (*ולקדושה) מפסיק אפי' בנאמנם הפרק ולברכו נמי כיון שהיא הפסקה מונעת לענות ברוך ה' המבורך מותר דאין בו כדי שאילת תלמוד לרב דהך כדי דבור כדבור דמי ואפילו למודים נמי מפסיק אכל נראה למורי הרב דבמודים די בשקחה בלבד (ג) שאם יאמר יולרנו יולר בראשית בו ה"ל הפסקה גדולה: בה"ל ובמגילה מהו שיפסיק וכו' אומר הרב מורי נר"ו שההפסק שהזכירו בכאן הוא כעין ההפסק שהזכירו לעיל גבי ק"ש ומבעיא ליה אם יפסקו ג' בנאמנם הפרקים מפני היראה ומפני הכבוד מ"א דאורייתא פוסק הלל דרבנן מבעיא או דלמא פרסומי ניסא עדיף א"ל פוסק ואין בכך כלום ולפי' זה קשה הלשון ואין בכך כלום שהיה די לו לומר פוסק אלא שנוכל לישבו ולומר דה"ק פוסק כמו בק"ש ומשום פרסומי ניסא דקאמרת אין בכך כלום ונוותר אכל ודאי הפסק אחר לשיחה בעלמא אסור ואפי' בין פרק לפרק: אמר רבא ימים שהיחיד גומר בהם את ההלל בין פרק לפרק פוסק כמו בק"ש בנאמנם הפרק אינו פוסק כלל (ג) ורבא חולק על דברי ר' חייא ואומר דבנאמנם הפרק לעולם אינו פוסק ואפי' מפני היראה כיון שאפי' היחיד חייב לגמור בהן את ההלל ואפי' שפוסק בנאמנם ק"ש אינו פוסק בהלל שאינו פוסק בשבחו של מקום וימי' שאין היחיד גומר בהן את ההלל כלומר דבין זכור ובין יחיד אין גומרין את ההלל כגון הלל דר"ח או הלל של פסח משני ימים הראשונים ואילך אפי' בנאמנם הפרק פוסק כלומר מפני היראה ומפני הכבוד כמו בק"ש והיה יכול לומר ימים שאין גומרין בהם את ההלל אלא משום דקט ברישא לשון יחיד תנא כפי יפא נמי לשון יחיד: ונראה מכאן לפי זה שאפי' בימים שאין גומרין בהן את ההלל שהיחיד מברך עליו מדאמר בנאמנם הפרק כלל דבר אלא שבפירוש נראה במס' שבת (*בהרי"ק) שאין היחיד מברך מדאמרין התם (השני דף כה) תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר ודאי ר"ל לא יתחיל בצרכה ואם התחיל בצרכה וחותם בא"י מלך מהולל בתשבות דאי בלא צרכה אמוי לא יתחיל וכו' מונעין לו שלא יאמר הפוסקים אלא ודאי יחיד לא יתחיל בצרכה קאמר ומאי דאמר הכא שאינו פוסק לשיחה בעלמא לא מפני שמברך עליו היחיד אלא אפי' שלא בירך עליו כיון שהתחיל בשבחו של מקום אין לו להפסיק בשיחה בטילה: ורבינו יעקב ז"ל אומר שאפי' בימים שאין גומרין בהן את ההלל חייב לברך ודייק מאפי' דהכא שאסרו לפסוק בשיחה בטילה ומה שאמרו יחיד לא יתחיל לא נאמר על ההלל דר"ח וכיוצא בו אלא כך הוא הענין שיקר ההלל נתקן על כל צרה וצרה שלא תבא על הצבור

שבשעה ששור שתחשוב בלב כך: מעמוד. כלומר אפי' לבי' דאמרי עוסקין במלאכתן וקורין צריך שיעמוד פ"כ כדי שיוכל לבטל את לבו: בפסוקא קמא זעיר: אם ראותי מנמנע זעירי עד שאנער יפה בפסוק ראשון: פרקדן. גבו למעלה ופניו למטה: לייט מאן דגני אפרקדי: שהוא דרך גנאי. מיגנא לישן. כי מנלי שפיר דמי. כשהוא מונע על גבו מעט שפיר דמי אפי' מנלי נמי אסור לפי שמקביל עליו[עול] מלכות שמים דרך שררה

א מיי' פ"כ מ' ק"ש סוג עשין יח טור א"ח סי' סו: ב מיי' פ"כ מ' מגילה סוג עשין ט"ו קטור א"ח סי' תל"ב: ג מיי' פ"ג מ' סוג חנוכה סוג עשין ד טור א"ח סי' תכ: ד סוג עשין יט טור א"ח סי' פט:

הגהות חז"י (א) דומיא למגילה שהיא חובה שגומרים הלל: (ב) כמו בק"ש: (ג) מפני הכבוד: (ד) מכלל דפליג: (ה) כרי"ק פ' כמה מדליקין דף ע"ב [סי' ט"ח]:

הגהות הב"ח (א) ומכלין כ"ל: (ב) אל תעסקו בכבוד אדם: (ג) כ"ב כלומר ויאמר מודים אמתו לך בלבד דאם יאמר ג"כ יוציאו הו"ל הפסקה גדולה ועי' במ"ש הרב כ"א א"ח סי' טו:

ישיבה ב

ט"ס וע"ש בגמ'

[א] כה"ל חז"י: [ב] כ"ב וכו' מעבדה דר' חייא ורבי שהיו מעבירי' ידיהם על עיניהם כדי לבטל יומת או כדי שלא יראהו סתום עינים: [ג] ולא אמר רבא משה דפליג ובסמ"ג נראה שאינו מפרש כן (מ"א):

כ"א כמה מדליקין סי' ש"ח

חובה לכל אדם: בין פרק לפרק פוסק כדאמר' בפרקים דק"ש לדעתיה דר' יהודה בנאמנם הפרק אינו פוסק כלל דפרסומי ניסא עדיף: ימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל אפי' בנאמנם הפרק פוסק בפרקים דק"ש לר' יהודה וכו' בפרקים והיינו דאמר' בגמ' שאני רב בר שבה דלא חשיב עליה דרכינא לפיכך לא פסק לשאל בשלמו: חלו לנכס מן האדם. כשיש לנכס לעסוק בכבודו של מקום אל תעסקו בכבוד האדם דאי לא הכי למע' נאמנם פוסק: שאל. וכו'. גמ' מהו שיפסיק לשאלת שלום: ימים שהיחיד גומר בהם את ההלל שהוא

תורה אור

ומה כמו נדבכין די אבן גלל : במ' הויה והתאניה ענפיהם מרובין ואין בקן
לאתם שהם ברשות אחרים לא הקילו אלל בעל הבית שהוא ברשות עצמו :

דמי ליה רב מארי בריה דבת שמואל לרבא תנן האומנין קורין וכו' האי פירווקא רב מארי הוא דפרק ליה לרבא ולא רבא קאמר

הר"ף ז"ל רב מאיר כהני יוחנן ס"ל רבעי כונה בבחי' פקד' וחסד ואמר דלא צריך כונה אל' בפסוק ראשון ל' ומפסוק ראשון ואל' ורבא והואו פירוק דבבס' יומא כפ' ז' ימים ק' י"ס אל' קשיל' דרב הוא דמפקקין הכי ורב לית כונה אל' בפסוק ראשון אפילו הכי וימלחא פסקא לתתרא קניסא דליכא בבחולא נתנא ואמר הדדי בפקח שני אל' בפקד ראשון איכא פלוגתא וכולהו טעמי ליה ער' דכרבי הר"ף ז"ל ולשמינא איכא לאקשיו מאי שנא אתם קעב בפקד שני הא כתוב לרבב כס ואפילו למאן דדרש ליהי' אינו מוציא מידו קעב מדכתב כס אל' אירי ואירי להאיד דהי' קראי שיהי' עוקב כס קעבע אל' לשינויה ער' ודיקא כס מדרב לרבא ולא דברביס אהריס ואמר רבא עלה השש שיחת חולין עובדי' תורה ועלה אמרין קעב אותם קעב ואז דכתבו בברכות אל' קעב כל אדם מיקל' לעצמו לומר אל' איני כשאר כל אדם ואמסכוהו אלא קעב ימים וכן נמצא במדרש אנדה וכולהו אמסכתא

גבי שואל מפני הכבוד ומפני היראה עד כרון בחלוצה פסרה בחלוצה
 בחלוצה כלומר שאפילו מלך שואל בלחוצה לא ישיבו ויעוד כפיון בשד
 דבא לאו רווחא דמילתא היא הלא דווקא דמילתא היא דמיבעי לנו
 דתלמודא בכל כ"ה אלף ש"ה אפילו לרב בכל פיקר רבאן אסור לה
 פסרה כולה במונה א' לדברי רב פסוק רבאן גענין חאן ויודי
 ואש"ל דלא גענין ששורים אלא כיון שרבינו ז"ל השאם המדות אלא דהא
 בבבב"א אין עוסקין במלכותן ומכריכן שדרי אמרו חאן מפרין להח
 מלאכה אלא בעל הבית אין אלו מפרין ברכה הראשונה ופוללין ש
 שש שיערב לקבן אמרין יעשה מלאכה ויכרך לא נעמד שמדברך אל
 עיקר מלאכה וזכאן יעשה ערלי ומכאן אחא עד לק"

[illegible]

מלחמות ה'

לִיה רַב מֵאֲרִי בָרִיָּה דַּת שְׁמוּאֵל לִרְבָּא וְכוּ' וּמִסְקָנָה לֹא קִשְׁיָה הָא בִּפְרָק
הָא בִּפְרָק בְּנֵי הָא פִּירְקָא דְרַב מֵאֲרִי הוּא דְפִירְקִי לֵב וְלֹא רַבָּא קִשְׁיָה לִיה
קִיָּין בְּמִלְחָמָא וְקִרְוִי לֵילִיָּה דִרְבָּא וְהוּא פְּרֻקָּא דְבִמָּא' יוֹמָא אַע"פ דִּלְאִיָּה
לִיה כּוּנָה הָא בִּפְרָק דִּפְסֻק רִלְשׁוֹן אִפְסִי לִירוּחָא דִּמְלָחָה לֹא דִמְשֵׁי הֵבִי
וְהוּא אִיָּיָה עֲלֵיהּ הִכְזֹב חֹמֶר וְלֹא אוֹתִי קִרְחָא יַעֲבֹד מִדְּמַשְׁמַע מִשּׁוֹם דְּמִשְׁוִי לִיה
וְהוּא אִיָּיָה לֹא יֵא מִשּׁוֹם דְּכִזְבִּי שְׁמַע וְדִבְרֵי הָיִיד דִּלְחָמְר רַב לֹא יִמְחוּ וְלֹא יִקְרֹן
עֲשׂוֹרִי בְּכֻמָּה מֵאִי קָא מִשְׁמַע לִי מֵאִיכָּל לִיה כּוּנָה בְּקִם' חוּמָא בְּפֻסֻק
וְכוּנָה אֲחֵרִיתִי אֲלֵא רִמְיָה וְקִרְיָה וְהָא קִמְל' שְׁהִמְרָמֻ וְהִקְרִינֻ לִינֻ מְכוּיָן
הוּא אִפְלוּ לִנְכְרִי בְּשׁוֹךְ וּבְגִמְרָה מֵאִי קִשְׁיָה בְּנֵי עֲשׂוֹרִי מִלְחָמָה אֲלֵמָל לֹא
הוּא מִדְּבַר אֲלֵא אִפְלוּ הוּא לֹא דִבְרֵי כּוּנָה אֲשׁוּרִי לִרְמוֹן וְלִקְרֹן וְלִשְׁטֹק
עֲלֵיו אֲלֵא מִתְּשַׁבֵּה רִלְשׁוֹנֵה וְאִילֵּין הִקְלוּ בֵּה וְאִפְסִי שְׁהִטְעַם כִּמוֹ שְׁאֲמִרֻ בִּירוּשְׁלָמִי
הֵבִי אֲדֵר מֵי תִינָח לֵב מִי שְׁכֹחֻ בֵּה כִּיזֹב כִּיזֹב מִתָּה אִין יִקְרָא אֲלֵא
וְהֵבִי וְהִזְכֹּר הִלְרִשׁוֹן וְהֵבִי נִתְלַמְדֻ וְהִנֵּה אִין שְׁמֹה מַפְטִי שְׁאִין חֲתִים
וְלִפְסֻךְ לֹא גִירוּ בִּפְרָק שֵׁי מִגְדֻת חֲתִים בְּכָל מָקוֹם כִּי הִיא זְכוּרִת הַשְׁמוּנָה
כִּי בִּיזָיו בֵּה אֲחֵתֵה הַבְּרִייתָה בְּמִסְכָּתָהּ יוֹמָא מִתְּקֻסֵּה אִין מִקְדָּה אֲלֵא מַפְטִי
לִרְמוֹ שֵׁי יֵה עֲלֵיו מַזְוִיָּה שֵׁי תוֹרֵה כִּיזֹב עֲשׂוֹרִי תַעֲדֵי חֲתִי וְתִקְנִי וְדִבְרַת
הַדְרִיבֵי שֵׁי יֵה לִדְבִרֵי תוֹרֵה בְּלֹחֹד אִין עֲבִינִי לִנְשֵׁעַ תַּסְלֵם וְכִי אֲמִרִי בִּירוּשְׁלָמִי
שֵׁי בֵּה רִיִּשְׁק וְדִבְרַת בֵּה מִתְּקֻסֵּה שֵׁי כִיזֹב לִדְבֵר כִּי וּמִתְּקֻסֵּה דִּמְלָחָה
בִּיזֵנו ז"ל לִיה מִתְּקֻסֵּה הָא בִּפְרָק רִלְשׁוֹן הָא בִּפְרָק שֵׁי מִשּׁוֹם רִוּחָא אֲחֵרִיתִי
בֵּה שְׁמוּאֵל בִּי מִתְּרַמֵּה מִשְׁבִּיָּה דְרַב אֲמִרֵי שְׁמַע יִשְׁרָאֵל וְנִגְלַחֵ' וְהוּא וְהוּא אֲחֵרִיתִי
בְּכָל כֹּהֵן בְּפֻעֻלֵּים יֵה עַד דַּת מוֹטֵה שְׁאִין פִּירְקוֹהּ הִיא אֲלֵא לַדַּעַת הַסּוֹבֵר כִּי
וְאִילֵּין קִרְוֹן אֲלֵמָל חֲתִיב וְכִיזֹב דִּתְקֵן לִיה לִרְב מֵאֲרִי שְׁמֵי דְקִרְוִי פִּירְקָא
כִּי אוֹתִי קִרְחָא יַעֲבֹד וְהוּא קִרְוִי לִיזֵל פִּירְקוֹהֵי רַב מֵאֲרִי מִינֵיהּ לִגְמִירִי וְכוּ'
וְאֲמִרֻ בִּירוּשְׁלָמִי תִנִּי לֹא יֵה מִרְמֵה בְּעִינֵיו וְקִרְוִי וְתִנִּי כֵן הַפְּעֻלִים שְׁבִי עֲשׂוֹיָן
כִּי עֲמֵמֵה לִיזֵל מִזְכִּירִין אֲרַעֲשׁ אֲמִר' וְכוּ' מִנְּהִי אִין שְׁכֹחִיר לַעֲשׂוֹת מִלְחָמָה עַד
יֵה בְּקִיָּה מִדְּבַר וּפְעֻלִים עֲשׂוֹקִינִי מִלְּחָמָתִי וּשְׁמִיעִינִי וְכִי זֵה כְדִי שִׁיעֵבָה מִתְּנֹת
וְאִין וְכִיזֹב בְּסֹדֶר מִרְב מֵרַב עֲמִרֵי בֵּה מִתְּנִיבֵיהּ

ספטו לתקן חותם קושיא חלל שאוקסע עליו הסוגיא שאמרו בפסח שני חלימא חמינות חללח חמינות לילה חלויימא ביום מיתה דלי מדרבנן הא אמרי חזון מחי ליבנה דמית ב"ה וקברו ב"ה דיוס קבורה לא תפסו לילה חלל מדרבנן אבל וריבא ואיבא למימר דהא דמקשינן בכה הא חלם עלים חמינות בין לרי יהודה בין לריש דאמר דרבנן קא מקשינן לכדי יסודא ודאי כדאית ליה דלין רחוי בין נשטת שאל לאכילוי ואפילו לריש דאמר חמינות לילה דרבנן ימי דמשום בליה חלל מילתא שחטת וריבא איבא שכרי חזון חמינות מביא קרבן כדאיתא בפריש האי מילתא כדא קמה וריבא מילתא דחמינות חלל דרבנן ככולהו הנחא דורא לחודים דלית הלכתא כותיה . ועוד דמשעש רב :

רבינו יונה היה קורא פרק שני ברכות

עין משפט

א ומה שנהגין להטות
הראש מעלה ומטה
ולא תעשה כמות העולם
בזה משום רמיה. טור:
ב רב הא' וגאונים
סבירא להו דאסור
לרחוץ בלילה הראשון אף
אסמנים וכן כל שבעת
ימים ולדברי התוספות
וסמ"ג ואשר"י מותר
לרחוץ אף בלילה הראשון
ומימיו הסכים לדעת
רבנו. וכתב עוד רב
הא' לא כל האומר
אסמנים אני שומעין לו
אבל ודאי אי מגליא
מילתא דאית ביה הא'
מילתא דאם אינו רותך
בא לידי סכנה רותך
דמי לפסכה ופסלה
משום דאסמנים כחולה
גדול הוא ממדה זו ולא
כלמי שונה בשני בנקיין
אסמנים הוא אלא מי
שלא לידי סכנה אם אינו
רותך ט"ז: כתב הרמב"ן
משם שכתב לא כל מי
שומר אסמנים אני
ומתנהג בנקיות מתיירין
לו יספיקו אצל מה
שכתב שאלו אינו רותך
בא לידי סכנה לאו סכנה
משום אלא מטעם הרבה
וכא לידי מוחש בלב.
ירושלמי מקום שנהגו
לרחוץ אחר המטה
מרחצותיו אמר רבי יוסי
בבב' בון מי שמחור
בכחיה עשה אותו
כחולה ושהיה וכתב
הרמב"ן וראה מכאן שזו
נוהגים במקום מקומות
שקורבים המרחצות האכל
היו מרחצותן אותו קודם
הכרח לפי ששמו אותו
כחולה ושניה שריכה
לחם הכנה מפני שריכוין
להעביר מהם וזהו
והיו מתיירין זו ההלכה
ראשונה ואחר כך היו
נוהגין איסור ברחיצה
כל שבעה הלכך אי אירא
דוכחה דנהיגי ברחיצה
זו אין ממחין ביום טור:

לומר לתלמידיו למה לא היה פוסק לכולה אלא ודאי משום דלא הו' אלא מדרבנן לא היה פוסק וזכרנו שאלו למאן דסבירא ליה דק"ש
דאורייתא אמאי לא היה פוסק מן הלמוד לק"ש כולה כמו שפוסק לשאר מלות כגון שופר וזכרנו שאלו למאן דסבירא ליה דק"ש
לקיים המצוה והלא אמרו כל הלמוד ואינו מקיים נוח לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא יאל לאויר העולם ומתוך זה שיטתו וזה שיטתו יבא שיטתו
וידחה שיטתו כלומר אין (ללמוד) [לדמות] זה לזה שהדברים שיש בהם מעשה אינן נידחין מפני הלמוד אבל מצוה שאין בה אלא חמירה בעלמא דתורה
מפני הלימוד ואע"פ שמלות חפלין יש נר מצוה
בהם מעשה והיה נראה שאינה נדחית
מפני הלימוד אפי' הכי במכילתא
אמרין* שמי שעוסק בחורה פטור מן
התפילין ואמרין התם דטעמא דמלתא
משום דתפילין כחוב למען ההיה
חורת ה' בפיך וכיון שטעם התפילין
מפני התורה והוא עוסק בחורה כל יו
היום זה במקום תפילין ומכל מקום
לא בא לפטור שלא יניחם בשעת
קריאת שמע ותפלה שזה לריך הוא
לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה
כדאמרין לעיל (סי' נט) אלא הרווחתו
בזה שאע"פ שהחוב כל היום פטור למי
שעוסק בחורה מפי מורי הרב נר"י:
ודברת צס. צס ולא בתפלה
כלומר בק"ש יש לך רשות
להפסיק לשאלת שלום מפני היראה
ולא שיהי מפני הכבוד כדאמרין לעיל
אבל לא בתפלה כדתנן (ד' ל) ואפי'
המלך שואל בשלומו לא ישיבנו ורבי
נרפא פירש צס יש לך רשות להשמיע
קולך אבל לא בתפלה כדאיתא (בבב' טו)
(ד' ד) כל המשמיע קולו בתפלתו הרי
זה מקטני אמנה: **ב** יש לך רשות
לדבר ולא בדברים אחרים כל' אפילו
בק"ש באילו יש לך רשות לדבר שהם
מפני היראה ומפני הכבוד אבל בדברים
אחרים אין לך להפסיק: **ודברת** צס
עשה אותם קבע שיהיו כל דברך בזה
וכן אמרו בירושל' מאן שהשח שיחת
חולין עובר בעשה ושיחת חולין מקרי
כשמדבר בדברי הבאי אבל כשמדבר
בעסקיו לזכר פרנסתו אע"פ שאינה
שיחה של תורה מותר: **מתני'** חתן
פטור מק"ש לילה הראשון עד מולאי
שבת אם לא עשה מעשה פירוש מהג'
היה לכנס את הבתולה בדביעו וכל
אותן הג' ימים והל' לילות שמים ד'
ועד יום ראשון היה טרוד לחשוב
מחשבות לעשות מצוה מפני שמהירא
שלא יעשה מעשה כרות שפכה ולפיכך
פטור אבל מזה הזמן ואילך אע"פ
שלא עשה מעשה חייב דכיון שכבר
ומפרש בגמרא (ד' ע"ז) דאפילו עד מולאי
שבת לא פטרו אותו אלא בערדא כו' שהיה
טענה ספיקתו ציס אינו פטור שיש לו לישב ולכונן: **ג**
ובלכתך בדרך משמע בהליכה דידך הוא דמחייבת אבל בהליכה דמנוה פטירת וזה כמו הליכת מנוה היא כיון שטרוד לבו במחשבות מנוה ומה
שהנריך לומר למעט חתן מוזכר בדרך ולא מיטע אותו מטעם שהעוסק במנוה פטור ממנוה משום דאי מהתם הוא חמירה שאינו פטור אלא
בשעת מעשה בלבד ולפיכך השומעין שאפי' שלא בשעת מעשה (דוקא) [אם] הוא טרוד טרדא דמנוה פטור: **מתני'** רחן בלילה הראשון
שמתה אשתו וכו' אינו כשאר כל אדם אסמנים אני. פ"ח ז"ל משום דהוא ליה סכנה ולפיכך מותר ואין זה נכון אלא אפילו בלא סכנה כיון
שיש בו גער מותר וראה לדבר מדחזין ביום הכפורים שאסור בסיכה ואפי' אמרו (יומא דף ע"ז) שאם יש לו חטטין בראשו כך כדרכו ואינו
חושש הגה שאפי' בלא סכנה התירו לו לטוץ וכיון שזיום הכפורים שהוא מן התורה הקילו כל שכן באבלות שרוחץ אע"פ שאין שם סכנה כיון
שיש שם גער כדאמרין בגדרים (דף פ"ה). ערובותא דרישא דמיתא לידי עוירא פירוש מתוך ההבך שנטעשה בראש והמאכלות מוזיק לעינים אם
מתאחר לרחוץ: **ג** מתי עממא אניות* (לילה) דאורייתא ציס היא דכתיב ואחריתא כיום מר אינו מציא הפסוק לראיה אלא לסימנא בעלמא
שיום המיתה הוא יום המרירות ובאותו היום הוא יום האנינות מן התורה ורבנן הוא דגזרו בלילה ורבני נרפא צס שאפילו האבילות של
יום ראשון אינו מן התורה אלא מדרבנן בלבד ואע"פ שאמרו בפירוש בבב' (ב) אחד הוא מן התורה באבילות אינו אלא
מדרבנן שאין לשון אנינות ולשון אבילות אחד שלשון אנינות נאמר בדברים ידועים שהוא אסור ביום ראשון מן התורה שיום ראשון אסור לאכול
מעשר שני דכתיב לא אכלתי באוני ממנו וכן לענין אבילות החטאות אסור ביום א' כדמשמע בבב' (דף ק:) אבל לא
מצינו בשום מקום שיאמר שדין האבילות יהיה נוהג ביום ראשון מן התורה והכי תנן בסנהדרין (דף מ"ז) ואין הקרובים מתאבלים עליו אלא
אונגין דמשמע ששתי לשונות הוי ונאמי דאמר רבנן הוא דגזרו בלילה לא מפני שהלילה בלבד דרבנן והיום הוא מן התורה אלא כך ר"ל שאע"פ
שיום ראשון הוא מדרבנן כיון שהוא כעין של תורה שבהיות היום הוא חונן ואסור במקצת דברים כדכתיב לעיל החמירו בו ג"כ ואסרו הרחילה
ואע"פ שהוא אסמנים אסור אבל בלילה שלא אמרו כעין של תורה אלא משום גזירה באסמנים לא גזרו רבנן ומציאין ראה מדאמרין בפ"ק
דכתובות (דף ג:) גבי מי שהיה טבוח טבוח ויינו מווג ומת אביו של חתן או אמה של כלה מכניסין את הנמת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה
וגוהג שבעת ימי המשתה ואח"כ נוהג שבעת ימי אבילות ואם איתא דאבילות יום ראשון מן התורה האין תדחה מנוה מן התורה מלפני המשתה
לכל הפחות הוה לן למימר שנוהג יום א' החלה אלא ודאי משום דלא הו' אלא מדרבנן לא חששו ועוד הביאו ראה מדאמרין בבב' (דף מט)
גבי פדיון כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל דכתיב ופדיויו מכן חדש תפדה חיבטיא לן יום ל' כלפני שלשים או כלאחר ל' ומסקנא דיום ל' כלאחר
ל' לחומרם ואמר עלה התם ולענין אבל אינו כן אלא יום ל' כלפני ל' דקי"ל הלכה כדברי המיקל באבל ואם איתא דאבילות יום ראשון מה"ה ה"ל
למימר דמסקנא יום ל' כלאחר ל' לחומרם וגוהג אבילות דספיקא דאורייתא לחומרם: **ויי** להקשות לפי זה הפסק מהא דלמרי' צפ' ואלו מוגלחין
(דף יד:) אבל אינו נוהג אבילות ברגל דכתי' ושמתה בחתן אי אבילות דמזיקרא היא חתי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד וכו' דמשמע שהאבילות
מן התורה ולפי מאי דכתבין לעיל דליכא מ"ד דהי' מן התורה אלא אנינות בלחוד קאיא דהא אמרין בזהדי לשון אבילות ואפי' קרי ליה עשה
ומתהניס שאע"פ שאינו אלא מדרבנן קרי ליה עשה שכן מצינו הרבה מקומות בהלמוד שקורא עשה לדבר שאינו אסור אלא מדרבנן כדאמרין
בבב' (דף ל:) דטבול יום אם נכנס במחנה לוייה עובר בעשה ובפי' מוכיח במסכת* סוטה שאין צו אלא איסורא דרבנן ואפי' קורא אותה
עשה זו היא שיטת רבני נרפא ז"ל: **אבר** הגאונים והר"ף ז"ל מפרשים דאבילות יום ראשון דאורייתא וכו' לדיכא הפרש בין לשון אנינות

לדברי רבי יוחנן היא דסבירא ליה דבעי
כוונה בבוליה פרק ראשון כדכתבין לעיל
אבל לרבא לאו משום דבעי כוונה בבוליה
פרק ראשון הוא דאמר דבטלין ממלאכתן
אלא משום דלא לשוי לה עראי הוא כי הא
ידגרסין ביומא בפרק קמא* אמר רב יצחק
בר שמואל בר מרתא משמיה דרב הקורא את
שמע לא ירמוז בעיניו א ולא יקרוץ בשפתיו
ולא יראה באצבעותיו ותניא רבי אלעזר
(ה) חסמא אומר הקורא את שמע ומרמוז בעיניו
ומקריץ בשפתיו ומראה באצבעותיו עליו
הכתוב אומר "ולא אותי קראת יעקב וגו'
ואוקימנא בפרק ראשון ופרשי לה רבנן משום
דקא משיי לה עראי הכי נמי אי לא במיל ליה
ממלאכה קא משיי לה עראי דאי לא תימא הכי קשיא דרבא אדרבא דהתם
אמר רבא הלכה כר' מאיר והבא קאמר (א) דבעינן כוונה בפרק ראשון אלא לאו
ש"מ כדאמרין כי היכי דלא תיקשי דרבא אדרבא גרסין ביומא* ת"ר ודברת
בם ולא בתפלה ודברת בם בם יש לך רשות לדבר ולא בדברים אחרים
ודברת בם עשה אותם קבע "ת"ר הפועלין שהיו עושין מלאכה אצל בעה"ב
קורין ק"ש ומתפללין ואוכלין פתן ומברכין לפניו ולאחריה שתי ברכות כיצד
ברכה ראשונה בתקנה שניה פותח ברכת הארץ וכולל לבונה ירושלים בברכת
הארץ וחותם בברכת הארץ בד"א כשעושין בשכרן אבל בעושין בסעודתן או
שהיה בעל הבית מסב עמהם מברכין כתקן ארבע: **מתני'** יחתן פטור
מקריאת שמע בלילה הראשון עד מוצאי שבת אם לא עשה מעשה ומעשה
בר"ג שגשגא אשה וקרא לילה הראשון שגשגא אמרו לו תלמידיו לא למדתנו
רבינו שחתן פטור מק"ש בלילה הראשון אמר להם איני שומע לכם לבטל
ממני עול מלכות שמים אפילו שעה אחת: **ג** מנא הני מילי דת"ר בשבתך
בביתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך בדרך פרט לחתן מבאן אמרו הבונם את
הבתולה פטור ואת האלמנה חייב דלא מריד: **מתני'** רחן בלילה הראשון
שמתה אשתו א"ל תלמידיו לא למדתנו רבינו שאבל אסור לרחוץ אמר להם
איני כשאר כל אדם אסמנים אני: **ג** מ"ט אנינות דאורייתא ביום הוא
דכתיב "ואחריתא כיום מר ורבנן הוא דגזרו בלילה ובאסמנים לא גזרו רבנן
(א) וחזוין למקצת רבואתא דקא כתביה דר"ג דקסבר אנינות לילה דרבנן היא
לא קיימא לן כותיה ואע"ג דכתיב שבעת ימים לילות בכלל ימים ומחזיא
מלתא דס"ל להני רבואתא דו' ימי אבילות דאורייתא נינהו וגמרי להא מלתא
מדכתיב "ויעש לאביו אבל שבעת ימים ולא הכין מילתא דהא בהדיא

אמרינן
שואל ברכות עמנו: הלכה כר"מ. דאמר שמע
ישראל ה' אלהינו ה' אחד עד כאן כוונת
הלכ' היא: ולא בדברים אחרים. בעלים
מכאן אמר רבא התם השח שיחת חולין
הוא עובר בעשה: ד"א בעושין בשכרן.
שמועלין שטר פטולתן לבד סעודתן שאז
צריכין למחר למלאכה: אבל עושין בסעודתן.
בשני אכילה לבד: הכונס את הבתולה
פטור. משום דטרוד משום ביה: מתני'
רחן לילה ראשון שמתה אשתו. ונקברה
צו ציוס שלפניו: אסמנים. משום ומפני:
גמ' אנינות דאורייתא ציוס הוא. כלומר יום
ראשון הוא נוהג אבילות מדאורייתא דאנינות
כתיבא בדאורייתא דכתיב לא אכלתי באוני
(ממנו) והיא אינה פחותה מיום א' דכתיב
ואחריתא כיום מר: ורבנן הוא דגזרו בלילה.
כלומר לילה שלאחר יום קבורה היא דרבנן
כשאר
הגהות
הבי' (א) כ"ב בן
(ב) ראשון וכן
כל הענין:
הגהות
חוי' (א) י"ע דרכא
לה אמר מדי
הכא: (ב) עי'
בתורת האדם
להרמב"ן:
עמס מ
בראשית כ
ד"ה מו

שיטת ריב"ב
ודברת צס. ולא בתפלה
פירש רבינו שלמה ז"ל
בק"ש יש לו רשות להגביה
קולו אבל בתפלה נריך
שתהא תפלתו בלחש. ויש
לפרש בק"ש יש לו רשות
לשאל שלום ולהשיב
כדאיתא בריש פירקין.
אבל בתפלה אפילו המלך
שואל בשלומו לא ישיבנו:
ודברת צס. צס יש לך
רשות לדבר ולא בדברים
אחרים שאין לו רשות
לשוח שיחת חולין שלא
לזכר: בעושין בשכרן.
כשעושין שטר פטולה
צריכין למחר מלאכתן.
אבל בעושין בסעודתן
בשני האכילה לבד.
לא הזכיר הרב ז"ל חידך
בריייתא דמיימין בגמ'
דמפלגין בתפלה נמי
בין עושין בסעודתן
לעושין בשכרן. ומשמע
דסבירא ליה לרב ז"ל
דפלגין ברייתות אהדי
מדקתי ומתפללין סתמא:
מתני' רחן בלילה הראשון
שמתה אשתו ונקברה צו
ציוס ואפי' שאל אסור
בדחייתא דהא דמפרש
טעמא. אסמנים אני.
אדם מושג ומפונק:
גמ' קסבר אנינות לילה
דרבנן אע"פ שיהי ליל
יום ניהא וכתביה אנינות
באורייתא דכתיב לא
אכלתי באוני ממנו
ופחות מיום אחד אינה
דילפי' מן ואחריתא כיום
מר קסבר רבן גמולא
אין לילה שלאחריו עם
היום אלא מדרבנן הוא
כשאר ימי אבילות וגבי
אסמנים לא גזרו רבנן.
פוטגות דהנא היא
בזבחים אנינות לילה אי
מדאורייתא אי מדרבנן:

אמרין
שואל ברכות עמנו: הלכה כר"מ. דאמר שמע
ישראל ה' אלהינו ה' אחד עד כאן כוונת
הלכ' היא: ולא בדברים אחרים. בעלים
מכאן אמר רבא התם השח שיחת חולין
הוא עובר בעשה: ד"א בעושין בשכרן.
שמועלין שטר פטולתן לבד סעודתן שאז
צריכין למחר למלאכה: אבל עושין בסעודתן.
בשני אכילה לבד: הכונס את הבתולה
פטור. משום דטרוד משום ביה: מתני'
רחן לילה ראשון שמתה אשתו. ונקברה
צו ציוס שלפניו: אסמנים. משום ומפני:
גמ' אנינות דאורייתא ציוס הוא. כלומר יום
ראשון הוא נוהג אבילות מדאורייתא דאנינות
כתיבא בדאורייתא דכתיב לא אכלתי באוני
(ממנו) והיא אינה פחותה מיום א' דכתיב
ואחריתא כיום מר: ורבנן הוא דגזרו בלילה.
כלומר לילה שלאחר יום קבורה היא דרבנן
כשאר
הגהות
הבי' (א) כ"ב בן
(ב) ראשון וכן
כל הענין:
הגהות
חוי' (א) י"ע דרכא
לה אמר מדי
הכא: (ב) עי'
בתורת האדם
להרמב"ן:
עמס מ
בראשית כ
ד"ה מו

ע"י
י"ט פ"ב סי'
טו אות ס':

רבינו יונה מי שמתו פרק שלישי ברכות

התם (ד' יח.) דמאי דקתני מתו לאו דווקא מתו אלא הוא הדין אם חיו מתו כיון שממרו טרוד הוא בשמירתו ודייקין עלה מתו או (ב) משמרתו אין אכל מהלך צבית הקצרות לא והתניא לא יהלך אדם צבית הקצרות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא בו ואם עשה כן עובר משום לוטע לרש חרף עושה ומתעללין התם חוד' ד' אמות הוא דאסור חוץ לד' אמות שרי הכא אפי' חוץ לארבע אמות אסירי. ומדקאמר לשון אסור שמענין מינה דמאי דקתני במתני' פטור ר"ל שאסור לקרות כלל ודוחק הוא לומר דלשון אסור דקאמרי לא קאי אלא אמשמרו בלחוד

רש"י

כמו חתן דפטור משום פירדא דמאז :
וחילופיהן . שכן דרך שהם מתחלפין לפי שכולם רואים לזכות בו : שלפני המטה . (יבסקו) [יתעסקן] במטה כשהגיע אללם: ואת שלאחר המטה שנשארו כבד . ה"ג שלפני המטה את שלמטה זורך בהם פטורים (א) ואת שלאחר המטה אף אם למטה זורך בהם חייבין דכיון דכבד נשארו אינם כל כך טרודין במטה : אלו ואלו פטורים מן התפלה . דלא דאורייתא היא אכל כק"ש שהיא דאורייתא (א) חייבים: גמ' שאין מוטל לפניו לא . כגון שהיה המטה צבית אחר : אכל צבית אחר . שלא יהא נראה כלועג לרש: ואינו מוסב . כדרך המוסבין בהסיכה על ידן השמאלית ובמטה : ואינו מברך . אינו צריך לברך ברכת המזון : ואין מברכין עליו . ואין צריך שיברכו אחרים עליו ברכת הלחם : ואין מומנין עליו . ואינו מוסב לזיומן: תשמיש המטה איכא בינייהו . דלר"ג חייב בזמן עונה להנא קמא פטור : כל

הגהות
הב"ח
(א) אם צריכים לשאול פטורים: (ב) ר"ב משמרו:

הגהות
הרי"ו
(א) א"ד מפני שפלה צריכה כוונה יתירה רמב"ם סע"ב:

[א] הא"מ ור"ב לפי דברי ר"י אין נמא כ"ז בטעמאות : [ב] שיהא : [ג] בתורה : [ד] כיון כ"י למטה לא : [ה] שנתחייב (מא"י) :

נושאי המטה וחלופיהן וחלופי חלופיהן את שלפני המטה ואת שלאחר המטה את שלמטה צורך בהן פטורין ואת שאין למטה צורך בהן חייבין אלו ואלו פטורין מן התפלה: גמ' מוטל לפניו אין שאין מוטל לפניו לא ורמינהו מי שמתו מוטל לפניו א אוכל בבית אחר אין לו בית אחר אוכל בבית חבירו אין לו בית לחבירו עושה מחיצה ואוכל אין לו דבר לעשות מחיצה מחויר פניו ואוכל ואינו מיסב ואוכל ואינו ב אוכל בשר ואינו שותה יין ג ואין מברך *ואין מומן ואין מברכין עליו ואין מוכנין עליו ופטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין [א] (ומכל מצות האמורות בתורה) ובשבת מיסב ואוכל ואוכל בשר ושותה יין ומברך ומומן ומברכין עליו ומומנין עליו וחייב בקריאת שמע ובתפלה ובכל מצות האמורות בתורה רבן גמליאל אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכלן ואמר ר' יוחנן תשמיש המטה איכא בינייהו קתני מיהת אוכל בבית

התם (ד' יח.) דמאי דקתני מתו לאו דווקא מתו אלא הוא הדין אם חיו מתו כיון שממרו טרוד הוא בשמירתו ודייקין עלה מתו או (ב) משמרתו אין אכל מהלך צבית הקצרות לא והתניא לא יהלך אדם צבית הקצרות ותפילין בראשו וספר תורה בזרועו וקורא בו ואם עשה כן עובר משום לוטע לרש חרף עושה ומתעללין התם חוד' ד' אמות הוא דאסור חוץ לד' אמות שרי הכא אפי' חוץ לארבע אמות אסירי. ומדקאמר לשון אסור שמענין מינה דמאי דקתני במתני' פטור ר"ל שאסור לקרות כלל ודוחק הוא לומר דלשון אסור דקאמרי לא קאי אלא אמשמרו בלחוד

שפני השמירה טרוד יותר ולא יכול לבין בשום ענין דמסתמא דכיון דאמר בסתם הכא מכלל דאכל הדין קאי בין למתו בין למשמרו ועוד דבירושלמי נראה ג"כ שאסור דאמרינן התם אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו ושאל התם למה ומתעללין מפני כבודו של מת או מפני שאין לו מי שיסא משאו מה נפיק מציניהו יס לו מי שיסא משאו כלומר דאי מטעם כבודו של מת שלא ידמה כמתעלל בהספדו ואינו חושש לכבודו אפילו יס לו מי שיסא משאו אסור ואי מטעם שאין לו מי שיסתכל בעסקי המת להביא לו ארון ותכריכין ולהוליכו לבית הקברות כיון שיש לו מי שיסתכל בדבר מותר שאין לו טרדא הנה נראה בפירוש דמשום כבודו של מת אינו רשאי להחמיר על עצמו ובמסכת שמחות נמי אמרינן אם בא להחמיר על עצמו אינו רשאי מפני מורי הרב נר"י: פטור מן ק"ש ומן התפלה ומן התפילין נשאי המטה וכו' כך היא הגרסא בכל הספרים

א"ר"י ז"ל סי' דהא חיו (מכר) [אכל] ר"ל הרשות בידו ואי עבי מחייב עצמו בכל המצות ומאסות וסמ"ג וטור ומרדכי וסמ"ק סי' דא"י (מכר) [אכל] ועוד ר"ל אסור [לברך] [ללכת] ולא מצי מחייב עצמו . ראויה להראש ז"ל [שכ' בשם הר"י] שמת לו מת בשבת ובמ"ש לא סבילי ולא התפלל ולא ביום א' בבוקר ולאחר שנקבר המת התפלל תפלה שחרית שטיין לא עבר וזמנה אכל תפלה הערב לא שכר עבר וזמנה ולא דמי לשבת ולא התפלל ערבית שמתפלל שחרית פתח כיון שכלילה לא היה חייב להתפלל ובענין הסבילה איכא פלוגתא הר"ם מרוטנבורק"ק כתב שצריך להכניח דק"ל מי שלא הכניח במ"ש מנדיל והולך כל השבת כולה וה"ר יהודה כתב שאין להכניח ולזה הסכים הראש ז"ל :

ב כתב מיימוני שכל זמן שלא נקבר המת אינו אסור בכל הדברים שאכל אסור בהם וכן כ' הר"י גיאת שאינו אסור בין מיתה לקבורה בתכונות ובתפילות ובמחיצה ותשמיש המטה ובשאר גזירות ז' וכתב הרמב"ם שגנה הוא מה שהחירו בהשמיש המטה דכולי עלמא בחול אסור בו וכן קאמ דניי אכלות נוהגין בו כגון רחילה וסיכה ק"ו מחילת בשר ושתייה יין ואין צריך לומר בשמחה ובהספדות ואחר כהנחת תפילין ואסור בשאלת שלום אף אחרים אסורין וכן אף אחרים אסורין כבד אסור להסיר לישב אפי' על גבי מטה כפיה אלא על גבי קרקע צריך לישב ולא אסור אלא שאינו חולק מנעל וסנדל ואינו חייב בעטיפת הראש ובכפית המטה והקילו באלו מפני שהם טרוד בעסקי המת ומוטל עליו לקבור ולקח מעיר לעיר ואם באת להחמיר עליו בחליצת מנעל וסנדל ועטיפת הראש אף עסקי המת נפסדין בך לפיכך לא התמיזו עליו בחלו אע"פ שמועד לאכול בשב ונשתחו יין משמחה לכתפוס היינו משום שאינו מוטל עליו לקבור אלא בעידויו ובשמחה אסור וכן כתב הר"ר פרי שחור בכל מה שזכר בגלגל חזן מנעיל הסנדל ומדברי בעל החוש יראה שאינו אסור אלא בבשר ויין ותשמיש המטה אבל בשאר כל דיוני אכלות מותר :

ג כתב הראש ז"ל ואינו מברך פירוש ברכת המזון ואינו מומן לברך ברכת המזון ואין מברכין עליו דלא תימא הוא דאין מברך אכל אחרים אוליין עמו ויברכו ברכת המזון ויזמנו וי"א הוא בשמייה קמ"ל דלא צריך רש"י סי' אין צריך שיברך ברכת המזון משום שאם רצה לברך מוטל עליו לברך הרשות בידו ולא משמע כן בשמעתין דקאמר הכא דחזן לארבע אמות נמי אסור מכלל שאינו יכול לברך [א] ה"א דאמר דאסור לעסוק בצורך כשצריך לעסוק בצורך מוציאה המת אכל אם כבר עסק או אם יש עוסקין אחרים יכול לברך ויורשלו לא משמע כן ע"כ והאריך בזה ע"ש:

המדייקים ויש מפרשים דכיון שלא שנינו במשנה בפירוש שפטור מכל המצות האמורות בתורה אינו פטור אלא מאילו השלשה בלבד אבל בכל השאר חייב ומציאין ראייה מדאמרינן בפרק הישן *חתן פטור מכל המצות האמורות בתורה ותנא שילא חייב ואומרים דהתם משמע דהלכתא כשילא וכי היכי דחתן חייב בכל המצות האמורות בתורה ה"ג שאלב חייב בצולן אלא באילו השלשה בלבד שאסור מפני ששלשן צריכות כוונה שאם לא כוון באצות צריך לחזור ולהתפלל פעם אחרת ומתוך שהוא צול על מתו וטרוד בעסקיו לא יוכל לבין בהם ולפיכך פטור אבל בשאר מצות שאין צריכות כוונה כל כך חייב ואין זה נראה למורי הרב נר"י שאותה הברייתא דסוכה דמציאין ראייה ממנה שחייב בכל שאר המצות כבר תירצה רש"י ז"ל ואמר דלא סבירא ליה העוסק במצוה פטור מן המצוה אבל אף דקיימא לן דהעוסק במצוה פטור מן המצוה וא"י פטור : וע"כ כן נראה לפרש שא"פ שלא שנה במשנה אלא אלו השלשה בלבד הוא הדין דפטור מכל שאר המצות אלא דתנא אלו שהם חמורות שיש בהם קבלת עול מלכות שמים וכל שכן בכל שאר המצות שאין חמורות כל כך לפיכך אמר תפלה ותפילין עם קריאת שמע מפני שקבלת עול מלכות שמים שלימה היא עם התפילין כדכתבין לעיל *וגם צריך להתפלל עמהם ומציאין ראייה מהירושלמי דגרסינן התם אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו למה מפני כבודו של מת או מפני שאין לו מי שיסא משאו מה נפיק מציניהו יס לו מי שיסא משאו כלומר דכיון שיש לו מי שיסתכל בדבר אין לו טרדא ויכול לקרוא קריאת שמע ולעשות המצוה תקוה ומקשה עלה התם והתניא פטור מלולב כלומר היחך נחייב אותו אפילו בשיש לו מי שיסא משאו מאחר שאין לו טרדא והרי ביום טוב אע"פ שהמת מוטל לפניו אין טרדא לו שאינו יכול לעשות לו ארון ותכריכין ולהוליכו ובמי שיש לו מי שיסא משאו דמי ואפילו הכי פטור מלולב ומתעללין בחול כלומר כשאמרו דפטור לא אמרו ביום טוב עצמו אלא בחולו של מועד דחג הסוכות ולפיכך פטור מפני שהוא טרוד בעסקי מתו ומקשינן והא תניא פטור מתקיעת שופר אית לך למימר בחול ומתעללין כמותה ששנינו (שבת דף ק"א) מתעללין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין וגמלא שחילו במועד הוא טרוד שיש לו לפעמים ללכת במועד עצמו עד אלפים אמה כדי [ג] שילא מומן לדרכו כשיצא המועד ולפיכך אמרו שפטור מתקיעת שופר אלמא משמע הכא בהדיא דכי היכי דפטור מן התפלה ומן התפילין ה"ג פטור מכל שאר המצות כגון לולב ושופר וכו' וזהו (א) תדע שבספרים המדייקים אינו גורם לא במשנה ולא בברייתא ומכל מצות האמורות בתורה ובסוף הברייתא כשהוצרך להודיענו (*היתר) גבי שבת אמר וחייב בכל מצות האמורות בתורה וגרסינן דטעמא דמילתא הוי משום שמתחילה כשהיה פטור לא הוצרך לומר ובכל מצות האמורות בתורה חייב שהיה פטור אלו שהם חמורות ממילא שמענין דכ"ס השאר אבל בספא שהיה בא להחמיר הוצרך לומר וחייב בכל מצות האמורות בתורה שהם לא היה אומר אלא חייב ב"ק"ש ובתפלה היינו אומרים דדוקא באילו חייבו אותו בשבת ואע"פ שמתו מוטל לפניו מפני שהם חמורות אבל בכל שאר המצות האמורות בתורה פטור ולפיכך הוצרך להשמיטן שחייב ג"כ בכל שאר מצות האמורות בתורה : נושאי המטה וחלופיהן וחילופיהן חילופיהן וכו' ואע"פ שיש שהות לחארוגים לקרוא בעוד שנושאין הכת השניה אפי' פטורין מפני שפעמים נמלכים שאותה כת שלישית בשניים יסעו ומתוך כך אין להם להתחיל : את שלמטה זורך בהן פטורין וכו' בירוש' מפרש שאין זה החילוק אלא צחותם שלפני המטה בלבד אבל צחותם שלאחר המטה מתוך כך הולכין אחר המטה מפני שלעולם אינן צריכין למטה ולעולם חייבים : ארין ואלו פטורין מן התפלה פי' רש"י ז"ל מפני שהתפלה אינה אלא מדרבנן והטעם היותר נכון מפני שהתפלה צריך להתפלל מעומד ואין יכולין לשהות כל כך אבל ק"ש שיכולין לאומרה בעוד שההלכין ודי לעמוד בפסוק ראשון בלבד שלא יתעכבו בו אלא מעט חייבין מפני מורי הרב נר"י: גמ' ואינו מיסב וכו' בירוש' אמרינן ואינו אוכל כל לרבו וגרסא שהתלמוד בלשון אסור אסור אסור מפני שלא יאכל בהסיכה בקביעות ויפטר גם הוא שאין צריך דבלאו הכי פטור ובידורשנין אמר דאין מברכין ר"ל שאם היו מברכין ברכת המזון לא יענה אמן וה"ה התם צריך לא יענו אחריו אמן צריך לבלעו לא יענה אחריהם אמן : ובשבת מיסב ואוכל על שותה יין לא קאמר וחייב לאכול בשר ולשתות יין דכיון [ד] שהוא מתכוין לנאזה אם ירצה יאכל ואם לא ירצה לא יאכל שאינו חובה על האדם שיאכל בשר וישתה יין בשבת שהרי אמרו וישתה יין ואם לא ירצה יתה ואל' וגם בחול למה אסרו אותו והלא אחר הקבורה שחל עיקר האבלות ואסור בנעילת הסנדל מותר י"ל שהטעם שאסרו אותו קודם קבורה מפני שאם יבא לאכול בשר ולשתות יין ימאך אחר תענוגיו וייתעלל בקבורת המת ומפני זה הטעם נמי לא אסרו לו נעילת הסנדל שאם ילך יתקן לא יוכל ללכת לבתן ולבאן ולהשתדל בקבורתו : תשמיש המטה איכא בינייהו: פי' דת"ק ס"ל דחייב בכל המצות האמורות בתורה אבל תשמיש המטה אע"פ דיש בה מצות עונה אסור שמאחר שמתו מוטל לפניו קלות ראש הוי לשמש מטהו בעת כזאת ורבן גמליאל הוסיף ואמר [ה] נחמייב בצולן שמאחר שחייב בכל המצות האמורות בתורה גם בזה חייב לשמש עונה אבל לדברי הכל אין לו לשמש מטהו להנאחו יותר והלכה כת"ק דייחיד ורבים הלכה כרבים (ב) והכי איתא משמיה דר"י ז"ל ומקשי' עלה מדאמרינן ב"ק דתקובות (דף ג:) הרי שהיתה פתו אפוי ונכחו טבוח ויינו מוזג ומת אציו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה וזועל בעילת מזה ופורש ונוהג ז' ימי המשתה והח"כ ז' ימי אבלות וכל אותן הימים הוא יס בין האנשים והיא בין הנשים והיונין בה (סס ד' ד-) למימרא דאבלות קיל ליה מגדה כלומר מדחזין שאסרו אותו לישן עמה בביתה מכלל דמשום הכי חששו מפני שהאבלות יהיה קל בעיניו ויבא לשמש מטהו ומאי קילתא כלומר ומאי קולא ימלא בעינין אבלות שנחש שילמוד משם ויבא ג"כ להקל אילימא ממה דאמרי' וזועל בעילת מזה ופורש שמתוך שהקלו לו לבעול קודם קבורה יקל ג"כ אחר קבורה ויבעול זה אינו דהתם דהקילו משום דאכתי לא חל עליה אבלות אי לרבי אליעזר דאמר משיכתם הגולל אי לרבי יהושע דאמר עד שיא מפתח ביתו אלא מדקתני ונוהג שבעת ימי המשתה והח"כ עובג שבעת ימי אבלות ואם איתא כדברי הר"ק ז"ל דאמר דאסור בתשמיש קודם קבורה היכי קאמר משום דאכתי לא חל עליה אבלות שהרי חל

וחילופיהן . שכן דרך שהם מתחלפין לפי שכולם רואים לזכות בו : שלפני המטה . (יבסקו) [יתעסקן] במטה כשהגיע אללם: ואת שלאחר המטה שנשארו כבד . ה"ג שלפני המטה את שלמטה זורך בהם פטורים (א) ואת שלאחר המטה אף אם למטה זורך בהם חייבין דכיון דכבד נשארו אינם כל כך טרודין במטה : אלו ואלו פטורים מן התפלה . דלא דאורייתא היא אכל כק"ש שהיא דאורייתא (א) חייבים: גמ' שאין מוטל לפניו לא . כגון שהיה המטה צבית אחר : אכל צבית אחר . שלא יהא נראה כלועג לרש: ואינו מוסב . כדרך המוסבין בהסיכה על ידן השמאלית ובמטה : ואינו מברך . אינו צריך לברך ברכת המזון : ואין מברכין עליו . ואין צריך שיברכו אחרים עליו ברכת הלחם : ואין מומנין עליו . ואינו מוסב לזיומן: תשמיש המטה איכא בינייהו . דלר"ג חייב בזמן עונה להנא קמא פטור : כל

המדייקים ויש מפרשים דכיון שלא שנינו במשנה בפירוש שפטור מכל המצות האמורות בתורה אינו פטור אלא מאילו השלשה בלבד אבל בכל השאר חייב ומציאין ראייה מדאמרינן בפרק הישן *חתן פטור מכל המצות האמורות בתורה ותנא שילא חייב ואומרים דהתם משמע דהלכתא כשילא וכי היכי דחתן חייב בכל המצות האמורות בתורה ה"ג שאלב חייב בצולן אלא באילו השלשה בלבד שאסור מפני ששלשן צריכות כוונה שאם לא כוון באצות צריך לחזור ולהתפלל פעם אחרת ומתוך שהוא צול על מתו וטרוד בעסקיו לא יוכל לבין בהם ולפיכך פטור אבל בשאר מצות שאין צריכות כוונה כל כך חייב ואין זה נראה למורי הרב נר"י שאותה הברייתא דסוכה דמציאין ראייה ממנה שחייב בכל שאר המצות כבר תירצה רש"י ז"ל ואמר דלא סבירא ליה העוסק במצוה פטור מן המצוה אבל אף דקיימא לן דהעוסק במצוה פטור מן המצוה וא"י פטור : וע"כ כן נראה לפרש שא"פ שלא שנה במשנה אלא אלו השלשה בלבד הוא הדין דפטור מכל שאר המצות אלא דתנא אלו שהם חמורות שיש בהם קבלת עול מלכות שמים וכל שכן בכל שאר המצות שאין חמורות כל כך לפיכך אמר תפלה ותפילין עם קריאת שמע מפני שקבלת עול מלכות שמים שלימה היא עם התפילין כדכתבין לעיל *וגם צריך להתפלל עמהם ומציאין ראייה מהירושלמי דגרסינן התם אם רצה להחמיר על עצמו אין שומעין לו למה מפני כבודו של מת או מפני שאין לו מי שיסא משאו מה נפיק מציניהו יס לו מי שיסא משאו כלומר דכיון שיש לו מי שיסתכל בדבר אין לו טרדא ויכול לקרוא קריאת שמע ולעשות המצוה תקוה ומקשה עלה התם והתניא פטור מלולב כלומר היחך נחייב אותו אפילו בשיש לו מי שיסא משאו מאחר שאין לו טרדא והרי ביום טוב אע"פ שהמת מוטל לפניו אין טרדא לו שאינו יכול לעשות לו ארון ותכריכין ולהוליכו ובמי שיש לו מי שיסא משאו דמי ואפילו הכי פטור מלולב ומתעללין בחול כלומר כשאמרו דפטור לא אמרו ביום טוב עצמו אלא בחולו של מועד דחג הסוכות ולפיכך פטור מפני שהוא טרוד בעסקי מתו ומקשינן והא תניא פטור מתקיעת שופר אית לך למימר בחול ומתעללין כמותה ששנינו (שבת דף ק"א) מתעללין על התחום לפקח על עסקי כלה ועל עסקי המת להביא לו ארון ותכריכין וגמלא שחילו במועד הוא טרוד שיש לו לפעמים ללכת במועד עצמו עד אלפים אמה כדי [ג] שילא מומן לדרכו כשיצא המועד ולפיכך אמרו שפטור מתקיעת שופר אלמא משמע הכא בהדיא דכי היכי דפטור מן התפלה ומן התפילין ה"ג פטור מכל שאר המצות כגון לולב ושופר וכו' וזהו (א) תדע שבספרים המדייקים אינו גורם לא במשנה ולא בברייתא ומכל מצות האמורות בתורה ובסוף הברייתא כשהוצרך להודיענו (*היתר) גבי שבת אמר וחייב בכל מצות האמורות בתורה וגרסינן דטעמא דמילתא הוי משום שמתחילה כשהיה פטור לא הוצרך לומר ובכל מצות האמורות בתורה חייב שהיה פטור אלו שהם חמורות ממילא שמענין דכ"ס השאר אבל בספא שהיה בא להחמיר הוצרך לומר וחייב בכל מצות האמורות בתורה שהם לא היה אומר אלא חייב ב"ק"ש ובתפלה היינו אומרים דדוקא באילו חייבו אותו בשבת ואע"פ שמתו מוטל לפניו מפני שהם חמורות אבל בכל שאר המצות האמורות בתורה פטור ולפיכך הוצרך להשמיטן שחייב ג"כ בכל שאר מצות האמורות בתורה : נושאי המטה וחלופיהן וחילופיהן חילופיהן וכו' ואע"פ שיש שהות לחארוגים לקרוא בעוד שנושאין הכת השניה אפי' פטורין מפני שפעמים נמלכים שאותה כת שלישית בשניים יסעו ומתוך כך אין להם להתחיל : את שלמטה זורך בהן פטורין וכו' בירוש' מפרש שאין זה החילוק אלא צחותם שלפני המטה בלבד אבל צחותם שלאחר המטה מתוך כך הולכין אחר המטה מפני שלעולם אינן צריכין למטה ולעולם חייבים : ארין ואלו פטורין מן התפלה פי' רש"י ז"ל מפני שהתפלה אינה אלא מדרבנן והטעם היותר נכון מפני שהתפלה צריך להתפלל מעומד ואין יכולין לשהות כל כך אבל ק"ש שיכולין לאומרה בעוד שההלכין ודי לעמוד בפסוק ראשון בלבד שלא יתעכבו בו אלא מעט חייבין מפני מורי הרב נר"י: גמ' ואינו מיסב וכו' בירוש' אמרינן ואינו אוכל כל לרבו וגרסא שהתלמוד בלשון אסור אסור אסור מפני שלא יאכל בהסיכה בקביעות ויפטר גם הוא שאין צריך דבלאו הכי פטור ובידורשנין אמר דאין מברכין ר"ל שאם היו מברכין ברכת המזון לא יענה אמן וה"ה התם צריך לא יענו אחריו אמן צריך לבלעו לא יענה אחריהם אמן : ובשבת מיסב ואוכל על שותה יין לא קאמר וחייב לאכול בשר ולשתות יין דכיון [ד] שהוא מתכוין לנאזה אם ירצה יאכל ואם לא ירצה לא יאכל שאינו חובה על האדם שיאכל בשר וישתה יין בשבת שהרי אמרו וישתה יין ואם לא ירצה יתה ואל' וגם בחול למה אסרו אותו והלא אחר הקבורה שחל עיקר האבלות ואסור בנעילת הסנדל מותר י"ל שהטעם שאסרו אותו קודם קבורה מפני שאם יבא לאכול בשר ולשתות יין ימאך אחר תענוגיו וייתעלל בקבורת המת ומפני זה הטעם נמי לא אסרו לו נעילת הסנדל שאם ילך יתקן לא יוכל ללכת לבתן ולבאן ולהשתדל בקבורתו : תשמיש המטה איכא בינייהו: פי' דת"ק ס"ל דחייב בכל המצות האמורות בתורה אבל תשמיש המטה אע"פ דיש בה מצות עונה אסור שמאחר שמתו מוטל לפניו קלות ראש הוי לשמש מטהו בעת כזאת ורבן גמליאל הוסיף ואמר [ה] נחמייב בצולן שמאחר שחייב בכל המצות האמורות בתורה גם בזה חייב לשמש עונה אבל לדברי הכל אין לו לשמש מטהו להנאחו יותר והלכה כת"ק דייחיד ורבים הלכה כרבים (ב) והכי איתא משמיה דר"י ז"ל ומקשי' עלה מדאמרינן ב"ק דתקובות (דף ג:) הרי שהיתה פתו אפוי ונכחו טבוח ויינו מוזג ומת אציו של חתן או אמה של כלה מכניסין את המת לחדר ואת החתן ואת הכלה לחופה וזועל בעילת מזה ופורש ונוהג ז' ימי המשתה והח"כ ז' ימי אבלות וכל אותן הימים הוא יס בין האנשים והיא בין הנשים והיונין בה (סס ד' ד-) למימרא דאבלות קיל ליה מגדה כלומר מדחזין שאסרו אותו לישן עמה בביתה מכלל דמשום הכי חששו מפני שהאבלות יהיה קל בעיניו ויבא לשמש מטהו ומאי קילתא כלומר ומאי קולא ימלא בעינין אבלות שנחש שילמוד משם ויבא ג"כ להקל אילימא ממה דאמרי' וזועל בעילת מזה ופורש שמתוך שהקלו לו לבעול קודם קבורה יקל ג"כ אחר קבורה ויבעול זה אינו דהתם דהקילו משום דאכתי לא חל עליה אבלות אי לרבי אליעזר דאמר משיכתם הגולל אי לרבי יהושע דאמר עד שיא מפתח ביתו אלא מדקתני ונוהג שבעת ימי המשתה והח"כ עובג שבעת ימי אבלות ואם איתא כדברי הר"ק ז"ל דאמר דאסור בתשמיש קודם קבורה היכי קאמר משום דאכתי לא חל עליה אבלות שהרי חל

שיטת ריב"ב
לברכת המזון: אין מומן . אין צריך לברך ברכת המזון : אין מברכין עליו . אין צריך שיברכו לו אחרים ברכת המזון : ואין מומנין עליו . ואין מומנין עליו . ואין מומנין עליו : תשמיש המטה איכא בינייהו: ר"ג אכל חייב בעונה בשבת : מוטל לפניו דמי . אע"פ שהוא בבית אחר פטור מק"ש דהעוסקין במצוה פטור מן המצוה :

וחילופיהן . שכן דרך שהם מתחלפין לפי שכולם רואים לזכות בו : שלפני המטה . (יבסקו) [יתעסקן] במטה כשהגיע אללם: ואת שלאחר המטה שנשארו כבד . ה"ג שלפני המטה את שלמטה זורך בהם פטורים (א) ואת שלאחר המטה אף אם למטה זורך בהם חייבין דכיון דכבד נשארו אינם כל כך טרודין במטה : אלו ואלו פטורים מן התפלה . דלא דאורייתא היא אכל כק"ש שהיא דאורייתא (א) חייבים: גמ' שאין מוטל לפניו לא . כגון שהיה המטה צבית אחר : אכל צבית אחר . שלא יהא נראה כלועג לרש: ואינו מוסב . כדרך המוסבין בהסיכה על ידן השמאלית ובמטה : ואינו מברך . אינו צריך לברך ברכת המזון : ואין מברכין עליו . ואין צריך שיברכו אחרים עליו ברכת הלחם : ואין מומנין עליו . ואינו מוסב לזיומן: תשמיש המטה איכא בינייהו . דלר"ג חייב בזמן עונה להנא קמא פטור : כל

אמיוי פ"י מה'
תפלי סמג עשין
יט טור א"ח
סי' רסח :
ב מיוי פ"ט
ופ"י מה' תפלה
סמג עשין יט
א"ח סי' נו קו
קט קי :

[א] להביא
: ביחיד
[ב] אפ"ה נמחק
ונ"ב וגם אינו:
[ג] כ"ב שלא
לחדש: [ד] כ"ב
: צעי
[ה] הרמז"ם
: (הג"י):

חֲרוּשֵׁי
אֲנֹשֵׁי שָׁם
ד"ח (א) לָקַח
יִשְׁעִי מִן הַמָּקוֹר
יֵשׁ לֹו הַכְּבֹד
כִּי הִסְרָם גְּדוּלָּה
יֵשׁ בֵּין הַמִּתְחַלֵּה
שִׁיעָה בֵּין
מִתְחַלֵּה גְדוּלָּה
כְּבוֹדוֹ לִקְוֶה
הַמִּתְחַלֵּה :
מ"ע (ב) לָקַח
דָּרָל שְׁאִינִי
כִּי לֹא מִתְחַלֵּה
בְּעִינֵי שִׁיעָה
כִּי יֵשׁ כְּבוֹדוֹ
אֵלֶּה כִּי הִסְרָם
דּוּקָה כְּשֶׁמֶלֶךְ
בְּיָמֵי לֹא יִשְׁעִי
לֹו שֶׁלֹּא יֵשׁ
מִתְחַלֵּה כְּבוֹדוֹ
אֵלֶּה וְדָרָל חֲרוּשֵׁי
מִתְחַלֵּה
לֹא מִתְחַלֵּה
וְכִי לָקַח
וְכִי לָקַח
מִתְחַלֵּה
לְדָבָר רָשִׁי

זקנים ונביאים
קורין

אם יכול להתחיל ולגמור קודם שגיע ש"ח צבור למודים יתפלל ואם לא לא יתפלל ש"ח נראה כדובר בשאר ציבור היו בוררים במודים והוא לא היה בורר: רב הונא סבר. יחיד המתפלל עם הצבור אומר תפלה בלחך אם לא מנחל עד שגיע ש"ח צבור לקדוש לית לן צבא אכל מודים אע"פ שיחיד אומר מודים מכל מקום אם לא היה אומר עם הצבור הריחא את כולם בוררים והוא לא יכרע נראה כדובר: מיפסק (ב) [לא] פסקי לעשות קדוש עם שאר הציבור וכן נמי מודים

שהוא שבה משום דכיון שהותקפה כנגד
 שכבר התפלל פוסק ואח"י באמונע בר
 וא"ת לפי פירושונו שאנחנו מפרשים
 דכי אמרינן שהידוש מועיל ה"מ כשמ
ומציא צבור שמתפללין אם יכול ל
 נקט צבור לאשמועינן דדוקא
 גאון ז"ל לאו דוקא צבור אלא ה"ה ליחי
 עלי דמי דרכתבין לעיל : **אמר** לי
 אמרינן גומר אותה ברכה אבל אם נזכ
 ללויי שמנה עשרה וכיון דלחינן בה
 והתחיל בתפלת חול בשבת בתפלת ש
 ברכה אלא פוסק מיד דהשתא ליכא למ
 ז"ל : **במאי** קא מיפלגי רב הונא
 בעוד שהוא מתפלל משום דס"ל שהוא
 הצבור ולפיכך היה אומר שיהיה תחלה
 צריך לומר שלא יתחיל אלא בעניין כד
 אומרים מורים היה שומה עמהם כדי
 יתחיל אלא בארבע מקומות ואם לא
 כמו שפורש מן הצבור מותר והוא שלא
 מעשרה דילפינן *תוך תוך מעדת מ
 ולענין קדושה של ברכת יו"ר אור וקדו
 ואין אומרים אותו בפחות מעשרה וא
 לאומרו דלא הוי בכלל דבר שבקדושה
 יוצר שאין אנו מקדשין אותו אלא מוצי
 פסוקים בעלמא שאנו אומרים אותם

באמצע ברכה ואם הייתה תפלת ערבית אינו פוסק : מהו שיגמור . מהו שיגמור הברכה אם נזכר משה ז"ל כמה דברים אחרים במעריב או בשחרית

ה"ר"ב ז"ל וצבור בין ארעא דחובה ובין ארעא
וכשם שאין הצבור מביא עולת נדבה [א] כך אי
שכן היחיד מביא עולה, פליאה דעת מני נשגבה לא
צבור מביא עולות נדבה כדאמרין מותרות לנד
שהיא באה נדבת צבור וכמה וכמה

דבֿר לַעֲבֹד כִּי־זֶה הֵם שְׁמוֹ בַּסֵּפֶר שֶׁהָיָה בִּי וְלֹאִי וּמִפְרָקִינָם הֵם הֵכָּה רְשׁוּת יִכּוֹל ל'לֹאִי וְט' בֶּזֶק אֵינוֹ כְּתֻעִית לְבֹט

וכו'. א"א גם אני תמהתי עליו בהלכותיו וכן תמ
ליתיד ולא לזבור והרי לזבור מוסיפין געילה בחוב

אדעתא דחובה בין אדעתא דרשות אסור
דקי"ל דתפלות כנגד תמידין תקנום וכשם
שאין הצבור מביא עולת נדבה כך אין הצבור
מתפללין תפלת נדבה אבל היחיד מתפלל
תפלת נדבה שכן היחיד מביא עולת נדבה
הלכך אין היחיד מתפלל תפלת המוספין
תפלת נדבה שאין מתנדב בקרבן מוסף והא
דאמר רב יהודה אמר שמואל ^ההיה עומד
בתפלה וזוכר שכבר התפלל פוסק אפילו ^פ

פלה של שמה עשרה שהוא רחמים לגבי זה דייקן ליה כחפלה
הרי"ף ז"ל מפרש דמ"ה פוסק מפני שאם בזה לגומרה נמא
ר' יוחנן בחידוש אחי"ר לריק להפסיק אח"כ והלא יכול לחדש
חיל מתחלה לדעת כן אבל כשהתחיל מתחלה לדעת חובה [ג]
ש דבר בתפלתו וכו' הרי"ף ז"ל סובר שהיחיד יכול להתפלל בל
ומא' דנקט לצור רבותא קמ"ל שאפי' [בליצור] [ד] (ד) סגי בחי
ומר כל חוטה ברכה היה אומר הרב ר' אשר מלוני ז"ל לדוקא
בשאר הברכות פוסק אפילו באמצע הברכה ואין זה נכון דהא
אפי' עומא שמעין שאין לחלק בכל הברכות אלא כמו שגומר ב
ת אבל בתפלת המוספין אם עשה והתחיל בתפלת חול במקום
דצדין הוא דבעי ללויי שמה עשרה שהרי אין תפלת י"ח ב
בר היחיד אומר קדוש וכו' כלומר רב הוגא היה חושש למור
ל לומר קדושה בחור התפלה נמא שאין מפסיד כלום (ב) א
ולא יתחיל בענין שלא יוכל לומר מודים עם הצבור ורבי יהושע
קדושה עם הצבור וכן הלכה: **ובפני הדג** של רבי' יעקב ז'
גא דבמה כפורים מן הקהל ראונו לקבל עליו לדאון למי ש
ות ידעו כל ברכה מלמדיו אותו שלא יחשוב זהו הוא לשחות ל
אמר שום דבר אלא שיטתה בלשד: **ונקדישת** בחור בני
ים דהתם נמי כתיב* הבעלו מותר העדה אחת מה להל
של ובה לזיון גואל אם לריק עשרה אם לאו נחלקו בו המפרש
שמשגיג לשפה ברורה ידג אותו אבל רבני זרפת ז"ל ומקא
לא נקדישך שאנחנו מקדישין אותו ובכיוצא בזה אמרו שאין ל
ק הקדושה שאומרים לו משרתיו מותר ביחיד דאינו אלא כמו
בכך כלום ולוא נוטה דעת מורי הרב ר"ז ודייק הכי מזלמ

שיחות ריב"ב
הברכה: רב הונא סבר היחיד א
יציור לקדוש לית לן כה. אבל א
והוא אינו קורע גראה ככופר במ

ועוד ומה שכתב הכ"ז
אין להם קץ
אמר הכותב כדב חמנו חסד
אין להם קץ
והשואב
אין להם קץ
והשואב
אין להם קץ

נדבה צבור גם היא מן המותרות וכ"פ רש"י בפי' ויקרא ולדבריו של רבינו ז' לפרק התם ליתיד הכא לצבור אלא שלא נמנעו צבור מחטאת נדבה אלא שלא חטאת נעילה לא לשלשתי צבור דוקא משמע וזה חיזוק לדבריהם שלא תקנו חטאת

אין זה משום כל קוסוף :

אותם הדברים בצורת נדבה חיו יכול
 להביאם בשבת בשום ענין דהא ק"ל*
 נדרים וגדלות אינן קרובין בשבת ולפי
 התירוק נמצא שאפי' תפלת יוצר אין לו
 להתפלל אותה בשבת נדבה כיון שאין
 קרבן נדבה קרב בשבת : **ויי** בזה
 דעת אחרת לרבינו האי גאון ז"ל שהוא
 אומר שמתפלל תפלת נדבה בין תפלת
 שחרית ומנחה בין תפלת מוסף וגראה
 למורי הרב נר"ו אפשר לתת טעם

נאמרה מן הכרסו" שחיו"ל
 חסן כפ"ש"ן שני לנאמרה
 ש"ן שני מואת מחתמה
 עם חביוני חבל תלמודא
 לא פסוק ליה למיפסק
 הכ"ז ולא מחתבנ לנאמרה
 דמבוס מודים דרבנן
 נ"ר שגומר פתלוק קודם
 מודים וכו' ע"כ :
 ה כתב העור דאס חיו
 יכל לגמור קודם
 שגייע ש"ן לנאמרה לא
 יתחיל כדי שלא יהא נדא'
 כופר אס חיו מחתמה
 עם הלבוז ואס תתחיל
 ורוא כלמנעא הפלג
 כשגייע ש"ן לנאמרה
 יתנא עם הוא עם הלבוז
 אלס אס הוא כסוף חיה
 דברס ומדברי מיימוני
 מוכח דחיו לא קדימא
 אפלו אס חיו יכול
 לגמור קודם שגייע ש"ן
 לנאמרה דחיו הלכך כדי
 הווא אלס כריב"א דהכי
 רבינו יואל לסס הכרס :
 ו קודם דיוצר חור
 מיימוני כתב דחור
 יחיד חומר אותה והכ"ש
 כ' עימד חומר קודמיה
 וכן עימד דבר קודמיה
 דובא לניין כ' הכר י'
 כמה שחין ליחיד חומר
 סדר קודם דבר חומר
 שבקדושה חיו חסות
 מעשרה ואס הוא תלמודא
 יעסור חגדוהי כפרס
 חסות חסות חסות
 חסות חסות חסות

אומר קדוש יחיד המהפלא אומר קדוש הלבך אם לא גמר עד שלא יגיע שליט
על הארץ שיהיה אומר מודים אם לא אמר עם הניביר הכוונה את כולם כורעים
עם שפניהם משהוא לו : מניפסך לא פסיק תפלות לקדוש לעומת עם הניביר
מלחמות ד'

זכור בין העשר הדבורה בין העשר דרשות חסד כו' וכמה וכמה
 שמועש ולא נאמר בחלומד אלא אלו אשר הועתקו כן מדברי רבינו אפרים
 מ"ס וכן מפרישם תחלה במזמרות אינן אלא שחמזנה קונה שקלים שלו חובב
 פקד עטול ויש קרי ליה עולת הקדש אלו חילו רזו והסתדנדו בתחלה כבוד ארשת
 וכן עטול ויש קרי ליה עולת הקדש אלו חילו רזו והסתדנדו בתחלה כבוד ארשת

ל' הא דליחמר ב' מקום שנהגו ט' באב אינו כמענית עבור לנעילה ואקשי' אל יורידו ש"ז לפני התיבה אבל עבור עומן מחפילים הן ביחידים כל היום וכל ש"ן אלא להויתא שאינו בקי ולא לנדב:

ואפילו באמצע הברכה אין אם רצה פוסק קאמריין אבל חובה לפסוק לא אמר

אמ"י פ"ד מה' ק"ש ופ"ד מה' חפלה ופ"א מה' זכרות ופ"א מה' ס"ט סמג עשין ית עור א"ח ס"י פת ועור י"ד ס"י רפכ :

מוריס : ואשכח ציבורא דמגלי בלחש כלומר שהציבור מתפללין שמונה עשרה : ואומר כהדי ש"ס מילתא בלחש כלומר מתפללין עם החזן וה' שפתי תפתח עד קדושה ואומר קדושה עם הציבור : שהיה מנגנים וקורא בעל קרי היה : כהן עולמא כהני חלחא סבי דכולהו לקולא הן : דבררי חורה : דבעל קרי מותר ללמוד דקאמר הכא : כרבי יאשיה בכלאים : דאמר אינו מחייב משום כלאים עד שיזרע חטה ושעורה וחרץ במפולת יד כלומר ביחד דהוי כלאי הכרס וכלאי זרעים יחד : כר' אליעזר בראשית הגז : דלמרינן פ' הורע ראשית הגז אינו נוסח אלא בארץ ולא בחול : לנטלותא : נטילת ידים לתפלה כמו למסוק : אלא רחיצת הנוף בתשעה קצין : שסופך עליו : עד

באמן יהא שמו הגדול מבורך ומסנא דלא פסיק : גרסינן בפרק כל כתבי הקדש* ר"ק פ"א ר' יהושע בן לוי כל העונה אמן יהא שמו רבא מברך בכל כחו קורעין לו גזר דינו של ע"ש שנה שנאמר בפרוע פרעות בישראל (ה) מה מעם משום דברכו ה' : גרסי' בסוטה* דף כ"ב בומין ששליח ציבור אומר מודים העם מה הם אומרים אחריו (ג) מודים אנחנו לך ה' אלהינו על שאנו מודים לך ושמואל אמר ה' אלהינו ואלהי כל בשר על שאנו מודים לך ר' סימאי אומר יוצרנו יוצר בראשית על שאנו מודים לך נהרדעי אמרי משום רבי סימאי ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייטנו

וקיימתנו [ה] רב אחא בר יעקב מסיים בה הכי כן תחיינו ותחננו ותקבצנו ותקבץ גליותינו לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעבדך ולעשות רצונך [ג] על שאנו מודים לך אמר רב פפא הלכך נימרינהו לכולהו דנימא הכי מודים אנחנו לך ה' אלהינו ואלהי כל בשר יוצרנו יוצר בראשית ברכות והודאות לשמך הגדול על שהחייטנו וקיימתנו כן תחיינו ותחננו ותקבצנו ותקבץ גליותינו לחצרות קדשך לשמור חקיך ולעבדך ולעשות רצונך [ג] בלבב שלם על שאנו מודים לך : כתב רבינו האי גאון זצ"ל דמנהגא דרבנן כד עייל איניש לבי כנישתא ואשכח ציבורא דמצלי בלחש דמעבב עד דמסיימי וכד פתח שליחא דציבורא מתחיל ה' שפתי תפתח ואומר בהדי שליחא דציבורא מילתא בלחש ועני קדושה בהדי צבורא ושפיר דמי למעבד הכי דלית בה הפסקה והא דאמור רבנן אם יכול להתחיל ולגמור היכי דמתחיל מקמי שליח צבור אבל כד מתחיל בהדי שליח צבור שפיר דמי : ר' יהודה אומר מברך לפנייהם ולאחריהם* חניא רבי יהודה בן בתירא אומר אין דברי תורה מקבלין שומא ומעשה בתלמיד אחד שהיה מנגנים וקורא למעלה מרבי יהודה בן בתירא ואמר לו בני פתח פיך ויאירו דבריך* שאין דברי תורה מקבלין שומא שנהגה לא כה דברי כאש נאם ה' מה אש אינה מקבלת שומא אף דברי תורה אינן מקבלין שומא אמר רב נחמן בר יצחק נהוג עלמא כותלחא סבי כרבי יהודה בן בתירא בדברי תורה כרבי יאשיה בכלאים כרבי אלעאי בראשית הגז כי אתא זעירי אמר בטלוח לטבילותא ואמרי לה בטלוח לנטילותא מאן דאמר לטבילותא כר' יהודה בן בתירא ומ"ד לנטילותא כרב חסדא דרב חסדא לייט מאן דמהדר אמאי בעידן צלותא איכא מאן דאמר האי דאמרי בטלוח לטבילותא בין לדברי תורה בין לתפלה ואיכא מ"ד הגי מילי לדברי תורה אבל לתפלה צריך טבילה ולא טבילה דוקא אלא רחיצה במ' קבין וכתב רבינו האי גאון זצ"ל כיון דגמרא ליכא בהא מילתא נקוט מנהג כר' ישראל שכל בעלי קריין אע"פ שאין להם א* מים אין מתפללין עד שירחצו : מתני' * היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר ירד לטבול אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תגף החמה [ז] יעלה ויתכסה ויקרא ואם לאו יתכסה במים ויקרא ולא יתכסה לא במים הרעים ולא במי המשרה

המשרה ור"ף ז"ל אמרו ששוק דכי אמרינן שומע כעונה והוי הפסקה דוקא בדברים אחרים אבל בזה שהוא שבו של מקום לא דינינן ליה הפסקה ושרי ודבר שחלוי בעמודי עולם אין לנו כח להכריע ביניהם ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד ובלבד שיכין לבו לשמים מפי מורי הרב נר"י : בברך כחו . כלומר בכל כוונה ומפני שיש בני אדם שאין הכוונה שלהם מתעוררת אלא על ידי הכח אשר בכל כחו אבל א"ל לתת קולות גדולות שיתלוצצו ממנו בני אדם : ע"ש שאלו מודים . פי' על שזכינו להודות לך : ועני קדושתא כהדי צבורא ולא תימא דוקא לענות בלבד מותר אלא כל הציבות של קדושה אומר עם החזן תיבה בתיבה : שדירה מנגנים כלומר שלא היה קורא הציבות בלחש אלא בגמגום ואף דמפרשי שהיה קורא כדרכו אלא שלא היה מוזכר האזכרות : שאין דברי תורה מקבלין שומא . יש מפרשים דלא שנה ק"ש ולא שנה קריאה אחרת לכל מילי אמרינן אין ד"ת מקבלין שומא ואין זה נכון דבדאי לא אמרו אלא בק"ש בלבד אבל בשאר דברי תורה אסור דהא אמרי' כי דבר ה' בזה וגו' זה הקורא ד"ת במצואות המנוגפות והחמירו בזה יותר משאר כרייתות דבכל שאר כרייתות הכרת מכפר וזוהי אינה מכפר אלא אע"פ שזכרת עונה זה : כרבי יאשיה בכלאים . דסבר שאינו חייב משום כלאי הכרס עד שיזרע חטה ושעורה וחרץ במפולת יד דקרא דלא תזרע כרמך כלאים דריש ליה כלאים לבד מכרמך ועל כן היו אומר דבשני מינים דהיינו חטה ושעורה עם החרץ דהיינו הכרס לוקה משום כלאי הכרס אבל בזמן אחד מותר מיהו אפילו בזמן אחד צריך ליזהר הרבה שאם זורע על המורה ואין בעפר העומד עליה גובה שלשה טפחים ודאי אסור דה"ל כהרצבה והרצבה (קדושין דף לט) אפילו בח"ל אסורה והכי (ד) תנא כהדיא גבי גפן* בזמן שיש על גביו עפר גובה שלשה טפחים מותר לזרוע עליו ואם לאו אסור : כר' אחא זעירי אמר בטלוח לטבילותא וא"ת והא אמרינן (דף כ"ב) דעזרא תקן טבילה לבעלי קריין והאריך היו יכולין לבטל תקנת עזרא וא"ת דאמר מפני שראו שלא היו יכולין הציבור לעמוד זה והגבון יותר שלא פשטה זאת התקנה בכל ישראל ותקנה שלא פשטה בכל ישראל* יכולין לבטלה וכחזר רבינו האי גאון ז"ל דלא אמרינן בטלוח לטבילותא אלא לגבי ק"ש אבל לתפלה אין מתפללין עד שירחצו והיה לומר שנוגחו לומר שירחצו בארבעים סאה אבל הרי"ף ז"ל כתב ולא טבילה דוקא אלא רחיצה בתשעה קצין ורחיצת ט' קבין צריך להטיל עליו בכלי שיוכל להריקה ממנו בלא שום הפסקה וכן מוכיח במשניות של סהרות וזה שכתב הגאון ז"ל דאין מתפללין עד שירחצו ואינו נראה למורי הרב נר"י ואם אין לו מים או אפילו אם יש לו מים ואינו טובה לו אינו רוחץ אפ"ה אינו מפסיד התפלה מפני זה דודאי אע"פ שהתפלה יותר מקובלת עם הטבילה לדברי הכל אין לו להפסיד מפני זה תפלתו וכ"כ ר"מ ז"ל (ה) בכל ראשי ישיבות שצבצב תמחו עליו למה היה מיקל כ"כ בענין טבילות בעל קרי והוא ז"ל השיב להם שמימו לא בטל אותה אפ"ה שעה אחת אלא שלא היה יכול לכתוב בציבורי כ"א היואל מן הדין ע"פ ההלכה : מתני' היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר כלומר יאמר פהיחיה והתימיה צבצב ואם לחו יתכסה במים ויקרא וכל זה דקדקו חכמים בק"ש בזמנה דלכתחלה כרי שלא תעבור הכן החמה (ו) שלא תשאו למה שלא היה סומך גאולה לתפלה ולא להריסיהו לעלות ולהתכסות אלא שיקרא בחור המים :

שקדושה הוי ק"ש שאין לך דבר שקדושה יותר מדבר שיש בו עול מלכות שמים ואפ"ה אינו בכלל זה הדין דמותר לקרותה ביחיד וכיון שאלו רואים שק"ש אינה בזה הדין ומותר לקרותה ביחיד שומע מינה דכל דבר שקדושה אינו רואה לומר כל דבר שיש בו קדושה אלא הכי קאמר כל דבר שהותקן לאומרו בעשרה מתחלה משום קדושה אינו בפחות מעשרה ומשום הכי קורין ק"ש ביחיד (כמו בלבוש) מפני שלא הותקנה מתחלה בעשרה וקדושה של יוצר אור ג"כ לא הותקנה בעשרה כמו הקדושה של נקדישך א"כ קורין אותה ביחיד ותדע שלא הותקנה מתחלה בעשרה כמו נקדישך שכלל נוסח התפלות תורה אור

תמלא כחוצ צברות יוצר אור בנוסח היחיד הקדושה וקדושת נקדישך אינה כחוצה בנוסח היחיד דמשמע שזו בלבד התקינו בעשרה: וייש שמקשים על זה הפסק מדתנן (במגילה דף כג:) אין פורסין על שומע פחות מעשרה התחילו עשרה והלכו להם מקלחם גומרינן ומפרשינן דפורסין על שומע הוא כך שאחר שהתפללו הצבור בבית הכנסת היה אחד חוזר כל הברכות ואומר קדיש וזכרו מפני אותם האנשים שלא הספיקו לבא מתחלה כדי שישמעו עכשיו ויתפללו בעשרה ופורסין הוא כמו מצרינן כדמרגמינן כי הוא יברך הזבח יפרוס דבחתא ור"ל מתחלה אין פורסין אלא בעשרה מפני הקדיש שיש להם לומר אותו אבל אם התחילו בעשרה והלכו מקלחן אחר שטעו נקדיש ולזכרו גומרינן ואומר אם איתא שהיחיד יכול לומר קדושה של יוצר למה הוצרך לומר התחילו בעשרה והלכו להם מקלחם גומרינן דכיון שאין לפני קדושה פשיטא שגומרינן אלא מפני שאין יכולין לומר קדושת יוצר אלא בי' ולכן הוצרך להשמיענו דהכא כיון שהתחילו מתחלה גומרינן אפילו בלא עשרה ואומר מורי הרב נר"י שאין זה הפירוש נכון שאם כדבריהם למה לא הקשה מזה המנהג למ"ד היחיד אומר קדושה דהא בהדיא משמע מהאי מתני' שאין היחיד אומר קדושה אלא ודאי פי' אין פורסין על שומע הוא כמ"ש ר"מ שאע"פ שאמרו דעם דבשדות אגיס ולא מלי למייה לבי כנישתא ופ"ל מוילין ידי חובתן מתפלה אפ"ה מק"ש אינן נפטרינן אלא באמירה ובעניית אמן אינו פוטר אלא בי' ולפיכך אין פורסין על שומע כדי לפטור את השומע' בעניית אמן אלא בי' שאם לא כן אין עניית האמן כלום אבל אם התחילו בי' והלכו מקלחם גומרינן ועוגין אמן אחריו ומסקנא דלא פסיק ונחלקו המפרשים אם שותק בשעת התפלה בשעת עניית הקדיש אם לא יש מפרשים שאינו שותק כלל דהא ק"ל שומע כעונה ואשכח דהוי הפסקה כמו אם היה עונה וזו היא דעת רבינו יעקב ז"ל אבל רבינו האי גאון

וסיעתו ור"ף ז"ל אמרו ששותק דכי אמרינן שומע כעונה והוי הפסקה ושרי ודבר שחלוי בעמודי עולם אין לנו כח להכריע ביניהם ודעבד כמר עבד ודעבד כמר עבד ובלבד שיכין לבו לשמים מפי מורי הרב נר"י : בברך כחו . כלומר בכל כוונה ומפני שיש בני אדם שאין הכוונה שלהם מתעוררת אלא על ידי הכח אשר בכל כחו אבל א"ל לתת קולות גדולות שיתלוצצו ממנו בני אדם : ע"ש שאלו מודים . פי' על שזכינו להודות לך : ועני קדושתא כהדי צבורא ולא תימא דוקא לענות בלבד מותר אלא כל הציבות של קדושה אומר עם החזן תיבה בתיבה : שדירה מנגנים כלומר שלא היה קורא הציבות בלחש אלא בגמגום ואף דמפרשי שהיה קורא כדרכו אלא שלא היה מוזכר האזכרות : שאין דברי תורה מקבלין שומא . יש מפרשים דלא שנה ק"ש ולא שנה קריאה אחרת לכל מילי אמרינן אין ד"ת מקבלין שומא ואין זה נכון דבדאי לא אמרו אלא בק"ש בלבד אבל בשאר דברי תורה אסור דהא אמרי' כי דבר ה' בזה וגו' זה הקורא ד"ת במצואות המנוגפות והחמירו בזה יותר משאר כרייתות דבכל שאר כרייתות הכרת מכפר וזוהי אינה מכפר אלא אע"פ שזכרת עונה זה : כרבי יאשיה בכלאים . דסבר שאינו חייב משום כלאי הכרס עד שיזרע חטה ושעורה וחרץ במפולת יד דקרא דלא תזרע כרמך כלאים דריש ליה כלאים לבד מכרמך ועל כן היו אומר דבשני מינים דהיינו חטה ושעורה עם החרץ דהיינו הכרס לוקה משום כלאי הכרס אבל בזמן אחד מותר מיהו אפילו בזמן אחד צריך ליזהר הרבה שאם זורע על המורה ואין בעפר העומד עליה גובה שלשה טפחים ודאי אסור דה"ל כהרצבה והרצבה (קדושין דף לט) אפילו בח"ל אסורה והכי (ד) תנא כהדיא גבי גפן* בזמן שיש על גביו עפר גובה שלשה טפחים מותר לזרוע עליו ואם לאו אסור : כר' אחא זעירי אמר בטלוח לטבילותא וא"ת והא אמרינן (דף כ"ב) דעזרא תקן טבילה לבעלי קריין והאריך היו יכולין לבטל תקנת עזרא וא"ת דאמר מפני שראו שלא היו יכולין הציבור לעמוד זה והגבון יותר שלא פשטה זאת התקנה בכל ישראל ותקנה שלא פשטה בכל ישראל* יכולין לבטלה וכחזר רבינו האי גאון ז"ל דלא אמרינן בטלוח לטבילותא אלא לגבי ק"ש אבל לתפלה אין מתפללין עד שירחצו והיה לומר שנוגחו לומר שירחצו בארבעים סאה אבל הרי"ף ז"ל כתב ולא טבילה דוקא אלא רחיצה בתשעה קצין ורחיצת ט' קבין צריך להטיל עליו בכלי שיוכל להריקה ממנו בלא שום הפסקה וכן מוכיח במשניות של סהרות וזה שכתב הגאון ז"ל דאין מתפללין עד שירחצו ואינו נראה למורי הרב נר"י ואם אין לו מים או אפילו אם יש לו מים ואינו טובה לו אינו רוחץ אפ"ה אינו מפסיד התפלה מפני זה דודאי אע"פ שהתפלה יותר מקובלת עם הטבילה לדברי הכל אין לו להפסיד מפני זה תפלתו וכ"כ ר"מ ז"ל (ה) בכל ראשי ישיבות שצבצב תמחו עליו למה היה מיקל כ"כ בענין טבילות בעל קרי והוא ז"ל השיב להם שמימו לא בטל אותה אפ"ה שעה אחת אלא שלא היה יכול לכתוב בציבורי כ"א היואל מן הדין ע"פ ההלכה : מתני' היה עומד בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי לא יפסיק אלא יקצר כלומר יאמר פהיחיה והתימיה צבצב ואם לחו יתכסה במים ויקרא וכל זה דקדקו חכמים בק"ש בזמנה דלכתחלה כרי שלא תעבור הכן החמה (ו) שלא תשאו למה שלא היה סומך גאולה לתפלה ולא להריסיהו לעלות ולהתכסות אלא שיקרא בחור המים :

לשון ריא"ז היה עומד ומתפלל ושומע שהצבור עונין קדושה או אמן יהא שמויה רבא אינו ראוי לפסוק אלא שומע ומכוין לבו עם הצבור ואח"כ חוזר לתפלתו וכן ביאר המורה בפרק לולב הגזול וכן ביארו הגאונים ואע"פ ששומע כעונה מזהר לענות לפיכך צריך לזהר שלא יתחיל בתפלתו אלא אם כן יודע שיוכל לענות עם הצבור בדברים שאינו יכול לאומרן ביחיד כמנצח' בקונטר' הראיות בפרק לולב הגזול : א על זה רבו הדעות כמו שהביאם הטור אמנם נראה דנהרא נהרא ופשטיה וכתב הטור ס"י ק"ו דהאידנא נהגו שלא להצריך שום דבר אפילו לתפלה :

לשון ריא"ז אכל נהגו העם כדברי האומר אין ד"ת מקבלין שומא ואין אדם צריך לטבול לקרי' לא ברי' ולא חולה ואפ"י בתשעה קצין אינו צריך ומותר בין ד"ת בין בתפלה בין בברכות ולא מיהו חכמים כמנהג זה אלא הניחו העם כמנהגם אף על פי שנהגו שלא כהלכה כמנצח' בקונטר' הראיות :

שיטת ריב"ב וכן למודים : פ"ס ר' יהודה אומר וכו' : גמ' מנגנים וקורא : בעל קרי היה : כותלחא סבי דכולהו לקולא : לטבילותא דבעלי קריין . וכתב רבינו האי גאון ז"ל וזה דודי ז"ל כתב דבטלוח לטבילותא לגמרי בין לדברי תורה בין לק"ש לתפלה : מתני' לא יפסיק תפלתו לגמרי אלא יקצר כל ברכה וברכה כגון אלה חוץ ברא ה' חוץ הדעת . השינוי אינו צורך אלה ה' הראוה בתשובה וכן כולם : במים הרעים . מים סרוחים :

הגהות הב"ב (א) ג"כ בזהנרדב עם ברכה ה' מה טעם בפרוע פרעות משום : (ב) ג"כ רבאמר : (ג) ג"כ כפחות מעשרה : (ד) ג"כ תנן : (ה) ג"כ ובכל ראשי : (ו) ג"כ ולא :

[א] ג"כ על שאנו מודים לך : [ב] ג"כ בלבוש שלם וכו' : [ג] לשמן הגדול : [ד] ג"כ לומר תנן סתמא כר"א (פ') והלכה כמותו דאמר עד הכן החמה אפ"י תימא ר' יהושע ודלמא כוונתין (בג"י) :

ע"ז דף ל. פ"ס בחומ' וברין שם ס"י אף רמב"ד ר"י הנשא בו .

(*) שומעתי בשם הגאון האמתי ר' צבי הירש ברודא ז"ל אבד"ק סלאנט כי תחת מים יציל מקוה וכן יש להגיה כר"ס סוף סימן כ"א :

כלאים ריש פ"ז

ואם אין בידו כיסא
והוא עומד וקורא
אם יזכר טוב לתת אזהרה
לחברו או להביא בידו
והוא עומד וקורא :

ואם היה בידו כיס
תפילין היו אומרים אותו
בדיבור ומכניסין אותו
עמיה כדי להגן עליהם :
ב' כ' הראשון אצל כהן
בראש מוהל להשחין
בהם בכה"ס ערמי וגם
מוהל ליתן שינת ארעי
כדאמרין בסוכה הנכנס
ליטן ביום רגל מולך רגל
מניה וא"ת היך שינת
ערמי מוהל והלא אסור
להסית דעתו מהם ובשעה
שמתמנה נמלא מסיח
דעתו מהם והיה אומר ר'
(יהודה) ויזהר וז"ל מתוך
דברי רבינו משה ז"ל מלאנו
חיונו לדבר זה ודאי
היה הדעת לא כיון אלא
כשעומד בקלות ראש
ושחוק אצל כשעומד
ביראה ומתעסק בלרכי
אפי"ס שחוק כמלאכתו
ואומנתו ואין דעתו
עליהם מהם א"ן זה נקרא
היה הדעת דלמלאכה א"ן
יכול להסית תפילין
כל היום וכן נמי
כשמתמנה א"ן כן היה
הדעת כי הוא שוכח הכל
העולם וא"ן זה קלות ראש
ע"כ :

ג' מ"י פסק דכשנכנס
ופרים מוהל עליהם מוהל
ליטן בהם ערמי ראשון בין
בכיון ובכפוף כמ"ג ואם
הם בידו מוהל ליטן בין
שינת ערמי בין קבע
והפלי"ג וכו' והראש
אוסרין כשהן בידו ליטן
כלל :

לשון רי"א
ואם היו מונחין בראשו
י"ן בהם שינת ארעי אצל
לא שינת קבע שמה יפית
בהן חללן ופירם הסודר
עליהן מוהל לו ליטן בין
קבע בין ערמי וכן
שינת ערמי כדי הי"ן ק'
אמה כמו שכתבנו בפרק
הבין בסוכה והילדים
שהיו נשמתיהן עמיה
חולצין אפי"ס ביום שנכנסו
לשינת ארעי שמה יפית
לידי הרגל דבר :

ד' כ' הראשון ואם האמר
היך אפשר בכה"ס
דליתא נטויות והלא אי
אפשר לגדולים בלא
קנים וי"ל בכה"ס קבע
עומד לרכי מיישב וכלין
מי רגלים וליכא נטויות
אצל כשמתין מעומד
א"ס כלום ואיכא נטויות
ע"כ :

ה' הראשון ובנוסף דאין
אסור במשוי רק
בשיעור ד' קבין ומיימוני
כתב כריתיו :
לשון רי"א
ואסור להניח משאיו על
הראש שיש בו תפילין
ואפילו מטפחה שלהן אם
דרך משאיו טעמו ומה
שיש לתמוה על הרי"ף
והרא"ש כהנתי במקום
אחר בפירושו :

שיטת ריב"ב
ליכנס לכה"ס: ובליה.
שהוא חולצן בניהו על
מנת להנישן עד הכפר :
לא שנו. דמותר להכניסין
עמו בידו בניה הכסא
אלא שיש שבות וכו'.

ולא מפי ברייתא מ"מ למדנו מזה שהאחרים סוברים
ז"ל דהכי קאמר כשחולץ אותם גוללן כמין ספר תורה ואין
שמונתן כל היום אצל כשחולץ אותם כלילה כיון שא"ל להניחם כל
האין גאון ז"ל מפרש דכנסם לבית הכסא מיירי וה"ק כשכנסם ביום ולריך לחללם כדי שלא יכנס עמיהם לבית הכסא גוללן כמין ס"ת וז"ל

להניחם בכלי כיון שלריך לחזור ולהניחם תורה אור
מיד אצל כשכנסם כלילה עושה להם
כיס טפח ומניחם בתוך הכלי ומלנישן
כיון שאין לו לטלן ואמרין עלה לא
שנו דביום גוללן כמין ס"ת וסגי להו
בהכי אלא כשיש שבות ביום כדי
לנוכח דכיון שעוד היום גדול ויכול
עדיין לקיים את המצוה לא נקריח
אותו לתת אותם בתוך כיס אצל אם
לאחר שילא מצית הכסא א"ן שבות
ביום כדי לנוכח א"ן לו להניחם ק"ל לא
לורך אלא עושה להם כיס טפח ומניחם
בתוכו ומלנישן: **הואיל** ושרי
רבנן לא נקריח. כלומר לא אטריח
להתלמידים שיטמרו אותם ויש ספרים
שגורסין (ג) אותו לנטלן כלומר יטמרו
אותו מן המזיקין ויש מפרשים אשומר
אותם אני בעלמי: **ו** ישתין בהם
מים. ודוקא בעודן בידו אצל בראשו
מוהל להשתין בהם בבית הכסא ארעי
דליכא חשש נטויות כיון שהם בראשו
ומשום חשש שמה יפנה בהם נמי ליכא
כדכתבין לעיל וכן הא דאמרין לא יטן
בהם לא שינת קבע ולא שינת ערמי
בידו קאמר דכולה ברייתא דהכי
מיירי וטעמא דמילתא דחיישינן שמה
יפלו מידו אצל כשהן בראשו מוהל
ליטן בהם שינת ערמי דהכי אמרי'

בסוכה (דף כו) הנכנס ליטן ביום רגל
חולץ רגל מניה ולא גזרינן ערמי אטו
קבע דגבי סוכה דשינה עלמה אסורה
אמרו דגזרינן ערמי אטו קבע אצל גבי
תפילין דאפי"ס שינת קבע עלמה אינה
אסורה אלא משום גזירה שמה יפית בהן
לא גזרינן ערמי אטו קבע דגזירה לגזירה
לא גזרינן ויש לשאול דאפי"ס שינת ערמי
היך מותר והלא אסור להסית דעתו
מהם ובשעה שמתמנה נמלא שמסית
דעתו מהם ואומר מורי הרב נר"ו דמתוך
דברי ר"מ ז"ל למדנו חיונו לדבר זה
ודאי היסח הדעת לא הוי אלא כשעומד
בקלות ראש ובשחוק אצל כשעומד
ביראה ומתעסק בלרכי אפי"ס ששוסק
כחומותיו ובלרכי ואין דעתו עליהם
ממש לא נקרא זה היסח הדעת
דלמלאכה היך יוכל האדם להניח תפילין

כל היום וה"ל כשמתמנה ליכא היסח הדעת דלמלאכה בלתי עושה עומד יותר דרך מורא ושוכח הכלי העולם ולפי' מותר ליטן בהם שינת ערמי:

סבין וקערה וכבר ומעות וכיוצא בהן. פירש"י ז"ל דסבין בידו אסור להתפלל מפני שנותן לבו על הסבין שלא יפול מידו ויזיקהו ואינו יכול לכוין בתפלתו וכן קערה עם אוכלים מתירא שמה תפול ויפסדו האוכלים וטרוד לשמרה וכן הכהן שמה יפול ויטמא והמעות שמה יתפזרו וכן כל כיוצא בזה אצל שאר דברים שאין בהם הפסד אם יפלו מידו מותר להתפלל בעודן בידו ומאי דמיבעי' לן בכו"ס (דף מה) לולב מאי נלטריך לפרש לפי זה דהכי קא' מצבי ליה לולב מי חיישינן שמפני חשש שלא יפול הלולב ויפסל טרוד לשמרו ואינו יכול לכוין בתפלתו ואסור או ללמלא חביבה ליה מצוה ומתוך החביבות לא יפול ממנו ואינו טרוד בזה ומותר ומסקנא דחבובי מצוה עדיף ומותר ולא דייעינן ליה כסבין וקערה אלא כשאר דברים שאין בהם הפסד ואיך דמפרשי דמאי דנקט סבין וקערה וכבר ומעות לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט והוא הדין שאין לו ליטול בידו שום דבר בשעת התפלה אלא לולב בלבד שהתירו משום חבובי מצוה (ד) לא ימנע בזה כונת התפלה ולפי זה הפירוש לריך לזהר שלא יקח אדם שום דבר בידו בשעה שיתפלל מפי מורי הרב נר"ו: **מ** בית הכסא קבוע ליכא נטויות וכו' ויש ששואלין היך אפשר דליכא נטויות והלא אמרו *א"ל לגדולים בלא לקנים וגמלא דליכא נטויות בשעה שמתין ויש לומר דכי אמרינן דליכא נטויות ה"מ מיישב דאין *מי רגלים כלים אלא מיישב אצל כשמתין משומד אינו כלה ואיכא נטויות לפיכך אסור להשתין בהם בעודן בידו שמה יפסד בלתי יד נטויות שמה *לשפספס כדי שלא יראה ככרות שפכה ויזילא לעז על בניו שהם ממזרים אצל בניה הכסא קבוע ליכא נטויות ולפיכך מותר ורבינו הא"ז ז"ל כתב דבתי כסאות שלהם היו עשויין במדרון בענין שהיו כל המים יורדין ולא היו שם נטויות כלל: **משום** רבי שילא אמרו אפי"ס מטפחות (א) *שלהם אסור להניחם על הראש מפני שגמלא אפי"ס מטפחות של משוי ואפי"ס המטפחת שאוכלים בה ואל"פ שלא יהיה בה שום טיטוף ויש ספרים שגורסין אפי"ס מטפחות שלהם אסור כלומר אפי"ס המטפחות של התפילין שהיו מדבריו שלא אסרו אלא מטפחת שגמלא ציוי כדכתבין אצל דבר שדרך לשום אותו כל היום בראשו כגון מנפת וגלמלא וכיוצא בהן מותר ויש שמקשים עליו מדאמרין בירו' ר' יוחנן לא היה מניח תפילין אלא מטפחת לפסחא והיה מחזיק לרישיה מפסחא ועד עזרתא פי' ר' יוחנן היה חושש בראשו מקדירות ומפני זה לא היה מניח תפילין אלא פעם אחת בשנה כדי שלא יזיק אותו ואפי"ס מפני אותו פעם בלבד היה חושש והיה לריך לחזק ראשו מפסח ועד עזרתא ואל"פ שזו אינה קושיא דמי שהיה לו חשש גדול כזה שמפני פעם אחת היה לריך לחזק לראשו מפסח ועד עזרתא אפי"ס ככובע או במנפת מפני שגובה התפילין מפסיק בין הכובע והראש והרוח נכנס בנתיב ומזיק לו אצל לשאר ב"א ודאי מותר: **ובמה** אמר אביי ריב"ז דריב"ז דפומבדיתא (ב) תימה הוא על הרי"ף ז"ל שהביא הברי"י של מעלה דאמרין באיזה

אמר רבי זירא ציוס גוללן כמין ספר תורה וכו' פירש"י
ז"ל דהכי קאמר כשחולץ אותם גוללן כמין ספר תורה ואין
שמונתן כל היום אצל כשחולץ אותם כלילה כיון שא"ל להניחם כל
האין גאון ז"ל מפרש דכנסם לבית הכסא מיירי וה"ק כשכנסם ביום ולריך לחללם כדי שלא יכנס עמיהם לבית הכסא גוללן כמין ס"ת וז"ל

הסמוכין לרה"ר שמא יטלו אותן עוברי דרכים
ויבא לידי חשד ומעשה בתלמיד אחד שהניח
תפיליו בחוריו הסמוכין לרה"ר ובאה זונה
אחת ונטלתה ובאה לפני חכמים אמרה להם
ראו מה נתן לי פלוני באחנני כיון ששמע
אותו תלמיד כך עלה לגג ונפל ומת באותה
שעה התקינו שיהא אוהזן בבגדו ובידו ונכנס
אמר ר' מישא בר בריה דר' יהושע בן לוי
הלכה גוללן כמין ס"ת ואוחזן בימינו כנגד
לבו אמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן
ובלבד שלא תהיה רצועה יוצא מתחת ידו
טפח אמר ר' יעקב בר אחא אמר ר' זירא
ביום גוללן כמין ספר תורה ובליילה עושה להן
כיס טפח ומניחן אמר רבה בר בר חנה אמר
ר' יוחנן לא שנו אלא שישי שהות ביום כדי
ללבושן אבל אין שהות ביום כדי ללבושן
עושה להם כיס טפח ומניחן אמר אביי לא
שנו אלא שהניחן בכלי שהוא כליין אבל
הניחן בכלי שאינו כליין אפילו פחות מטפח
אמר רבה בר בר חנה כי הוינן אזלי בתריה
דר' יוחנן כי הוה בעי למיעל לבית הכסא כי
הוה נקיטא ספרא דאגדתא הוה יהיב לן

א' בסתא דתפילין לא הוה יהיב לן אמר הו"א ושרו רבנן (ה) לא נמרח *ת"ר לא
יאחו אדם תפילין בידו וספר תורה בורועו ויתפלל ופ"א ב' יישתין בהם מים
ולא יישן: בהן לא שינת קבע ולא שינת ערמי: אמר שמואל סבין וקערה
וכבר ומעות הרי אלו כיוצא בהן: ואף ע"ל גב דשרו בבית הכסא קבוע כדאמרין
לעיל אוהזן בבגדו ובידו ונכנס בית הכסא ערמי אסור מ"ט בית הכסא קבוע
ד ליכא ניצוצות ולפיכך שרי ובית הכסא ערמי איכא ניצוצות ולפיכך אסור
אפילו לאוחזן בבגדו ובידו ולהשתין גרסינן בפ' המקביל *אמרי רבי רבי ינאי
ז' לתפלה ולתפילין ארבעה קבין לתפלה דתניא הנושא משוי על כתיפו והגיע
זמן תפלה פחות מארבעה קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל ארבעה קבין מניחו
על גבי קרקע ומתפלל ד' לתפילין דתניא הנושא משוי על ראשו ותפילין
בראשו אם תפיליו רוצצות אסור ואם לאו מותר באיזה משוי אמרו במשוי
של ארבעה קבין תני ר' חייא המוציא זבל על ראשו ותפילין בראשו הרי זה לא
יסלקם לצדדים ולא יקשרם בידו מפני שנוהג בהן מנהג בזיון אבל קושרן על
זרועו במקום תפילין משום ר' שילא אמרו אפי"ס מטפחת שלהן (א) אסור להניח
על הראש שיש בו תפילין וכמה אמר אביי ה' ריב"ז דריב"ז דפומבדיתא
אמר ר' יצחק הנכנס לסעודת קבע חולץ תפיליו ונכנס ופליגא דרבי חייא
בר אבא דאמר רבי חייא בר אבא מניחן על שלחנו וכן הדור לו ועד אימת
א"ר

לכונן בתפלתו וכן קערה עם אוכלים מתירא שמה תפול ויפסדו האוכלים וטרוד לשמרה וכן הכהן שמה יפול ויטמא והמעות שמה יתפזרו וכן כל כיוצא בזה אצל שאר דברים שאין בהם הפסד אם יפלו מידו מותר להתפלל בעודן בידו ומאי דמיבעי' לן בכו"ס (דף מה) לולב מאי נלטריך לפרש לפי זה דהכי קא' מצבי ליה לולב מי חיישינן שמפני חשש שלא יפול הלולב ויפסל טרוד לשמרו ואינו יכול לכוין בתפלתו ואסור או ללמלא חביבה ליה מצוה ומתוך החביבות לא יפול ממנו ואינו טרוד בזה ומותר ומסקנא דחבובי מצוה עדיף ומותר ולא דייעינן ליה כסבין וקערה אלא כשאר דברים שאין בהם הפסד ואיך דמפרשי דמאי דנקט סבין וקערה וכבר ומעות לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט והוא הדין שאין לו ליטול בידו שום דבר בשעת התפלה אלא לולב בלבד שהתירו משום חבובי מצוה (ד) לא ימנע בזה כונת התפלה ולפי זה הפירוש לריך לזהר שלא יקח אדם שום דבר בידו בשעה שיתפלל מפי מורי הרב נר"ו: **מ** בית הכסא קבוע ליכא נטויות וכו' ויש ששואלין היך אפשר דליכא נטויות והלא אמרו *א"ל לגדולים בלא לקנים וגמלא דליכא נטויות בשעה שמתין ויש לומר דכי אמרינן דליכא נטויות ה"מ מיישב דאין *מי רגלים כלים אלא מיישב אצל כשמתין משומד אינו כלה ואיכא נטויות לפיכך אסור להשתין בהם בעודן בידו שמה יפסד בלתי יד נטויות שמה *לשפספס כדי שלא יראה ככרות שפכה ויזילא לעז על בניו שהם ממזרים אצל בניה הכסא קבוע ליכא נטויות ולפיכך מותר ורבינו הא"ז ז"ל כתב דבתי כסאות שלהם היו עשויין במדרון בענין שהיו כל המים יורדין ולא היו שם נטויות כלל: **משום** רבי שילא אמרו אפי"ס מטפחות (א) *שלהם אסור להניחם על הראש מפני שגמלא אפי"ס מטפחות של משוי ואפי"ס המטפחת שאוכלים בה ואל"פ שלא יהיה בה שום טיטוף ויש ספרים שגורסין אפי"ס מטפחות שלהם אסור כלומר אפי"ס המטפחות של התפילין שהיו מדבריו שלא אסרו אלא מטפחת שגמלא ציוי כדכתבין אצל דבר שדרך לשום אותו כל היום בראשו כגון מנפת וגלמלא וכיוצא בהן מותר ויש שמקשים עליו מדאמרין בירו' ר' יוחנן לא היה מניח תפילין אלא מטפחת לפסחא והיה מחזיק לרישיה מפסחא ועד עזרתא פי' ר' יוחנן היה חושש בראשו מקדירות ומפני זה לא היה מניח תפילין אלא פעם אחת בשנה כדי שלא יזיק אותו ואפי"ס מפני אותו פעם בלבד היה חושש והיה לריך לחזק ראשו מפסח ועד עזרתא ואל"פ שזו אינה קושיא דמי שהיה לו חשש גדול כזה שמפני פעם אחת היה לריך לחזק לראשו מפסח ועד עזרתא אפי"ס ככובע או במנפת מפני שגובה התפילין מפסיק בין הכובע והראש והרוח נכנס בנתיב ומזיק לו אצל לשאר ב"א ודאי מותר: **ובמה** אמר אביי ריב"ז דריב"ז דפומבדיתא (ב) תימה הוא על הרי"ף ז"ל שהביא הברי"י של מעלה דאמרין באיזה

א' מיי"פ"ה מה'
תפילין סגן
כ"י יע"א ס'
ל':
ב' מיי"פ"ה מה'
תפילין סגן
עשין ס' כב
א"ת ס' מג
ג' מיי"פ"ה מה'
תפילין סגן
כ"י יע"א ס'
ל':
ד' מיי"פ"ה מה'
תפילין סגן
עשין ס' כב
טור א"ת ס' פ
מא' מ':

הגהות
הב"ח
(ה) לא נמרח
תא"מ וי"ז
לשון האש"ר
לענין: (ב)
למפסין ביום
לקרקע:
(ג) ת"י אותו
נמחק: (ד) ולא
כ"ל:

דף כג:
[דף י"ז ע"א]
(א) ג"י ד"ט של
לחם: (ב) ד"ת
ת"י הוא על
הרי"ף וכו' לפי
קולר דעתי שמה
שארץ להביא
הכרית המכר
הוא כדי להודיע
לנו לגבי
תפלה (תפילין)
דמחות מד'
קבין מפשילן
לאחוריו שום לא
היה מוכן לולי
הכרית וכו' וכו'
הדיו הוא כמו
שלאמר הכרית
מהרש"ד ז"ל
ועי' בכ"י מא"ה
ס' מא':

דף מ.
יומא דף ל.

י"א של שלחן

לריך לומר בראשו והא דאנשיה לן בגמרא מהו שיכנס אדם בתפילין בראשו לבית הכסא קבוע וכו'. לאו למימרא דבניה הכסא ערמי מותר אלא חסוקא קיימיה דכה"ס קבוע מותר בכה"ס ערמי אסור ואמטו להכי שילין כה"ס קבוע שהוא מותר ליכנס בתוכו והפילין בידו בראשו מהו מי חיישינן שמה יפנה בהן וגמלא דהדר אצל בכה"ס ערמי לעולם איכא חשש דניטויות ויש מי שאומר דבכה"ס ערמי מותר ליכנס בו ולהשתין בו מים ותפילין בראשו דחשש דניטויות ליכא אחר שכן בראשו ולא חיישינן נמי לשמה יפנה בהן אחר שהם כה"ס ערמי. נמלא עכשיו בבית הכסא ערמי צומן שתפילין בידו אסור להשתין ולהפנות בו משום נטויות דאי אפשר לגדולים בלא קנים תפילין בראשו מותר ליפנות אסור משום גמלא וביה הכסא קבוע כהן בראשו אפילו להשתין אסור גזירה שמה יפנה בהן כשהן בידו מותר להשתין והא דאמר רב הונא לקמן שבה ונכנס בתפילין וכו' בתפילין בראשו מוקמינן לה אי נמי בתפילין בידו בבית הכסא ערמי ומשום גזירה דניטויות: חולץ תפיליו. שמה יפנה כשעומד ויתגנה בתפילין: וכן הדור לו. שיהו מזומנים לו ויחזור ויניחם בשעת כרכה.

רבינו יונה מי שמתו פרק שלישי ברכות

ין שלטי הגבורים

א מ"י פ"ב
ו"ג מהלכות
ק"ש סנה ע"ג
י"ח טור א"ח
ס"י עד ע"פ
ב מ"י פ"ב מה'
ק"ש סנה ע"ג
י"ח טור א"ח
ס"י עד ע"פ
פ"י רפ"ב

ערות דבר : נראה בעשית . לנערניא
כלומר מחינת זכויות או קלף דק מפסיק
בנתיב והוא נראה : התם בנראה כתיב .
והיה מחניך קדוש וגו' וזאת וכסית את
לחך ברכיו תליא מילתא והא הוי
מכוסה : מבטלה ברוך . שרוקק עליה וברוק
מכסה אותה : במים הרעים . סרוחים : מי
המשרה . ששורה בהן פשתן וקנבוס והן
מסריחין : עד שיתן לחומו מים . בגמרא
מפרש כמה מים יטיל למי רגלים שיהא
מותר לקרות ק"ש : לא שנה . שנתן את
המים לחוך הכלי קודם שהטיל בהן מי
רגלים לא שנה בסוף לאחר שהטיל בהן מי
רגלים : גרף ועבש . שניהן כלי חרס הן
אלא של רישי הוא קרוי גרף ושל מי רגלים
עבש : אסור לקרוא קריאת שמע כנגדן .
הואיל ומיוחדים לך ואע"פ שאין בחוץ
כלום : ומי רגלים . ע"מון אפי' בכלי שאין
מיוחד לך : בין לפני המטה . שאין המטה
מפסקת בינו לבנים : בין לאחר המטה .
שהמטה מפסקת בינו לבנים : תחת המטה .
דלא הם כאלו סמוכים ומכוסים בארץ :
אפילו

נר מצוה
בעשית מותר לקרות קריאת שמע כנגדה
ערות בעשית אסור לקרות ק"ש כנגדה מאי
מעמא התם ויהיה מחניך קדוש אמר רחמנא
והא איכא והכא כתיב ו"לא יראה בך ערות
דבר והא קא הוי אמר אביי צוואה כל שהוא
מבטלה ברוך ואמר רבא א וברוק עבה אמר
רב צוואה בגומא פורש סנדלו עליה וקורא ק"ש
בעי מר בריה דרבינא דבוקה בסנדלו מאי
תיקו ותיקו דאיסורא לחומרא אמר רב יהודה
נכרי ערום אסור לקרות ק"ש כנגדו ואע"ג
דכתיב בהו אשר בשר חמורים בשרם הא
כתיב בהו ערוה שנאמר ב יוערות אביהם
לא ראו : ולא יתבסה לא במים הרעים :
פרישנא הכי ולא יתבסה לא במים הרעים
ולא במי המשרה ויקרא ק"ש בלל ומי רגלים
לא יקרא עד שיטיל לחוץ מים ת"ר כמה
יטיל לחוץ כל שהוא ר' זכאי אומר רביעית
א"ל רבא לשמעיה עייל לי רביעית כ"ר זכאי
וכן הלכה לא שנא בתחלה ולא שנא בסוף תנו רבנן גרף ד של רעי ועביש
של מימי רגלים אסור לקרות ק"ש ה כנגדן בין לפני המטה בין לאחר המטה
ר' שמעון בן גמליאל אומר לאחר המטה קורא מיד לפני המטה
מרחיק ארבע אמות וקורא רבי שמעון בן אלעזר אומר אפילו בית
בן מאה אמה לא יקרא עד שיניחם תחת המטה או עד שיוציאם מאי מעמא
ד' שמעון בן אלעזר קסבר כל הבית כולו כארבע אמות דמי אמר רבא ו אין
הלכה רביי שמעון בן אלעזר תניא בית ישיש בו ספר תורה או תפילין
אסור לשמש בו מטהו עד שיוציאם או עד שיניחם כלי בתוך כלי אמר אביי לא
שנו

אלא מפני שהעקב עומד כנגד הערוה והולך להשמיענו דלא חיישינן לראיית העקב ולא לשום אבר כמו שאנו חוששין בראיית הלז ולפיכך
נקט עקבו : ערוה בעשית אסור לקרוא ק"ש כנגדה וכתב רבינו הא"י גאון ז"ל דהוא הדין לכל אשה שמגלה טפח במקום מכוסה
שבה אסור לקרוא כנגדה דטפח באשה ערוה וכן אין לו לקרות בשעה שמגגנת דקול באשה ערוה אבל כנגד פניה או כנגד מקום שאין
דרך לכסות או בשעה שמדברת כדרכה מותר ואפי' בשעה שמגגנת אם הוא יכול לכוין בלבו לחפלהו בענין שאינו שומע אותה ואינו משיש
לבו אליה מותר ואין לו להפסיק קריאתו
וכן [א] כשמגולה טפח אינו אסור אלא
כשמסתכל בה אבל בראייה בעלמא
מותר : צוואה כל שהוא מבטלה
ברוק וכו' ודוקא תחך שרוקק עליה אבל
אחר שעה אין ציטול הרוק מועיל
שהכל חוזר להיות כמו נראה והכי
אמרין בירושלמי ר' זירא ור' אבהו
הוו יתבין חמיין נראה קס ר' אבהו
ורקק עלה אל"ר ר' זירא כמן ימא
לטיגא פ' טיגא שם מקום שהיה
כמוך ליה ור"ל אין ציטול ריקק
מועיל אלא כמחך מהים לטיגא שהוא
דבר מועט : צוואה בגומא פורש
סנדלו עליה ומותר לכיון שאין ריח רע
מגיע אליו כאלו היתה מכוסה בכלי
דמי ומותר ואפי' נוגעת בסנדלו ומאן
דבעי מר בריה דרבינא דבוקה בסנדלו
מאי מילתא באפי נפשה הוי ור"ל היכא
דכשולך בדרך או כשעומד במקום
אחר וכדבקה ממש הלאה בסנדלו מאן
תיקו והוה ליה תיקו דאיסורא ולחומרא
ואע"פ שאם נוגעת בסנדלו מותר
כשדבקה ממש אסור ורבינו משה ז"ל
מפרש דבעי דמר בריה דרבינא
לנראה בגומא קאי ומפרש דבוקה
בסנדלו כמו נוגעת לנראה בגומא
כשפורש סנדלו על הגומא ואינו נוגע
בה כלל מותר אבל כשסנדלו נוגע
בה אסור :
הא כתיב בהו וערות אביהם לא
ראו י שנוהגים בשעה שמוהלים
היו בניו ובני ביתו קטנים והיה יסן עמהם בטלית אחת שקורא קריאת שמע ואינו חושש וזו אינו ראויה דהתם אף על פי שישן עמהם
בטלית אחת אינו רואה את הערוה ומה טעם הוא לדמותו לראיית הערוה מהו נראה דודאי בקטן כל כך לא דייגינן ליה ערוה ואין לריך
לכסותו בשעת הברכה אבל כגדול כגון שנתגייר בזה ודאי לריך לכסותו בשעת הברכה דלא יראה בך ערות דבר קרינא ביה . מפי מורי הרב
גר"י : רביעית כרבי זכאי ופירש ר"מ ז"ל רביעית למי רגלים של פעם אחת וע"פ זה השיעור לריך להטיל המים : ר' שנה בתחלה
ולא שנה בסוף כלומר לא תימא דדוקא כשהטיל הרביעית תחלה ואח"כ מי רגלים מותר משום דראשון ראשון בטיל אלל המים שהיו שם מתחלה
אלא אפי' היו מי רגלים תחלה ואח"כ הטיל הרביעית מותר ולא אמרי' ראשון ראשון בטיל כיון דמטיל אותו בבת אחת : גרף של רעי ועביש
של מי רגלים אסור לקרוא ק"ש כנגדו וכו' נראה למורי גר"י דכיון שמוכנים לך אין ציטול רביעית מועיל ואפילו נתן רביעית מים זכים
בעביט של מי רגלים אסור לקרוא ק"ש כנגדו דכמו נראה דייגינן ליה ואסור מן התורה בין זה בין מי המשרה וכיוצא בהם דבכלל והיה מחניך
קדוש הוי ולפיכך חמור יותר ממי רגלים שאינם אלא מדרבנן כדאמר' לעיל (כה) . מי רגלים לא אסרה תורה אלא כנגד עמוד בלבד ואומרים
רביי נרפא ז"ל דדוקא אהם שלהם שהיו בשל חרס שהם מאוסים ביותר דייגינן כלאוה ואין המים מועילים אבל של מתכת או כגון שלנו
שמקלחם של זכויות אם נתן בהם המים מותר : ר' בן שמעון בן גמליאל אומר לאחר המטה קורא מיד כלומר כיון שהמטה מפסקת ביניהם
אע"פ שאין ברוחב המטה ד' אמות קורא ק"ש מיד דכ"ל איה דהכי אבל כשאין המטה מפסקת מרחיק ד' אמות וקורא ר' שמעון בן אלעזר אומר
אפי' בית בן מאה אמה לא יקרא עד שיניחם תחת המטה או עד שיוציאם מאי מעמא ד' אמות קורא ר' שמעון בן אלעזר אומר
על ד' אמות דמי ופסק רבינו יחזק בן גיאות ז"ל כרבי שמעון בן אלעזר לחומרא דכל הבית כולו כד' אמות על ד' אמות דמי ותימה גדול הוא
על מה סמך שהרי רבא דהוא בתרא אמר אין הלכה כר"ש בן אלעזר ונראה שסמך על מאי דאמר' בגמ' מאן שמעית ליה דאמר בית כולו כד'
אמות דמי ר' שמעון בן אלעזר (לחומרא) היא ור"ש ז"ל כתב דלא תתפרש לן בציור מקום אחר ר"ש בן אלעזר זה ור"ח ז"ל פ' דשמעין ליה
במסכת עירובין פ' שני (דף קכג) דאמר התם כל מקום שהוקף לדירה כגון הדיר והסדר [ב] והגנה ואפי' (ה) צבית חמשת כורין הרי הן כרשות
אחד ופי' אם לא הוקף מתחלה לדירה ממש ויש בו שיעור זריעת חמשת כורין או עשרה משתמשים בכולו דכולו כארבע אמות על ארבע
מתחלה לדירה אפי' יהיה ההיקף (יותר) גדול מאד שיש בו שיעור זריעת חמשת כורין או עשרה משתמשים בכולו דכולו כארבע אמות על ארבע
אמות דייגינן ליה ור' יחזק בן גיאות ז"ל אפשר שעל זה סמך דכיון דחזוין בעירובין דהכי הלכתא שמעינן דהכא נמי הלכתא כותיה וכולה ביתא
כד' אמות על ד' אמות דייגינן ליה ואין זה נכון דאם ביתא דמההיא דעירובין תתפרש לן כיון דההיא הלכה היא לדברי הכל היאך היה חולק
רבא הכא על דבריו אלא ודאי לא תתפרש לן כמו שכתב ר"ש ז"ל וכיון דלא תתפרש הלכה כרבא דהוא בתרא (ג) נפסוק הלכה כרבא ד' דאמר
לאחר המטה קורא מיד לפני המטה מרחיק ד' א' ורבנן (דף קכג) (דף קכג) אמר רב יוסף צעא מיניה מרב הוגא מטה פחות מג' כלבוד דמי
או לא ארבעה חמשה ששה שבעה שמונה תשעה מאי אמר ליה לא ידענא עשרה לא קא מבעיא לי א"ל אביי שפיר עבדת דלא איבעיא לך
[ב] עשרה רשואה אחריתי היא ופי' רבינו הא"י גאון ז"ל דהכי מבעיא ליה מי אמרי' מטה שאין בגובהה שלשה טפחים כלבוד דמי ואם הגרף
עומד לאחר המטה לא הוי הפסקה ויטריך להרחיק שיעור ארבע אמות או לא אמרי' כלבוד דמי והמטה היא מפסקת ואין לריך להרחיק
ארבע אמות ואח"ל דפחות משלשה הוי לבד ולריך להרחיק ארבע אמות משלשה ועד תשעה מאי מי אמרי' כבר ילא מחזרת לבד ומפסקת או
דילמא כיון שאין שם גובה עשרה לא דייגינן לה מחילה ולא הוי הפסקה עשרה לא קא מבעיא לי דודאי מחילה הויא ופי' גאון ז"ל מפני
שמנהגם היה שהגזפות שלהם כולם סתומות וכיון שלא היה (שם) חדר דיכול לחלוף כשיש בגובה המטה שיעור מחילה מותר ואין זה נראה
למורי הרב גר"י דאם ביתא דמיירי במטה סתומה אמאי הוי לריך רב יוסף לנימור עשרה לא מבעיא לי ואביי נמי אמאי אינטריך למימר שפיר
עבדת דלא איבעי לך שזה פשוט הוא דעשרה מחילה הוי כדתינא בזהדי (ד' כה) . ואם היה שם מקום גבוה עשרה או נמוך עשרה יושב בלדו
וקורא ומי לא ידע בכל אלה דעשרה הוי מחילה ואפשר לתרץ לדבריו ולומר דמפני דאין ברוחב המטה ארבע אמות הולך לומר כן שאם לא
(כ) שמא היינו אומרים דמשום מחניך קדוש יהיה אסור אפי' במחילת עשרה ומשום הכי אמר עשרה לא מבעיא לי שאע"פ שעומד בחוץ ארבע
אמות המחילה מפסקת כיון שיש בגובהה עשרה ולא קרינן בה מחניך אבל נראה דזקק לפרש כן ונראה למורי הרב גר"י דאפי' במטה שאינה
סתומה מיירי ומשום הכי הולך לומר עשרה לא קא מבעיא לי לאשמועי' שאע"פ שהפסח לראותה אפי' כיון שיש בגובה המטה עשרה לית לן
בה ור"ש ז"ל מפרש דלמאי דאמר' עד שיניחם תחת המטה קאי והכי מבעיא ליה לרב יוסף פחות משלשה כלבוד דמי וחשבינן ליה כמכוסה
דאילו היה עומד מכוסה בעלים ובכלים היה מותר והשתא נמי מותר או לא הוי לבד ולא דייגינן ליה כמכוסה ואסור ואם תמאי לומר דהוי לבד
ודייגינן ליה כמכוסה משלשה ועד עשרה מאי דייגינן ליה כמכוסה כיון שאין בגובהה עשרה או אמרי' דכיון דילא מחזרת לבד לא דייגינן
ליה כמכוסה עשרה לא קא מבעיא לי דכיון שגובהה כ"ב ודאי אינה כיסוי למה שעומד בקרקע ואמר ליה אביי שפיר עבדת דלא מבעיא

הגהות
הב"ח
(א) בית כ"ל :
(ב) ונפסק
כ"ל :
(א) כשמגלה
כ"ל : [מוקף]
ומה כ"ל ותי'
הגהה נמחק
[ג] י"ב כל
עשרה כ"ל
(הגה"י) :

א כתב הרא"ש ירושלמי
ר' זירא ור' אבהו
רקיק עליה א"ר זירא
כמן ימא לעגא כלומר
אין בטול הרוק מועיל
אלא בשעה מועטת כמחך
מן הים לעגא שהוא דבר
מועט ואח"כ הרוק
מחיה ומחזרת הלאה
למקומה ע"כ :

ב כתב הרא"ש הלך
המל את הגר גריך
לכסות ערוהו בשעת
הברכה ויש שנוהגים ג"כ
כשמניין את הקטן וי"א
דליו גריך והסכים
כרבינו יונה :
ג כתב הרא"ש ורבינו
משה ז"ל כתב רביעית
למי רגלים של פעם אחת
ואם יותר לריך להוסיף
לפי השיעור :
ד שוין ריא"ז
ר' הו' מי רגלים מונחין
בכלי נקי שאינו מיוחד
להן אם נתן לחוץ רביעית
לוג מים מותר לקרות
ק"ש כנגדן בין שהיו
בכלי גדול בין שהיו
בכלי קטן ואפילו אם
היו מי רגלים רביעית
לריבין ד' רביעית מים
לבעול בין שהיו מי רגלים
בכלי ונתן עליהם מים בין
שהיו המים בכלי ונפל
עליהם מי רגלים אם היו
מי רגלים פחות מרביעית
נראה בעיני שריבין מים
כנגדן לבעול כמבואר
בקונטרס הדליות :
ה כתב הרא"ש ואע"פ
שאין בהם כלום ואפי'
הטיל בהם רביעית מים
לא מהני כיון דמיוחדים
לך הוה ליה כבית הכסא
ואפי' אין בהם ריח רע
ומהו בכלי תלמודא
שמוכר גרף ועבש מיירי
בשל חרס ויש להסתפק
אם ה"ה הכי בעיט של
עץ ושל זכויות ומסתבר
דבעי אסור מפני שהוא
מוכלל בחבול ומלא
והוא אלל בשל זכויות
מותר ע"כ :

ו הכי נראה פליג על
ר' זירא דכל הבית
חשיב כולו ד' אמות ור' זכאי
הוי פסק כעמוד :
לשון ריא"ז
היתה המטה גבוהה י'
טפחים הרי היא חולקת
רשות לעמה והגרף
והענין הטומאים תחתיו
אין כמכוסים ואסור
לקרוא כנגדן היתה גבוהה
מג' ועד עשרה הרי זה
ספק בתלמוד אם הם
כמכוסים תחתיה אם לאו
וסקיקו להחמיר . הוי
מונחין אחרי המטה הרי
המטה מונחת בינו לבנים
ומותר לו לקרוא כנגדן
וכך הוא שעת רבינו
מנחם וזהו שלא היה
תחת המטה או תחת
מחילותיה חלל ג' טפחים
ונראה בעיני שצריכה
המטה גבוהה י'
טפחים שתהא ראויה לחון
כמבואר בקונטרס הדליות :
ז בגמרא ח"ר יוסי צעא
מיניה מרב הוגא מטה
פחות מג' כלבוד דמי ד'
ה' ו' ה' ע' מאי א"ל
לא ידענא כתב הרא"ש
רב אלפס לא הביא זאת
הנביא כלל ונראה משום
דמפרש לה דאדרשאג
קאי ואינו סבר דהלכה
כת"ק עכ"ל :

שיטת ריב"ב
פי' ולא יתבסה וכו' :
בס' בתחלה שקדמו המים
למי רגלים בסוף שקדמו
מי רגלים למים : בין לפני
המטה . שאין המטה
מפסקת בינו לבנים : בין
לאחר המטה . שהמטה
מפסקת : קסבר כולי בית
וכי' כמים שיוצין :

ה' הגאון פסק כה"ק והא' דאמר רב חשי' לא הוינן ל' אומר דניחא' לכו דעבדי הכי דקרו עם הגן ההמה

וְהַתַּעֲנוּת ה' מְדַרְכֵּךְ וְאָמַר בַּמָּקוֹם אַחֵר לְמַה
 בָּיִים כְּלוֹמַר שֶׁאֵינוֹ אוֹמְרִים שֶׁהוּא אֲכֹרִי שֶׁהוּא
 מֵשֶׁם מֵה שֶׁמִּכָּר צִבְרָתָהּ הַיְצִיָּה שִׁסִּיר מִמֶּנּוּ
 וְיוֹעִים עָתָה מֵהֶם : **מִפְּנֵי** שֶׁלִּידָךְ לוֹמַר
 הָיִינוּ אוֹמְרִים ג' כּ מִעֵין הַבְּדֻלָּה וַיִּתְפַּלֵּל הַבְּיָנוּ
 עַם כְּדָבָר דְּמִשְׁוֹם הַכִּי לֹא תִקְיֹנוּ מִעֵין הַבְּדֻלָּה
 יָדִים מִעֵין הַבְּדֻלָּה הִיָּה נִרְאָה שֶׁהַבְּדֻלָּה הִיא
אָמַר ר' אִסִּי טַעֲמָה וְלֹא הִזְכִּיר גְּבוּרַת
 בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה כִּךְ הִיא הַגִּירְסָא בְּכָל הַלְבוּשׁ
 מִמְּחִזְיָרִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי שֶׁצִּבְרָתָהּ זֶה הִיא אֵלָּא
 הִיא תַּחֲנוּנִים אֲבָל כִּשְׁטַעֲמָה וְלֹא הִזְכִּיר שְׂאֵלָה
 מִמֶּנּוּ לְצִבְרָתָהּ עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִכּוֹל לְאוֹמְרָהּ
 גְּבוּרַת גִּשְׁמִים בְּתַחֲיִיתֵי הַמַּתִּים אֵין מִמְּחִזְיָרִין
 פִּירֹשׁ אֲמָרוּ בְּגְבוּרַת גִּשְׁמִים שֶׁמִּמְחִזְיָרִין אוֹתוֹ
 אֲכִיר שְׂאֵלָה צִבְרָתָהּ הַשְּׁנִים אֵין מִמְּחִזְיָרִין אוֹתוֹ
 נִזְכָּר וְאִפ"ל לִפִּי הַגִּירְסָא הַזֶּה שְׂאֵלָה מִחֻלּוֹקַת
 הַתֵּם וְמֵה שְׂאֵלָה שֶׁהִיא מְדוּחָק אֵין מִמְּחִזְיָרִין
 אֲמָרוּ מִלִּירִיכִים אוֹתוֹ לְחֹזֶר וְדִי בְּשִׁיאֲמַר אוֹתָהּ
 שִׁיאֲמַר אוֹתָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה הַלֵּכֶךְ אִם טַעֲמָה
 יֵין אוֹתוֹ אֲלֹא אוֹמְרָהּ בְּשׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה אֲבָל לֹא
 טַל וְלֹא מִטָּר אֲבָל אִם הִזְכִּיר טַל אִע"פ שֶׁלֹּא
 קָם בְּגְבוּרַת גִּשְׁמִים אִע"פ שֶׁהִזְכִּיר טַל בַּמָּקוֹם
 כִּיֵּן שֶׁמִּזְכִּיר שֶׁכֵּה הַטַּל אֵין מִמְּחִזְיָרִין אוֹתוֹ עַל
 מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְיָךְ לְשִׁאֲלוֹ וְכִשְׂאֵינוֹ אוֹמַר אֲלֹא
 יֵת (ד' ג.) שֶׁהַטַּל וְהַדְּרוֹחוֹת אֵין נִעְדָּרִין הַלֵּכֶךְ
 שֶׁכֵּה כִיֵּן שֶׁהִזְכִּיר טַל אֵין מִמְּחִזְיָרִין אוֹתוֹ :
 בְּתַפְלָחוֹ שֶׁהַגִּשְׁמִים צִיּוֹת הַחֲמָה כִּימֵן קָלְלָהּ
 צִיּוֹת הַגִּשְׁמִים כִּשְׂאֵינוֹ מִזְכִּיר גִּשֶׁם בְּגְבוּרַת
 גִּשְׁמִים

ת
י
ה
ע

עו ג' ד"ת
[ברכות
ה"ב ותע
ז"ק ה"פ

יין
ה
ז"ק ה"ל

**שימת
ריב"ב**

מתני' רבי
אליעזר אומר
וכו' : גמ'
כמסוי' והיינו
לשון קטע כלומר
חלק קבוע הוא
עלי דרך אני
לפאת ידי
מובתי: לא תרוי
לא תשחקר
בהדי ציבורא.
שיאמר
שחליכנו
שחשדינו
בלשון רבים :

הרב. נר"ו שאם אין לו מזומן בלילה כוס כיון שמדיל למחר אין לו לחזור ולהתפלל אלא אם כן
שעה ולא הזכיר ראש חודש בעבודה חוזר לעבודה וכו' עד ואם סיים חוזר לראש וכתב בהלכות
 ולהתפלל ה"מ כשמתפלל יחידי אבל אם מתפלל בבהכ"ם עם הצבור ולא הזכיר של ראש
 התפלה די לו כשישמע ענין ר"ח מש"ל כיון שכבר התפלל ואי קשיא לך הא דאמר' במסכת ר"ה (דף
 חוצות) ואמר' עלה לא פטר רבן גמליאל אלא עם שבשדות דאנשי' ולא מזו למיתי לבי כנישתא והו'
 ואונם ועומד בבית הכנסת י"ל דהתם לא בא למעט אלא לאותן שעומדים בעיר ואינם באים לבהכ"ם
 ואינם באים אין עליהם ציבור מוסיאם אבל זה שעומד בבהכ"ם וכבר התפלל עם הצבור אלא ששם ול'
 דייני' ליה ודוקא כשעומד עם מראש התפלה ועד סוף (א) ומתכוין לשמוע אותה מפי עליה צבור אבל
 ומתעסק בשיחה אחרת ואינו שומע התפלה בזונה אין ש"ל מוסיאו ולריך לחזור ולהתפלל. מפי מורי
 לומר תחנונים אחר תפלתו וכו' נראה מכאן שמנהגם היה לומר תחנונים אחר שהיו אומרים יהיו לר'
 התחנונים היה לו לומר לא אמרן אלא כשלא אמר עדיין יהיו לרצון אבל אמר יהיו לרצון שהוא סוף הכל
 אמר הכי משמע שמיד שהיו מסיימין תפלת שמונה עשרה היו נוהגים לאמרו וכן נראה יותר נכון מה
 מה שאמרו דוד אחר שסיים שמונה עשרה מוזמרים ואם ירצה לחזור ולאמרו פעם אחרת הרשות בידו
 בתר ללוותיה אמר הכי אלהי גלור לשוני וכו' עד יהיו לרצון אמרי פי דמשמע שהיה אומר יהיו לרצון
 בתר ללוותיה מיד שהיה מסיים התפלה בעמידה אלא אחר שהיה מתפלל היה אומר אלו תחנונים
 אחר התחנונים אין צוה ליסור ואין חוששין להם שהרי אנו רואין שאפי' בצרכות עלמין (ע"ו דף ט.)
 כל ברכה וברכה אומר ובודאי לא עדיף יהיו לרצון מהבכרות עלמין וכיון דבאמצע הבכרות אומר
 לרצון. מפי מורי הרב נר"ו: **מתני'** ר' אליעזר אומר העושה תפלתו קצב וכו' המהלך במקום סכנה ית'
 את שארית ישראל ובהרבה ספרים טעו הכופרים וכתבו תפלה קצרה מעין י"ח ואינו כלום שאין זה מה
 יהיו לרכיהם מלפניך בגמ' מפרש אותו בשני פנים והכי גרסי' התם אומר רב חסדא אומר מר עוקבא
 לאשה עוברה יהיו לרכיהן מלפניך ואיכא דאמרי אפי' בשעה שעוברים על דברי תורה יהיו לרכיה'
 ענין שיעשה שיעברו עבירה או שתקעום עליהם עשה בענין שלא יטערו לעם אחר אלא תראה לר'
 מתפלל כהן גדול ביום הכופרים (יומא נג:) ולא יטערו עמך ישראל זה לזה ולא לעם אחר: **גמ'** ורבנן
 רבינו האי ז"ל וסבירא להו לרבנן דאע"פ שתפלתו דומה עליו כמשוי ואינו מתפלל (:) כמי שגרין
 אפי' הכי כיון שאומרו בנחת כמי שמבקש רחמים על עצמו הוא וגררר דרבנן מחמירין מזד אחד ומק'
 עליו כמשוי כיון שאומרה בלשון תחנונים תפלתו רחמים מזד אחר שאע"פ שלא יתפלל כמי שד'
 לו הדבר ביותר אפי' הכי אם אינו אומרה בלשון תחנונים אין תפלתו תפלה דלעולם אולי' אחרי אמרי'
 ההפך מזה שלא יתפלל אותו לעולם כמי שתפלתו דומה עליו כמשוי ולא היה חושש לאמרה בלשון תר'
 ולא תחטא דבעל חמה רב פשע: לא תריו ולא תחטא כלומר לא תשבע כדי שלא תבא לידי חטא כי
 עניני הבורא יתעלה: **משנה** שיאחז בדרך ועד כמה פרסה בעל הלכות גדולות ז"ל אומר ש

ובכתב בהלכות גדולות ז"ל דכין
דחלוו הדבר מפני שיכול
לפטור עצמו בכוס היכא שאין לו כוס
יש לו לחזור ולהתפלל וגרררררררר
חוסר ששפילו למחר לא יהיה לו כוס :
וגדולות ז"ל דכי אמרי' שריך לחזור
דוש א"ל לחזור מפני שכין שש"ל חוזר
(גכ) ר"ג אומר ש"ל מוילר חת הרבים יד
חא אמרי' שיפטר שליח לצור ליה שאין לו
דכין דלח אמיסויכולין לצח לבית הכנסת
הזכיר של ר"ח ש"ל מוילר אותו וכאטס
חאס אינו עומד שם לכל התפלה או שעומד
דרכ נר"ו : **לא** אמרן אלא כשהוא רגיל
בין אמרי פי שחם היו אומרים אותו בסוף
נמאן דעקר רגליו דמי וחוזר לראש ומדלח
חיוין (ד) שהתקינו (דף עז) : לחאמרו כגד
חיה שחאמרו בגמ' (דף יז) (מר בריה דרבינא
בסוף התענוגים אפשר לומר שלא אמר
דוש וגררררררררררררר יאמר אדם יהיו לרגון
חם צא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין
תענוגים כל שכן שיכול לחאמרם קודם יהיו
גלל תפלה קלרה ואומר הושע ה' חת עמד
בין שמנה עשרה : **ברב** פרשת העיבור
אפי' בשעה שחתה מתמלא עליהם עברה
מלפניך ולשתו הלשונות רויה לומר בכל
חם ותספיק להם מה שלריכין בענין שהיה
חרי כל שאינו אומרה בלשון תענוגים כח
דבר אלא כמי שמתפלל מפני החיוב בלד
בין מלד אחר דכביררר להו שחש"פ שדומה
מה עליו כמשוי אלא שמתפלל כמי שריך
בלשון תענוגים ורבי הושעיא היה אומר
ענוים. מפי מורי הרב נר"ו : **לא** תרתח
בשהאדם שבע וגמאך אחר תענוגיו שוכח
שיג לו ללכת פרסה או יותר מצרך אכל

[illegible]

אסכול לחזור לראש דלא גרע מתפלת דבדה אבל באמצע התפלה כיון דאינו מחוייב לחזור כ"ל דהוי הפסקאם הוא חוזר עכ"ל : ו' ופסק הטור דיכול לאומרה כל שלא הגיע סמוך לעיר פרסה וי"א דכיון שלא התפלל עד פרסה

(:73 973)

א מיי' כתב דלא נאסרו רק לחתנים ולכלות וכשהן של גידול אצל נאסר כל אדם או אם הן של כסף לא והטור חתם עליו והאריך לבאר דעת המפרשים וכן סוגי' עש"ב :

לשון ריב"ז וכן גזרו שלא לעשות לחתנים עטרת שבי' רגילין לעשות מאכל ומלח הדומה לנדולת ומזירין אותן כגפית אכל עושין להן של מיני עשבים ולא גזרו על עטרת חתנים אלא לחתנים ולא לנשים כמו שמבאר בגיטין כפ"ק :

ב רש"י ומיימוני פסקו דדוקא בבית המשתה על-בין חומר אסור אבל אם חתן של חתן שרי ונכנסות מסיבין לדברי רבינו מיהו הטור כתב בשם מיימוני ואפי' שלא בבית משתה נמי אסור לא נאסר לשון עברי' לשון עברי' איהו לשון שיהיה הכל אסור אם לא לשבת הבורא יחזיקהו. טור. עש"ב :

לשון ריב"ז הנגזרות שמגזיין בשעת שני אדם מושכין משאיו או בשעה שמנהיגין השווי' להריסה מותרין שאין אלא לתקן מלאכתן אבל הנגזרות שמגזיין האורגין או שאר האומין בחומותן אסורין שאין אלא לשמת לבנם ודבר זה אסור בכל פת ואפילו הזמר שמזמרים בזה בלא כלל אור אסור שנאמר אל תשמת ישראל אל גיל פעמים כמו שמבאר בפ"ק דגיטין שהוא נמשך אחר החסרונות ואחר המדות הרעות בעת שגאו הגייסות של רומיים על ישראל והכניעו אותם בסוף בית שני גזרו שלא לנגן בכלי זמר שהן כעין תופים וכטרות ואפילו לנגן בזה לתישוקת אסור :

גדולה משום פרסומי ניסא ודומה לזה מה שאמרו במדרש* זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו הוי' אומר בזה' כלומר אפי' שזה היום הוא יו"ט ונעשה לנו בו נסים ונפלאות ואנו שמחים בזה אפילו הכי עיקר השמחה אינה בעצור יום טוב אלא בעצור ה' לפרסם את כל הגדולות ואת כל הגורלות שהוא עושה עמנו :

נסתלקה המלכתי מראש כ"ג וכו' המלכתי והמגזעתי הן כעין כובע והמלכתי היתה בראש כ"ג כדכתיב ובמלכתי בד' יטוף שהיתה קטנה יותר מפני שלא היתה מוכסה הל' שהיה בראש כ"ג בגובה של ראש כדאמר' (*במנחות) מקום היה נראה בין לין למלכתי ששם מניח תפילין אבל

האחרת שהיתה בראש כהן הדיוט שלא היה לו לין והיתה מוכסה כל הראש קרויה מגזעתי כן פ' רבינו יצחק בר אשר ז"ל : **למאי** נפקא מינה לבעולי הא מקמי הא כלומר לבעול כשמגזיין האנשים בפיהם או בכלי ניגון וטוונות הנשים כדי שלא יבאו לעשות בענין אחר שהוא כאש בעצרת והוא יותר קשה שבעשה שהן מגזינות האנשים עונים מתוך שמאריכות בדבור ומגזיין בזה האנשים צאים יותר בנקל לירי עבירה : **מפני** שהתורה חוגרת שק וכו' דרך משל הוא מה שהתורה יכולה לומר ומה שיש לו להקב"ה להשיב :

הקורא פסוק בזמן מביא טובה לעולם שנא' ודבר בעתו

מה טוב ראש הפסוק הוא שמחה לאיש במענה פיו וזהו פירושו כשהדברים טובים בעיני האדם יש לו חשק לאמרם ומתוך שרואה אותם נאותים אינו מבקש עת ראוי שלא מפיו כל דבר ודבר דבור על אפניו ואומר אותם לפעמים בלא עתם ואין מעלתם ניכרת והוא טעות אלא לבקש עת לכל דבר ודבר כי הדבר האמור בעתו כמה הוא טוב מפני שזני אדם מכירים ומרגישי' במעלתו וכמו כן אף על פי שקריאת הפסוקים טובה לכל העולם בכל זמן כשקורא כל פסוק ופסוק בזמן הוא יותר טוב מפני שמועילין בני אדם בזה קריאה כיון שהיא בשעת הצורך וממלא

שמביא טובה לעולם. מפי מורי הרב ר' יונה כדמפרש ואילו כדי שלא יטריך לחשוב עליה' האריך הוא ההלכה ולא היה מתעבה מרובה בשעת תפלה ונראה שזריך ג"כ שלא תהיה תאורה שאפי' שאין מחלוקת בפסוק אם היא חמורה להבין אותה יש לחוש שמא יחשוב בזה בשעת התפלה : **בנות** ישראל הן החמירו על עומן שאפילו רואות טפת דם בחדל יושבות עלי' שבעת נקיים פירוש דין תורה כך הוא שהשבעה ימים הראשונים שראתה בזה האשה דם הם נקראים ימי נדוה. ומסוף אלו השבעה עד תשלום שמונה עשר יום הם נקראים ימי נדוה וכל דם שראתה בכל אלו האחד עשר יום שאם ראתה בימי נדוה עד תשלום י"ח ימי דם נדוה אלא דם זיבות ולאחר אלו הי"ח חזרה לו' ימי נדוה וכן הוא הסדר לעולם והדין הוא כך

בכלל ולאחר השלמת השבעה טובלת כלילה כדאמר' כל חייבי טבילות טבילתן ביום חוץ מגדה ויולדת טבילתן כלילה ואפילו ראתה ביום השביעי עלמו כיון שראתה ב' ימים של נדוה טובלת כלילה ומוהרת לבעלה ולאחר שבעו אלו הי' ימים ונכנסו ב"ח יום שבין סוף נדה לתחלת נדה שהם ימי הזיבות יש לה דין אחר שאם ראתה בכל אלו הימים יום אחד או שני ימים בלבד היא זבה קטנה ושומרת יום כנגד יום כלומר יום נקי כנגד יום טמא שראתה בו דם לא שם ראתה ביום ראייה אחת לא שנה ראתה שנים ביום אחד כגי' לה וכן הדין. היתה טובלת לאחר מיד שהנך החמה ומוהרת לבעלה דמקל' היום ככולו אלא שחששו כי טמא בזה יום עלמו תראה דם אחר התשמיש ונמלא ססותרת המנין הראשון והוי' לה טמאה למפרע. ושםשה בציפור ומפני שהשמיש אסור הטבילה שאם טבול שם תבא לשמש ולפיכך אינה טובלת עד הלילה וזה דוקא כשראתה בכל י' ימים אבל אם ראתה ביום י"ח בלבד כיון שנשלמו ימי הזיבות אינה יושבת שום יום נקי כלל וכן מפרש במסכת נדה (דף ע"ג.) ואם בכל אלו י"ח יום ראתה ג' ימים רגופים נקראת זבה גדולה והיא חמורה יותר מן הגדה שזריכה לשבת ז' ימים נקיים ואין ימי הראיה בכלל כמו בגדה ואם בזה ז' ימים נקיים חזרה וראתה כל הימים הראשונים יפלו וזריכה אח' לחזור עוד ולמנות ז' ימים נקיים ואפי' חזרה וראתה כמה פעמים לעולם סותרת ואינה עולה מטומאת הזיבות עד שהשב שבעת ימים נקיים בלא שום ראיה כלל ומתוך מה שכתב רבינו משה ז"ל נראה שכוונתו שם חזרה וראתה בתוך שבעת ימים נקיים אחר שנשלמו י"ח יום שזיבות דין נדה יש לה ואינה סופרת אלא ז' ימים עם ימי הראיה ואין זה נכון שבפירוש נראה במסכת ערכין (דף ח.) ובמסכת נדה (דף ע"ג.) שלעולם סותרות המנין עד שהשב שבעה ימים נקיים בלא שום ראיה כלל כדכתיב' וכל זה הוא דין תורה אבל בנות ישראל מפני שלא היו כולן בקיאות באלו החילוקים ולא היו יודעות להפריש בין נדה לזבה ובין זבה קטנה לזבה גדולה החמירו על עומן ויושבות על הכל ז' ימים נקיים כמו בזבה גדולה כדי ללכת מספק ואפילו בלא חומרא כל כך היו יכולין ללכת מספק כדאמרין במסכת נדה (דף ס"ו) רבי תיקן בשדה ראתה יום אחד מונה ששה והוא. שנים ששה והם. שלשה יושבת שבעה ימים נקיים פי' כפפרים מפני שלא היו כל כך בני תורה ולא היו הנשים יודעות אלו החילוקים כדי ללכת מן הספק תיקן לכן רבי שבכל זמן שראתה יום אחד בלבד שתמנה ששה והוא ממה נפשך

בעוה"ז שנאמר אז ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אימתי ימלא שחוק פינו ולשוננו רנה בזמן שיאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה אמרו עליו על רבי שמעון בן לקיש שלא מלא שחוק פיו בעולם הזה מבי גמרה להא שמעתא מפומיה דרבי יוחנן רביה :

גרסינן בגיטין בפרק קמא* שלחו ליה למר עוקבא זמרא מנא לן דאסור שרטט וכתב ליה אל תשמה ישראל אל גיל כעמים ולישלח ליה ב' שיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו אי מההיא הוה אמינא זמרא במנא הוא דאסור אבל זמרא בפומא מותר קמ"ל דאסור רבינא אישכחיה למר בר רב אשי דקא א גריל כלילא לברתיה אמר ליה לא סבר דה

מר שנא' הסיר המצנפת והרים העטרה בזמן שמצנפת בראש כהן גדול תהא עטרה בראש כל אדם נסתלקה מצנפת מראש כהן גדול נסתלקה עטרה מראש כל אדם א"ל דומיא דכהן גדול בגברי אבל בנשי לא וגרסינן בסוף סוטה* אמר רב אודנא דשמע זמרא תעקר אמר רבא זמרא בביתא חורבא בסיפא שנאמר קול ישורר בחלון חורב בסף אמר רב יוסף זמרון גברי ועניין נשי פריצותא זמרון נשי ועניין גברי כאש בעצרת למאי נפקא מינה לבטולי הא מקמי הא אמר ר' יוחנן כל השותה יין בארבעה מיני זמר מביא חמש פורעניות לעולם שנאמר הוי משכמי בבקר שכר ירדופו מאחרי בנשף יין ידליקם והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתייהם וגו' מה כתיב בתריה לכן גלה עמי מבלי דעת וכבודו מתי רעב והמונו צחה צמא וגו' פירש גאון הא דאמרין זמרא בפומא אסור ח"מ כגון ב נגניות של אהבת אדם לחבירו ולשבת יפה ביפיו כגון שהישמעאלים קורים להם אשעא"ר אבל דברי שירות ותשבחות וזכרון חסדיו של הקב"ה אין אדם מיישראל נמנע מואת ומנהג כל ישראל לאמרן בבתי חתנים ובבתי משתאות בקול נגניות ובקול שמחה ולא ראינו מי שמיחה בזאת גרס' בפרק חלק* תנו רבנן הקורא פסוק משיר השירים ועושה אותו כמין זמר והקורא פסוק בבית המשתה בלא זמנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת רבש"ע עשוני בניך ככנור שמנגנים בו הנכרים א"ל הקב"ה בתי אם כן מה יעשו בני בשעה שהן אוכלים ושותים ושמים אמרה לפני רבש"ע אם בעלי מקרא הם יעסקו במקרא בנביאים ובכתובים ואם בעלי משנה הם יעסקו במשנה בהלכות ובהגדות ואם בעלי תלמוד הם יעסקו בתלמוד בהלכות פסח בפסח בהלכות עצרת בעצרת בהלכות החג בחג העיד ר' שמעון בן אלעזר משום ר' יהושע בן חנניה הקורא פסוק אחד בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר וידבר בעתו

מה טוב : תנו רבנן* אין עומדין להחפיל מתוך דין והלכה אלא מתוך דבר הלכה פסוקה היכי דמי הלכה פסוקה אמר אביי כי הא דאמר ר' זירא בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם בחדל יושבות עלי' שבעת

תורה אור רש"י זמרא מנלן דאסור - לשורר בתוך צתי המשתאות : שרטט וכתב לכו - דאסור לכתוב בלא שרטט פסוקים של תורה או נביאים או כתובים : זמרא צמנא - כגון צכלי שיר צכנור או עוגב : צסיפא - צכף הצית ליטנא קלינא קא נקיס : ועניין נשי - שהנשים עונות אחר האנשים : כאש בעצרת - לפי שזריכין האנשים להבין מאוד מה מזמרות הנשים שידעו לענות אחריהן ומתוך כך מסתכלין בהן ומתהדרין אחריהן : צארבעה מיני זמר - אותם הנזכרים בפסוק דמיייתי : חמש מיני הושע פורעניות - גם זה הפסוק : אלא מתוך הלכה פסוקה - שאין צריך עיון כדי שלא יתא מהרהר ומחשב בשעת תפלתו : יושבות עליה ז' נקיים - לבד מיום שפוסקת בה ותורה לא הצריכה ז' נקיים אלא לזבה ואינה זבה אלא הראתה שלשה ימים רגופין בתוך

ההא עטרה בראש כהן גדול נסתלקה עטרה מראש כל אדם אבל בנשי לא וגרסינן בסוף סוטה* אמר רבא זמרא בביתא חורבא בסיפא שנאמר קול ישורר בחלון חורב בסף אמר רב יוסף זמרון גברי ועניין נשי פריצותא זמרון נשי ועניין גברי כאש בעצרת למאי נפקא מינה לבטולי הא מקמי הא אמר ר' יוחנן כל השותה יין בארבעה מיני זמר מביא חמש פורעניות לעולם שנאמר הוי משכמי בבקר שכר ירדופו מאחרי בנשף יין ידליקם והיה כנור ונבל תוף וחליל ויין משתייהם וגו' מה כתיב בתריה לכן גלה עמי מבלי דעת וכבודו מתי רעב והמונו צחה צמא וגו' פירש גאון הא דאמרין זמרא בפומא אסור ח"מ כגון ב נגניות של אהבת אדם לחבירו ולשבת יפה ביפיו כגון שהישמעאלים קורים להם אשעא"ר אבל דברי שירות ותשבחות וזכרון חסדיו של הקב"ה אין אדם מיישראל נמנע מואת ומנהג כל ישראל לאמרן בבתי חתנים ובבתי משתאות בקול נגניות ובקול שמחה ולא ראינו מי שמיחה בזאת גרס' בפרק חלק* תנו רבנן הקורא פסוק משיר השירים ועושה אותו כמין זמר והקורא פסוק בבית המשתה בלא זמנו מביא רעה לעולם מפני שהתורה חוגרת שק ועומדת לפני הקב"ה ואומרת רבש"ע עשוני בניך ככנור שמנגנים בו הנכרים א"ל הקב"ה בתי אם כן מה יעשו בני בשעה שהן אוכלים ושותים ושמים אמרה לפני רבש"ע אם בעלי מקרא הם יעסקו במקרא בנביאים ובכתובים ואם בעלי משנה הם יעסקו במשנה בהלכות ובהגדות ואם בעלי תלמוד הם יעסקו בתלמוד בהלכות פסח בפסח בהלכות עצרת בעצרת בהלכות החג בחג העיד ר' שמעון בן אלעזר משום ר' יהושע בן חנניה הקורא פסוק אחד בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר וידבר בעתו מה טוב : תנו רבנן* אין עומדין להחפיל מתוך דין והלכה אלא מתוך דבר הלכה פסוקה היכי דמי הלכה פסוקה אמר אביי כי הא דאמר ר' זירא בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם בחדל יושבות עלי' שבעת

א מיי' פיר' מה' הפל' סמג עשין יע טור א"ח סי' כ"ג כ"ד :

ר"ח ר"ח ר"ח

כ"ג כ"ד כ"ה

מ"ג מ"ד

דף כ"ה ע"א

רבינו יונה אין עומדין פרק חמישי ברכות כב שלמי הגבורים

נפשך אס ראתה צימי גדלה מונה שבעה עם יום הראיה כמו גדלה ואס אינה אלא זבה הרי מונה ה' ימים יותר דלי היה לה ציוס הראיה ויום אחר וכן כשראתה שני ימים מונה ששה והס שאס היא גדלה הרי מונה כמו גדלה ואס היא זבה הרי מונה חמשה ימים יותר ואס ראתה שלשה ימים יושבת שבעה ימים נקיים דמה נפשך אס היא זבה הרי יושבת שבעה ימים נקיים כמו זבה גדולה ואס היא גדלה הרי יושבת שלשה ימים יותר וזבה היה די ללאת מכל הספק אלא שהן אפי' זה החילוק לא רצו לעשותו ולרווחא דמילתא התקינו ששבע על הכל שבעת ימים נקיים : ואיכא למידק בזה

התקנה שהקין ר' כשראתה צ' ימים ששבע ששה והס והלא די צה' והס שאפילו היא גדלה סגי לה שששבע שבעה עם ימי הראיה והתשובה בזה מפני שששכ כי פעמים תראה יום הראשון צימי זיבתה ויום השני צימי נדוהה ונמלא שהיום הראשון שהיה צימי הזיבה אינו בכלל שבעה ימי נדוהה שפריך שבעה מיום שראתה דס צימי הגדות ואס לא היתה מונה אלא ה' בלבד נמלא שלא ספרה לימי הגדות אלא ששה בלבד עם יום הראיה שיום ראיה ראשונה אינו בכלל המנין כמו שאמרנו ולפי' ההקין ו' והס כדי ללאת מזה הספק שאמרנו :

שאפילו רואות טפת דס כחדל וכו' י"מ שהחומרא היתה מפני שהיתה מראה הדס כעין החדל ואין זה נראה דמה חומרא היתה זו שזה מן הדין הוא דהא בהדיא ק"ל במס' נדה שדס כמראה החדל מצינא והחומרא ג"כ אינה מפני שהיה מועט כחדל שזה חף הוא מן הדין

כדתנן (ד' מ.) ומטמאה בכל שהוא אלא פשר הדבר הוא כך שאס היה חומר דס סתם היינו חומרים שאין בזה חומרא כל כך מפני ששלשה בתים הם באשה חדר עליה ופרוזדור וכשהדס מרובה אפשר שמהיום שלשה ימים נעקר ויאל ציוס הראשון מעט צבית הפנימי וציוס השני נעקר (ב) מעט ויאל צבית האמלטי ועכשיו ציוס השלישי נקבץ הכל צבית החיטון ואע"פ שאינו מן הדין שיחוש האדס לדס שבפנים אלא כשבודקת ורואה צבית החיטון אפילו הכי כיון שאפשר שיהיה בזה הענין היינו חומרים שראוי לחוש וא"כ אין בזה חומרא גדולה שהרי אפשר נעקר הדס מהיום ג' ימים ודין הוא שגדון אותה כמו זבה גדולה ותשכ ז' ימים נקיים אבל כשהדס הוא מועט רחוק הדבר לומר ששלשה משחיין היו ובכל יום ויום נעקר משהו אחד וקא משמע לן שאע"פ שהוא דבר רחוק שדבר מועט (ג) כל כך שיהיה נעקר מהיום שלשה ימים אפי' החמיצו על עולמן ודנו אותו כאילו נעקר לגמרי ויושבת עליו ז' נקיים ואומר רבינו יצחק ז"ל שהאשה שלא ראתה דס אלא יום א' או צ' ימים בלבד ושמה הלילה הכמוכה ליום שראתה לריבה ששכ ג' ימים תחלה ושבתה ז' ימים נקיים אח"כ מפני שבדלי פולטת שכבת זרע אחר התשמיש וש"ז סמוך לג' ימים של תשמיש מממא מפני שמסריח אבל מג' ימים ואילך אינו מסריח (אס לא) שנקלט ונעשה עובר ובמס' נדה (דף כב.) מפרש דבעיא ז' ימים נקיים לגמרי בלא שכבת זרע ואס לא תשכ תחילה ג' ימים סמוך לתשמיש נמלא שפולטת בתוך הז' ימים ואינס נקיים לגמרי ואית דבעי מימר שטומאת שכבת זרע אינה אלא לענין אכילת תרומה בלבד שהיא חומרה יותר ואין זה נכון שהענין הזה כחוב במסכת נדה ומה טעם נקל ונאמר שלא נאמר גבי נדה אלא גבי תרומה אלא ודאי הדין הוא כמו שכתבתי . מפי מורי הרב נר"ו :

מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתאס בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר פי' מן התורה אינו חייב לא בתרומה ולא במעשר אלא היכא דהיא [ה] דגן דכתיב ראשית דגן וכן זמן שאינה דגן כשרואה פני הצי' אינו חייב במעשר ולפיכך אמר שיכול

האדם להערים בתבואתו ולהכניסה לבית קודם שתהיה דגן בין בשבלי' בין לאחר שדשו אותה כל זמן שלא נמרחה לגמרי שעדיין קלת מהחבן מעורב בתוכה וכיון שראתה פני הבית בפטור אוכלת בהמתו ממנו ואפילו אכילת קבע דאין אכילת קבע לבהמה אבל האדם אינו יכול ללבוש ממנה אכילת קבע כל זמן שלא תרם אותה ולא עישרה ואפילו לאחר שנמרחה ונעשית דגן לגמרי נראה מהירושלמי שיכול להערים ולפוטרה כשיערב זה תבן דגרסינן התם תני ר' הושעיא מרבה אדם דגן בתבן ומערים אותו לפטור מן המעשרות הנה נראה שאף לאחר שהוא דגן גמור יכול לפטור מיהו ז"ל אס לריד שיערב בו כל כך תבן שירבה על הדגן ואית דאמרי שאפי' האדם אוכל ממנו אכילת קבע וזמא דנקט כדי שתאס בהמתו אוכלת לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט ואין זה נכון כלל דבהדיא אמרי' במסכת י"ט (דף יג.) הכנים שבולין לעשות מהם עיסה אוכל מהן אכילת עראי' משמע דדוקא אכילת עראי' התירו לו ללבוש הא אכילת קבע אסור עד שיתרום ויעשר : **המקין** דס לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלין בו מן התורה אבל לאחר שחיטה אין מועלין בו אלא מדרבנן דכיון שנתכפר בדם ודאי אין מועלין בו כדקיימא לן * אין לך דבר שנעשית מלואו ומועלין בו ובי הכי דאין מועלין בו לאחר כפרה ה"ל אין מועלין בו קודם כפרה כיון שנשחטה בהמה דכיון שראוי לכפרה כמי שכפר דמי ויש ספרים שכתוב בהם ומועלין בו מדרבנן וזה טעות ודאי לא אמרו שמעילתו מדרבנן בלחוד אלא אחר שחיטה שהוא ראוי לכפר כדכתבין אבל קודם שחיטה ודאי מועלין בו מן התורה לדברי הכל דכגון בהמה דיינין ליה והכי אמרינן בתמורה (ד"ל.) כיון דרבי זה בגופה הוי וכו' דאס איתא דמועלים בו מדרבנן קאמר מה בא להשמיענו (ד) רב הושע' שאפי' אחר שחיטה מנינו לדברי הכל שמועלים בו מדרבנן כדאמרי' בהדיא * כל הדמים מוילאין אותם לנחל קדרון וממכרים לגגס לזבל ומועלין בהם הנה שבפירוש אמרו שמועלין בהם אחר כפרה שאס לא נתן הגגן הדמים מעל מדרבנן וא"כ מהו החידוש שמשמיענו רב הושעיא שקודם שחיטה מועיל מדרבנן אלא ודאי ומועלין בו בלבד גרסי' ור"ל מועלין בו מן התורה כדכתבין וכן מצינו בג' בטרסאות מדוייקות. מפי מורי הרב נר"ו : **רבנן** עבדי כמתני' ורב שימי בר אשי עבדי כברייתא דתניא אין עומדין להתפלל לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר הלכה שכן מצינו בגביאס הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבת ותנחומים וכן תאני מארי וכו' זו היא גירסתו של הרב אלפסי ז"ל ורבי' יונתן ז"ל פירשה שלא יעמוד להתפלל אלא מתוך דבר הלכה פסוקה דאילו בהלכה שאינה פסוקה הא אמרי' לעיל דאסור ומה דאמרינן דרב שימי עבדי כברייתא וכו' ר"ל שאע"פ שהיה מתפלל כבוד ראש עדיין היה מחזר להתפלל מתוך הלכה פסוקה כמו שאומר כברייתא ורבנן לא היו חוששין לחזר אחר הלכה פסוקה אלא היו מתפללין מתוך כבוד ראש כמתני' ואין גירסא זו ולא הפירוש נראה למורי הרב נר"ו חדא דלא שייך למימר שלא יעמוד אדם להתפלל אלא מתוך הלכה ולא יפטר מחזירו אלא מתוך הלכה מטעם שסיימו הגביאס דבריהם בדברי שבת ותנחומים ובי כל שאר הדברים של הגביאס אינס ג"כ דברי תורה וכיון שהכל הוא דברי תורה מה טעם הוא לומר שמפני הכוסים שהוא של שבת לא יתפלל ולא יפטר מחזירו אלא מתוך הלכה ומה שפי' שר"ל מתוך דבר הלכה פסוקה ג"כ אי אפשר שהרי לא הזכיר בכאן הלכה פסוקה כמו שהזכיר למעלה אלא דבר הלכה סתם ועוד דאמרינן בסמוך וכן אל יפטר אדם מחזירו אלא מתוך דבר הלכה ובודאי אינו ר"ל הלכה פסוקה דבשלמא גבי תפלה אמרו הלכה פסוקה כדי שלא יחשוב בה בשעת תפלה ויכול לבזבז בתפלתו אלא כשיפטר מחזירו מאי איריא הלכה פסוקה אפי' הלכה שאינה פסוקה על כן נראה דלא גרסי' מתוך דבר הלכה כלל אלא הנכון כגירסת הספרים שגורסין ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים ולא מתוך עלילות ומחזירי מתוך עזבות שיהיה עזב או עלל אינו יכול לבזבז כדאמרי' דעללה תפיל תרדמה ולפיכך כשרואה שהוא עומד בענין שלא יוכל לבזבז מותר לו לשמוח כדי שיתקן איבריו שיהיו ראויים לעבודת הבורא ואע"פ שאמרנו למעלה שהשמחה היא אסורה זו היא מותרת ששמחה של מצוה היא כיון שעל ידה באה העבודה שהרי מצינו ג"כ שפי' השמחה היתה השכינה שורה דכתיב ועתה קחו לי מגנן ומאי דאמר שכן מצינו בגביאס הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבת ותנחומים ר"ל שכן מצינו שהגביאס סיימו דבריהם בדברי שבת כדי שעל ידי השבח יזכירו נפלאות הבורא יתברך ורבנן כיון שהיו מתפללין כבוד ראש לא היו חוששין להתפלל מתוך שמחה אבל רב [שימי] אע"פ שהיה עושה כמו המשנה היה מחזר שיתפלל לעולם מתוך שמחה כדכתבין מיהו צירושלמי גרסינן תני לא יעמוד אדם להתפלל אלא מתוך שיחה נאה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר

שבועת ימים נקיים רבא אמר כיהאדאמר רבי אושעיא מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה כדי שתאס בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר אי נמי כי הא דרב הונא דאמר רב הונא אמר ועירי המקיז דס לבהמת קדשים אסור בהנאה ומועלים בו (ה) (מדרבנן) רבנן עבדי כמתני' ורב שימי בר אשי עבדי כברייתא דתניא אין עומדין להתפלל לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך עזבות אלא א מתוך שמחה של מצוה וכן אל יפטר אדם מחזירו לא מתוך שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר הלכה שכן מצינו בגביאס הראשונים שסיימו את דבריהם בדברי שבת ותנחומים וכן תאני מארי בריה דרב הונא בריה דר' ירמיה בר אבא לא יפטר אדם מחזירו לא מתוך שיחה

ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך דבר

בתוך י"א יום שכן גדלה נדה : ומכניסה במוץ שלה - לבית קודם שימרח אותה שאין מתחייבת במעשר מן התורה אלא רואה פני הבית משתמרה בכרי אבל לפני מירוח אין ראיית פני הבית קובעתה דכתיב ראשית דגן קרי ציה דיונק דיינו מירוח לכך כשמוכנסה צבית קודם מירוח לא נתחייבה במעשר מן התורה ורבנן אסרו אכילת קבע בדבר שלא נעמרה מלכתו למעשר אבל אכילת עראי' לא אסרו ואכילת בהמה היא אכילת עראי' דתנן במסכת פאה מאכיל לבהמה ולחיה ולעופות עד שימרח לכך אוכלת ופטורה אבל הוא אסור באכילת קבע : אסור . הדס בהלכה ומועלין בו ואע"פ דק"ל דאין מועלין בדמים ה"מ כשנשחטו בעזרה דכתיב ואני נתתיו [לכם] על המזבח לכפר לכפרה נתתיו ולא למעילה אבל דס הקדש מועלים כלומר אס נהנה מביא קרבן מעילה והנך הוויין הלכות פסוקות שאין עליהם קטניות ותירוצים שיהא נריך להכריז בזה : כמתני' . לעמוד מתוך כבוד ראש : כברייתא - דמייתי מ"ד

(א) היכא דאידנן דהיא וחיבת דהיא מחתק[ב] כחיי ככית תחטנים (בגא"י) :

סוכה מט: יומא נטוכ"ח

יומא מט: וסכחים כב.

[א] יצ
 התפלה :
 תפלה
 (נא"י)
 חולה בתוך ביתו אומר בברכת
 ושנים אומר ר' יהושע בן לוי אע"פ
 בא לומר אחר תפלתו אפי' בסדר
 רב יהודה לעולם אל ישאל אדם
 צרכיו
 יש לומר דמאי דאמרינן שיתפלל כל היום
 ומהדרינן כבר מפורש על ידי דניאל
 ש' אפי' כל היום כולו הרשות בידו וכבר
 ורגלים וכשהאדם משתחוה בזה הענין
 בראשו וי"מ שבאמצע התפלה היה כורע
 ולא ישחה ומתריגין (ב) דהתם בסוף הברכה
 חות באמצע לית לן זה וכו' לפרש דהני
 יבוא יהא כוללן בבית אחת כבר מפורש
 עלה וזמנין תלחא ביומא וי"ל דאי מהתם
 בכל עת שהיה לריד וכמו כן כל אדם יכול
 וזנים ידועים שמעינן שחובה הוא להתפלל
 היה אפי' אינו שואל לרכיו עד שיתפלל כרי
 אלא ילפינן לפני ה' ישפוך שיחו שר"ל תפלה
 קלשוח בשדה ואין שיחה אלא תפלה שנאמר
 כי הוי אמינא דלשוח בשדה ר"ל שי"א בין
 שר"ל שדיבור מסתמא דיבורים של תפלה
 וזה שאינו אלא דיבור של תפלה דכתיב לשוח
 מע תפלה אם בא לומר בסוף כל ברכה
 תפלה יכול לשאול כל לרכיו בכל ענין שירצה
 וברכה מעין כל ברכה וברכה אומר
 ר' כיון שאינו אומר אותו (אלא) בעבור כל
 שתקנו חכמים לחיוב גמור אין לחוש בזה
 ל המצב שתקנו חכמים . והדין השלישי
 בלשון יחיד ואפי' באמצע הברכה והיינו
 ברכת החולים הסת קאמר דמשמע דאפילו
 בזה כמובין על המצב שתקנו חכמים .
 וזהו שכתבנו לעיל וזהו שכתבנו לעיל

הגאונים
ז"ל

עין משפט

ז"ל, דרווקא רכרי יחיד חבל רכרי 6
בר האומר תהלה לדוד שלם פעמיים
דרך דלתי בתמניא אפי' אלא מ
תרוייהו וכיון שעיקר אמירתו הוא מפני
רכי רכ"י
ומוטל רשות מן רבו : דלא לנאשטעווי .
שלא לדבר : יסדור . יחזור תפלתו עד
שתא סדורה בפיו : ושל פרקים . חפלה
שאין מתפללין תדיר אלא לפרקים כדמפרש
משנים יום לשנים יום : מכאן . שמי
שחושדין אותו בדבר ואין צו הצריך להודיעו
והנחשב לריק לנקות את עמו ולהודיע את
מי שחושדו שאין צו אותו דבר מנוגה טחש
אותו צו : טענת עובדה צו . משמע שחש
הוא היה עומד עמה בעמידה : אבל מלבי
עב"ם פוסק . כדי שלא יהרגנו : ה
לדאש לנקר . גזון שהיה סמוך לגמר
תפלתו : אבל עקרב פוסק . ומוטל לפי

בכל יום שלש פעמים מובטח
כתבי הקדש* אמר ר' יוסי יוא
הקורא הלל בכל יום הרי זה מו
מאי ניהו ג מתהלה לדוד עד כ
ד מקמייהו וברכה מבתרייהו ו
לאיניש דלא לאשתעווי מבי מ
עשרה: גרסינן בסוף ראש הש
ואחר כך יתפלל אמר רבא מ
השנה ושל יוד"ב ושל פרקים
(ב) פרקים ה משלשים יום ולד
איכא למשמע מהני קראי דת
אלעזר מכאן למתפלל שצו
מכאן למתפלל שצריך שיח
שצריך שתהא תפלתו בלחש

להתפלל וַיֹּאמֶר אֵלָיו עָלֶיךָ
שְׂאִינוּ הַגּוֹן בַּחֲבִירוֹ שְׂצָרִיךְ לָהּ
רוּחַ אֲנֹכִי וַיֵּין וּשְׂכָר לֹא שְׁתִּי
לְהוֹדִיעֲךָ וַיֹּעֵן עָלָיו וַיֹּאמֶר לְכִי
בְּדָבָר וְאֵין בּוֹ שְׂצָרִיךְ לִפְיִסּוֹ
יִשְׂרָאֵל יִתֵּן אֶת שְׁלֹתְךָ אֲשֶׁר
אֲדָר יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי מִכָּאן שֶׁאֵין
הָדָר עִם הַנִּכְרִי בַּחֲצָרָ* אָמַר
תִּפְּלֹתוֹ תִּפְּלָה שְׂכוֹר אֶל יִתְּפֵל
וְהִכִּי דְמוֹ שְׂכוֹר הִשְׁתִּי שִׁיבוּ
בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ *הַחֲסִידִים הֵרָאׁ
אָמַר קֵרָא ״אֲשֶׁרִי יוֹשְׁבֵי בִיתְךָ
הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שִׁישְׁהָה שְׁעָה
קוֹדֶם תִּפְּלֹתוֹ מִנֵּן שֶׁנֶּאֱמַר אֵין
צָדִיקִים וַיּוֹדֵי לְשִׁמְךָ יוֹשְׁבֵי יִשְׂרָאֵל

ישיבנו: אמר רב יוסף לא ש' מיתבי ראה אנס בא כנגדו ר מקצר ועולה לא קשיא הא ד לקצר מקצר ואי לא ב מפסיג ששת לא שנו אלא (*) נחש אב בלצד שיתחיל ק"ש וברכותיה ויחס עם הצבור שהתפלה ראויה ומקובלת לנ לשוח בהם ובמדרש אומר שאפילו בין י' מפרשים דממה דכתיב עמוכה בה" צעודה מתפללת וכו' לומר עוד דמדרש בחור ד' אמות דארבע אמות הם מקו שבע"פ שאסרו ליטב לא אסרו לעמוד פסוקים אחרים אבל אם קורא שום דבר צרכת המזון אפי' צעוד שהוא שבור יארו התורה לפיכך מותר. מפי מורי זינוני אנו יוצא ונאמר תפוחי חדרה

בסרטיא או בפלטיא הרי זה מעביר מ
חין לו לפסוק ולדבר ומה שאמרו גבי
הדין כמי בזמכות אומות העולם שאם
עקרב פוסק וזירושלמי* אומר שאפי

א מ״ם ״ד מה׳
תפלה טור א״ח
ס׳ ק :
ב מ״ם פ״ו מה׳
תפלה טור א״ח
ס׳ נא :
ג מ״ם פ״ד
ופ״ה מה׳ תפל׳
טור א״ח ס׳
נט קב :
ד מ״ם פ״ו מה׳
דעו׳ סמג עש״ן
יא :
ה מ״ם פ״ד מה׳
תפל׳ סמג עש״ן
יט טור א״ח
ס׳ נג :
ו מ״ם פ״ו ש׳
סמג ש׳ טור
א״ח ס׳ קד :

הגהות
חוי
(א) [על"ע צפ'
כל כחדי
סי' תנ"ח] :

הגהות
הב"ח
(א) כ"ז של :
(ב) כ"ז מרמיע
לכוא :

ה' תשס"ח
תשס"ט
תש"ע
תש"א
תש"ב

תש"ג
תש"ד
תש"ה

דף לב:
תהלים פד
שם קמ
פירקין סה"א

אנשי שם
ד"ת (א) שאף
ע"פ שהגאונים
תקנו תקנו
לזמ' קדומהגמ'
נראה שקודם
הגאונים נתקנה
חס בן ימיא
פ"ק דתרומות
ה"ד
במריהו ה"א

והטור כתב כד
כמו עוסק בק'
כדי רשיעות
יין ושכ"ר א"
מדומדס פי'
משמע היבא ש

המאור הקטן

השגות

[illegible]

חדושי
אנשי שם
מהר"ם
זכ"ל פי' ורב
נחמאמר שהכל
כיון דאשתי
אשתי
ולגירעוהא
אשתי דחצי
מהעבדן כסאוי
ומחאכלן
וקימחא בעיני'
לא אכלן אינשי
וסלכחא כרב
נחמן זה מוכיח
כפי' ר' יונה או
שרב נחמן
לדבריו השבול:

ההקדש: דכתיב לה' הארץ ומלואה. ומוקמי' ליה לקמן
בגון וצריך לתת בו שמן הרבה דהוה ליה שמן עיקר
קד ומבדק על האניגרון ופוער את השמן. אניגרון מין
הוא כמין בורגני ואינו בולעו וכיון דלא בלע ליה מו

כֵּן וּמִיָּהוּ אִם מִיָּתֵק אֹתָם עִי' מִים אוֹ דְּכִרִים אַחֲרֵים נֵנֶה

שִׁמְתָּ רֵיב

עַל הַכְּפֻרֹת הַנִּיכְרוֹת שֶׁבֶּט מִשְׁוֹן
 סַעֲמִיחוּ מִכֶּסֶּם בְּנִמְרָא רַב יִהְיֶהוּ
 וּמִשְׁתַּיִּת וְלֹא יִשְׁתַּיִּת עֲלֵינוּ דְּרֵיבִים
 אֲשֶׁר שֶׁן עַל דֶּקֶל כֶּסֶם . קוּרָא .

עלין בורא פרי העץ כמו אם היו מתוקין בתחלה דרייתן ע"ס :

רבינו יונה כיצד מברכין פרק ששי ברכות

עין משפט

א מיי פ"ג מהל' ברכות סוג עשין כו ט"ח ס' קסח קסט רח ר"א :

הנהגות הב"ח (ה) דמר בר רב אשי :

חדושי אנשי שם ד"ת (א) כלומי דלתי אליבי דלא שייך סיוע מבריתא או משנה אלא לאמרא : (ב) לפי דעה שכוונת התוס' סתם לפי מה' דאמרי בטעמה לגבי גמ' וכלל וכדומה דלגבי מורכב מתליא ליה ומשניח הטעם הפגום ודחה סברתו דבכא משום דהכא הדגש מעטל מחליא ליה מחליא ליה לטעם האיסור הפגום : (ג) מהר"ם והתוספות סתם כ"ו על הסוק"ר בפה"ע שזהו ענין הדגש וכן כתבו האשכנזי ור"א ס' ר"ב ע"ג בה"ג. ושניהם ממלא בה"ג שלפניו וכ"כ במדכ"י בורה פרי העץ :

[א] פ"י בב"ב ס' ר"ב : [ב] תא"ם : [ג] כלל ובי"ח מחק' אותו (הגא') :

בשמעון דלוי :

הקל ומתחלה הוא רך כמו לולבי גפנים ואח"כ נעשה חילין ור' יהודה ס"ל דכיון דראוי למאכל מצד עליו ב"פ האדמה ושמואל אמר שאינו מברך עליו אלא שהכל שאע"פ שראוי לאכילה עכשיו לא נטעו ליה אינשי אדעתא דהכי אלא כדי שיעשה חילין לפיכך אינו מברך עליו אלא שהכל : ואומרים רבני גרפת שמוה נלמוד ללולבי גפנים ולשקדים בעודם רכים ואוכלים אותם עם הקליפה שלהם שאין מברכין עליהם בורה פרי העץ אלא שהכל דלא נטעו ליה אינשי מתחלה אלא לדעת זה הפרי שצפנים ועכשיו עיקר אכילתם היא הקליפה וכתב בעל ריש"י

לפ"ק מין חילין הוא : אבינות . הוא הפרי : קפריסין . הוא הקליפה הגדולה סביבות הפרי כמין קליפה הגדולה סביב אגוזים קטנים : רטיבתא . לח : זנגבילא . דה"ה הוא שקורין אינגביר : חביץ קדירה . מין מאכל קפוי כמו חלב שחבטו ע"ס קיבה כך עושין מאכל קפוי בקדירה על ידי קמחא דרובשא

נמי לאו פירא הוא ולא מברכין עילויה בפה"ע באלא בפה"א : פלפלי ג. רטיבתא בפה"א ויבשחא ולא כלום דלאו אוכלא הוא וכן ד זנגבילא רטיבתא מברך עליה בורה פרי האדמה ויבשחא ולא כלום : חביץ *קדירה וכן טרייסא ה דכעין חביץ קדירה כגון דאיכא בה דובשא רב יהודה אמר שהכל ורב כהנא אמר בורה מיני מזונות אמר רב יוסף נקוט דרב כהנא בידך דרב ושמואל

כשמואל אמר רב יהודה אמר רב צלף של ערלה זורק את האבינות ואוכל את הקפריסין רבינא אשכחיה למר בר רב אשי דקא זריק אבינות וקא אביל קפרס *והלכתא חביץ דזורק את האבינות ואוכל את הקפרס ומדלגבי א ערלה לאו פרי הוא גבי ברכה נמי לאו פירא הוא ולא מברכין עילויה בפה"ע באלא בפה"א : פלפלי ג. רטיבתא בפה"א ויבשחא ולא כלום דלאו אוכלא הוא וכן ד זנגבילא רטיבתא מברך עליה בורה פרי האדמה ויבשחא ולא כלום : חביץ *קדירה וכן טרייסא ה דכעין חביץ קדירה כגון דאיכא בה דובשא רב יהודה אמר שהכל ורב כהנא אמר בורה מיני מזונות אמר רב יוסף נקוט דרב כהנא בידך דרב ושמואל

הקל ומתחלה הוא רך כמו לולבי גפנים ואח"כ נעשה חילין ור' יהודה ס"ל דכיון דראוי למאכל מצד עליו ב"פ האדמה ושמואל אמר שאינו מברך עליו אלא שהכל שאע"פ שראוי לאכילה עכשיו לא נטעו ליה אינשי אדעתא דהכי אלא כדי שיעשה חילין לפיכך אינו מברך עליו אלא שהכל : ואומרים רבני גרפת שמוה נלמוד ללולבי גפנים ולשקדים בעודם רכים ואוכלים אותם עם הקליפה שלהם שאין מברכין עליהם בורה פרי העץ אלא שהכל דלא נטעו ליה אינשי מתחלה אלא לדעת זה הפרי שצפנים ועכשיו עיקר אכילתם היא הקליפה וכתב בעל ריש"י

לפ"ק מין חילין הוא : אבינות . הוא הפרי : קפריסין . הוא הקליפה הגדולה סביבות הפרי כמין קליפה הגדולה סביב אגוזים קטנים : רטיבתא . לח : זנגבילא . דה"ה הוא שקורין אינגביר : חביץ קדירה . מין מאכל קפוי כמו חלב שחבטו ע"ס קיבה כך עושין מאכל קפוי בקדירה על ידי קמחא דרובשא

נמי לאו פירא הוא ולא מברכין עילויה בפה"ע באלא בפה"א : פלפלי ג. רטיבתא בפה"א ויבשחא ולא כלום דלאו אוכלא הוא וכן ד זנגבילא רטיבתא מברך עליה בורה פרי האדמה ויבשחא ולא כלום : חביץ *קדירה וכן טרייסא ה דכעין חביץ קדירה כגון דאיכא בה דובשא רב יהודה אמר שהכל ורב כהנא אמר בורה מיני מזונות אמר רב יוסף נקוט דרב כהנא בידך דרב ושמואל

א הראב"ד כתב דמברך על הקפריסין בפה"ע והרא"ם הכריע כבעמור וז"ל בדברי הרא"ם שבמחילה פסק על הקפריסין בפה"ע ואחר כך גבי ענב כתב שמברך ב"פ האדמה כמו שמברך על הקפריסין : לשון ריב"ז דרך בני אדם לנטוע סלף על דעת לאכול התמרות וכלל פרי סן ועל הקפריסין מברך בפה"א ועל האבינות מברך ב"פ העץ סן עיקר פריו של חילין נלף של ערלה שצחצח לארץ זורק את האבינות שהוא עיקר הפרי ואוכל את הקפרס ואין זה דומה לקליפי אגוזין ורמזין ולגזם התמרים הקטנים שהן אסורים משום סן שומר לפני שהקפרס נטעין אותו יכול לחיות הפרי הוולא ממנו ואינו נאכל משום שומר : ב כתב הרא"ם על זה ולא נהירא דמשמע דהא דלכיל מר בר רב אשי קפריסין לאו משום דה"ל כרבי עקיבא אלא משום דהמיקל בחרץ הלכה כמותו בחרץ וכו' דבא"י פירא הוא לענין ברכה נמי פירא הוא ואין חילוק בברכה בין חילין בין א"י וק"ל כהנא ברייתא דעיקר הוא דפרי' מיה לרב לעיל ושם דרב ס"ל כוונה אלא דמיקל כר' עקיבא בחרץ וכו' דק"ל ע"ג ע"ס :

ג כתב הרא"ם רב אלפס כתב פלפלי רטיבתא בורה פרי האדמה ולא נהירא מדפרי' מערלה ומשני הא ביבשחא ואל דרטיבתא מכלל דרטיבתא פרי העץ הוא ומברכין עליו בפה"ע אלא בזנגבילא רטיבתא בפה"א ביבשחא לא כלום : ד הרא"ם והטור ורבינו יונה פליגי על זה ואמרי כשהוא נקוט יברך ב"פ העץ ושאר הפוסקים כרבינו :

לשון ריב"ז ד"א זנגביל היבש אבל זנגביל הלח מברכין עליו בפה"א וכן אם בשלוש בדגש מברכין עליו בפה"א דלוי הדגש עיקר אלא זנגביל שששין אותו לחם כמו שיבאר מו"ה ואם בשלוש נכרי אין בו משום בשול נכרים שזנגביל הלח נאכל כמות שהוא חי : לשון ריב"ז ה כשל החיטין בשין ולא נדבק יחד כעין דייסא הרי אלו מברך עליהם בורה פרי האדמה ולבסוף בורה נפשות רבות וכן כל שאר המינים אם בשלן בדגש מברך עליהם שהכל שדגש הוא העיקר הואיל ואינו ראוי לברך עליהן בורה מיני מזונות ומו"ה ביאר שאם בשל החיטין לבדם ואח"כ נתן לחופן דגש או יין מבושל או חלב מברך עליהם בורה פרי האדמה הואיל ולא בשלן עם הדגש או שאר משקין להטעמין הרי החיטין עיקר ומברך על החיטין ודומה כאלו השורש פחו בין שאינו מברך אלא על הפח :

שיטת ריב"ב ונעשה עץ : רב יהודה אמר וכו' . בגמרא נמי מפרש טעם רב יהודה אמר בפה"א אוכלא הוא ואין זה פריו של הדקל לפיכך מברך עליו בפה"א : ושמואל אמר שהכל הואיל וסופו להקשות גרסי' במס' ערובין פ' כלל מעריבין כ' זירא כי הוא תליא מריסיה הוא תליא ואילי אפיתחא דרב יהודה אמר כי חלפי נכנין איקום מקמייהו ואקבל אגרא נפק אחא ינוקא דבי רב א"ל הכי אגמך רבך א"ל כשות בפה"א חזי שהכל נהיב בדברו א"ל אדרבה איפכא מסתברא חזי מארעא קא רבי וכשות מאורא קא רבי וכלכחא כיוקא דבי רב מ"ט כשות גמר פירא חזי לאו גמר פירא מאי אחרת כשות מאורא קא רבי וזה קא חזיין דקטלין לה לכיומא ומייתא כשותא . ואני תמה על דבר ז"ל שלא נזכרה לא במסכת ברכות ולא במסכת עירובין : א"ל . מין חילין : אבינות הוא הפרי קפרס סביבות הפרי : ואוכל את הקפריסין . בתוס' לארץ מוקמי' לה בגמ' : חביץ קדירה וכן דובשא רב יהודה אמר שהכל ורב כהנא אמר בורה מיני מזונות קא פנר דובשא עיקר : נקוט דרב כהנא בידך דרב ושמואל

אפיתחא דרב יהודה אמר כי חלפי נכנין איקום מקמייהו ואקבל אגרא נפק אחא ינוקא דבי רב א"ל הכי אגמך רבך א"ל כשות בפה"א חזי שהכל נהיב בדברו א"ל אדרבה איפכא מסתברא חזי מארעא קא רבי וכשות מאורא קא רבי וכלכחא כיוקא דבי רב מ"ט כשות גמר פירא חזי לאו גמר פירא מאי אחרת כשות מאורא קא רבי וזה קא חזיין דקטלין לה לכיומא ומייתא כשותא . ואני תמה על דבר ז"ל שלא נזכרה לא במסכת ברכות ולא במסכת עירובין : א"ל . מין חילין : אבינות הוא הפרי קפרס סביבות הפרי : ואוכל את הקפריסין . בתוס' לארץ מוקמי' לה בגמ' : חביץ קדירה וכן דובשא רב יהודה אמר שהכל ורב כהנא אמר בורה מיני מזונות קא פנר דובשא עיקר : נקוט דרב כהנא בידך דרב ושמואל

פ"י הדבש ושאר מיני מתוקות שמטילין בו ומדאמרי' וכן דייסא דכעין חביץ קדרא שמעי' שלא יצרך על הדייסא אלא כשנכתשו החטים ונדבקו ונעשו דומיא דחביץ קדרא אבל אם בישל החטים שלמים והגרעינים עומדים שלמים אינו מוצרך עליהם אלא צפה"א כמו אם היה כוסם את החטה. מפי מורי הרב נר"י: **בזמן** השפירוטות קיימות בתחלה מוצרך המזליא וכו' וצירוסלמי מפרש דפרוסות קיימות קרי לכזית ואין הפרוסות קיימות ר"ל שאינו כזית וה"ל הסם עד כמה הם פרוסות עד כזית ולקמן יתבאר הענין הזה יותר בס"ד: **ופת** דוחן בתחלה מוצרך שהכל ולבסוף צורא נפשות זה אינו לשון התלמוד רע"י

קיימות בתחלה מברך עליו המוציא ולבסוף שלש ברכות ואם אין הפרוסות קיימות

האורז מברך בפה"א טחנו אפאו ובישלו אע"פ שהפרוסות קיימות בתחלה מברך עליו ב"מ מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלש וסלקא להו בתיובתא הלכך לגבי אורז כד מבשיל ליה בתחלה מברך בורא מיני מזונות ולבסוף

בורא נפשות רבות כדתיצנא להא מתניתא* תני גבי אורו ולבסוף אינון ^למברך עליו ולא כלום וקיימא לן דכל ולבסוף ולא כלום מברך בורא נפשות רבות והני מילי בדאיתיה לאורו בעיניה אבל על ידי תערובות לא ידקי"ל בהא כרב ושמואל דאמרי תרווייהו כל שיש בו מחמשת המינין מברכים עליו בורא מיני מזונות דלא איתותב רב ושמואל אלא לענין כל שהוא מחמשת המינין דאיתיה בעיניה אבל כל שיש בו מחמשת המינין דליתיה בעיניה אלא על ידי תערובות לא איתותב הלכך קי"ל כותיהו בהא דליכא מאן דפליג ועוד דסוגיין כותיהו ופ"ד דוחן בתחלה מברך ד שהכל ^ללכסם בורא נפשות רבות כדתיצנא להא מתניתא* תני גבי אורו ולבסוף אינון ^למברך עליו ולא כלום וקיימא לן דכל ולבסוף ולא כלום מברך בורא נפשות רבות והני מילי בדאיתיה לאורו בעיניה אבל על ידי תערובות לא ידקי"ל בהא כרב ושמואל דאמרי תרווייהו כל שיש בו מחמשת המינין מברכים עליו בורא מיני מזונות דלא איתותב רב ושמואל אלא לענין כל שהוא מחמשת המינין דאיתיה בעיניה אבל כל שיש בו מחמשת המינין דליתיה בעיניה אלא על ידי תערובות לא איתותב הלכך קי"ל כותיהו בהא דליכא מאן דפליג ועוד דסוגיין כותיהו ופ"ד דוחן בתחלה מברך ד שהכל

הכי נמי מצרכין על האורז ועל הדוחן והישיב סביב להו שאין מצרכין אלא על חמשת המינין בלבד ודחין להעמיד דברי רב ושמואל כמעשה קדרה ולא מעשה קדרה קדרה

דבעינן צרכי תחלה וסוף ולא מעשה קדרה דאילו מעשה קדרה בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלם ואורז בתחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות רבות ומאחר שזה הדמיון לא בא אלא להעמיד דברי רב ושמואל ואנו רואים שדבריהם אינם הלכה לא ניחוש לדמיון ותשאר הברייתא כפשטה דפת אורז ופת דוחן מצרך עליה תחלה וסוף כמעשה קדרה שר"ל שיצרך עליו בורא מיני מזונות ולבסוף ברכה אחת מעין שלם שיותר מורה לשון כמעשה קדרה שבא לומר שיצרך עליו בורא מיני מזונות משיצרך עליו תחלה וסוף שאם כך היה יכול לומר פת אורז ופת דוחן תחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות ומעשה קדרה תחלה בורא מיני מזונות וברכה אחת מעין שלם ומדלא אמר הכי שמעינן דכמעשה קדרה שהזכירה הברייתא לא רצה לומר אלא שיצרך עליו בורא מיני מזונות כפי פשט הלשון כמו שכתבו ואפילו הכי עדיין נצטרך לפרש שאינו ר"ל כמעשה קדרה לגמרי אלא כמעשה קדרה לענין ברכה ראשונה שמצרך עליהם בורא מיני מזונות אבל לא יצרך עליו לבסוף ברכה מעין שלם כמו שמצרך על מעשה קדרה אלא בורא נפשות בלבד כדאמר לעיל תני גבי אורז ולבסוף ולא כלום : **הנה** למדנו מברייתא זו שהאורז והדוחן דינן שוה ועל שניהם מצרך מתחלה בורא מיני מזונות כמו על מעשה קדרה שהרי הברייתא הזכירה את שניהם והוא הדין גמי לכל דבר שהוא מזון ודרך לאכלו למזון כמו הפג"ל שמצרך עליו תחלה בורא מיני מזונות : **והפת** שעושין מקטניות כגון פת של פולין וכיוצא בו נראה שאין מצרכין עליו אלא שהכל שאין דרך לעשות פת כל כך מהקטניות כמו מהאורז והדוחן ולא דייגינן (ד) לנו מזונות וא"ת ולמה לא יצרך על הפת של קטניות צ"פ האדמה כמו שמצרך על הקטניות ואם תאמר מפני שנשתנה למעליהם אישתנה דמעיקרא קטניות והבא פת ואומר מורי הרב נר"ו דהבא מפני מעלתו ירד דכיון שנשתנה ויאכל מהורת פרי אין אלו יכולין לומר עליו צפה"א וברכת הפת אין אנו יכולין לומר ג"כ אלא בחמשת המינים על כן אנו מצרכין עליו הברכה שכוללת הכל ואפי' הפת כדתנתן (דף מ.) ועל כולם אם אמר שהכל יאכל נמצא שמפני שהגיע לשם פת חל עליו ברכה שהכל שכוללת הפת אע"פ שהיא גרושה ואפשר לומר שמפני שדרך אכילתו והגאתו כל השנה היא כשהוא פרי ועשוי יאכל מהורת פרי ואין דרך הגאתו צדק לפיכך גרע מהברכה שלו הלכך צפת של קטניות או בקמח שלהם שמבשלין אותו ועושין ממנו מאכל מצרך תחלה שהכל ולבסוף בורא נפשות ובפת אורז ודוחן וכיוצא בהן מצרך בורא מיני מזונות ולבסוף בורא נפשות מיהו נראה למורי הרב נר"ו שיש הפרש בין האורז והדוחן שעל האורז מצרך עליו בורא מיני מזונות

ע"כ :

והאפי' כשהוא שלם אבל על הדותן אינו מזכר עליו כשהוא שלם חדא שאין דרבו אלף על ידי כתישה או טחינה אבל האורז דרבו לאכלו אפילו שלם ועוד דהכי משמע בהדיא בגמרא דגרסינן התם (דף ל"ג.) ואורז לאו מעשה קדרה הוא והא' תניא ואלו הן מעשה קדרה חילקא טרגים ואורז זייד וערסין ופי' חילקא שנחלק הגרעין לשנים וטרגים שנחלק לשלשה הגה שצחמשת המינין אמר חילקא וטרגים ואורז הזכיר אותה בסתם דמשמע דאפי' כשהוא שלם הוא בכלל מעשה קדרה ואם איאת דאורז לא דיינינן ליה כמעשה קדרה כשהוא שלם ה"ל למימר (ה) ואלו הן מעשה קדרה חילקא טרגים של חמשת המינין ושל אורז ומדלא אמר הכי שמעינן שאפילו כשהוא שלם מזכרין עליו בורא מיני מזונות מה שאין כן בדוחן ובראה שמפני זו המעלה שיש באורז מהדוחן הזכירו בגמ' האורז יותר והקשו ואורז לא מזכרין עליו : **וריהמא** בין דמפשי בה קימחא וכו' פירוש ריהמא כמו חצין קדרה שאמרנו למעלה שעשוי מקמח ומדבש אלף שזה אינו עבה כל כך : **האי** הציגא אי' אית ביה פירורין כזית מזכר עליו המוציא ושלם זכרות פירש"י ז"ל דחציגא הוא פירורין מפת שמטגינן עם הדבש או עם השמן ע"י חילפם ורב יוסף סבירא ליה אי' אית ביה פירורין כזית מזכר עליו המוציא ולבסוף שלם זכרות ואי' לית ליה פירורין כזית מזכר בתחלה בורא מיני מזונות ולבסוף זכרה אחת מעין שלם ורב ששת אמר אפי' אין בפירורין כזית מזכר עליו המוציא ונחלקו בפירוש הברייתא* להכוסס את החטה דרב יוסף מפרש מאי דאמר בזמן שהפרוסות קיימות מזכר עליו המוציא רוצה נומר שיש בהם כזית ולפיכך אמר שמזכר עליו המוציא ושלם זכרות אין הפרוסות קיימות רוצה לומר שאין בהם כזית ולפיכך אמר שמזכר עליו בורא מיני מזונות וכן פירשו בזירושלמי דגרסי' התם עד כמה הן פרוסות עד כזית ורב ששת היה מפרש

הברייתא

מוזות והני מילי כשאותו מין מחמשת המינין מעורב בתבשיל ליתן טעם אלכל הוא נהוג בתבשיל לשאר דברים ושלח ליתן טעם בתבשיל מבדק על השיקר כההיא דלחמרי' לקמן היא דשרי' ביה קיטחא לדבוקי' כדנדי ליה וקפאי' לי לפסדא זו הא דתקן הכהיו לפניו מיה ופת עמו מבדק על המינים ופוער את הפתח ההכל כל שהוא עיקר ועמו טעמה מבדק על השיקר ופוער את הטעמה ואם תמליט שיה עיקר פוער וטעמה על כל שכן שיש לפסוע מין מחמשת המינין המעורב בתבשיל אם טעמה למין אחר. אלא יש לומר זה שבו רב ושבחוהו ללמדנו שכל תבשיל שמעורב בהן מין מחמשת המינין ליתן טעם בתבשיל השבוב חמשי' תשיבותיו ומבדק עליו אם הוא נהוג בתבשיל דברים ושלח ליתן טעם בתבשיל אינו חשוב עיקר ומבדק על המין האחר שהוא עיקר. ודכתיב סלקו כולוהו שמעשההו פסיר וכן וקמן כד מייקור מני' ה'טסוס. כמות עליו א' אפאה ופסלה. לאחר שפאה בתנור ונפאה על חור ונפלה בצים: דפסירות קיימות. אלא נישמוהו בציבול: דכרסא אחת מעין שלם. דהמחיה וזהו כלכלה. וקמן קא תבדקתה הלכך וכו'. כלל דשמעתה כל תבשיל שיש בו מחמשת המינין תתלה מבדקי' עליו דורא מיני' מוויט ולבסוף דכרסא אחת מעין שלם וכל שכן אם הוא מחמשת המינין ואורו על ידי תלייתיה על ידי תבשיל בתלה דורא מיני' מוויט ולבסוף דכרסא אחת מעין שלם וכל שכן אם הוא מחמשת המינין ואורו על ידי תבשיל בתלה דורא מיני' מוויט ולבסוף דכרסא אחת מעין שלם וכו'. ופי' אורו פינד בלע"ז. ופי' דומן מיל. ריבשה"א

הגהות
הב"ח
(א) רב ושמואל
דאמרי
וכריחו כל
יש בו מה'
ממין מברכי
ליו בורא מיני
חויות ואחמרי
ממי וכו' :
(ב) בורא מיני
חויות כ"ל
ת"י בפס"א
מחמק (ג) נמי
שאלו :
(ד) כחויות
כ"ל (ה) באלו
כ"ל :

[illegible]

דלעיל ד' (ז:)

שופרים לחם בצלפס: תוריתא דהמא -
 תואר של לחם כלומר רצף שיהא בו מראה
 לחם כלומר שלא ימוח לגמרי ויכיר וידוע
 שהוא לחם: מרחא גביל - כותף קמח ומים
 ובוטשין בקב וסופיין על הכירה כשהיא
 יסבט: לחמא דהנדקא - בצק שאין בו
 בשדוד ומטשין אותו דריר כשזמן או שמו
 ביזים ושומן: לחם העשוי לכותא - (לחם הוא)
 שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה:
 כעין - כלומר ערובה ומקוטפות כמין
 גלוסקאות נאות או גלי אדעתיה דללחם
 עשה: כלמודים - כנסרים בעלמא שלא
 דהפיר

חייבת בלמודים פטורה והא
מריחא

ישול אס"ש בפרוסות כזית מזכך עליו
 שהן דקין ביותר מזכך עליו המולי' וג'
 דחמרי' (ף לט.) דפת הלנומה בקערה
 הוא פחפני עלמו ואינו מחובר בדבר
 יא' גי' האוּגים ז'ל מלי עריתא מרתח
 דם חייבת לדיון שהוא עשוי דרך גבול
 וחו לארילת קבע פטור מן החלה ורבינו
 ד' לזין בזה שום גלגול כלל וקשה קלת

מפני שנחלתו * (האמוראים) בזה בפרט
 וזה לפטור: **וְאִיכָא** דלמרי לחמא
 [3.] ומטגנין אותה בשמן ודש בשעה
 שהיא נאמרת כיון שאין זה דרך אכילת קצבה
 ומפני שלשין אותה כשאר עיסות חייבה
 עיסת הכלבים בשעה שהרועים אוכלין
 וחבל אדם אלא לכלבים פטורה כ"ל שלא
 שנאפית שם ואח"כ עושין מומה מוריי
 פית לשמן אבל כשעשה קצבין כלומר
 האסקריטון והסופגנין פטורין מן החלות
 והעשאו כמו שדרך לעשות מה שאופין
 ונעקב ז"ל אומר שיש לחלק בין דבר
 שכליתו עבה חייב בחלה ואף
 שכליתו רכה חלה (פ"א מ"ה) תחלתה
 עיסה כלומר אם גלגל אותה מתחלה
 וסופגנין שכליתן רכה וחולוין כעין
 זה באילפס שחיבת והוא שאפאה בללא
 צירושל' (צ"ב דחלה סוף הל' ג) דגרסי
 בד ע"י משקה אבל כשתחלתה סופגני
 פטור זהו כשכליתו רכה וגפלה כחמה
 והכא משי"ה אמרי' שאם עפאה כענין
 לתה עבה מתחלה י"ל שאע"פ שכליתו
 רכור' נעיסה הכלבים שאם אין הרועים
 שלא נעסית לאכילת דרך פת פטורה
 ומוזה

רבינו יונה כיצד מברכין פרק ש"י ברכות כז שלטי הגבורים

גראה ש"ל
הירושלמי
א מ"ו פ"ג
מ"ה ברכות
סמג ע"ן כז
ט"ה ס"קס"ה
ב מ"ו פ"ג
ופ"ה מ"ה
ברכות סמג
ע"ן כז ט"ה
ס"ד כד ר"ה
ג מ"ו פ"ה
ברכות סמג
ע"ן כז ט"ה
ס"ד כד ר"ה
ד מ"ו פ"ה
מ"ה ברכות
סמג ע"ן כז
טור א"ת ס"ו
קס"ה ר"ה ר"ה

הקפיד על עריכתה פטורה : עריכתה
דאריא . שאופן בקרקע : זיעה בעלמא
הוא . ואינו פרי לבדך עליו בורא פרי העץ :
טרינא . דבר הכתוב ק"ת ואינו מרוסק
קרוי טרינא : שתיא . הוא מאכל העשוי
מקלות שנתיבשו בתור בעוד שהיו
השכולין לחין : אף ירקות שנשתנו על ידי
האור . ואפ"ה במלתייהו קיימי ומברכין
עלייהו בורא פרי האדמה : שלקות . כל ירק
שלק קרוי שלקות : ויזאין ברקיק השרוי
במים . ידי אכילת מלת מזה דקרינא ביה
לחם עוני : ולא במבושל . דקסבר רבי יוסי
לא לחם מיקרי : אכל בעלמא . לענין
ברכה : אפילו רבי יוסי מודה . ואפילו
תומי וברתי שדרכן לאכלן חוין : וסלקא .
תדכין : מברך עליהן שהכל . שאין דרך
לאכלן חוין : שאכל זית מליה . שהיה
הזית

זמיה הטעם יש להחיר חוטי הצלק שנקראין בלשון * (המשנה) אטרי"ה ובלעז (א) וירמוזו"ש ובערבי אטרי"ה שאף ע"פ שבליתן עבה מתחלה פטורין מן החלה ואין מברכין עליהם המו"ל כיון שלא לשו אותה מתחלה אלא לבשל אותה ולא לעשות מהם דרך פת כלל וכן כל כיו"ל בזה (ב) אכל כשעשה כעבין אע"פ שלא נעשית לאכילה חייבת מפני שכיון שעשה כשאר פת דעלמא יש לחוש מפני מראית העין שהרואה יחשוב שלאכילה נעשית ויצא להחיר ג"כ שאר פת הנעשה לאכילה בלא חלה והכי אמרי' בגמ' (דף לז:) מעשים מוכיחין עליה עשה כעבין חייבת נר מצוה כלמורדים פטורין ופירוש כלמורדים פתין ארוכין ומש"ה פטורה דכיון ששינה זה ליכא למיחש מפני מראית העין . ור' יצחק הזקן ז"ל אמר שכל דבר שפטור מן החלה פטור מהמו"ל ושלש ברכות . ונראה למורי הרב כר"י שיש להעמיד חילוק הדבר בענין זה שאם היתה צלילתו עבה מתחלה ואח"כ רככו אותו ע"י משקין חייב בחלה שכיון שכבר היתה הצלילה עבה צלילתו שעה נתייבצת בחלה שחייב החלה תלוי בגלגול אכל אין מברכין עליו המו"ל שברכת המו"ל תלויה בלחם וזה כיון שנתבטל מתורת לחם אין מברכין עליו המו"ל ולא ג' ברכות וכבר הארכתי בזה בפסחים ת"ל :

א"ריתא דארעא מברכין עלה בורא מיני מוונות ואם קבע סעודתיה עי"לוי מברך עלה המוציא ושלש ברכות מר וזמרא קבע עלה וברך עלה המוציא ושלש ברכות אמר מר בר רב אשי ואדם יוצא בה י"ח בפסח מ"מ לחם עוני קרינא ביה ואמר מר בר רב אשי האי דרובשא דתמרי אמברך עליו שהכל מ"מ זיעה ב בעלמא הוא ותמרי דעבדינהו טרינא מברך עליהן בורא פרי העץ מאי טעמא במלתייהו קיימי ברמעיקרא : שתיא רב אמר שהכל ושמואל אמר בורא מיני מוונות אמר רב חסדא ולא פליגי הא בעבה והא ברכה עבה דלאכילה עבדי לה בורא מיני מוונות ורבה דלרפואה עבדי לה מברך

שהכל : על דהירקות הוא אומר בורא פרי האדמה : * קתני ירקות דומיא דפת מה פת שנשתנו על ידי האור אף ירקות שנשתנו ע"י האור אמר רבנאי משמיה דאביי זאת אומרת שלקות מברך עליהן ב"פ האדמה וקיימא לן הכי דהא רב ושמואל ור' יוחנן כוליהו סבירא להו דשלקות ב"פ האדמה ותניא נמי הכי יוצאין ברקיק השרוי ובמבושל שלא נמוח דברי ר"מ ר' יוסי אומר יוצאים ברקיק השרוי אבל לא במבושל אע"פ שלא נמוח ולא פליגי רבי יוסי עליה דר"מ אלא במצה משום דבעינן טעם מצה וליכא אבל בעלמא אפילו ר' יוסי מודה דשלקות במלתייהו קיימי ומברכין עלייהו בורא פרי האדמה ואפילו ג' תומי וברתי . קרא חייא וסלקא וברובא מברך עלייהו שהכל וכד שליק להו מברך עלייהו בורא פרי האדמה וכן כל מידי דלאו אורחיהו דאינשי למבליניהו בחיותיהו מברכין עלייהו שהכל ואי שליק להו מברכין עלייהו בורא פרי האדמה : אמר ר' חייא בר אבא אני ראיתי את רבי יוחנן שאכל זית מליה ובירך עליו תחלה וסוף שמעינן מינה דכל דהיכא דאיכא

הקביעות שלהם קביעות ואינו מברך אלא בורא מיני מוונות שאין קביעות בזה אכילה לעולם : דא"ר דובשא דתמרי מברכין עליו שהכל מ"מ זיעה בעלמא הוא א"ת דמפרש דדוקא כשאינו צעין אמרינן דזיעה הוא אכל אם היה צעין לא דיינינן ליה זיעה ומברך אפסר שתייה צלילתה כמו שאר עיסות : וי"ל קבע סעודתיה עי"לוי מברך עליה המו"ל ושלש ברכות ואומר רבינו יצחק הזקן ז"ל דדוקא בזה ובכיו"ל בזה מועיל קביעות הכל באלו הרקיקין הדקין ביותר שעושין בשני בצולים ונקראין (ה) חובלי"ה אין

הקביעות שלהם קביעות ואינו מברך אלא בורא מיני מוונות שאין קביעות בזה אכילה לעולם : דא"ר דובשא דתמרי מברכין עליו שהכל מ"מ זיעה בעלמא הוא א"ת דמפרש דדוקא כשאינו צעין אמרינן דזיעה הוא אכל אם היה צעין לא דיינינן ליה זיעה ומברך אפסר שתייה צלילתה כמו שאר עיסות : וי"ל קבע סעודתיה עי"לוי מברך עליה המו"ל ושלש ברכות ואומר רבינו יצחק הזקן ז"ל דדוקא בזה ובכיו"ל בזה מועיל קביעות הכל באלו הרקיקין הדקין ביותר שעושין בשני בצולים ונקראין (ה) חובלי"ה אין

לשון ריא"ו ירקות שדרכן לאכלן חוין כגון האדמה וירקות שאין דרכן לאכלן חוין כגון תפוחין ודלעתין וסוף : לשון ריא"ו ירקות שדרכן לאכלן חוין כגון האדמה וירקות שאין דרכן לאכלן חוין כגון תפוחין ודלעתין וסוף :

לשון ריא"ו ירקות שדרכן לאכלן חוין כגון האדמה וירקות שאין דרכן לאכלן חוין כגון תפוחין ודלעתין וסוף : לשון ריא"ו ירקות שדרכן לאכלן חוין כגון האדמה וירקות שאין דרכן לאכלן חוין כגון תפוחין ודלעתין וסוף :

לשון ריא"ו ירקות שדרכן לאכלן חוין כגון האדמה וירקות שאין דרכן לאכלן חוין כגון תפוחין ודלעתין וסוף : לשון ריא"ו ירקות שדרכן לאכלן חוין כגון האדמה וירקות שאין דרכן לאכלן חוין כגון תפוחין ודלעתין וסוף :

שיטת ריב"ב

לרפואה אין מברך עליו אלא שהכל ור"מ דבר שמברכין עליו במ"מ במתכין לאכילה . והטעם לפי שאין לשון מו"ל על אכילה רפואה אכל פירות האילן ופירות הארץ לא נשתנה ברכתן אלא אכילת רפואה כדאמרינן ג' שם וז"ל בריש פירקין דאוקומא בחושב בגרונן : פתני' על הירקות אומר וכו' : גמ' אף ירקות שנשתנו ע"י האור ואפ"ה במלתייהו קיימי ומברכין עליהם כפס"ה : שלקות . ירק שדרכו לאכלן חי ושלק כגון תומי וברתי מברכין עליהן בין חוין בין מליה בין שלקות כפס"ה : ואמרו שלש נמנו . אלא שלקות במלתייהו קיימי וכן כל מידי מדרך מהכלל מברך עליהם שהכל : א"ר חייא בר אבא אני ראיתי את ר' יוחנן וכו' . כתב הרב דודי ז"ל א"ת דקרא ליה על מה שכתב הרב אלפ"י ז"ל ופחות מכות נע' ברכה לכתחלה הא דתנן כל העשין ברכה לאחרי

א' תמר

וומר בתלמוד שלנו דבית גדול עסקין
 אח בהם אם אבל אחד מהן אע"פ שאין
 בכך ברכה אחת מעין ג' ואם הוא דבר
 יומי מורי הרב גר"י : **ומיה** דשיבחה
 ל מיא דכולהו שלקי ככולהו שלקי וא"ת
 או שלקי ככולהו שלקי ה"ז הוה לן למימר
 דאם אבל הכא לעילויא אישטנו ומצדיקין
 ופני שאם נשטנו לעילויא אישטנו וי"ל
 וות שעדיין לא יאלו מתורת אוכל לגמרי
 עשהשעורי' כיון שיכול להיות להם מעלה
 גריעות יותר משאר שעורים שאינם
 מורי הרב גר"י : **פת** הגנומה בקערה
 מורי הרב גר"י דאפילו ליכא עליה
 עמוד זה ולא גתבטל מתורת לחם :
 וית השלימה ואי בשאין לו פת אחרת
 רבי חייא שריף שתכלה ברכה עם
 עליהם המצויא ולפיכך היה אומר רב
 יצע אותה תחלה אין בכך כלום דבוצע
 רבא מאי שנא גנומה דלא דכי כליא
 וית לריף שתכלה ברכה (ב) עם הפת
 לה בצדו שהפת שלימה אלא אחר רבא
 היה ואומרים שאם חותכים אותו בספין
 בפת ולאחר תשלום הברכה יצע אותו
 הדבר חייא דאמר לריף שתכלה ברכה
 ברכה שמא תפול מידו בצדו שאומר
 אותה

ישיבת ריב"ב

מכיוון לפנינו ויש לשעור לפנינו ואין טעון להאחריו כיצד דייקין על גמ' למעושים מאי נוקמה למעושי פחות מזה ויש לומר מהתניתין במצויי מחלל דקחתי אחר כל מין בעל טעון להאחריו ויש לומר ויבי' :
 ומחשבו להכי דייקין למעושי מזה ומתנאי דבר זה מפורש בתלמוד ירושלמי האתני כל שומריני האחריו שלם ברכות אומרים המבואר להם מן הארץ וכבדאין אומרים האחריו שלם ברכות האתני כל שומריני לפניו המבואר להם מן הארץ . ההיבדוי הכי פחות מבית ארץ אין אומרים האחריו שלם ברכות מעתה לא יאמרו לפניו המבואר להם מן הארץ . ארץ יעקב דר ארץ אשר המצויין יברכה וזה הירושלמי מוכיח בדברי הרב אלפסי ז"ל שגב' דסמות מבית בעי ברכה למחללה : מ"א דבולת : שלק . כבולת שלק לברך עליהן בורא פרי האדמה : פה

המאור הקטן

אמר ליה ר' יוסה לרבי וירא הכי מברך ר' ויחנן על דת מליה כיון שקל ליה לרביעיה בצר ליה שייא... איכא נוסחי דתוספתי בה בצר ליה שיעורא לאחריו מאי מברך מכלל דלפניו בכל דהו בעיא ברבית וכו' הר"ק ז"ל, ואיכא דקשאי ליה אה דתנן כל הפועל ברבית לאחריו פוען לפניו ויש פוען לפניו ואין פוען לאחריו הוכי דייקנן עהא בגמרא למעוסי מאי נוקמה למעוסי פחות מכות: ויש לומר מהנ"ל בזבני מאלו וישקעה קצתו ואמר כל מין פוען פחות ברבית לאחריו מכות לפניו וכו' ואמסור להו דייקנן ליה בגמרא וירושלמי ברכות אומר פחות מכות מברך לפני המוציא להם מן הארץ (ו"א/כ"ט) [ו"א/כ"ט] שאין אומרים אחריה שלש ברכות, [תנאי] שואמרו אחריה שלש ברכות אומרים לפני המוציא להם מן הארץ וכשאיין שלש ברכות אחריה אין אומרים המוציא להם מן הארץ התיובתו הרי פחות מכות אין אומרים אחריה שלש ברכות מעתה ואימרו לפני המוציא להם מן הארץ [א] אמר ר' יעקב בר אחא לשאר המינין נוצרנה וזה

ישגות הראב"ד

[illegible]

הסעודה הוא ולאפוקי תאנים ועגבים האכלים בפני עמאן שאין אדם נסמך עליהם ואין אלא לטייל בהם או לקטוף הפה הלךך אפי' בתוך הסעודה טעוין בדרך לפניהם כי שלא כך הווינא אלא על דבר שהוא מתמנה הסעודה אצל התאכילין לא לריץ כענין שחובלין בתוך הסעודה כדב עמאן שפ' סעודה ואפשר שהיו צריכים לקנות פיו שלא לערב טעם אחריו או כענין הסעודה חלה על כל צרכי הסעודה אבל דואר כמביין בזה

לחצר הסעודה אינן צריכין לכל-זה ואינן מוצרכי הסעודה כלל ומשום הכי טעוין בדרך לפניהם ולאחריהם

חדושי
אנשי שם
 חדר"ם (א)
 כדפי ר"ת ור"ל
 עליות
 תוריות דהנח
 במ"מ
 דמנחן
 שוה
 ולק
 לשיטתו שפרס
 למעלה
 דאמר ר"ת חייא
 בר אבא פה
 הנהו כקערה
 מבכרין עליה
 המורין דהיו
 בדאיכא עליה
 תוריות דהנח
 וכן פ"ח ש"ס
 (ב) ד"ת מ"ז
 ונ' מהר"ם
 לא פטר את
 הכפרת :

שהפרפרת שלפני המזון, שזמרת את הפר
לאחר המזון אחר סילוק השולחן אמאי' ש
שכסעודה בפ"ע דמיא שאפי' אם היה א'
כך הולך להשמיענו בזמנה שאין הפר
שאי' סילוק לפרפראות כמו שיש לפת ממ
הסעודה דמי' וברכת הפת תפסור אות
אין הפת פוטרת אותם. מפ' מורי הרב
(פסחים קג:) הו' לו וצריך אסור לו לש

אִיקָא

ת' שלאחר המזון [ג'] דמשמע דאחא לאשמועינן שהפת של סעודה ריך לאשמועינן שאין הפת שבתוך הסעודה פוטר את הפרפר פת היה לריך לברך כ"ש שאר דברים וי"ל שמהגם היה לאכול סמרטוט אותו שאל"כ הייתי אומר כיון שמנהגו לאכול אותו אחר שהפת אין דרך לאכול אחר סילוק השולחן אבל הפרפראות דר' יצחק מלמני' דלא אלא הפרפרת שאכל קודם המזון פוטרת אותו יו"ו: א"ת כ"ו שלא נטל ידי' לברכה מזי' אביל ואע"פ שלעג ע"ד שיברך לענין הפת אינו כן אלא אע"פ שסילק דעתו מלא

הפרפרת שלפני המזון פטר את הפרפר'
 שלאחר המזון ומדליעטרין' לאשמועין
 'זינו פטר אותו ואם כדבריו שמפרס
 'שלאחר סילוק השולחן שזה פשוט הוא
 'את הפרפרת אחר סילוק השולחן ומותר
 'עקירת השולחן ברכת המוציא פוטרנו
 'לאוכלם אח"כ ובמאן דלכיל להו בחד
 'אכל אם לא אכל פרפרת לפני המזון
 'ין כיון שסילק דעמו מלאכול ואמר
 'ולא ופי' סילוק השולחן אם רצה לחזור

ן שלפני המזון אלה אפילו בחול נמי מיפטר חד בתכריה ושמע מינה
מקומות מקומות ים :

השנות הראב"ד
דאי בשנת ויום טוב הא נאיכא

ר' יקנ"ה הא למדת שלא היה להם מצוי יין

א כפרק ערבי פסחים
כתב רבינו דאסור
באכילה ושתיה והרח"ק
ורבינו יונה כתבו דדוקא
בשתיה אסור ולא באכילה
ומן הקומה על מגדל עז
שכתב דדעת רבינו כדעת
הראש"ד ז"ל וזה אינו
ישר ומי' והרא"ש וטור
פסקו כרבינו :
ב כתב הרא"ש ומביין
שחלוי בדעת האדם
יש ללמוד מכאן דאפילו
בחול נמי אם דעתו נמי
לשתות יין אחר המזון
אין צריך לברך עד כאן
לשונו :
לשון ראשון
ג ואינו דומה ליין שלפני
המזון שטוקרו הוא
לשתיה ופוטרי יין שלאחר
המזון שגם הוא לשתיה
והנה צייני שלא נאמר
זה אלא על הסתם אבל
אם נתכוין לפטור יין
שלאחר המזון בברכת יין
שבתוך המזון הולכים
אחר דעתו ואין צריך
לחזור ולברך על היין
שלאחר המזון וכן
במקומות הללו שאין צריך
לקבוע שתי ברכות
המזון ולפני המזון כיון
שצריך על הכוס ראשון
פוטרי כל שתותיו בין מה
שבתוך המזון הסעודה בין
מה שבתוך המזון הסעודה
כאכול מתי מגדים
הכל אור המזון הוא
ומתלה היה דעתו
לפטור את הכל בין
בשאר ימות השנה בין
בשבתות וימים טובים
שבתוך על היין תלה
כמבואר בקונט' הראיות
בראיה י"א :
ד ומה' אומר שלא
אמר אחד מברך לכוין
אלא בברכה שלפניו
אבל בברכה שלאחריה
כל מקום שאין שם ברכה
זמון אין אחד מברך
לכוין אלא כל אחד
מברך לעצמו ואין שיטת
התלמוד כדבריו אלא אף
בברכה האחרונה של יין
וכל שאר פירות אחד
מברך לכוין והוא שיהיו
שלושה או יותר מכלל שכן
חשיבין אגודה וראוי לומר
הן כדור עם הדרת מלך
אבל אם היו שנים מזה
יתלק וכל אחד מברך
לעצמו בין בברכה
שלפניהם כגון ברכה
המואיל ושא' ברכות
ובין בברכה שלאחריהם
כמבואר בקונט' הראיות
בפרק שלפנינו :

שיטת ריב"ב
דקו"ל בתלמודי דרב
דאמרי' בגמ' דין שבתוך
המזון כשלא בא להם יין
לפני המזון אינן פוטרי
שלאחר המזון דזה לשונות
אכילתו בתוך מעיו וזה
לשתות וכבר כתב הרב
דודי ז"ל בענין הזה :
מתני' בא להם יין
בתוך המזון ולפני
המזון לא בא להם שאילו
בא להם לפני המזון לא
היה יין שבתוך המזון
ושלאחר המזון טעון ברכה
וכוונת מתני' שבתוך
ובימים טובים היא שניה:

וימים טובים ואם צריך על היין שלפני המזון פוטרי את היין שלאחר המזון : **ברך** אכסא קמא ואכסא קמא וכו' על כוס של בהמ"ז כמו
שאלו נוהגין עכשיו : **ורב** אשי צריך אכסא קמא ותו לא צריך כלל אלא שהיה צריך ברכה המזון בלבד ושותה מיד בלא ברכה בפה"ג שהיה
סובר שהברכה שצריך ביום ראשון פוטרי הכל אע"פ שמפסיק בנתיים ואומר ברכת המזון לא דייקין ליה הפסקה כדאמרי' בפסחים (ד' קא)
חברים שהיו מסובין ועקרו רגליהם להתפלל או לקרוא חתן וכלה אם הגיעו שם זקן או מולה כשחזרים אין טעוין ברכה למפרע וכו' דלא
דייקין ליה הפסקה כ"ש שהברכה נר מצוה
עלמה אינה הפסקה והלכתא כמר
זוטרא דצריך אכסא קמא ואכסא
דברכתא (א) אבל אם סילק דעתו
מלשתות ואמר הב לן ונברך צריך
לחזור ולברך קודם ברכת המזון משום
דזה לשרות וזה לשתות כלומר היין
שבתוך המזון הוא לשרות המאכל
והיין שבתוך אחר המזון הוא לשתות
ולפיכך אין היין שבתוך המזון פוטרי
אותו אלא צריך צריך לחזור ולברך עליו
אבל אם שטה קודם (ברכה) המזון אותו
היין שהוא לשתות פוטרי מה ששותה
בסוף שהוא גם כן לשתות וזה היה
בימיהם שהיו מסלקין את השולחן קודם
ברכת המזון אבל עכשיו שאין לנו
מוהגים כן אפילו לא צריך (על היין)
קודם המזון הברכה שמברך *קודם
הסעודה פוטרי כל מה ששותה אחר
המזון ואין צריך לחזור ולברך אלא
א"כ סילק דעתו מלשתות לגמרי :
ואומר ר' יצחק הזקן ז"ל דדוקא
היין שבתוך המזון אינו
פוטרי לאחר המזון דאין לשרות
פוטרי לשתות אבל היין שלפני המזון
פוטרי את היין שבתוך המזון שהיין
תחלה כשמוקדם אין צריך לחזור ולברך בתוך הסעודה ולא תימא דוקא כשמברך בשעת קידוש מפני שאין קידוש אלא במקום הסעודה
ודעתו ללבוש ולשתות ולפטור בזה הברכה [וכן בהבדלה] כיון שמבדיל וצריך ואוכל מיד אבל בשאר ימים כיון שאם ירצה לא יאכל
[ודכוותה בהבדלה] דיש הבדלה שלא במקום הסעודה אינו פוטרי אלא אפי' צריך מתחלה בין להבדלה בין לשתיה בעלמא שרצה לשתות
אותו היין פוטרי ליין שבתוך המזון ואין צריך לברך פעם אחרת בתוך הסעודה לשתות פוטרי לשרות כדאמרינן ויש ראייה לזה מדאמרי'
(פסחים דף ק:) שבני אדם שקדשו בבית הכנסת אחר רב ידי קידוש יאלו ידי יין לא יאלו ורבי יוחנן אומר ידי יין נמי יאלו ואין צריך לחזור
ולברך בבית דס"ל דשינוי מקום אין צריך לברך אבל אם לא היה משנה מקומו כגון שמבדיל ואוכל מיד נראה שלא היה צריך לחזור ולברך
על מה ששתה בתוך הסעודה (והפ"י לרב) כיון שאין שם שינוי מקום דברכת היין שצריך מתחלה לשתות פוטרי מה ששתה באמצע הסעודה
שהוא לשרות. מפי מורי הרב גר"ו: **מתני'** היו יושבין (שנים) כל אחד ואחד מברך לעצמו כלומר בלא שום הזמנה אלא שהיו יושבין
וכל אחד ואחד התחיל לאכול ולא הסכימו לאכול ביחד אינם מטערפין וכל אחד ואחד מברך לעצמו ואם הסבו אחד מברך לכולם י"מ הסבו
מלשון הסבה ור"ל כשהסבו ביחד כמו שדרך לעשות באכילת קבע מטערפין ואחד מברך לכולם ורבינו האי גאון ז"ל פירש הסבו מלשון סיבוב
ור"ל כשיסבו כולם סביב שזה מורה על הישיבה של קביעות דמתרגמי' וישבו לאכל לחם ואיסתתרו למיכל לחמא : **ואומר** רבינו יצחק
ז"ל דבין בברכת המזון ובין בברכת המזון מיירי ומביא ראייה מדאמרי' בגמ' (דף מג:) אמר רב לא שנו אלא פת דבעיה הסבה אבל יין
לא בעיה הסבה לא ובודאי לא היה אומר רב ציין בענין ברכה שלאחריה שזה פשוט הוא שבשום ענין אין זמון לפירות וצריך לברך כל אחד
ואחד לעצמו ור' יוחנן ג"כ לא היה אומר שבהסבה מזמן עליו אלא ודאי בברכה שלפניו איירו וכי היכי דבין איירו בברכה שלפניו ה"ל כשאמרו
גבי פת לא שנו אלא פת דבעי הסבה בברכה שלפניו אמרו. ועוד מביא ראייה דמתני' בברכת המזון נמי איירי מדאמרי' בגמ' (דף מג:) כי
נח נפשיה דרב הוה הדרי רבנן אבתריה וקא מצביא לכו הסבו דוקא אבל ישבו לא קם רב אלא וקריע אומר נח נפשיה דרב ואפילו בהמ"ז לא
גמרינן דאלמא משמע ביהדיא דמתני' דקתני הסבו אחד מברך לכולם בהמ"ז נמי מיירי. ויש שהיו מעמידין המשנה בברכת המזון בלבד
והיו אומרים דברכת מזונות ר"ל ברכת מזון וא"ל לדוחק זה שיותר נכון לפרש הלשון כפי משמעותו ולהעמיד המשנה בין בזה ובין בזה :
ועוד אומר רבינו יצחק ז"ל כי בימיהם שהיו השלחן ומפות לפני כל אחד ואחד היה צריך שיסבו כדי שיטערו כולם אבל עכשיו שמנהגו
לאכול כולנו בשלחן אחד ומפה אחת א"ל הסבה אחרת אלא בזה בלבד מטערפין ואע"פ שכל אחד ואחד אוכל מוכרו אחד מברך
לכולם בין [ב] בהמזון בין בברכת המזון. ובירושלמי (בפירקין י"ה ה"ו) אמרי' אמר ריב"ל בשבועה כן היא מתניתא באורחים אבל בעה"ב
בתוך ביתו לא תני רבי חייא אפי' בעה"ב בתוך ביתו פ"י ריב"ל ס"ל דבאורחים שדרך לתת לכל אחד ואחד בפה"ע ואינם יודעים קביעותם אינם
מטערפין אלא כשהסבו יחד מתחלה אבל בעה"ב עם בני ביתו אפי' לא הסבו יחד מתחלה מטערפין אחר האכילה שכל בני הבית נגדרינן אחר
בעה"ב ור' חייא ס"ל שאפי' בני הבית אינם מטערפין עם בעה"ב אלא כשהסבו וגררה למורי הרב גר"י שהלכה כריב"ל דאמר שבני הבית אפי'
לא הסבו מטערפין עם בעה"ב משום דהוא בתרעה טפי : **בא** להם יין בתוך המזון כאו"א מברך לעצמו אע"פ שאם הסבו אחד מברך המזון
וברכת המזון ופוטרי את האחרים אפי' אם הביאו להם יין בתוך הסעודה צריך כל אחד ואחד שצריך על היין לעצמו ומפרש בגמ' (דף מג.)
טעמא מפני שאין בית הבליעה פנוי ופ"י רש"י ז"ל שמחך שאוכלין אינם משימין לבם לברכה שאומר לפיכך אינם יולאין באותה ברכה וצריך כל
אחד ואחד לברך ואין זה נראה שאע"פ שאוכלין יכולין לשמוע הברכה. ויש מפרשים שמתוך שאין בית הבליעה פנוי אין יכולין ללאת
בעניית אמן משום (ברכות דף נ"ה.) שגא' ימלא פי תהלתך ואם אומר אותו בעוד שאוכל נמלא (ג) שאין אומר אותו כראוי וזה הפירוש הוא נכון
אבל לא מהטעם שלהם שמהלך אחת יכול לאומרה כראוי אם ירצה ואע"פ שהמאכל צפוי אלא ודאי הגבון הוא מפני שאינם יכולים לענות אמן
מפני הסכנה וכן נראה בירושלמי (הל"ו) בפירוש דגרסי' התם כאו"א מברך לעצמו מפני שאין בית הבליעה פנוי אומר ר' מנא דאמר אמרה דין
דעמיש בגו מוכלא אסור מימר ליה אסותא בגין ככנתא הנה נראה בפירוש דמשום ככנתא נגעו בהמ"ז מורי הרב גר"ו : **לאחר** המזון
אחד מברך לכולם כלומר אחר שסיימו מלאכול כיון דליכא סכנה ויכולין לענות אמן אחר המזון וכל האחרים יולאין וזה היה בימיהם שהיה
מנהגם לסלק את השלחן ולאחר סילוק השלחן היו צריכין לחזור ולברך פעם אחרת שדומה כסעודה אחרת צפוי עלמה אבל לנו שאין מנהגנו
לסלק את השלחן כיון שצריך על היין שבתוך המזון אין צריך לחזור ולברך אלא כלל אלא אם סילק דעתו שלא לשתות כלל דכל זמן שלא סילקו
השלחן בתוך הסעודה מיקרי : **ודא** אומר על המוגמר פירוש מנהגם היה להביא מוגמר אחר מאכלם כדי להריות ריח טוב ופרש"י ז"ל
דאסיפא קאי והכי קאמר אותו שצריך לאחר המזון ופטר את האחרים והואיל ונתנו לו מעלה אחת נתן לו ג"כ מעלה אחרת ומצדק על המוגמר
ופטר את האחרים ואע"פ שאין דרך להביא המוגמר אלא לאחר סעודה כלומר לאחר ברכת המזון ובאותה שעה כבר עברה הסעודה לגמרי
ואין לנו חייבין לתת לזה לברך אפי' עכשיו שהביאו אותו מיד אחר כיום האכילה קודם ברכת המזון אותו שצריך על היין שלאחר המזון
מברך על זה והגאונים ז"ל פירשו דכשהביאו אותו באמצע הסעודה מיירי וארישא קאי דקתני הסבו אחד מברך לכולם ור"ל אותו שצריך
המוזיא הוא מברך על המוגמר ואע"פ שאין מביאין אלא לאחר סעודה כלומר אע"פ שאין דרך להביאו אלא לאחר שסיימו לאכול קודם שיברכו
ברכת המזון ואם היו מביאים אותו באותה שעה היה אחר יכול לברך (ג) שסעודה אחרת נראית אפי' הכי עכשיו שהביאו אותו באמצע הסעודה
זה שהתחילו לתת לו כבוד בתחלת הסעודה וצריך המוזיא נתן לו ג"כ כבוד לכל שאר הדברים עד תשלום הסעודה והוא מברך על המוגמר
ופטר את האחרים והכי משמע בירושלמי (בפירקין סוף ה"ו) בהדיא דגרסינן התם מה בין מוגמר לבין מוגמר כולוהו מריחין יין אחד הוא
שטועם דאלמא משמע דבתוך הסעודה איירי ומשום הכי בעי מה בין מוגמר ליין שצין שמביאין בתוך הסעודה כל אחד ואחד מברך לעצמו
ובמוגמר אחד פוטרי לכולם ומהדרי' מוגמר כולוהו מריחין וכיון שנהגים מזה כולם כאחד האחד מברך ופוטרי את האחרים אבל ציין כששותה
האחד אין האחרים נהגין ולפיכך צריך שצריך כל אחד ואחד לעצמו. ואכתי איכא לנדיק לפי דעת הגאונים ז"ל דמפרשי שבאמצע
הסעודה

איקא אמימר בריך על כל כסא וכסא מר
וומר בריך אכסא קמא ואכסא דברכתא רב
אשי בריך אכסא קמא ותו לא בריך אמר רב
אחא אנא כמאן נעביד אמימר אמר אנא נמלך
אנא ומר זוטרא אמר אנא דעבדי בתלמידי
דרב דרב ברונא ורב חננאל תלמידי דרב הוו
יתבי בסעודתא הוה קאי עילוייהו רב ייבא
סבא אמרי ליה הב לן ונברך ולבסוף אמרי
ליה הב א לן ונשתי אמר להו הכי אמר רב
כיון דאמריהו הב לן ונברך איתסר רב
למישתי וכן הלכתא : *רב יצחק בר יוסף
איכלע לבי אביי ביום טוב חזייה דברך
והדר בריך א"ל לא סבר לה מר להא דרבי
יהושע בן לוי בריך על היין שלפני המזון
פוטרי את היין שלאחר המזון אמר ליה אנא נמלך ב אנא בא להם יין
בתוך המזון אפי' בשבתות וימים טובים אינו פוטרי את היין ג שלאחר
המזון משום דזה לשרות וזה לשתות דקייבא לן (א) בתלמידי דרב דאמרי
אינו פוטרי : **מתני'** היו יושבין [א] כל אחד ואחד מברך לעצמו הסבו אחד
מברך לכולם בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו
לאחר ד המזון אחד מברך לכולם והוא אומר על המוגמר אף על פי שאין
מביאין

דעתיא דהכי צריך : אכסא קמא ואכסא
דברכתא . דברכת המזון הוי הפסק. נמלך
אנא . שאינו יודע אם אשתה יותר וכל
כוס וכוס מתחיל זו השתיה: דזה לשרות .
לאכילה שבמעיו הוא בא שלא היו רגילין
לשתות בתוך האכילה : מתני' היו יושבין .
כלל היסב מטות : כל אחד מברך לעצמו .
דאין קבע סעודה בלא הסיבה שיושבין
ומסיין על צדיהן השמאלית ע"ג מטה
ואוכלין ושותין קרוי הסבה : בא להם בתוך
המזון כל אחד מברך לעצמו . דאין בית
הבליעה פנוי כדמפרש בגמרא ואין מכווין
לברכה : והוא אומר על המוגמר . אותו
בברכה שצריך על היין מברך על המוגמר שהיו
מב: רגילים להביא לפנייהם לאחר אכילה אבקת
ורוכלין על האש במחנות לריח טוב ומברך
עליו

א מיי"פ"ד מה'
ברכות סמג
עשין סי' כז
טור א"ח סי'
קסו קטד
הגהות
הב"ח
(א) ר"ב ואפי'
(ב) ר"ב עי'
לקמן סי' קפא:
(ג) ששסעודה
כ"ז:
הגהות
הור"י
(א) לא הני
תלמודי דרב
הי"ל עי'
בגמ':
[דף לד ע"ב]

[א] לאכול
[ב] בברכה
המוזיא:
(הגמ')

הסעודה מיירי היאך יצרך האחד צד
יצרך אחד ויענו האחרים יבואו לידי
הירושלמי מה בין מוגמר לבין שביין
לסכנה בעת שיענה אמן ומהדריקן מ
רשי

דף מג.

[דף לה ע"א]

(א) ג"כ ישבו
 כו' במקום
 אחד יחד :
 (ב) ג"כ כלומר
 לפ"ד הגאונים
 שמתרשם
 דארישא קאי
 כלומר אותו
 שצריך המוציא
 הוא אומר על
 הראשון בראש
 המנומך דלפי
 הדברים שדפי
 זה דבמומך
 שסבירו בתוך
 הסעודה מיידי
 וכו' : (ג) מיידי
 וכו' המנומך
 ולא קאמר :
 (ד) דאין כו"ל :
 (ה) ג"כ וכדי
 להודיע וכו' :
 (ו) ואם מכלל
 בו' מתקמך
 וואו בו' :
 (ז) עדיף
 ש"ל :

מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה :
גמ' דקא הסבו הוא שאחד מברך לכולם
המוציא אבל לא הסבו לא ואי אמרי גיזיל
ניכול נהמא בדוכתא פלוני אף על גב
דלא הסבו אלא כל אחד ואחד אוכל מכברו
כמאן דקביעי דמו ואחד מברך לכולם בדתני'
עשרה שהיו מהלכין בדרך אע"פ שכולם
אוכלים מכבר אחד כל אחד ואחד מברך
לעצמו עלו וישבו אע"פ שכל אחד ואחד אוכל
מכברו אחד מברך לכולם א ואוקימנא כגון :

פלוני וייןנמי בעי הסבה *כרבי יוחנן (דאמר בלכולם בפה"ג ואם לא הסבו כל אחד ואחד מפני מה *אמרו בא להם יין בתוך המזון כל הם הואיל ואין בית ג' הבליעה פנוי : והוא לל דאיכא עדיף מניה מסייעא ליה לרב °כל הנוטל ידיו באחרונה תחלה הוא מזומן ואימתי מברך על ה'מוגמר משתעלה תמרתו אמר

במזגמר שמציאין לאחר הסעודה (ג) אחאי קאמר והוא אומר המוילא ליין שלאחר הסעודה והיא כסעודה אחרת לפיכך חייב צדק נגמרה הסעודה הלכך ע"כ כשאמר והוא אומר על המזגמר וחי' מדרך כלום אבל לא הסבו לא וחי' אמרי גיזיל ניכול נהמא כי לא הסבו לא והלא ממשמעות המשנה היה יכול ללמוד אבל אמרי גיזיל ניכול נהמא דזבכתא פלגיא כמאן דקביעי יציבה בעלמא שהיו יושבין לשוח אבל כיון דאמר הסבו למדנו רבינו יתח הזקן ז"ל שאפי' לא אמרו גיזיל וניכול נהמא דזבכתא וזע"פ שכל אחד אוכל מכברו וכן אם היו רוכבין ואמרו במקום אחד אבל אם היו אוכלים והולכים לא וכן אם היו שלא קבעו מקום ואוכלין מפוזרין אינם מלערפין : **ויי** דרכה שלפניו דוקא מועיל הסבה לפירות והאחד פוטר את הרע שבצרכה ראשונה האחר פוטר את חברו מדאמרי' בב פרגיות נתן בר קפרא רשות [לא' מהו] לבדק וכו' ומדחייבין לל בצרכה אחרונה לא (ד) שאין זימון לפירות : **והבמי** כשהביאו לפני ר"ג וזקנים (דף לז.) שהיו מסובין סם צירי בצרכה אחת מעין שלש והלא אינם יכולים ללאת בצרכה של שטעמא דס"ל דעל כל שבעת המינים מדרך צרכת שלשה והיה נותן רשות לרבי עקיבא לבדק מפני שהיה סובר שיעשה רבי דרכה אחת מעין שלש לא לפטור את האחרים אלא לפטור מין שלש : (ו) **הוא** מכלל דאיכא עדיף מיניה וכו' פי' מדקא רמינן שאע"פ שהיה מן הדין שהגדול מדרך תחלה כבאן אלא אם לא היה שם כמותו או שלא היו גדולים ממנו פשיטא שם גדול ממנו אינו מדרך הגדול אלא זה שצריך הצרכה האחר שנתנו לו מעלה אחת ליטול תחלה נתן לו ג"כ מעלה אחרת המזון אין שם אלא שעה מועטת ולא חיישין משום ד'ה' הגדולים יותר נותנין רשות הארבעה [לאחד] ליטול יד-

עשימת ריב"ב

אח"כ בהסבה כל אחד מנכד לעמלו לפי שאין בית אחד על המומצא וכו' : גמ' כך היה היריבא ממוצא ערבי לדרב. דאמר דר חייא בר אשי הוא מרע הכר דרורי ז"ל מהנאומ ונאמל וז : ואמר או שלאחר המזון הוא המבכר להם על המומצא שעושה אחד מבכר על המומצא לבזון של הוא ממוצא אלל המבכר סעודה כך היה דרכן שלא היו כן שיכיר הגדול שפכם ויכור הוא שזיכר כהנא"ז מזון או צין מזון למזון הוא מבכר עליו ותע"פ

המאור
 יות אותו שבידן להם על היין שלפני המזון
 לפי שחזרו והביאו להם עור מזון ובא להם
 הוא שבידן על היין שבא בין מזון למזון ואם
 שם שלא היה מביאין אותו אלא לאחר השערה
 ואם הוא מוכרז ברכת המזון אלא על המוגמר
 הוא למזון הוא מוכרז עליו ואעפ"י שהיין הבא
 שם דבר זה בחלמדר יושעלמה מה בין מוגמר
 מרא דבריו יידיקן מדקאמר הוא מכלל אכילה
 ברכת היין שהיא קרום גמר השערה והיא

בדרך המזרח והוא שמרדך על המומרם בארץ מקום שיבוא אלינו תוך הסעודה מלדל מפניו ביה וועט פ' שאין
 לא את המומרם אלם אחרם ח"ו וכבר נפרדס קביעות וזכורו מומרם אין שם זיקת הבועז
 לאין' הכי יקון שכל אחרם בדרם הבועז שאין נעביירין ארדו מגדלותו שנתנו לו תמלם לארדום סעודה
 לקיין' בנגרם מדיקון ארם מעלל דארטם דערין מניחם שם ייה גדול והבועז המועלת על כלל כרעי הסעודה
 היה לרד להזכיר עניו שהוא שבע יבדך על המומרם וס' אין חזרת סעודה מועלת על הגדול אלם על הרגיל
 שיבוע הגדול יקון רבות לארדו בדרך כענין עשמה יני לרד וכדכר חייא בר אשי ששם כהיה האדם מועלת
 הגדול אין הגדול רשאי לפסור ממנה כי הוא נשבע במלות אלה כי יקון גדול אסיה כבודו וס' הרשעה
 נאחזת בשמות בירו וזאת הדרך מנהיג ב' ע' עשקורם וכו' א"ל זה אינו נראה ובלאחשומומר קורם קיין :

הוא אומר על המונמר אינו חוזר על המכבד על
לחבר לחבר המונמר ועל מונמר מכבד אפילו בא
לא תכבד מיזו המכבד על היין איך יכול עליו
דור שבענין. כדבר חייב בר אשי לחבר המונמר
איזו מכבד בכבוד המונמר מפני שהוא גרד שבענין
א במי שפועל ידיו בלחברו וממשה נדב נפיו
על אלה שפועל בענין כך הוא כי ארוז שביד
ישיא קניי החבר אחר מכבד לכולן והוא החבר

רבינו יונה כיצד מברכין פרק ישי ברכות כח שלמי הגבורים

(בפרקין ה"ה)
א מיי פ"ק
ופ"ו מהל'
ברכות סמג
עשין כו טור
א"ח סי' קסו :

מברך על הפתיתין . אם ירצה או אם הפתיתין גדולים לריך לברך עליהן : ויולא ידי שניהן . ידי מחלוקת של רב הונא ור' יוחנן : מניח פרוסה תחת השלימה ובוטע . או משתיבין או מאחת מהן מן השלימה : לחם עוני כתיב . ודרך עני בפרוסה לך בוצע על הפרוסה : שקיל תרתי . לוקח שתיקן צידו ובוטע מאחת מהם : ריפתא דעירובא . לחם שטירבו צו אהמול עירובי חירות : טול כרוך . מי שבוטע וקודם שטעם מן הפרוסה בלע ממנה והוסיף לישב אללו ואמר לו טול מפרוסה הברכה ואכלו ואפילו סח בין הברכה שבירך ברכה המוילא וצין האכילה אין לריך לחזור ולברך אע"פ דשיתה הפסקה היא כדלמי' במנחות סח צין תפילין לתפילין חוזר ומברך וכן בכסוי הדס הך שיחה לורך ברכה ולא הוי הפסקה וכן הביאו מלח לרבי יוחנן לורך ברכה היא לריך לטבל צו הפרוסה שיהא נאכלת בטעם : גביל לתורי . גביל את המורסין דברים צמים ללורך השורים : בוצע לאתרי . ולא המתיך עד שיהי מציין מלה או לפתן :

שמות עו

איתמר הביאו לפנייהם פתיתין ושלמין אמר רב הונא מברך על הפתיתין ופותר את השלמין ורבי יוחנן אמר שלימה מצוה מן המובחר אבל פרוסה של חטים ושלמימה מן השעורים דברי הכל מברך על הפרוסה של חטים ופותר את השלמין של שעורים אמר רב נחמן בר יצחק וירא שמים מקיים את שתייהן כי הא דמר בריה דרבינא מניח פרוסה בתוך אשלימה ובוטע תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק פרוסה ושלמימה מניח פרוסה בתוך שלימה ובוטע אמר ליה מה שמך אמר ליה שלמון אמר ליה שלום אתה [א] ושלום למשנתך ששמת שלום בין התלמידים אמר רב פפא הכל מודים בפסח שבניח פרוסה בתוך שלימה ובוטע מ"מ לחם עוני אמר רחמנא אמר ר' אבא ובשבת חייב לבצוע על שתי ככרות מאי טעמא לחם משנה כתיב : אמר רב אשי כי היינו בי רב כהנא הוה שקיל תרתי ובצע חדא : רב אמי ורב אסי כי הוה מיקלע להו ריפתא דעירובא בשבת מברכין עליה המוציא אמרי הואיל ואהעביד ביה מצוה חרדא נעביד ביה מצוה אחריתי : אמר רב טול כרוך אינו צריך לברך הביאו מלח הביאו לפתן צריך לברך ור' יוחנן אמר אפי' הביאו לפתן צריך לברך גביל לתורי גביל לתורי צריך לברך ורב ששת אמר אפילו גביל לתורי אין צריך לברך דאמר רב יהודה אמר שמואל אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיתן מאכל לבהמתו שנא' ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת אמר רבה בר שמואל משום ר' חייא אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו מלח או לפתן לפני כל אחד ואחד רבה בר שמואל איקלע לבי ריש

(ד' לב ע"א)

דברים יא

הגהות ה"ה

(ה) כ"ז דלא
מנריך שלמים :
(ב) כ"ז דפתח :
(ג) כ"ז וקאמר
ר' ירמיה כד
אבא : (ד) ירמיה
כד אבא :

[א] ושלמימה
משנתן : [ב] אין
צריך לחזור
והשאר נמחק :
[ג] כ"ז וכו' :
[ד] תורם
מהשלימה כו'
ור"י דאמר תני
כלל גדול כו'
(הא"י) :

איתמר הביאו לפנייהם פתיתין ושלמין אמר רב הונא מברך על הפתיתין ופותר את השלמין ורבי יוחנן אמר שלימה מצוה מן המובחר אבל פרוסה של חטים ושלמימה מן השעורים דברי הכל מברך על הפרוסה של חטים ופותר את השלמין של שעורים אמר רב נחמן בר יצחק וירא שמים מקיים את שתייהן כי הא דמר בריה דרבינא מניח פרוסה בתוך אשלימה ובוטע תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק פרוסה ושלמימה מניח פרוסה בתוך שלימה ובוטע אמר ליה מה שמך אמר ליה שלמון אמר ליה שלום אתה [א] ושלום למשנתך ששמת שלום בין התלמידים אמר רב פפא הכל מודים בפסח שבניח פרוסה בתוך שלימה ובוטע מ"מ לחם עוני אמר רחמנא אמר ר' אבא ובשבת חייב לבצוע על שתי ככרות מאי טעמא לחם משנה כתיב : אמר רב אשי כי היינו בי רב כהנא הוה שקיל תרתי ובצע חדא : רב אמי ורב אסי כי הוה מיקלע להו ריפתא דעירובא בשבת מברכין עליה המוציא אמרי הואיל ואהעביד ביה מצוה חרדא נעביד ביה מצוה אחריתי : אמר רב טול כרוך אינו צריך לברך הביאו מלח הביאו לפתן צריך לברך ור' יוחנן אמר אפי' הביאו לפתן צריך לברך גביל לתורי גביל לתורי צריך לברך ורב ששת אמר אפילו גביל לתורי אין צריך לברך דאמר רב יהודה אמר שמואל אסור לאדם שיטעום כלום קודם שיתן מאכל לבהמתו שנא' ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת אמר רבה בר שמואל משום ר' חייא אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו מלח או לפתן לפני כל אחד ואחד רבה בר שמואל איקלע לבי ריש

א הרא"ש והטור כתבו
שצריך לבצוע משניהם
ורבינו יונה כתב דגוי
במה שמניח זה בתוך זה
ובצוע מאיזה מהן שירצה
ואם יש פתיתין ושלמין
ממין א' והפתיתין יפין
מהשלמין הרא"ש ומדרכי
והטור כתבו שיברך על
השלמין ורבינו יונה כתב
שיברך על הפתיתין :
לשון רא"י :
ואם היו לפניו פת
שלימה ופת פרוסה יש
שהיה אומר לברך על
הפרוסה שהייתה קרובה
וירא שמים מקיים דברי
שניה שלימה ופרוסה
במקור שלימה ובוטע
בפרוסה :

שיטת ריב"ב

אם הביאו לפניו פתיתין
אפי' אין בהן כוית מברך
עליהן המוציא כדפסקין
לעיל וכיון דשלימה מלאה
מן המוציא אם הביאו
לפניו פתיתין ושלמין
לדעתיה דר' יוחנן מברך
על השלמין ופותר את
הפתיתין ורב הונא אמר
מברך וכו' כלומר הרשות
צידו וכו' יוחנן קיי"ל
אכל פרוסה של חטים
ושלימה של שעורים אפי'
ר' יוחנן מודה דחייב
לברך על הפרוסה של
חטים אי משום דקיי"ל
כתיב עדיף אי משום
דהוא מוקדם בפסוק
דכתיב אכל חטה ושעורה
וירא שמים מקיים שתייהן
מאות חטוב ומאות שלם
ומניח פרוסה של חטים
בתוך שלימה של שעורים
ובצוע ובפסח אפי' פרוסה
של חטים מניח פרוסה
בתוך שלימה ובוטע מן
הפרוסה וכו' כדכתיב
בספר המאור: טול כרוך.
הבוצע וקודם שיטעום מן
הפרוסה שבוטע ממנה
הוסיף למי שאכלו ואמר
לו טול מפרוסה הברכה
אע"פ שסח ביניהם אינו
לריך לחזור ולברך ואע"פ
דשיתה הויל הפסקה
כדלמי' במנחות צין
תפילין לתפילין חוזר
ביניהם צין לברך וכן
בכסוי הדס הך שיחה
לורך ברכה ולא מיפסקא:
גביל לתורי . גביל את
המורסין צמים ללורך
השורים :

(פ"ב דמנחות)

המאמר הקמון

מאן דמוקם לה כתנאי כהאי גוונא ליכא מאן דפליג ואי לא עביד הכי אין תופסין אותו בכך כיון דאוקימנא לר"י כדברי הכל ובפסח אפי' פרוסה של חטים ושלמימה של חטים מניח פרוסה בתוך שלימה ובוטע מן הפרוסה משום דכתיב לחם עוני מה דרכו של עני בפרוסה אף כאן בפרוסה ובמברך על כוית אחד מן הפרוסה שתי ברכות המוציא ואכילת מצה ויש דברים הללו בחילוף בפירוש' ובהלכות ה"י"א אינם כפוינים כל הצורך ומה שבחבתי ראוי לסמוך עליו :

השגות הראב"ד

בפתיתין ושלמים של חטים ועליהם אמר ירא שמים יולא ידי שניהם ששם שלום בין התלמידים בפרוסה בתוך שלימה . ואם רב הונא מודה לר' יוחנן מה לי פרוסה ויבצע על השלימה והוא שלום אלמא רב הונא דוקא על הפתיתין קאמר ומשום דמקריב אהניתייהו קאמר ש"ע וכן אלו רגילין לפעם וירי עייר . מיהו הלכה כר' יוחנן :

אבל פרוסה של חטים ושלמימה של שעורים דברי הכל מברך על הפרוסה של חטים ופותר את השלמין של שעורים . הא ודאי בתורת חובה הוא שמברך על פרוסה של חטים אי משום דקיימא לן חביב עדיף אי משום דהוא מוקדם בפסוק דכתיב ארץ חטה ושעורה אמר רבי ירמיה בר אבא כתנאי כלומר הא דמורה ר"י לאו דברי הכל הוא אלא רבי יהודה ולא רבנן ורבינו לא להא דרבי ירמיה וקמא לה הא דרבי יוחנן כדברי הכל וירא שמים דמפיק נפשיה מכל פלוגתא מקיים מצות שתייהן כלומר מצות חשוב ומצות שלם ומניח פרוסה בתוך שלימה ובוטע מן הפרוסה ויהי שטעם שלום בין התלמידים דאפי'

(א) אבל וכו' . א"א כתיב ראשי כל מה שערך זה לפרש וטרחו הרפתים החדשים כמו כן לפרש דברי רב הונא ברכות ולא כמזה לא עלתה להם השמועה כהוגן לפי שכבר העלו בסוף דפרוסה של חטים ושלמימה של שעורים לדברי הכל של חטים עדיף צין לאמוראי' צין לתנאי ומתניתא היא דנמקום שיש כסח חטוב הוא עדיף ולענין המוציא נמקום שיש כסח דמי . משהא לא תמלא מחלוקת חלה

רבינו יונה כיצד מברכין פרק ששי ברכות

עין משפט

ופירות העץ של שבעת המינים מזכיר על הארץ ה"ה גמי שצ"ל על הארץ שאין ציניהם שינוי אלא שצ"ל כשמוכר שם פרי ל"ל שם פרי ש"ל העץ שנברא בו ולומר פה"ג וכל שאל המינים די שיאמר פרי העץ שם כולל אכל הארץ לעולם עומדת וכולל יש לו להזכיר בחתימה על הארץ. והורו ר"ח ורבינו יעקב שאם אכל מיני מזונות ואכל פירות משבעת המינים [*אשתה יין] שכולל הכל ביחד ויולא בצרכה אחת לכולם ויאמר בל' הזה בל' על המזיה ועל הכלכלה ועל תנובת השדה ועל הגפן ועל פה"ג [*ועל העץ ועל פרי העץ] ועל ארץ חמדה וכו' ובחתימה בל' על הארץ ועל המזיה נר מצוה ועל פרי הגפן ועל פרי העץ :

ומימיו כתב דתקנתה אומא עור מברכה בין לפניו בין לאחריו ולזה הסמיכו רוב הפוסקים וי"ל דוקא לפניו פטור אבל לאחריו חייב :

לשון ריא"ו : ואם שות' להבליעו לוגממו שתקנו אורי מברך כלום לא לפניו ולא לאחריו כן כל פירות הארץ שאין משבעת המינים מברכין עליהן לבסוף בורא נפשות רבות ואפי' חמשת המינים אם לא בשלו בעין דייקא אלא בשלן בעין ולא נמוחו האיל ואין מברכין עליהן בחתום בל' מין מברכין עליהן לבסוף אלא בורא נפשות רבות :

א כתב הרא"ש ובסדר רב עמרם ז"ל היכא דתקנתה אומא דלמרי' לא בני דרובי שדכו ביה רב פלטיו בר אביי ראש ישיבה מקמי דלישתי לא ליברך. שהכל משום דלמי' לברך דשקא מברך בנר ולא נהירא דשקא חסד מוסר דלא מתבני ואפי' מה לי לפניו מה לי לאחריו אלא ודאי אין נרין לברכי כלל לא לפניו ולא לאחריו וגם קשה לדברי רב פלטיו מה הוה' לשנות לזמא למעוטי מאן דתקנתה אומא פשיטא אומא הוא אלא ודאי ה' אלא למעוטי אף מברכה (ראשונה) [ע"כ] :

לשון ריא"ו : כל הנברכות נרין שיהא משמעותן לשעבר כגון שהכל נהיה (בקמן הוי"ד) דבריו ואינו מברך שהכל נהיה (בסוג) וכן בורא פרי משמעותו שברא כמו יוצר הרים ובורא רוח כמו שמבאר בפנים בפרק חלו דברים וכן המוציא להם מן הארץ שמשמעותו שהוציא :

ג ולענין ברכה אחר כל המצות התוספות כהנה דאפילו בני מערבא לא היו מברכין אלא אחר התפילין ולא אחר הכניית אבן המזבח והמדרבי כתב בשם ראב"ה דקבלה בידו דדוקא אחר התפילין אין מברכין אלא אחר הכניית מברכין אפי' לבי' לשמור מצוה פלונית לפי מה שהיה המצוה :

לשון ריא"ו : כל שטעון ברכה לפניו טעון ברכה לאחריו הוה מביא בשמים שמברכין על ריחה בתחלה ואין מברכין עליהן לבסוף וכן על המצות כגון על הכהן ופילין ועל מצות זיתית ופילת לוג' ושאר כל המצות מברכין עליהן בתחלה ואין מברכין עליהן לבסוף ובני א"י היו מברכין כשהיו מסלקין הפילין אפי' לשמור תקוה וזהו שצ"ל שאלו הדם חייב לברך על סלקן וזהו ר"ה לברך מברך ואין זהו משום ברכה לבסוף ואחר כל שאר המצות אינו ראו לברך כל עיקר כמבאר בקו' הראיות בראש כ"ד :

ד סמ"ג ורבינו יונה כתבו דוקא היכא שקבעו עצמם בידה בתחלת ברכת המוציא או לידין ביושיבה או חתן השאין להלך והרא"ש והטור כתבו דלף על פי שלא ברכו המוציא בתחלה בידה אלא שח"ס נקבעו בחילה יחד נקבעו לזימון מיהו נראה דגם לסמ"ג ורבינו יונה אפילו לא ברכו המוציא תחלה אם ראו לחייב עצמם בזימון :

לאפוקי מאי אמר רב ארי בר אבין לאפוקי א*דחנקתיה אומצא : רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות : אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי הלכתא מאי אמר ליה פוק חזי מאי עמא דבר : תנו רבנן אחד שבר חמרים ואחד שבר שעורים ואחד שמרי יין מברכין עליהן ב שהכל אחרים אומרים שמרים שיש בהם טעם יין מברכין עליהן בורא פרי הגפן רבה ור' יוסף דאמרי תרוייהו אין הלכה ג באחרים :

הדרן עלך כיצד מברכין שלשה שאכלו כחת חייבין לזמן להזדמן יחד לזירוף ברכה בל' רבים

הגהות הב"ח (ה) קובע כל' (ב) ס"ו נמחק :

הדרן עלך כיצד מברכין

שלשה *שאכלו כאחת חייבין ד לזמן אבל דמאי ומעשר ראשון שנמלה תרומתו ומועשר שני והקדש שנפדו והשמש שאכל בוית והבית מומנין עליהן אבל ה טבל ומעשר ראשון שלא נמלה תרומתו ומעשר שני והקדש

אותם עכשיו אלא להגלל מן העשר אינו מברך עליהם כלל לא בתחלה ולא בסוף : **שמרים** שיש בהן טעם יין מברך עליהם בפה"ג ס' ורבה ור' יוסף דאמרי תרוייהו אין הלכה כאחרים ובבבא בתרא בפרק המוכר (דף נ"ז) ק"ל דאי רמא תלתא ואפיק ד' חמרא מעליא הוא וכיון דחמרא מעליא הוא מברכין עליהו בפה"ג אבל בפחות מזה אע"פ שיהיה בו טעם יין אין מברכין עליו ונראה דמה דאמרי' דאי רמא תלתא ואפיק ד' חמרא הוא זה הוא ביינות שלהם שהיו חזקים אבל במקומות שאין היינות חזקים כל כך אפילו רמי תלתא ואפיק ד' לא דיינין ליה חמרא ולא מברכין עליו בפה"ג ואפשר שמפני זה לא פירש רבינו הגדול הרב אלפסי ז"ל הדבר וכתב סתם אין הלכה כאחרים. מפי מורי הרב גר"ו :

הדרן עלך כיצד מברכין

שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן. י"מ דמיירי כשקבעו עצמן ביחד מתחלה להמוציא וכל להשמיענו שכיון שהם שלשה והסבו מתחלה לאכול בקביעותא חייבין לזמן וי"מ שאע"פ שלא ברכו המוציא ביחד ולא קבעו מתחלה חייבין לזמן שמאחר שסיימו ביחד האכילה (ה) קבעו אותם ומורי כ"ר אומר שהנכון כמו הפי' הראשון שאין חייבין אלא כשקבעו לאכול ביחד מתחלה והביא ראיה דתנן לעיל הסבו א' מברך לכולם ודייקין עלה בגמ' (דף מ"ב) הסבו אין אכל יסבו לא ורמינא עשרה בני אדם שהיו מהלכין בדרך אע"פ שאוכלין מכר אחד כל אחד אחד מברך לעצמו יסבו אע"פ שכל אחד ואחד אוכל מכר אחד מברך לכולם קמי יסבו אע"פ שלא הסבו ומתרינן אמר רב נחמן כגון דאמרי ניוול וניכול נהמא דזוכתא פלן דכיון שהסכמנו לאכול במקום קבוע או ידוע כמאן דהסבו דמי ודאי ברייתא בצרכת הזמון מיירי דהכי אמרינן בהדיא בירושלמי יסבו ואכלו וכו' דמשמע שאכלו כבר ואם כדברי האומרים [*שאין] נרין קביעות לזימון אמאי אינטריך רב נחמן לאוקמה כגון דאמרי ניוול וניכול נהמא דזוכתא פלן הא הוה מני להרורי דהתם מש"ה אמרי' דיסבו אחד מברך לכולם ואע"פ שלא הסבו מתחלה מפני שהאכילה קובעת אותם ומדלא שנינו הכי שמעינן דפשיטא להו דמי אמרי' אחד מברך לכולם כשקבעו עצמן מתחלה לאכול ביחד קאמר הא לאו הכי כל אחד ואחד מברך לעצמו ואין האכילה קובעת אותם [*דיקא נמי] דקמי והשמש שאכל כזית מנטרף ואמאי אינטריך למייתי שהשמש מנטרף אלא ודאי בא להשמיענו שאע"פ ששאר בני אדם אינם מנטרפין אלא בישיבת קבע השמש מנטרף דכמו שקבע עממה לאכול דיינין ליה :

אבר דמאי הוא דבר שהוא ספק מעושר כגון תבואה שנלקחה מעם הארץ וכיון דק"ל (דף מ"ו) מאכלין את העניים דמאי ואת אכסנאין דמאי משום דרוב עמי הארץ מעשרין הם אם אכל ממנו מנטרף לזימון וי"מ אכסנאין אורחים וי"מ אכסנאין חיל של מלך שעוברת ממקום למקום וכיון שמוותר לאכסנאין *לאורחין ואי בעי מפקד להו לנכסיה והוי עני וחזי ליה השתא נמי חזי ליה ומנטרף לזימון עם האחרים :

ומעשר ראשון שניטלה תרומתו. פי' מעשר ראשון היה נותן ללוי והלוי היה נותן מאותו מעשר שלו מעשר לכהן והוא הנקרא תרומת מעשר דכתיב והתרומת ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר וכיון שניטלה תרומתו מעשר לא הוי דבר האסור ומנטרף לזימון ובגמרא (ס"ב) פריך פשיטא ומתוך כגון שהקדימו בשבולים פי' מן הרין הוא שקודם שיוליאו מעשר ראשון של לוי להפריש תחלה תרומה גדולה לכהן שהוא אחד מהמשים שהרומה גדולה קודמת לכל דרממנא קרייה ראשית וחיובה אינה אלא לאחר שימרח שהוא דגן גמור דכתיב ראשית דגןך והלוי כדי שלא יחסרנו הכהן המעשר מהתרומה גדולה הקדים לכהן והלך לישאל כשהיה בציבולין ואמר לו שיתן לו המעשר שלו קודם שיהיה דגן והגה שזה הלוי חייב להוציא ממנו תרומת מעשר אבל אינו חייב להוציא ממנו תרומה גדולה שאין על הלוי חיוב אלא מתרומת מעשר בלבד כדפריש' דכתיב והתרומת ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר תרומת מעשר אמרתי לך ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר וקמ"ל מתני' שאע"פ שכבר פקע מיתה מלכות תרומה גדולה כיון שלא היה דגן בשעה שנתן לוי אפי' כיון שניטלה תרומת מעשר שהגיע חיובה לא דיינין ליה איסור ומנטרף עמו לזימון : **ומעשר** שני והקדש שנפדו. פי' המעשר שני היו אוכלין אותו הבעלים בירושלים והיה אסור לבעלים באכילה עד שיפדו אותו דכתיב לא תוכל לאכול בשעריך מעשר דגןך וגו' וכתיב ובי ירחק ממך המקום ולרת הכסף בידך וכן הקדש אינו יכול ליהנות ממנו עד שיפדו ובגמ' (דף מ"ז) פריך פשיטא דכיון שפדלם מותרים לו באכילה ומנטרף לזימון ומתוך כגון שנתן את הקרן ולא נתן את החומש שהפדוה ממעשרותיו יש לו להוסיף חומש כדי שלא יערים ויפדה אותו בפחות משווי דכתיב ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו וכתיב בהקדש ונתן חמישית כסף ערכך עליו וקס לו וקמ"ל שאע"פ שלא נתן את החומש כיון שנתן את הקרן לא דיינין ליה איסור ומנטרף לזימון :

והשמיש שאכל כזית. מקשה בגמ' (ס"ב) פשיטא ומתוך מהו דתימא שמש אין לו קביעות קמ"ל דקבע : והבית. מוקים לה בגמרא כמ"ד גרי אמת הם אבל השתא אינו מנטרף דכבר גזרו עליהם ועשאו עב"ס גמורים :

אכל טבל. אינו מנטרף מפני שהוא אסור לכל אדם ומקשה בגמ' פשיטא ומתוך בטבל טבול דרבנן כגון שזרע בעצין שאינו נקוב דמן התורה אינו חייב אלא דומיא דהיוצא השדה וקמ"ל דאע"פ שאינו טבל מן התורה אינו מנטרף לזימון : **ומעשר** ראשון שלא ניטלה תרומתו. ומקשינן בגמ' פשיטא דמדתאמר שם ניטלה תרומתו מנטרף שמעינן דהיכא שלא ניטלה תרומתו אינו מנטרף ומתוך כגון שהקדימו בכרי כלומר שאחר שהיה דגן גמור והגיע לחיוב תרומה גדולה הלך הלוי לישאל שיקדים לו המעשר שלו ומאחר שהגיע ליד הלוי ולא ממונו תרומת מעשר וקמ"ל דאע"פ שהרים ממנו תרומת מעשר אסור לו באכילה כיון שהגיע לו חיוב תרומה גדולה כשהגיע ליד הלוי ולא הרימו אותה. ואיכא למידך דמטיקרא קרי ליה ניטלה תרומתו כשניטל ממנו תרומת מעשר ואע"פ שלא ניטלה ממנו תרומה גדולה ובסוף קרי ליה לא ניטלה תרומתו מפני שלא ניטלה ממנו תרומה גדולה אע"פ שניטלה ממנו תרומת מעשר ויש לומר כשהקדימו בשבולים כיון שלא הגיע לו שעת חיוב תרומה גדולה קרי ליה ניטלה תרומתו שהרי ניטלה ממנו תרומה גדולה דהיינו תרומת מעשר (ג) שני אכל כשהקדימו לכרי שהגיע שעת חיוב ואל הפרשה קרי ליה לא ניטלה תרומתו אע"פ שניטלה ממנו תרומת מעשר שהרי לא ניטלה ממנו תרומה גדולה שהגיע שעת חיובה לנטול דהיינו תרומה גדולה : **ומעשר** שני והקדש שלא נפדו. פי' מקשינן פשיטא דכיון שלא נפדו אינו מנטרף

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

הגפן ועפ"ה גמרא בסוף על זה בפני עצמו ועל זה בפני עצמו וכו' אם אכל תפוחים או כיוצא בהן ותבשל של חמשת המינים. ועוד כתב הרב ר' משה ז"ל בסוף פרק זה שיש שמוסיף בברכה שמינין של קודם החומש כי אלו טבול ומטיב אותה שיהא משין ברכה רביעית. ויש מי שאומר שלא תקנו ברכה רביעית אלא בבהמ"ל בלבד : סליק פירקא הייבין לזמן. להזדמן לזירוף ברכה בשלן רבים כגון בכרם : שניטלה תרומתו. בגמ' מוקמי' לה שהקדימו בשבולים כלומר הלוי הקדים את הבקן לנטול מעשר שלו בשבולים והפריש ממנו תרומת מעשר ולא הפריש ממנו תרומה גדולה וקמ"ל דמעשר ראשון שהקדימו בשבולים פטור מתרומה גדולה : מעשר שני שנפדו. להחזיר באכילה חוץ לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאלל : והשמש שאכל כזית. ששיימם בסעודה ואכל עממה כזית דגן כדי להזכיר לזימון. וכלל הני אינטריך לשמיענן דאע"פ דאמרו לאיסור אין כאן ברכה

רבינו יונה שרשה שאכלו פרק שביעי ברכות

עין משפט

א כתב ב"ה וז"ל
עשרה אחר אלו ברוך
אלהינו ברוך שמו ומבורך
תמיד לעולם ועד ואם
אין עשרה יאמר ברוך
הוא וברוך שמו תמיד
לעולם ועד ע"כ :
ב הגאונים כתבו דכל
ברכה שהיא סוף הענין
אילו אינה רק ברכה א'
ואפי' אחר ברכות הפירות
והמנות יש לענות אמן
וכדברי יונה ור"י כתבו
דדוקא אחר ברכה שהיא
סיום ברכות כגון אחר
סיום י"ח ואחר גאל
ישראל ומימינו כתב
דאין עונה אמן אלא
בברכה שהיא סיום ברכות
וגם שקדמה לה ברכה
אחרת לאסוקי אחר גאל
ישראל דלא קדמה לה
ברכה אחרת ואין עונין
וא"כ נ"ר למימר אחר
ברכה ישתבח עונין אמן
והר"ש נמי הכי סבירא
ליה כמ"י ומן התורה
על הטור שכתב דאין
ס"ל כמ"י ומימינו ואלע"כ
כתב בסיומן נ"ר דאין
היחוד עונה אמן אחר
ישתבח ובאורן כתבתי
בספר המעלות בס"ד :
לשון ריא"י

בסוף הדין פירקין (דף ג') מפרש שם האחד קדם וצריך שאחר שיגמרו מלאכול שיזמנו השנים עמו וילאו אותם השנים ידי זימון לכיון שהוא יחיד בטיל הוא לגבי השנים: **אשכחניהו** דקאמרי נברך אומר ברוך הוא ומבורך. וכתב ב"ה ז"ל שיאמר ברוך הוא ומבורך שמו תמיד לעולם ועד ועוד אמרי' שם היו מברכין בעשרה והיו אומרים נברך לאלהינו שצריך שיזכיר כמו כן את השם ומבורך ויאמר ברוך אלהינו ומבורך שמו תל"ו: **אשכחניהו** דקאמרי ברוך. כלומר שהיו עונין ברוך שאכלנו משלו עונה אמן ואין צריך לומר אם מלא שהיו חותמין בברכות והיו מזכירין את השם שזה ודאי נר מצוה

חייב לענות אמן: **הא** דעני אמן אחר כל ברכה וברכה והא דעני אמן בצוה ירושלים. כלומר כי קתני הרי זה מגונה זה העונה בסוף כל ברכה וברכה וכי קתני הרי זה משוכח בצוה ירושלים ואית דעני מימר דמשום הכי אמרי' שהעונה אמן בצוה ירושלים שהוא משוכח כדי לחלק בין שלש ברכות שהן מן התורה לברכה רביעית שהיא מדרבנן ואין זה כפון שצפירוש נראה צירושלמי שלא אמרו בצוה ירושלים בלבד אלא ה"ה בסוף שאל ברכות דגרסי' התם מ"ד הרי זה חכם בעונה בסוף ומדקאמר בסוף חכם משמע שאין הדבר תלוי בצוה ירושלים מפני שהוא חילוק שבין ברכות של תורה לברכה של דרבנן אלא שבסוף כל ברכות שבטעם יש לו לעשות כן והטעם מפני דכשאוהר אמן בסוף כל הברכות מורה שכבר גמר כל הברכות ואין לו לומר יותר אבל כשעונה אמן בסוף כל ברכה וברכה הרי זה בור שמארה כל פעם ופעם שמיים וחוזר ואומר אחר ברכה אחרת וגם בתלמוד שלנו (א) נראה כמו שאומר צירושלמי דאמרי' בגמרא (ד' מה): אבינו עני לה בצוה ירושלים בקלא כי היכי דלידעו פועלים דהטוב והמטיב לאו דאורייתא כלומר כשהיה מסיים צוה ירושלים היה אומר אמן בקול רם כדי שיכירו הפועלים ששם היה מסיים ברכות של תורה ושהברכה האחרת לא היתה אלא מדרבנן ור"ב אשי עני ליה בלחישא כי היכי דלא ליזלזלו בהטוב והמטיב שהיה מדרבנן כלומר היה עונה אמן

אמן ולא פליגי הא דאשכחניהו דקאמרי נברך והא דאשכחניהו דקאמרי ברוך אשכחניהו דקאמרי נברך אומר ברוך ומבורך אשכחניהו דקאמרי ברוך עונה אמן: **אמרי** חזא כל העונה אמן אחר ברכותיו הרי זה משוכח ותניא אידך הרי זה מגונה לא קשיא הא דעני אמן אחר כל ברכה וברכה והא דעני אמן בבונה ירושלים בירושלמי בפרק אין עומדין להתפלל* תני הפורס על שמע והעובר לפני התיבה והנושא את כפיו והקורא בתורה ומפטיר בנביא והמברך על כל אחת מכל מצות האמורות בתורה לא יענה אחר עצמו אמן ואם ענה הרי זה בור את תנא דתני הרי זה חכם אמר רב חסדא מאן דאמר הרי זה בור בעונה על כל ברכה וברכה ומאן דאמר הרי זה חכם בעונה בסוף: **אמר ר' יוחנן** משום רבי שמעון בן יוחאי **בעל הבית** בוצע כדי שיבצע בעין יפה ואורח מברך כדי שיברך לבעל הבית מאי מברך יהי רצון שלא יבוש בעל הבית הזה

מני למימר שאכלנו משלו: הא דאשכחניהו דקאמרי נברך אומר אלו ברוך הוא ומבורך אבל אשכחניהו דעני ברוך הוא שאכלנו משלו עני בתרייהו אמן: הא דעני אמן בסוף כל ברכה וברכה. התם הוי מגונה: אית תנא תני. י"ח תנא ששונה הרי זה חכם: ואורח מברך. ברכות המזון: וקדושים לעיר. כדי שיוכל לראותם תדיר ולידע מה צריכין: עד היכן ברכת זימון. שצריכין להיות שלשה וכשהם שנים לא יאמרוהו וי"מ עד היכן ברכת זימון שהיחיד צריך להפסיק אכילתו לשנים ולהמתין מאכילתו: רב נחמן אומר צריך להמתין עד ברוך שאכלנו משלו: ור"ב ששם אומר. עד שיברכו ברכת (ב) המזון ואז היחיד אכל לפניו והם גומרין ברכת זימון וכן פירש בעמוד ור"ב אלפס עוד פירוש אחר: שנים ושלושה. פעמים שברכת (ג) הזימון הם שתי ברכות פעמים שהם שלשה כ"ל כשהם ושלשה שנים מברכין שתי ברכות כדמפרש ואזיל דקסבר ברכת המזון עד הון וכשהם שנים אין אומרים אלא ברכת הארץ ובונה ירושלים וכשהם שלשה מברכין שלש ברכות עם הון (ד): סביר עד נברך. דכשהם מוסיפין נברך חשיב ליה ברכה לפי שיטת האלפס צריך לפרש בענין אחר כדמוכח בעמוד: **גלגל**

אמרי' פ"ק מה' ברכות סמג עשין כז טור אר"ח ס"י קפת רטו: במי"פ"ב פ"ז מה' ברכות סמג עשין כז טור אר"ח ס"י קפת רטו: מה' ברכות סמג עשין כז טור אר"ח ס"י קפת רטו: מה' ברכות סמג עשין כז טור אר"ח ס"י קפת רטו:

הגהות ה"י (א) ג"י הגמ' ברכות המזון שנים ושלושה:

הגהות ה"ב

(ה) נ"ב גירסת רש"י דתני חזא כהמ"ז שנים ושלושה ותניא אידך שלשה וארבעה כ"י וע"י ב"ה: (ב) המזון וכו': (ג) המזון וכו': (ד) וי"מ שלש וארבע כשהם ב' הריני שלש הארץ ובונה ירושלים וכשהם ג' מוסיפין עוד נברך וכו': (ה) א"כ כ"ל א"כ

ג"י ד"ח

(א) מן שאכלו עד כהמ"ז מוקפות: (ב) סברו כ"ל וה"י מאי לאו נמחק: (ג) מאי לאו כה"ל [ד] תי' וכן נמחק: (הגמ')

הדרושי אנשי שם ד"ח (א) י"ע איך מתייבז זה כלל תני':

לא בעולם הזה ולא בעולם הבא רבי מוסיף בה דברים ויצלח מאד בכל נבסיו ויהיו נבסיו מצליחין וקרובין לעיר ואל יודקק לפניו ולא לפנינו שום הרהור עבירה ועון ואל ישלוש שטן בכל מעשה ידינו מעתה ועד עולם ג' **עד היכן ברכת ד' הזימון** רב נחמן אמר עד נברך ור"ב שישת אמן עד הון כלומר שאם אכלו שלשה באחת והוצרך אחד מהן לצאת שיושב עד שאומרים ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ויוצא שזו היא ברכת הזימון ור"ב שישת אמן עד הון את הכל ואמרינן נימא כתנאי (ה) דתני חזא (א) שנים ושלושה (ב) (שאכלו מברכין ברכת המזון) ותניא אידך שלשה וארבעה מאי [ג] לאו דכ"ע אית להו הטוב והמטיב לאו דאורייתא [א] ובהא קא מיפלגי דמאן דאמר שנים ושלושה סבר עד הון ומאן דאמר שלשה וארבעה סבר עד נברך

אחר צוה ירושלים בלחש מפני ששם ימנעו הפועלים יהיו אומרים שבכאן הוא סיום הברכות ומתוך כך מברך אמן והטוב והמטיב אינה עיקר שהיא אינה אלא מדרבנן ויזלזלו בה ואם כדברי האומר * [שמעני] שהיא מדרבנן (הרי) אמרו שהעונה אמן אחר צוה ירושלים הרי זה משוכח כדי לחלק בין ברכות של תורה לברכה הטוב והמטיב שהיא מדרבנן (ו) ור"ב אשי שלא היה רואה לחלק צוה ירושלים וצוה ירושלים ויזלזלו בה למה היה צריך לענות אמן בלחש לא יענה כלל אלא ודאי מפני כך היה עונה בלחש מפני שהוא סוף הברכות ולריך לענות אמן כדכתבין: **ונבצנינו** למדין שצריך שיאמר האדם אמן אחר סיום התפלה כשיגיע להמברך את עמו ישראל בשלוש אמן וכן צריך לומר אמן אחר גאל ישראל שהוא סיום ואין צוה ירושלים כיון שצריך לאומרו וכו"ב רש"י ז"ל (ד' מה"ד"ה) ועוד כתבו הגאונים ז"ל מר יהודאי ורבינו האי ז"ל שאמר אכילת פירות שצריך לברך גם כן אחר אכילתו צריך לענות אמן ומה שאמרי' בתוספתא אחר המנות ואחר הפירות דעונה בסוף אמן הרי זה דרך צורות לא אמרו אלא בברכה שלפניו שם מצריך על עשיית המצוה יענה אמן קודם העשייה נראה כמפסיק וכן בברכה הנהנין [ד] (וכן) אם אחר שיברך ברכה ראשונה יאמר אמן הוא דרך צורות שאין זה נקרא סוף ברכה אבל בברכה אחרונה ודאי סוף ברכה נקראה ולריך לענות אמן ור"ס ז"ל חולק על זה ואומר דכי אמרי' שם עונה אמן אחר ברכותיו הרי זה משוכח זהו כשאמר שתי ברכות או יותר אבל בברכה אחת בלבד אין לו לענות אמן אחריה לא שגא בתחלה ול"ש בסוף ומתוך כך אמר שאמר שומר את עמו ישראל לעד שאומר ערבית יענה אמן אבל לא אחר גאל ישראל של שחרית מפני שבערבית הם ב' ברכות אבל בשחרית שאינו אומר אחר ק"ש אלא אחת ויזיב בלבד אינו עונה אחריה אמן. ודעת מורי הרב נר"ו נוטה יותר כדברי הגאונים שאמר הברכה האחרונה צריך לענות אמן דסוף ברכה נקראה ואפי' בשחרית עונה אמן אחר גאל ישראל וכן בברכה אחרונה שאומר אחר האכילה אע"פ שאינה אלא ברכה אחת: **ורענין** עניית אמן אחר הבוחר בעמו ישראל בזהב כח ר"ס ז"ל שאין לו להפסיק כלל דכיון שאומר הברכות על ק"ש אין לו להפסיק בין הברכה והדבר שמברכין עליו וכן הסכים דעת רבינו מאיר הלוי ז"ל ואמרי הרב רמב"ן ז"ל: **בער** הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה. נראה מכאן שמנהגם היה שהבוצע היה נוהג תורה וירא שמים אבל אם בעה"כ הוא גדול ממנו בתורה הרשות ביד בעה"כ אם ירצה לתת לאורח לברך יברך ואם לאו יכול הוא לברך: **עד** היכן ברכת הזימון רב נחמן אמר עד נברך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל. פירש רש"י ז"ל דהכי קא מיבעיא לן עד היכן ברכת הזימון ששלשה או יותר צריך לאומרה וקאמר רב נחמן עד נברך כלומר כשהם שלשה צריך שיאמרו נברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ובשאינם שלשה חיינו מתחיל אלא מברכה הון וחילך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל דסבירא ליה דכל זה זימון מיקרי וכשהם ג' צריך לאמרו ובשאינם ג' מתחילים מברכה הארץ וחילך: **רימא** כתנאי תני חזא ב' וג' מברכין ותניא אידך ג' וד' וכו' ובהא קא מיפלגי דמ"ד ב' וג' סבר עד הון ומ"ד ג' וד' סבר עד נברך. פי' ברייתא דתני ב' וג' ר"ל פעמים יאמר ב' ברכות דהיינו כשהוא יחיד שאין לו לומר אלא נודה ורחם וזאת הברייתא כמו רב ששם שאומר שברכת המזון עד הון וכשהם שלשה אומרים אותו ובשאינם שלשה לא ובריייתא דתני ג' וארבע ר"ל פעמים יאמר ג' ברכות דהיינו כשהאין שלשה שאין לו לומר אלא הון וגודה ורחם ופעמים ד' ברכות דהיינו כשהם ג' בני אדם שיש להם

מ"ד שמים וג' קסבר [אחד מפסיק נשתים] עד הון שמים בהפסקה שלש נאמר יחיד מ"ד שלש וארבע קסבר עד נברך ג' להפסקה וארבע נכתב"ז עם הזימון והיינו אליבא דמ"ד לקמן חוזר למקום שפסק ולמ"ד חוזר לראש אליבא דרב ששם מוקי לה הכי שלש בפועל וארבע בשם לא דאורייתא שמים בפועל שלש בשאר אדם וצירושלמי גרס ג' שאכלו כחציה וקאמר אחד מהם לנאח כי רב אמרי יברך ברכה אחת וי"ל כי רב אמרי ברכה הזימון רבי יורה כס רבי ירמיה אמר הון את הכל ואפסר לפרש זה כחציה מפסיק לשנים שכתב אחד מהם לנאח מפסיק לשנים ואח"כ יחזור ויגמור סעודתו וקאמר לו לפי זה דלא הוה ליה למימר עד היכן ברכת הזימון כשהם כיון דלא קאי אלא האחד המפסיק לשנים וע"י מה שצריך לפרש דהיינו ברייתא קיימא אחת מפסיק לשנים ורב אלפס ז"ל פי' בענין אחר ע"פ צירושלמי וע"פ גירסת רוב הספרים שכתב בהם נראה דתנא חזא שנים ושלוש מברכין ברכת הזימון ותניא אידך שלשה וארבעה פי' שנים אחר עד נברך כלומר עד שאמרו ברוך הוא אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו שזו היא ברכת הזימון רב ששם אמר עד הון את הכל. פירש רש"י ז"ל מר יהודאי ורבינו האי ז"ל שאמר אכילת פירות שצריך לברך גם כן אחר אכילתו צריך לענות אמן ומה שאמרי' בתוספתא אחר המנות ואחר הפירות דעונה בסוף אמן הרי זה דרך צורות לא אמרו אלא בברכה שלפניו שם מצריך על עשיית המצוה יענה אמן קודם העשייה נראה כמפסיק וכן בברכה הנהנין [ד] (וכן) אם אחר שיברך ברכה ראשונה יאמר אמן הוא דרך צורות שאין זה נקרא סוף ברכה אבל בברכה אחרונה ודאי סוף ברכה נקראה ולריך לענות אמן ור"ס ז"ל חולק על זה ואומר דכי אמרי' שם עונה אמן אחר ברכותיו הרי זה משוכח זהו כשאמר שתי ברכות או יותר אבל בברכה אחת בלבד אין לו לענות אמן אחריה לא שגא בתחלה ול"ש בסוף ומתוך כך אמר שאמר שומר את עמו ישראל לעד שאומר ערבית יענה אמן אבל לא אחר גאל ישראל של שחרית מפני שבערבית הם ב' ברכות אבל בשחרית שאינו אומר אחר ק"ש אלא אחת ויזיב בלבד אינו עונה אחריה אמן. ודעת מורי הרב נר"ו נוטה יותר כדברי הגאונים שאמר הברכה האחרונה צריך לענות אמן דסוף ברכה נקראה ואפי' בשחרית עונה אמן אחר גאל ישראל וכן בברכה אחרונה שאומר אחר האכילה אע"פ שאינה אלא ברכה אחת: **ורענין** עניית אמן אחר הבוחר בעמו ישראל בזהב כח ר"ס ז"ל שאין לו להפסיק כלל דכיון שאומר הברכות על ק"ש אין לו להפסיק בין הברכה והדבר שמברכין עליו וכן הסכים דעת רבינו מאיר הלוי ז"ל ואמרי הרב רמב"ן ז"ל: **בער** הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה. נראה מכאן שמנהגם היה שהבוצע היה נוהג תורה וירא שמים אבל אם בעה"כ הוא גדול ממנו בתורה הרשות ביד בעה"כ אם ירצה לתת לאורח לברך יברך ואם לאו יכול הוא לברך: **עד** היכן ברכת הזימון רב נחמן אמר עד נברך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל. פירש רש"י ז"ל דהכי קא מיבעיא לן עד היכן ברכת הזימון ששלשה או יותר צריך לאומרה וקאמר רב נחמן עד נברך כלומר כשהם שלשה צריך שיאמרו נברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ובשאינם שלשה חיינו מתחיל אלא מברכה הון וחילך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל דסבירא ליה דכל זה זימון מיקרי וכשהם ג' צריך לאמרו ובשאינם ג' מתחילים מברכה הארץ וחילך: **רימא** כתנאי תני חזא ב' וג' מברכין ותניא אידך ג' וד' וכו' ובהא קא מיפלגי דמ"ד ב' וג' סבר עד הון ומ"ד ג' וד' סבר עד נברך. פי' ברייתא דתני ב' וג' ר"ל פעמים יאמר ב' ברכות דהיינו כשהוא יחיד שאין לו לומר אלא נודה ורחם וזאת הברייתא כמו רב ששם שאומר שברכת המזון עד הון וכשהם שלשה אומרים אותו ובשאינם שלשה לא ובריייתא דתני ג' וארבע ר"ל פעמים יאמר ג' ברכות דהיינו כשהאין שלשה שאין לו לומר אלא הון וגודה ורחם ופעמים ד' ברכות דהיינו כשהם ג' בני אדם שיש להם

שיטת ריב"ב

והטוב והמטיב ביניהם תקנו: שנים ושלושה שאכלו חייבין בברכת המזון. שנים מתוך שלשה כגון שהשלישי אינו יודע כלום מן הברכות דהא שנים לחודיהו ודאי אין מוסיפין. או שלשה שכל אחד מהם יודע ברכה אחת וכו' כדמפרש ואזיל:

אחר צוה ירושלים בלחש מפני ששם ימנעו הפועלים יהיו אומרים שבכאן הוא סיום הברכות ומתוך כך מברך אמן והטוב והמטיב אינה עיקר שהיא אינה אלא מדרבנן ויזלזלו בה ואם כדברי האומר * [שמעני] שהיא מדרבנן (הרי) אמרו שהעונה אמן אחר צוה ירושלים הרי זה משוכח כדי לחלק בין ברכות של תורה לברכה הטוב והמטיב שהיא מדרבנן (ו) ור"ב אשי שלא היה רואה לחלק צוה ירושלים וצוה ירושלים ויזלזלו בה למה היה צריך לענות אמן בלחש לא יענה כלל אלא ודאי מפני כך היה עונה בלחש מפני שהוא סוף הברכות ולריך לענות אמן כדכתבין: **ונבצנינו** למדין שצריך שיאמר האדם אמן אחר סיום התפלה כשיגיע להמברך את עמו ישראל בשלוש אמן וכן צריך לומר אמן אחר גאל ישראל שהוא סיום ואין צוה ירושלים כיון שצריך לאומרו וכו"ב רש"י ז"ל (ד' מה"ד"ה) ועוד כתבו הגאונים ז"ל מר יהודאי ורבינו האי ז"ל שאמר אכילת פירות שצריך לברך גם כן אחר אכילתו צריך לענות אמן ומה שאמרי' בתוספתא אחר המנות ואחר הפירות דעונה בסוף אמן הרי זה דרך צורות לא אמרו אלא בברכה שלפניו שם מצריך על עשיית המצוה יענה אמן קודם העשייה נראה כמפסיק וכן בברכה הנהנין [ד] (וכן) אם אחר שיברך ברכה ראשונה יאמר אמן הוא דרך צורות שאין זה נקרא סוף ברכה אבל בברכה אחרונה ודאי סוף ברכה נקראה ולריך לענות אמן ור"ס ז"ל חולק על זה ואומר דכי אמרי' שם עונה אמן אחר ברכותיו הרי זה משוכח זהו כשאמר שתי ברכות או יותר אבל בברכה אחת בלבד אין לו לענות אמן אחריה לא שגא בתחלה ול"ש בסוף ומתוך כך אמר שאמר שומר את עמו ישראל לעד שאומר ערבית יענה אמן אבל לא אחר גאל ישראל של שחרית מפני שבערבית הם ב' ברכות אבל בשחרית שאינו אומר אחר ק"ש אלא אחת ויזיב בלבד אינו עונה אחריה אמן. ודעת מורי הרב נר"ו נוטה יותר כדברי הגאונים שאמר הברכה האחרונה צריך לענות אמן דסוף ברכה נקראה ואפי' בשחרית עונה אמן אחר גאל ישראל וכן בברכה אחרונה שאומר אחר האכילה אע"פ שאינה אלא ברכה אחת: **ורענין** עניית אמן אחר הבוחר בעמו ישראל בזהב כח ר"ס ז"ל שאין לו להפסיק כלל דכיון שאומר הברכות על ק"ש אין לו להפסיק בין הברכה והדבר שמברכין עליו וכן הסכים דעת רבינו מאיר הלוי ז"ל ואמרי הרב רמב"ן ז"ל: **בער** הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה. נראה מכאן שמנהגם היה שהבוצע היה נוהג תורה וירא שמים אבל אם בעה"כ הוא גדול ממנו בתורה הרשות ביד בעה"כ אם ירצה לתת לאורח לברך יברך ואם לאו יכול הוא לברך: **עד** היכן ברכת הזימון רב נחמן אמר עד נברך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל. פירש רש"י ז"ל דהכי קא מיבעיא לן עד היכן ברכת הזימון ששלשה או יותר צריך לאומרה וקאמר רב נחמן עד נברך כלומר כשהם שלשה צריך שיאמרו נברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ובשאינם שלשה חיינו מתחיל אלא מברכה הון וחילך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל דסבירא ליה דכל זה זימון מיקרי וכשהם ג' צריך לאמרו ובשאינם ג' מתחילים מברכה הארץ וחילך: **רימא** כתנאי תני חזא ב' וג' מברכין ותניא אידך ג' וד' וכו' ובהא קא מיפלגי דמ"ד ב' וג' סבר עד הון ומ"ד ג' וד' סבר עד נברך. פי' ברייתא דתני ב' וג' ר"ל פעמים יאמר ב' ברכות דהיינו כשהוא יחיד שאין לו לומר אלא נודה ורחם וזאת הברייתא כמו רב ששם שאומר שברכת המזון עד הון וכשהם שלשה אומרים אותו ובשאינם שלשה לא ובריייתא דתני ג' וארבע ר"ל פעמים יאמר ג' ברכות דהיינו כשהאין שלשה שאין לו לומר אלא הון וגודה ורחם ופעמים ד' ברכות דהיינו כשהם ג' בני אדם שיש להם

מ"ד שמים וג' קסבר [אחד מפסיק נשתים] עד הון שמים בהפסקה שלש נאמר יחיד מ"ד שלש וארבע קסבר עד נברך ג' להפסקה וארבע נכתב"ז עם הזימון והיינו אליבא דמ"ד לקמן חוזר למקום שפסק ולמ"ד חוזר לראש אליבא דרב ששם מוקי לה הכי שלש בפועל וארבע בשם לא דאורייתא שמים בפועל שלש בשאר אדם וצירושלמי גרס ג' שאכלו כחציה וקאמר אחד מהם לנאח כי רב אמרי יברך ברכה אחת וי"ל כי רב אמרי ברכה הזימון רבי יורה כס רבי ירמיה אמר הון את הכל ואפסר לפרש זה כחציה מפסיק לשנים שכתב אחד מהם לנאח מפסיק לשנים ואח"כ יחזור ויגמור סעודתו וקאמר לו לפי זה דלא הוה ליה למימר עד היכן ברכת הזימון כשהם כיון דלא קאי אלא האחד המפסיק לשנים וע"י מה שצריך לפרש דהיינו ברייתא קיימא אחת מפסיק לשנים ורב אלפס ז"ל פי' בענין אחר ע"פ צירושלמי וע"פ גירסת רוב הספרים שכתב בהם נראה דתנא חזא שנים ושלוש מברכין ברכת הזימון ותניא אידך שלשה וארבעה פי' שנים אחר עד נברך כלומר עד שאמרו ברוך הוא אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו שזו היא ברכת הזימון רב ששם אמר עד הון את הכל. פירש רש"י ז"ל מר יהודאי ורבינו האי ז"ל שאמר אכילת פירות שצריך לברך גם כן אחר אכילתו צריך לענות אמן ומה שאמרי' בתוספתא אחר המנות ואחר הפירות דעונה בסוף אמן הרי זה דרך צורות לא אמרו אלא בברכה שלפניו שם מצריך על עשיית המצוה יענה אמן קודם העשייה נראה כמפסיק וכן בברכה הנהנין [ד] (וכן) אם אחר שיברך ברכה ראשונה יאמר אמן הוא דרך צורות שאין זה נקרא סוף ברכה אבל בברכה אחרונה ודאי סוף ברכה נקראה ולריך לענות אמן ור"ס ז"ל חולק על זה ואומר דכי אמרי' שם עונה אמן אחר ברכותיו הרי זה משוכח זהו כשאמר שתי ברכות או יותר אבל בברכה אחת בלבד אין לו לענות אמן אחריה לא שגא בתחלה ול"ש בסוף ומתוך כך אמר שאמר שומר את עמו ישראל לעד שאומר ערבית יענה אמן אבל לא אחר גאל ישראל של שחרית מפני שבערבית הם ב' ברכות אבל בשחרית שאינו אומר אחר ק"ש אלא אחת ויזיב בלבד אינו עונה אחריה אמן. ודעת מורי הרב נר"ו נוטה יותר כדברי הגאונים שאמר הברכה האחרונה צריך לענות אמן דסוף ברכה נקראה ואפי' בשחרית עונה אמן אחר גאל ישראל וכן בברכה אחרונה שאומר אחר האכילה אע"פ שאינה אלא ברכה אחת: **ורענין** עניית אמן אחר הבוחר בעמו ישראל בזהב כח ר"ס ז"ל שאין לו להפסיק כלל דכיון שאומר הברכות על ק"ש אין לו להפסיק בין הברכה והדבר שמברכין עליו וכן הסכים דעת רבינו מאיר הלוי ז"ל ואמרי הרב רמב"ן ז"ל: **בער** הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה. נראה מכאן שמנהגם היה שהבוצע היה נוהג תורה וירא שמים אבל אם בעה"כ הוא גדול ממנו בתורה הרשות ביד בעה"כ אם ירצה לתת לאורח לברך יברך ואם לאו יכול הוא לברך: **עד** היכן ברכת הזימון רב נחמן אמר עד נברך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל. פירש רש"י ז"ל דהכי קא מיבעיא לן עד היכן ברכת הזימון ששלשה או יותר צריך לאומרה וקאמר רב נחמן עד נברך כלומר כשהם שלשה צריך שיאמרו נברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ובשאינם שלשה חיינו מתחיל אלא מברכה הון וחילך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל דסבירא ליה דכל זה זימון מיקרי וכשהם ג' צריך לאמרו ובשאינם ג' מתחילים מברכה הארץ וחילך: **רימא** כתנאי תני חזא ב' וג' מברכין ותניא אידך ג' וד' וכו' ובהא קא מיפלגי דמ"ד ב' וג' סבר עד הון ומ"ד ג' וד' סבר עד נברך. פי' ברייתא דתני ב' וג' ר"ל פעמים יאמר ב' ברכות דהיינו כשהוא יחיד שאין לו לומר אלא נודה ורחם וזאת הברייתא כמו רב ששם שאומר שברכת המזון עד הון וכשהם שלשה אומרים אותו ובשאינם שלשה לא ובריייתא דתני ג' וארבע ר"ל פעמים יאמר ג' ברכות דהיינו כשהאין שלשה שאין לו לומר אלא הון וגודה ורחם ופעמים ד' ברכות דהיינו כשהם ג' בני אדם שיש להם

מ"ד שמים וג' קסבר [אחד מפסיק נשתים] עד הון שמים בהפסקה שלש נאמר יחיד מ"ד שלש וארבע קסבר עד נברך ג' להפסקה וארבע נכתב"ז עם הזימון והיינו אליבא דמ"ד לקמן חוזר למקום שפסק ולמ"ד חוזר לראש אליבא דרב ששם מוקי לה הכי שלש בפועל וארבע בשם לא דאורייתא שמים בפועל שלש בשאר אדם וצירושלמי גרס ג' שאכלו כחציה וקאמר אחד מהם לנאח כי רב אמרי יברך ברכה אחת וי"ל כי רב אמרי ברכה הזימון רבי יורה כס רבי ירמיה אמר הון את הכל ואפסר לפרש זה כחציה מפסיק לשנים שכתב אחד מהם לנאח מפסיק לשנים ואח"כ יחזור ויגמור סעודתו וקאמר לו לפי זה דלא הוה ליה למימר עד היכן ברכת הזימון כשהם כיון דלא קאי אלא האחד המפסיק לשנים וע"י מה שצריך לפרש דהיינו ברייתא קיימא אחת מפסיק לשנים ורב אלפס ז"ל פי' בענין אחר ע"פ צירושלמי וע"פ גירסת רוב הספרים שכתב בהם נראה דתנא חזא שנים ושלוש מברכין ברכת הזימון ותניא אידך שלשה וארבעה פי' שנים אחר עד נברך כלומר עד שאמרו ברוך הוא אלהינו שאכלנו משלו ובטובו חיינו שזו היא ברכת הזימון רב ששם אמר עד הון את הכל. פירש רש"י ז"ל מר יהודאי ורבינו האי ז"ל שאמר אכילת פירות שצריך לברך גם כן אחר אכילתו צריך לענות אמן ומה שאמרי' בתוספתא אחר המנות ואחר הפירות דעונה בסוף אמן הרי זה דרך צורות לא אמרו אלא בברכה שלפניו שם מצריך על עשיית המצוה יענה אמן קודם העשייה נראה כמפסיק וכן בברכה הנהנין [ד] (וכן) אם אחר שיברך ברכה ראשונה יאמר אמן הוא דרך צורות שאין זה נקרא סוף ברכה אבל בברכה אחרונה ודאי סוף ברכה נקראה ולריך לענות אמן ור"ס ז"ל חולק על זה ואומר דכי אמרי' שם עונה אמן אחר ברכותיו הרי זה משוכח זהו כשאמר שתי ברכות או יותר אבל בברכה אחת בלבד אין לו לענות אמן אחריה לא שגא בתחלה ול"ש בסוף ומתוך כך אמר שאמר שומר את עמו ישראל לעד שאומר ערבית יענה אמן אבל לא אחר גאל ישראל של שחרית מפני שבערבית הם ב' ברכות אבל בשחרית שאינו אומר אחר ק"ש אלא אחת ויזיב בלבד אינו עונה אחריה אמן. ודעת מורי הרב נר"ו נוטה יותר כדברי הגאונים שאמר הברכה האחרונה צריך לענות אמן דסוף ברכה נקראה ואפי' בשחרית עונה אמן אחר גאל ישראל וכן בברכה אחרונה שאומר אחר האכילה אע"פ שאינה אלא ברכה אחת: **ורענין** עניית אמן אחר הבוחר בעמו ישראל בזהב כח ר"ס ז"ל שאין לו להפסיק כלל דכיון שאומר הברכות על ק"ש אין לו להפסיק בין הברכה והדבר שמברכין עליו וכן הסכים דעת רבינו מאיר הלוי ז"ל ואמרי הרב רמב"ן ז"ל: **בער** הבית בוצע כדי שיבצע בעין יפה. נראה מכאן שמנהגם היה שהבוצע היה נוהג תורה וירא שמים אבל אם בעה"כ הוא גדול ממנו בתורה הרשות ביד בעה"כ אם ירצה לתת לאורח לברך יברך ואם לאו יכול הוא לברך: **עד** היכן ברכת הזימון רב נחמן אמר עד נברך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל. פירש רש"י ז"ל דהכי קא מיבעיא לן עד היכן ברכת הזימון ששלשה או יותר צריך לאומרה וקאמר רב נחמן עד נברך כלומר כשהם שלשה צריך שיאמרו נברך שאכלנו משלו ובטובו חיינו ובשאינם שלשה חיינו מתחיל אלא מברכה הון וחילך ור"ב ששם אמר עד הון את הכל דסבירא ליה דכל זה זימון מיקרי וכשהם ג' צריך לאמרו ובשאינם ג' מתחילים מברכה הארץ וחילך: **רימא** כתנאי תני חזא ב' וג' מברכין ותניא אידך ג' וד' וכו' ובהא קא מיפלגי דמ"ד ב' וג' סבר עד הון ומ"ד ג' וד' סבר עד נברך. פי' ברייתא דתני ב' וג' ר"ל פעמים יאמר ב' ברכות דהיינו כשהוא יחיד שאין לו לומר אלא נודה ורחם וזאת הברייתא כמו רב ששם שאומר שברכת המזון עד הון וכשהם שלשה אומרים אותו ובשאינם שלשה לא ובריייתא דתני ג' וארבע ר"ל פעמים יאמר ג' ברכות דהיינו כשהאין שלשה שאין לו לומר אלא הון וגודה ורחם ופעמים ד' ברכות דהיינו כשהם ג' בני אדם שיש להם

י"א הוא הזכר בכל המצוות הללו י"א לשון בחינת ברכת המזון אלא בי"א לו בסוף זימון קודם ב"ה כל יור את כולה אין מקום לזה בכלל והיו מפרשין זה בגמ' והכנו כדברי רבינו וי"ח ואדלעיל קיימין ברכה מפני שח' תריך הוא להויר לראש כדי לאומרה על הסדר ואמר רב זבד משמיה דרבי הריבא דהריבא ואלא בעי' כדי לגמור כוליה ברכות א' משום דתקו כמחיש שיבא המזכר חוזר ואומרה על הסדר כשם וס' שפס' ואופסוקי לכתבא וכו' וכן עמך דבר :

וּבְמַלְכוּת וְאוֹמֵר בָּא' אִמְרָה מִקֹּדֶשׁ
 תָּחֵא הַקּוֹב וְהַמְטִיב חוֹזֵר לֵרֶאֶשׁ י"ו חוֹזֵר
 לוֹ לַחוֹזֵר לֵרֶאֶשׁ בְּרַכְתָּ (ה) מוֹזֵן דָּלָא גֵרֵעַ
 בְּעֵצְדוֹהָ כָּל זְמַן שֶׁלֹּא הָיִים לוֹמֵר תַּחֲמוֹנִים
 רַשִׁי
 וְהוּא
 הַבְּרָכָה הָיָה עֲקִירַת רַגְלִים: דָּלָא מִנֵּי פִסְרָה
 נִפְסִיָּה: שְׁרָרִיךְ לְהַפְסֵלָה: דְּמִנֵּי פִסְרָה נִפְסִיָּה:
 שֶׁלֹּא יִסְמָךְ לְנִבְרַךְ בְּרַכְתָּ הַמּוֹזֵן: וְאִי בְּעִי נִשְׁאֵל
 אֲכִיל: פֶּה: בְּתַנִּי' אֶחָד עֶשְׂרֵה וְאַחַד עֶשְׂרֵה
 רַבּוֹא: כְּלוֹמֵר הַכֵּל שׁוֹיֵן דְּמַשְׁרָאוֹיֵן לְהַזְכִּיר אֶת
 הַשֵּׁם א"ל: לְשִׁמּוֹת: גַּמ' אִשְׁפֵּס שִׁים בִּידּוֹ לוֹמֵר:
 כְּלוֹמֵר אִשְׁפֵּס שִׁים בִּידּוֹ לוֹמֵר צִרְכּוֹ כְּנוֹן
 צִאֲרַבְּטָה שִׁים שְׁלֹשָׁה מְבַלְעָדוֹ שִׁיאֲמֹר צִרְכּוֹ
 אִפִּי' הֵכִי קוֹב לוֹ לוֹמֵר כְּמוֹן כֵּן בְּנִרְכְּדֵי שִׁיָּהִי
 הוּא כֻּלָּל הַמַּרְבָּרִין: אֵין תּוֹפְסִין אֹתוֹ: לוֹמֵר
 כְּלוֹמֵר אֵין אִיבּוֹר צִבְרֵר: מַטְסוֹן הֵרִי זֶה
 צִבְרֵר: שִׁמְמַעֵט בְּתַגְמוּלִים שֶׁל מִקּוֹס דְּמַשְׁמַעֵט
 דְּבֵר מוֹעֵט רַק כְּדֵי חַיִּים: שֶׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלֵי:
 מַשְׁמַע יִחִידִי הוּא שֶׁהֵכֵל אֲכֻלִּים מִשְׁלֵי:
 בְּתַנִּי' מֵה מִיָּזִינוּ צִבִּית הַכִּנְסַת אֶחָד מַרְבּוֹיֵן
 וְאַחַד מוֹעִטִין: מַשְׁהִיגֵי לַעֲשֶׂרָה: וּמַעֲשֶׂרָה:
 וְאֵילֶךְ הַכֵּל שֶׁלֹּא: אֵין רִשְׁאִינֵין לְעֶשְׂרָה: יִתְחַבֵּינָה
 צִיּוֹנִים וְכֵן אֲרַבְּטָה לֹא יִהְיֶה שֶׁלֹּא מוֹזְנִים
 וְהַרְצִיעִי יִחְלַק מֵהֶן כִּי אִיָּהוּ נִמִּי נִקְבַּע בְּחֻבּוֹת
 יִזְמוּן אֲבָל ו' נַחֲלִקִין לֵאחֶיךָ כְּדֵי יִזְמוּן לֵאחֶיךָ
 וְכֵדִי יִזְמוּן לֵאחֶיךָ: עַד עֶשְׂרֵה: אֲבָל עֶשְׂרֵה אֵין
 נַחֲלִקִין מִשּׁוֹם לֵאחֶיךָ צִיּוֹנִים דְּהַזְכִּירָה
 הַשֵּׁם עַד שִׁיָּהוּ עֲשִׂירִים נַחֲלִקִין אִם יִרְלֵה לְשִׁתִּי
 חֲבוּרוֹת
 מוֹזֵן שֶׁאֲכַלְנוּ בִּרְבּוּאָה וְהוּא אוֹמֵר
 ה' אֱלֹהֵינוּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱלֹהֵי
 רַבִּי יוֹסִי הַגִּלְגָּלִי אוֹמֵר לִפִּי רוֹב
 לָהִים: גַּבִּי' אֲמֵר שְׂמוּאֵל לְעוֹלָם
 אֶעֱפֵשׁ שִׁישׁ לוֹ לוֹמֵר בִּרְכּוֹ נִבְרָךְ
 יֵין מִסְקָנָה דְּנִבְרָךְ עֲדִיף אֵלָּא אִם
 מִי הֵבִי בִּינֵי שְׂאֲמָרִים בִּינֵי

בנותיו של אדם ניכר אם תלמיד
אמר במובן חיינו הרי זה תלמיד
ל' אמר אני איני מוציא עצמי מן
אמר ר' אבין מבין דהוא אומר
ל' אמר רבי יוחנן אמר ° נברך
כלנו משלו הרי זה בור דמיתחוי
למי שעשה לאבותינו ולנו את
דקודשא בריך הוא דעבר לן
הרי זה תלמיד חכם על המזון
יה למזון: אמר רב הונא בריה
דבר שם שמים אבל בעשרה כיון
ננין שהוא מברך כך עונין אחריו
הכרובים על המזון שאכלנו: °
עקיבא דאמר מה מצינו בבית
דק רבא הלכה כרבי עקיבא:
נסת אחד מרובין ואחד מועטין
את ה' המבורך דומנהגא כרבי
אינן רשאין ליחלק וכן ארבעה
זינן נחלקין עד שיהיו עשרים:
גמ'

מזבוח חיינו ה"ז בור. (3) מפני שאומר
כששואל יכול לשאול קצת אבל כשנוקט
לכלל כלומר לפיכך אומר דברו ואינו אומר
המזבוח הוא אומר דברו כדי שלא להזניח
אחר שיאמר דברו את ה' המזבוח ועונין
דן לעיל (ס' קט) שהמזבך דהמ"ז חוזר
ואומר דברו ה' המזבוח לעולם ועד.
המזבך עמהם כלל ואפ"ה חוזר ואומר
ס' ודאי מוכחא מילתא דלקודשא בריך
מתני' א"ר עקיבא מה מצינו בזהב"כ
הגו עלמא כרבי ישמעאל לומר דברו

הם נפסדו עתה ממנו וצדק כל חסדו
ה אין להם ליחלוק עצמם ולומר שיזמנו
וג' לנאח ויאלו כלם ידי ייזמן וכן עד י'
נחלקים

ל אבל ר"ח דאי בעי אכיל אי בעי לא אכיל בתפס
הזכיר של ר"ח בתפלה חזר בברכת המזון אינו
תמצא שאין לנו ברכה אשר נתן כלל כלל בראש
יי הרב אלפסי ז"ל וכן נראין הדברים :

חדושי
אנשי שם
ד"ת (א) ח'ין זה
מוכיח מדברי
הרמב"ם .
חס בן יחיא :
(ב) לא הבנתי
איך מוכח מזה
שאינו חייב
לקדש אלא פעם
אחת
ה"ל :

קפד
קפה

א מיימון וסמ"ג ומרדכי כתבו דאם שנה פחות מרביעית דמבצר לפני ולא לאחרי על הגפן ור"י מסופק בזה וכתב דלגלגל יד ספק טוב שזכר לשמות פחות מוכות או יותר מרביעית ובכוס של ברכה בזימון לא ישתה פחות מרביעית וכן בכוס ברכה דמידי וס"ג כתבו דבכוס של ברכה לעולם אינו עטון ברכה מעין של אחריו ואלו הפוסקים כתבו דעטונה ברכה מעין של אחריו גם בברכת המזון ופליגי כמה ר"ק שיטתו בין ביחוד בין בזימון איכא למחל דאמר דאפי' לא שנה אלא כזית עטון ברכה לאחרי ויש אומרים דלר"ק רביעית :

ב וכן איכא במשנה סופרים דאסור לאכול דייסא בפת במקום ק"פ . התוספות והרא"ש ורבינו יונה ומרדכי כתבו דסומכין הקערה בזה צמדי דלא ממאין והוא דרין דאכולין דייסא וכתבא בפת עטון כעין ק"פ . ורבינו חננאל ורבינו תם ומיימון פסקו כרבינו ואחריו לאכול דייסא בפת אפי' אכל ממנו משם ככל פס' :

לשון ריא"ו

אסור לאדם להפסיד את האוכלים לפיכך הנה ליעול ידיו לתפלה או לקריאת שמע אל יטול ידיו בזמן שיש בו מים בין אין בו מים וכן אסור לפעול זיתים כדי להפסק אדם ידיו בהן מפני שהן נפסדין וכן אין מפרקין את הפת להפסק אדם כהן ידיו אכל עושה אדם כל דבריו בפת במקום שאין בו הפסד ואין בו מנהג בזיון כמנהג קונטרס הראיות וכן הוא שיטת כל התלמוד בפרק במה עומקין : ג ובשורקין הנהגה בראש התהן וכלה לר"ק לומר שלא לזרוק אלא במקום נקי . הגהה מיימון : ד ואם נזכר בעת שהיו המשקין בתוך פיו עד שלא נלעגו כתב ר"ח דאין מברך עליהן דהואיל ונדרתו נדחו וכן נראה דעת מיימון והרא"ש כתב דמברך עליהן ברכה הראויה להם בתחלה כיון שנוכר עד שלא נלעגו :

ה ואם ספק אם בירך או לא כתב הטור בשם מ"י פ"ד מהלכות ברכות שחזר ומברך וכתב הטור ונראה דאין מברך מספק כיון שהוא מדרבנן וכן כתב סמ"ג . ונראה שהוא טעות דלא כשע"י דבריו מ"י :

הנ"ל שכתב דבספק ברכה המוציא אינו חוזר ומברך דהוי ספק דרבנן : ו רבינו תם פ"י ח"י י"ג מ"ו ולא מו"ק כשחזרנו בכוס וכשמיני לברכה הארץ ונתן בו מים כראוי ויזיתו שלנו אפי' מניגה וכן כתבו רבינו יונה והרא"ש ומרדכי ורש"י פ"י שנהגו בכוס ח"י אפי' נמי מו"ק מן התבית לשם ברכה ח"י ר"ל פרי"ק בלעז ויש אומרים כי ח"י קאי אכוס דנטי שיהיה הכוס שלם וכתב הטור דטוב ללכת ידי כולם :

שיטת ריב"ב
מתני' אין מברכין על היין וכו' : ג' במשכין יין בצינורות . משום סימן טוב ואין כאן משום בזיון והפסד . לפי שמקבלין אותן נראה פי' הצינור ככלי : בימות התהה . שאין טעם בדרכים : בולען במשקין . דאי אפשר לטקן לזרדין : ולא פולטן . לפי שמסירין מיד דלא ממאין . ממי למע לי פולטן ליסלקיה

שאפי' אוכלות ב' ב' בתים השמש מלפני ומפרש דמתני' דקתני ב' חבורות שהיו אוכלות ב' ב' דוקא בבית אחד אלא אפי' בשני בתים אם מקנתן רואין אלו את אלו מלטרפין ואם אין רואין אלו את אלו והיה השמש צניהם השמש מלפני ומאין דתנן בית אחד אורחא דמילתא נקט ויש סויע לסברא זו מהירושל' [דגרסי' התם רבי ברכיה מוקים לאמורא על תרעיה מליעטא דבי מדרשא] ומזמנין אלין לאלין וכו' אמרי' התם בהדיא לא נלכזה אלא לב' בתים ואם רשות הרבים מפסקת צניהם נראה שאינם מלטרפות בשום ענין : **ובגמ'** (דף ג.) אמרי' רבה תוספאה אמר שלשה שהיו אוכלין נר מצוה וקדם אחד מהם וזיכך אינה נפקי בזימון ידיה ואיהו לא נפיק בזימון ידיהו כלומר אפי' שכבה זיכך נגרר אחר השנים מאחר שהם רבים ומלטרק עס האחרים לפטרם מזימון כיון שעדיין לא ברכו אכל הוא לא נפטר בזימון שלהם שמאחר שכבר בירך אין זימון למפרע ותימה הוא למה השמיט הרי"ף ז"ל לכתוב זה ואין לדחות ולומר שאין הלכה משום דק"ל אין זימון למפרע ולפיכך השמיטו שזה אינו דמי אמרי' אין זימון למפרע וזה כשטעו כולם וברכו בלא זימון אי' נמי ברכו השנים שאין הב' נגררין אחר האחד לפוטרו מן הזימון לאחר שכבר ברכו אכל ב' הא' גונא שעדיין השנים לא ברכו ודאי לא נאמר אין זימון למפרע בעבור היחיד שזיכך ומלטרק עס השנים לפטרם מזימון וכ"כ ר"מ ז"ל :

מתני' אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים וכו' : **גמ'** מודים חכמים לרבי אליעזר בכוס של ברכה שאין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים וכו' . פירוש ברכה טעונה כוס והיכא שיש לו יין יש לו לברך ברכה המזון בכוס אפי' היחיד שמברך בלא זימון לר"ק שזיכך בכוס ואין מברכין בו עד שיתן לתוכו מים מפני שהייתו שלהם היו חזקים ואין השבח ניכר בתוכו עד שיהיה בו מים כמו שנפרש לקמן ב"ד :

אין מניחין בשר חי על הפת טעמא דמילתא משום דמימאין ועוד אפשר לתא בזה טעם אחר מפני שיעטרך להדיחו מפני הדם הגדבק בבשר ואין מעבירין כוס מלא יין על הפת כי שמא יספך מהיין על הפת והי' מיאוס :

ואין סומכין את הקערה . גם בזה הטעם הוא מפני מאיסות כי שמא יספך מהמרק על הפת ומתוך מש"ב הרי"ף ז"ל הבריתא סתם נראה שסובר שכמו שאין מניחין בשר חי על הפת ואין מעבירין כוס מלא על הפת כד' אפי' בזה נראה למורי הרב גר"ו דבגמ' (דף ז') אמרי' בהדי' דשמואל סובר כר' אליעזר ואמר דעושה אדם כל לרבי בפת ואפי' פשר' הקערה הוא יחיד אלא רבים שהבריתא אינה סוברת כמותו אפי' כיון שאנו רואין האמורא סוברת כמותו ויהיה מותר לסמוך ודאי אפי' שמואל מודה שהוא הלכה מפני שאין הפת מאוס כל כך כשהמרק נופל על הפת כמו כשנופל עליו היין וכו' בלחוד פסקי' הלכה כשמואל דאמר עושה לרבי בפת שאינו מאוס כל כך אכל בשאר מודה שמואל דאסור דהא שמעינן ליה בהדיא דאמר במס' שבת פ' במה עומקין (דף ז') כל מידי דממאין אסור : **במשיבין** יין בצינורות לפני חתן וכלה ולא נחוש בזה משום ציווי אוכלים דציווי כזה מותר משום שמחת חתן וכלה :

וורקין לפנייהם קליות ואגוזים צימות החמה אכל לא צימות הגשמים . מכאן נראה שמנהג שעושין בהרבה מקומות לזרוק חטים או שעורים על החתן או על הכלה בשעה שמו"ליין אותם לחופה שאין נכון לעשות כן אלא צימות החמה בלבד או צימות הגשמים בזמן יבוסת המים מעל הארץ שאם ירצה יכול ללקוט אותם אפי' אכל כשהארץ לחה יש לחוש לציווי אוכלים דציווי כזה מותר משום שמחת חתן וכלה :

ואגוזים ואין וורקין לא חתיכות של בשר ולא ככרות של פת ואפי' צימות החמה אסור מפני ציווי אוכלין : **ואם** לאחר שגמר סעודתו נזכר אינו חוזר ומברך . מ"ש הרי"ף ז"ל משום דנראה ונדהה צא להודיענו המסקנא של ההלכה ומפני שרבינא חולק על זה בגמ' ואומר שאפי' שגמר סעודתו חוזר ומברך כדאמר' ע"כ ועלה בעלייתו אומר אקב"ו על העצילה והיה סובר דכי היכי דבטבילה מברך אחר שטבל הה"ג דמברך אחר שאכל ודחי' שאני התם דלכתי' גברא לא חזי כלומר לא דמי דהתם לא היה ראוי מתחלה לברך ולפיכך מברך אחר שטבל אכל בכלל שהיה ראוי לברך מתחלה והיה לו לברך קודם כדאמר' כל המנות כולם מברכין עליהם עובר לעשייתן ונדהה שלא בירך אינו חוזר ומברך : **ובמשגרי** לאנשי ביתו מפרש בגמ' שבכוס של ברכה מתבצר פרי בטנה וכדי שיניח ברכה אל ביתו אמרו שיסגרו לאנשי ביתו . אלו אין לנו אלא ארבע הדחה ושטיפה כו' . אומר ר"י הזקן ז"ל שלא להריב הדחה ושטיפה אלא משום שירי כוסות אכל היכא שהכוס נקי מצית ומבחוץ א"ל הדחה ושטיפה וכבר נהגו העולם הדחה ושטיפה מיהו היכא דלא שמו בו בשעת האכילה ועכשיו בשעת הברכה מו"קין אותו נקי נראה שבדלי' א"ל הדחה ושטיפה : **ר"י** ומלא' י"מ דחי' ר"ל שאין בו מים כלל וקשה לדבריהם מאי דאמר' לעיל (דף ז') שאין מברכין ברכה מזון על היין עד שיתן לתוכו מים והיכי אמרי' הבא שריק' שלא יהיה בו מים כלל והרי"ף ז"ל גורם בגמ' כמו הספרים שגורסין ח"י אמר רב ששת עד ברכת הארץ ומתוך דמאי דאמר' שיהיה ח"י ר"ל שער שיתחיל ברכת הארץ לא יעיל בו מים כלל ומאי דאמרין אין מברכין עליו עד שיתן לתוכו מים מיידי מברכת הארץ ואילך שמיד שיתחיל לזכור שבה הארץ לר"ק שיהיה היין מו"ק כדי שיהיה שבו ניכר בתוכו שהייתו היו חזקים ואין מעלתם ניכרת אלא ע"י המים עוד נוכל לומר לפי זה הפי' שהטעם שהלכינו שימו"ק אותו בברכת הארץ מפני שכשנותן בו מים בשעה שמוזכר הארץ מראה לכל העומדים שם שבה א"י שהיין שלה חזק וזריק מים הרבה הלכך עד שיתחיל בברכת הארץ לר"ק שיהיה ח"י וכשמתחיל ברכת הארץ נותן לתוכו מים ולא קשיין אהדדי ואין זה ההיורן נראה למורי הרב גר"ו דלישנא לא מוכח הכי דמדקאמר' ליטנא דאין מברכין עליו משמע שאין לברך עליו כלל אפי' ברכה הון עד שיתן בו מים ועוד ששיעור היין של בהמ' הוא רביעית כדאמר' במס' שבת (דף ע"ו) המוציא יין כדי מציגת כוס יפה מאי כוס יפה כוס של ברכה ומפרש' התם שר"ל רובע רביעית וכיון שכוס של ברכה לר"ק רובע רביעית מייין ממש בלא מים כלל ומטיל בו אפי' שלשה חלקים ממנו שהוא השיעור הראוי להטיל בו בשעת המציגה כדאמר' כל חמרא דלא דרי על חד תלתא מיא לאו חמרא הוא ואם כדברי הרי"ף ז"ל שאומר שלא יטיל בו מים כלל עד ברכת הארץ נמצא בשעה שמיטיל [רובע] רביעית יין בכוס מניח ריקס מהכלי שיעור ג' רביעית עד שמגיע לברכת הארץ וכיון דבעינן מלא היאך איפשר לומר שבשעה שיאמר ברכה ראשונה שיהיה די' במעט יין שיהיה בשעה הכלי ויהיה כל הכלי ריקס (א) : **ע"כ** כן נראה שהכלל כמו שפי' רבינו יעקב ז"ל דחי' ר"ל מו"ק ולא מו"ק ומציא סויע מדאמר' בירושל' גבי בן סורר ומורה אינו חייב עד שיאכל תרטימור בשר ורביעית יין ח"י ופירשו לשם מו"ק ולא מו"ק והכא נמי מאי דאמר' ח"י עד ברכת הארץ ר"ל שער ברכת הארץ

לד אחר ולברך : משם נראה ונדהה ואינו חוזר ונראה : צנלי . כוסות : אין מניחין משיחיתו עד שיכרך .

א מ"י פ"ז מהלכות ברכות טור א"ח סי' קע"א קפ"ג : ב מ"י פ"ח מהל' ברכות ס"ג ע"ש כו ט"ח סי' קפ"ד :

הגהות
הב"ח
(ה) ז"ב וכו' מפרש' בגמ' על הא דת"ר יין עד שלא נתן לתוכו מים אין מברכין עליו כפי"ג אלא כפי"ע וטולין ממנו לידים וכו' : (ב) בולען צ"ל :

(ה) תא"פ (הג"א) :

חדושי
אנשי שם מהר"ם (א) מפני שיותר כולל המיעוט במיעוטים מהרוב בריבוי וכה"ג אמרין כשנעתיין דק כס' תרקיב :

תהלים ע"א
בקרא תפארתך

הא דתני בולען במשקין והא דתני פולטן ממיאין והא דתני מסלקן במידי דממאין *מידי דלא ממאין נמי ליסלקיה לצד אחד וניברך חרגמא ר' יצחק קסקא קמיה דרבי יוסי בר רבי חנינא משמיה דרבי יוחנן שנאמר ימלא פי תהלתך (ב) (כל היום *צדקתך) : מי שאכל ושבת ולא ה בירך המוציא ונזכר עד שלא גמר סעודתו חוזר ומברך ואם לאחר שגמר סעודתו נזכר אינו חוזר ומברך משום דנראה ונדהה וכל נראה ונדהה אינו חוזר ונראה אמר ר' זירא אמר ר' אבהו ואמרי לה במתניתא תנא עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה טעון הדחה ושטיפה ו ח"י ומלא עיטור ועיטור נותלו בשתי ידיו ואוחזו בימינו ומגביהו מן הקרקע טפח

לסוף סוף
למה לא התחמירו
נמי
בפסוק
ראשון או פרשה
ראשונה לישב
כמו
הגזון ואולי
מפני ש ה' א'
נוסח
מעט
ומהכח האמר
אותו וק' ר'
המפרש. ממ"ר
א"ב ד"ל ז"ל :

דראשונים לא איפשיטא
הקרקע טפח אמר רב אחא
ובשם ה' אקרא ומשגרו לאנני
אמר רב אסי ב^ז אין משיחין
כוס של פורענות מאי כוס של
נמי הכי השוטה בפלים לא יב
ונותן עיניו בו דלא ליסח דעת
תנא אוכל כשהוא *מהלך עון
ואוכל יושב ויברך וזו

להלן *אנן נעבד (ב) לחומר
בר חנינא דאמר קרא כוס
ישי ביתו במתנה כי היכי דתת
על כוס של ברכה ואמר רב אסי
פורענות אמר רב נחמן בר יצחק
דרך משום שנאמר הכון לקראת
יה מנייה אמר רבי אבהו ואמרי
ממ ומברך עומד ואוכל וישב
הלכתא בכולהו וישב במקומו וי

וּמִגִּבֵּיהֶוּ מִן הַקֹּדֶשׁ כֹּס שֶׁל צִדְקָה
 יִשְׁעוּת אִשָּׁא שֶׁסֶפֶר הַלֵּךְ שִׁבְדָּךְ מִי
 בֶּרֶךְ דְּבִיתָהּ :
 אֵין מְבֻרְכִין עַל
 קֹס שְׁנֵי תֻנִּיָּא
 אֱלֹהֵיךְ יִשְׂרָאֵל
 יֵלֵךְ בְּמִתְנִיתָא
 בְּמִבְרַךְ מִיֵּסֵב
 יִבְרַךְ :

כדמחר בני ק"ס :
 לשון ריב"ז :
 היה אוכל כשכול מהלך
 יושב ומבקר וכן אם הוא
 אוכל כשכול יושב או
 כשכול מיסב על המטה
 יושב ומבקר ומהלך בעיני
 של אדם מהלך יושב
 על החמור ו' הוא ישיבון
 כמבואר בקטנים הראויות :

שיטת ריב"ב :
 כוס שי' שיער משום
 זוגות : ואי קטיל לך הא

הגהות ה'ב"ח
(ה) לפי גירסתו זו ז"ל
דנוטל צ"י ידיו
ואוחזו בימיו חדא ביא
וכן ביא גירסת הרא"ש
אכל בנמ' גרם וי"א אף
אלה הביאנו ומיהו ים יליבב: (ג) אה כוס וכו' המון
אם ים ודרוס כס וכחב יבסס כרי' ה' יתירס וצ"י ה'
אם זאת אלאמר וזאת הברכה ה' ודרוס מועד' נמשל
ור דרכי ולפי דעתו כ' ע"ס: (ז) כ"י פ"י גס הס א"ן
ע כמ"א בין ברכה לברכה כהמנכר עומק מעט דלא
באשר"י: צבטוס:

שאכלו

צִבְרוֹן. וּלְפִיכָךְ נִרְאָה לְמוֹרֵי הָרֶבֶד נֶר"ו לְפָרֶשׁ פּוֹרַעֲנוֹת לְאֹדֶם עַל יָדֶם אֵין מִצְרִינָן עֲלֵיהֶם הַשֶּׁשֶּׁף לְטוֹבָה וְכִיוֹן שֶׁזֶה הַכּוֹס מִטְּרָף עִם הַשֶּׁשֶּׁף לְצִבְרוֹן מִטְּרָף לְטוֹבָה אֵלֶּה כְּבוֹסוֹת כְּשֵׁם לוֹ יֵין וְכִיוֹן שֶׁחֵיבֵים בָּהֶם וְעַכְפִּי יֵין וְדִמְאֵחַר שֶׁנִּהְיָה וְדֹאֵי צִרִיךְ לְבָרֵךְ אֵלֶּה ר"ה מֵאוֹת דְּלִמְרִינָן בְּפִסְחִים (דף ק"ה): מֵאֵלֶּה הֵיוּ כּוֹס שֶׁל פּוֹרַעֲנוֹת דְּמִשּׁוֹם דְּקִפִּיד בְּצִד וְאוֹתוֹ אֵבֶל וְדֹאֵי צִרִיךְ לְבָרֵךְ עַל מֵה שֶׁאֵבֶל וְעַתָּה הוּא אֵין זֶה כּוֹס שְׁנֵי וְהִכִּי דְמִי כּוֹס שְׁנֵי לֹא דִינִינָן לִיה כּוֹס שְׁנֵי שֶׁמֶפֶס שֶׁשְׁמוֹתָ אֲחֵרָם וְהִינוּ פּוֹסֵק לְבָרֵךְ בְּהֵמָּה": מֵזֶה הַחוֹרָה אֵלֶּה פִּסּוֹק רִאשׁוֹן אוֹ פִּרְשָׁה לְבָרֵךְ צִרִיךְ

הדרן נ
אלו דברים שבין בית שמאי
היום ואחר כך מברך ע
מברך על היום בית שמאי או
ובית הלל אומרים מוזגין אר
אלו דברים שבין בית שמאי ו

אלו דברים שבין צ"ס וצית הלל ב
טולין לידים . פי' טעמיהו ד
ואין שני עושה שלישי בחולין הכא שה
הכלי והע"פ שהמסקה הוא ראשון ו
הטומאה משום משקה וצו וזה דהיינו
נגע(י) ממי איכפת לן אם קדש קודם

הדרן עלך שלשה י
סעודה ז"ס אומרים גטלין לידים ואח"כ
ז"ס (דף נב.) משום דסבירא להו שאם לא
משקה עומד אחורי הכלי מפני שטופטין
ק"ל דכלי אינו מקבל טומאה אלא מאחור
ויקון שהוא אב הטומאה ובגמ' פריך והא
מכילה ויטמאו ידיו אחורי הכוס ומתרחק
הכוס מן היד ויטמא היד ויטמא הכוס

שאכלו

דברי רבינו שלמה ז"ל
מדבריו דלם איחא
בקהל דיום האי רב
צחק בוס ליה תחא
דמתי' לאקדווי ביטא
דקא מיירי דין מוית
דכס ונעילת דיוס ואלח
דשכס מווי' בוס ליה
לאדבורי פלוגתייכו דין
דברכות איו מכן קודמת
לחברתה :

משגרו וכו' ולס"ז
י"ב דאמרינן ב'
נבראו ב' עולמות
ליום ורצבה מן ים
להם לשוח כל עי

מזהמקשה שפועמו מחזורי הכוכב עם מה
לידים משום דלא חיישינן לניזונות ואפי'
את הכוכב תחלה שאם אתה אומר שיטול
שיהיה עמוא. וא"ת והלא אמרו (בסוטה דף
ט"ז ע"ב) דיו ואוחז צימיתו תרתי ויניהו (ב' חט'
פ') כיצד מנכרין הסינו א"ע"ם שנגלו בו' הביאו לו' (ב' חט'
בדמרי' בזהכלת (ד' כע') כי ביה ה' צור עולמים
העו"ל לדרוס נש"ל (יבוסע טו) כי ארץ הנגב נמת'
קר מיד שמתו כוס של ברכה לוי המנכר א"ע"ם שגידו
קר ה"ל דלסתחלה לא אכל בדעידע יא"ל

שבתור הכוס ופסוק היו מניין כיסוד חר
 יעמאון[הכוס] אחורי הכלי אין צדק כלום ד
 ידיו תחלה ישאר המשקים בידים שלא נג
 (ד:) כל האוכל בלא נגוב ידים כאילו אוכל

[illegible]

הגהות ה"ב
(ה) לפי גירסתו זו ז"ל
דנוטל צ"י ידיו
ואחוז בימיו חדא ביא
וכן ביא גירסת הרא"ש
אכל בנמ' גרס וי"א אף
אלה הביאנו ומיהו ים יליבב: (ג) אה כוס וכו' המון
אם ים ודרוס כס וכחב יבסס כרי' ה' יתירס וצ"י
אם זאת אלאמר וזאת הברכה ים ודרוס מועט
יור דרכי ולפי דעתי כו' ע"ס: (ז) כ"י פ"י גס הס א"ן
ע כמ"א בין ברכה לברכה כהמנכר עומק מעט דא
אשר"י: צבטוס:

א מיי' פ"ז מה'
זרכות טור א"ח
סי' קפ :
ב מיי' פכ"ט
מהל' שבת סמג
עשין כט טור
א"ח סי' רלו :

הגהות
הב"ח
(א) ממתינן
כ"ל: (ב) כ"ב
ועדיין יין לא
בא לשולחן:
(ג) כ"ב על
המוזן:

נמ' שהיוסגורס
 ליינ שיבא. כוס
 זה לא בא אלס
 בשביל קדושת
 שבת וכבר קדש
 היו משקלנו
 עליו או מנחת
 הכוכב"י ועוד
 יין לא בא. על
 השולחן וכסס
 שקורס לכניסה
 קודם לזכרה
 לקדש' שתתמך
 שם אף יין
 מקדשיונהא
 על הפת גם הוא

[illegible]

כל כך מפני השתיה
דבעינן סמוך לנטילה
ומר שחם לא בעבור
ח: **שדהיי** גורם
יש"י

יין שיבא. כוס זה לא בא
קידוש וכבר קידש היום
השבת מיילאח הכובצ'ס
לכניסה כך הוא קודש
לקידוש שאמר. שאם
והמקדש על הפת גס
כח הפת יאח קודמת :
אן לא צורחים (77 פס-)
ומוסין מלבד עולת שבוקר
ד תעשו את אלה מלבד
בחס את התמיד תקריבו
אשר לעולת התמיד קרא
שזוא תמיד קדימו
דן לכל התדירים :
הבית. מקום שאלו שם
קרקע או על גבי שולחן
די אולכין שנתפזרו עליו:
ילדים. מים אחרונים
אולכין שלא יאו מים
גבי הפירורין ויהיו
פירורין. כפירים ולכך
אחרונים לאתר הכיבוד
וכדמסיק שאין בדם
ים דמותר לאצדן ביד :
מי שאין לו צמוצ'ס אלא
עד אחר המזון וסודר
ומים והבדלה כו' ועיין
בהדין שמעתתא : בת
ה לילה בלא אכילה :
הרכבה

ההלל ב אומרים
האי מוזן דקתני
מבדלינן אריפתא
למימר קידושא
למימר הכי משום
ו חמרא לאבדול
מוצאי שבת ליום
דלא תיקשי ליד
ל הפת כל עיקר
רכת המוציא קא
היא שלש ברכור
וב"ה על ברכר
חמוזן

לו להקדים ואחר כך
ולו ממנו שבת והוא
ע"ה שמד שמדך ע
יכול לומר שמדך
דס שידיל והר"ן ז'
נחלקו ב"ה וז"ה היא
השנה כולה אבל מפני
זי שיא ידי חיוב מהכ
ר חשבה קודם ההבדל
בנחלקו אם שנה וטעם
שטעם מזדיל אח"כ
שמעמיד המשנה במ
שנה וז"ת דמייירי במ
ה לומד שאל"פ שטעם
ההבדלה ואם היה יוש
סעודתו ולהבדיל היא
נחיל לכול אחר חשב
ולא אמרו אסור לאדם
ס ב"ן הגשאר לו טו
לא יהיה לו יין לבר
ב' אשי ולא ה"ל חמר
לא עשה אותו :

ר"ל בהמ"ז אלף ברכ
ך המו"א ואוכל אל
ש על הפת מזדיל כ
עושה כן משום חומר
לו יין לא היה לו לאכ
אכול איירי דמקדש ע
בתחלה דמשמע דמז
האמור

אִינוֹ חוֹשֵׁשׁ לִגְבוֹ אֲחֵיהֶם
וְגֵן אֶת הַכּוֹס תַּחֲלֶה
סְגוֹרָה לִי שִׁבְצָה כָּל
הַיּוֹם וְעַד יֵין לֹא בָרָךְ

גב' שהיו גורם לה
אלה בשביל שבת
למשקל עליו את
(3) וכסם שקודם
לברכה: שהיו גורם
אין יין אין מן
הוא במקום יין אבן
הדין קודם. ודפס
מהא קרא דת' צמ
אשר לעולם התמידי
משמע לאחר שהקרי
המוספין וקדשים
יתירא למילף בשם
הכתוב ממכאן את
מתני' מכבדין את
אם הסיבו על גבי
מכבדין אותו משיו
ואחר כך נוטלין
דחייסין להפסד
אחרונים נתין ע
נמאסין: גב' משום
נוטלין לידים מים
שאין בהן כזית
משום הפסד אוכל
מתני' נר ומזון.
כוס אחד מניחו
עליו נר ומזון בש
צסוגיית רב אלפס
עות. לן בזה

ים והבדלה ובית
בוואתא מ"ד ד
מהאי מתניתין דכ
טוב דכיון דבעי
דאיצטריך ליה ל
אשילא הוה לה
א (b) מתניתא ב
ת השנה כי היכי
כחן הבדלה עי
הבדלה לאו אב
רכת המזון קאי ד
חלקו בית שמאי

והנהגה ממנו מיד יש
הנפש יתירה שהיתה
מזון ההדלה. דס"ל
לשאלו היא
שטעטעס כלום קר
אלא כום אחד וצוה
יבדיל כמו שנהגו כל
לפיכך אמרו שמפ
ם אל ודאי לאכול אח
בן בגמ' (פסחים קו')
יוש מי שסובר שא"ע
ואם כדברי ר"ז
גי שלא טעם אחר
היה ראובל אחר חשכה
מפסיקין אין
שלא צו לו להפסיק
יסור אל ודאי בזה
כול קודם ההדלה וה
ברכת מזון על הכו
בלבד ואם יבדיל עלי
אמימר חילקע לבי
היה לו יין אלל לתומ
לחם

אמרי צמתיתין אינו
אורו היין ואח"כ מב
פת הכא איירי שמקד
מר בת קות לא היה
עלמא כיון שלא היה
וכיון שיש לו לקדש ול
כחלקו על בהמ"ז ש

באין שאינו חובל מיד
אחר לב"ה דמס"ה מו
לסעודה: **גמ'** שהיו
ת. קודם שזכר קידש

וַיֵּן שְׁחִיּוֹם גֹּרֶם
עֲדִיּוֹן יֵין לֹא בֹא
חֹר כֶּךָ מִבֶּרֶךְ עַל
שֶׁתֹּאמַר: דְּבַר
רַבָּת הַיּוֹם אֵינָהּ
נִגְדֵיר קוֹדֶם: בִּ"ש
מִזְוִגִין אֶת הַכּוֹס
בֹּס אַ וְאַחֵר כֶּךָ
שֶׁל קְדוּשָׁה הַיּוֹם
אוֹמְרִים מִכְבְּדִין
לְיָלִידִים וּבֵית הַלֵּל
כֶּךָ מִכְבְּדִין אֶת
בֵּית שְׁמַאי מִשּׁוּם
אֲשֶׁר בְּשֵׁם תַלְמוּד
שֶׁאֵין בְּהֵן כּוֹיֹת
כּוֹיֹת מִסִּיעַ לֵיה
שֶׁאֵין בְּהֵן כּוֹיֹת
קָא מִפְּלַגֵּי בֵּית
מִשְׁ בְּשֵׁם עַם
אֲסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ
צַחֲקֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא
קֵיֵן הִלְכָה כְּבִית
בְּרַבִּי שְׁמַאי

ש נר ומזון ובשמי
 גמי איכא מר
 א ושמיעה ליה
 מצאי שבת ליום
 לה אבתרה והאי
 דאיכלע לבי רב
 ריך לאוקמא לה
 ימר בשאר ימור
 ליתא דלא אש
 מזון ובשמים ו
 ריפתא אלא אבת
 ר ר' יהודה לא

שמצמיחים אותו עכשיו
 ש במוצאי צאת מפני
 ובה"ל נר וצמחים
 "כ מוזן ואח"כ הבל
 ק.ה. אסור לא
 עליו היום ואין לו
 צ"ע ואח"כ היה מ
 לאומרה על היין [ה
 או מוזן או צמחי
 על זה מרחיב
 עברה שעה.
 אכל מדיל אח"כ
 אמרו שמדיל מפ
 מפני אותו המק
 ש"ע שמשפיקין ל
 שבהיתר הוא אוכל
 מפני שלא טעם ב
 לא יאכל היאך יכול ל
 שמהחר שיכול ל
 אין לו אלא כוס א
 היא דאמרי' (סס ק.)
 הבלה כיון שלא

כו לפרש דהאי מוזן ד
 ן היה מזדיל תחלה ב
 דאין מזדילין על ה
 דמאי דאמרי' דאמ
 דבשאר מוזלי שבתות ד
 אלא במקום סעודה
 אמרי' בחוספתא לא

נגב אותם יפה אבל ב
בגמ' (דף נב:) טעם ה
הוי"א הנמילה סמוך
לוי בשבת ועוד שהש

ז"כ מברך על ה
 כבד קדש היום ו
 רך על היין ואח
 גורם לקדושה
 היין תדירה ובר
 ושאינו תדיר ה
 לין לידים ואח"כ
 מוזגין את הס
 מאי כוס כוס
 "בית שמאי
 אחר כך נוטלין
 לידים ואחר
 *מאי מעמא דב
 הלל סברי הכא
 שמניה פירורין
 שיש בהן
 פירורין
 ביד במאי
 מותר להשת
 הלל סברי
 הארץ אמר רבי
 כבוליה פיר
 דהלל

יית שמאי אומרין
ומזון והבדלה :
ברכת המוציא ה
לה למתניתין ב
שלשל לה להבד
ההיא דאמימר*
משום הכי איצט
מוקים להא דאמ
ימר והא מילתא
במתניתין גר
ינה דמבדלינן א
וני בתוספתא אמ

וְכֹה'. פִּירוּשׁ הַגֵּר. הַבְּדִלָּה וְטַעַם הַבְּשָׂמִי
ס כִּדִּי לִישָׁב שְׂמֹחוֹ: וְהָאִשָּׁה
הַנֶּאֱמָרָה שָׂהִי לֹו וְחֹמֶר:
וּבַהֲדִיא אֲחֵרִי (פִּסְחִי)
נֶאֱמַר מִצְדוֹר יוֹם וְחֹמֶר
הִיא מִצְדָּר עַל הַמִּזְוִן
כֹּס כֹּל הִיא שֹׁאֵפָה
דֶּר אֵס בְּשָׂמִים קוֹדֵם
בְּהַלְכוֹתָיו וְרַבִּי לֶרֶם
דֶּר שֹׁאֵינִי מִבְּדִיל אֲחֵרִי
הַדְּמָשֶׁע שֹׁאֵפִי שֶׁ
הַמִּשְׁכָּה דִּהְיָ מִחוּץ
אֲחִילָתוֹ עַד הָעֶרֶב וְ
יִלֵּל בְּפִסְחִים (דָּף קה)
זֶה וְחֹמֶר מִבְּדִיל וְכִי
אֲמָרוּ מִבְּדִיל אֲחֵרִי כִּי
עִם מִבְּדִיל וְדָקָא קָשָׁה
לַהֲבִילָה וְלִבְרַכָּתָהּ מִזֵּה
הַבְּדִילָה מִיֵּירִי בְּמִי שֶׁ
דָּק בְּהַמִּזֵּה עַל הַיֵּין וְהָאִשָּׁה
יִכּוֹל לִחְבֹּל קִי

כל קודם הצדלה הולך
 וכלל שאם היה לו
 בשעת המוליד ואח"כ
 ליי"ט מפני שסובר
 איתא דמייירי (מתני')
 (שם קא.) אין קידוש
 בהלכותיו דבהדיא

בדרך המוֹיֵא וְאוֹכֵל מֵרִים בִּידָיו. עוֹד אֹמֵר קֹדֶשׁ קוֹדֶשׁ שִׁיכֵל לֹא יֵשׁ וְנִמְלֵא שֶׁהֵעִיקֵר תִּי וְרַחֲמֵי

על היום ואו
ליין שיבא ו
ובה"א מב
היום שהיין
אחר ברכת
תדירה ותדי
אומרים נוט
וב"ה אומרי
נוטלין לידי
הוא : ^{פס} מ^ו
את הבית ו
אומרים נוט
הבית : גמ
לדקנב:
פירורין ובי
חכם עסקני
ונוטל פירו
לרבי יוחנן
מותר לאב
שמאי סבר
הארץ וביר
בשמש עם
אמר רב ד
הלל רב

נר ובשמים
 במתניתין
 וקא מוקים
 אריפתא מן
 רב תנאי
 וכת מות
 טוב וקא
 ההיא דאמ
 והא דקתני
 דשמעת מ
 ובהדיא קת

ומזון בשמים והבדלה
קדים אותה לבשמים ו
ה ממנו ומריח בשמי
מענין השבת שמרחה
לאכול קודם הבדלה
מי שהתחיל לאכול ב
גרכת המזון ולהבדלה
(בבב קה:) צרכה מעונה
ו ונחלוך צ"ש על הס
ממוך הירוש' שהביא
אם לא יש מש סבו
ביא ראה מזו המש
ראה היה מביא מזו
עליו היום ומשך צ
ל זה אינו דבהדיא ק
יו היום גומר סעודה
ייל דהבא ממוך כך ר
דד ממנה שאע"פ ש
יש לו יין לב' כוסות
ר' הכא שאוכל קודם
צבלא הבדלה כדי שיב
ד'ן היה עושה כן דוד

בְּזוֹחָתָא ז"ל הֵיחָךְ חוֹסֶה
שִׁנָּה בְּמֵי שֶׁחֵן לוֹ יֵי
וְיָתֵם כּוֹלֵם עַל הַפֶּתַח
דְּהַמְשֵׁנָה בְּמוֹלָחֵי שֶׁבֶר
בּוֹל קוֹדֵם הַצְדָּלָה וְחָסֵם
בְּלִקְדָם וְלֵאבּוֹל דְּקִי"ל
ז"ל דְּחָה זֶו הַסְבָּרָה

ים שמיד שנוטל ידיו מ
 עין ב"ה למשקין הגש
 ה אומר שיטול ידיו וי
 מריכין להביא יין לקד
 ורוא הדנו שירבו

והבי קאמר שגם היי
תאמר כמו הפת וכויו
כמו הפת מזכרין עלי
ר' ושאיתו תדיר תדיי
לן מקרא (זכחים פט.)
לעוללו אחר
בזוקר אחר
משמע אחר שחשש
ר' העשו את אלה :
אומרים מכבדין
ת ואח"כ טועלין לידיי
והגם היה אחר אכילי
זון לסלק השולחן ולכב
מות והפירורין שנפס
שמתחלה יש לו לכב
ל ידיו מפני שאם טוע
י המים על הפירוריי
לו תחת השולחן בשע
ומותר להשתמש בשמ
שמש לא יחוש לכב
לק צין פירורין שא
דורין שיש בהן כזי
הר ולכבד הבית תחל
דהלכה כב"ש שמכבד
ומה שאין אלו נוהג
קך אומר רבינו יונה
אלא היה

סלק את השולחן קודם
עליהם ידיהם במקומו
ומד ואם היה נוטל יד
מקום השולחן עומד
ל הפירורין ואיכא מש
כל עכשו מפני ש
את השולחן וטוטלין
מקום שאין שם פירור
ד. והא דלמרי' ב' ש
סתם בשם עם האר
וגרתיין הדברים ש
סתם בע"ה מלהשת
שאלא אמרי' (דף ע
רים שונים משני
שנים מוכר לבשר

ני"ב צ"ס חזקוני נר
 נבדל אכל ויש לו
 נשהלכה אותה מנחה
 נהשמים שהוא ג"כ
 נדיל דמשמע שמוחר
 נחברים שלו דמייני צ
 נבל חם היה לו יין
 נהסם בלבד וק"ל
 נעל אותו כוס שיש לו
 נהסובר הרי"ף ז"ל
 נחם יכול להבדיל ח"ח
 ניה דטעם מבדיל מ
 נשך עליו היום מה
 נמצעוד יום וחשך
 נבא מבדיל אחר שאם
 נמצעוד יום וחשך על
 נטעם באיסור שיבדיל
 נין ומתוך כך היה ל
 נקודם שיבדיל זהו כ
 נחם האכילה וכי א
 נהתירו לו שיאכל
 נובת עות לא מן

דקשיא להו למקנת ר
המוליא ומעמידין המ
ו יין אמרו שמסדר א
זוך כך הולרכו להעמי
היה עושה שאסור לא
ש"ס ליו"ט מיירי שחיי
כמי על הפת והרי"ן

וְלֹא יִלְגִּי
וְחֵלֶה
וְיָדוּשׁ
ז' ל'
תָּמָה
חֹק
הַבַּיִת

לקדם על הפת
גורם לקידוש ש
שים לו חשיבות
תחלה: **ותדי**
קודם . נפקא
מלכד עולת
התמיד וכו' ד
עולת התמידה
מתני' ז"ש
הביי

וכו' . פירוש מ
קודם זכרית המ
המקום מן העל
שם וז"ש ס"ל
הביית ואל"כ יט
ידיו תחלה יפל
של הלחם שנפס
אכילה דס"ל ש
עם הארץ וכו'
אולכין ולא
בהן כזית וכו'
ולפיכך גריד לזי
ואסיקנא בגמ'
עלמ"כ בוטלין
ועכשיו לעשות
הזב"ח ז"ל

היה מנהגם
צרכה והיו מ
שהשולח היה ע
קודם שיצדק
המים נפלים ע
צווי אובלין א
מנהגו לסלק א
מחזן לשולחן
לא חשש לה
סברי מוטרד
הלכה כ"ל
הוא מוטרד
ב"ח וצ"ח
צבי אדם אח
אם אינם יראי

חסד : **מַתָּה**
 המזון מפני ש
 מנעמך עכשיו
 הכר מצרך על
 (ג) ואח"כ מצב
 כבד במגלת
 יסדר אותם אז
 שאין לו אלא ז'
 שיסדרם כולם
 אסור וכן נראה
 קודם הבדלה
 ומאן דסבירא
 שהיה אוכל ומו
 שהתחיל לאכול
 מבדיל דהא לא
 לאכול בשבת
 היה לומר שא
 מיירי מתניתין
 שיטעום כלום
 הוא שיבדיל מ
 בהמ"ז ומתוך
 לאבדו

ומישום
מתוך שאין ל
על הפת ומש
חלל מן הדין
חלל ודאי במ
הפת מבדיל

אֶת הַתּוֹסֵסוֹת וּסְמִ"ג
עַל זֶה וּכְתַבְנוּ דְּלִכְתָּ
יִכּוֹל לִיטוֹל קוֹדֵם ק
וְכֵן הִיָּה נוֹהֵג הָרָא"ק
וּכְתַב הַטּוֹר וְהָנִי
עַל מִנְהַגוֹ שֶׁהָרִיד לִי
וְהָיָה מִיָּד מִיָּד

ברוח מופשטת
 עמדם לאחר
 הכוס נוטל ידיו
 עטני' אצל אס
 לא יקדם על היין
 הפת דאמר
 ידיו לא יקדם
 על הפת וכן
 מי מתכוין לקדם
 שבת ונטל ידיו
 קודם שקדם
 מקדם על הפת
 היין כיון שנטל
 לשעודה וכן
 הר"מ מרובסבור"ק
 קודם אצל הרשב"א
 הא דאמר
 ידיו לא יקדם
 דאמר י' קידוש
 במקום שפודה הילכ
 הוי הקידוש
 השעודה והוי הפסס
 נטילה לשעודה הילכ
 נטל ידיו לא יקדם
 אלא יניח לאחר
 ויזא הוא בשמישה
 ויפסק כוין הלא
 לשמואל דאמר אין
 כח במקום שעודה
 חוליה דשמואל
 ליטול קודם
 קידוש לא הוי
 ויחיה לכתחלה טוב
 קודם כדחזוין
 כ"ש שמוזנין הכוס
 כן נוטלין הידין
 להפסוק במיניה
 בידים

לכבודו ועיין פק
סמחים :
לשון ריבוי
מוזגין את הכוס
קדוש ומקדשים
החלה ואחר כך
לידים כדי שיהיה
לנומילת ידים סעודה
נעל ידיו בתחלה כי
יכול לקדש על היין
דרך נמילת התחתון
בקונטרס הראשון
עשרי סמחים
ב כתב הרא"י יר
וקסא לנ"ה היכי
פוסק ביהל עומד
כ"ה והבדלה על
הא אחרני נעשרי
אחור לאלה שיעשו
קודם שבידיל ו
כת מוטת פי' לו
לפי שלא היה לו

כום לאַדיל וואס
 יאזב ווארל וואס
 למאלי צבא וואס
 אלל כום אחר וכן
 דנינו נאס מאן
 ארץ ברייטא דאמאר
 הנכנס על שייך
 מזרח על שייך
 המאור על שייך
 ואחרי אומר הבדל
 אין לו אלא כום
 מניחו עד לאחר
 ומשללן כולם
 ויתוך כמו שחידש
 שיהי יושב עד
 וחשבה לו ולא הניח
 שיהי לא שייך אלא
 לנישוא הנכנס
 מצוה לא משמח
 ועוד קשה דרבי
 בערבי פסחים דר
 בחפלה צריך להבין
 הכוונה כי יושב
 אלא שיהי אלא
 ואוכל ועוד דרבי
 בפסחים שם
 מדביל ובהך שם
 טעם כלום מל
 הלכך נראה ל
 אין לו יין בליה
 למחר שידענו ל
 יאכל בליה אלא

עד למחר שיבד
הכוס אצל אס יס
ואינו מפנה שימ
יין אחר יותר טו
קודם שיבדיל
ויבדיל על אוח
ממה שיבדיל על
ויבדק בה"מ ב
דק"ל ברכת
עמונה כוס ואפי
המבדק טעון כו
מדבר בזה דוק

אלה דברת המזון טעונה כוס משמח כל ברה"מ הפילו ביהודי וכן מוכח בע"פ דתקדמ' על כך ברייתא הנכנס לביתו בצה"ש ש"מ ברה"מ טעונה כוס ולשון נכנס לביתו בצה"ש משמח דבוא יחיד מיבו און ראה כל כך דהנכנס לביתו צבעל הבית ליחיד ויש לו בני בית ויכול לזמן וזלזה מהא דתמר בפרק ע"פ הא דהנן והבשלו אומר ברבית המזון שמו ברכה טעונה כוס ובהא ליחיד הפילו ביחיד שהרי תקד' ר' כוסות הפילו ליחיד וסבא נמי ליחיד (למרחי דה"ל ש"מ ברכה טעונה כוס בג' דלי אינה טעונה כוס הפילו בג' למה מקנו עליו כוס אחד הוי להם לתקן עליו שר' א' ועוד להכריז שם ריש פתא אלן דברים ע"פ :

חרדושי
 אנשי שם
 מהר"ם (א"פ)
 ע"כ יהיה
 מזון קודם לה
 זכ"ה דמחנה
 הכ תני נ
 קודם וראית
 יבקר על המזון
 קודם ליוני הכי
 הקוביא עומדת
 נר יס חלה
 להקדים לדברי
 המטבח וראית
 יקדים נר ליוני
 ומזון א"כ גרס
 בדלה גרס
 להקדים ולא
 להפסיק במזון
 ובמחנה קמני
 מזון ואחר כך
 בדלי וכל דלא
 פריך להדיא
 בדרך על היין
 נר קודם משום
 דיין לא הוזכר
 במטבח :

אומרים מאור ואחר כך בשם
כדברי מי שהוא אומר בשמים
מברך על המזון תחלה ואחר
דתני נר ומזון בשמים והבדלה
ב"ש וב"ה על ברכת המזון ש
בברכת המזון דהיא שלש ב
להבדלה על הפת עסק בהא
וכי תימא מתניתין [ג] דקתני ב
דבני מערבא דהבא קתני ומזון
מאור והתם מאור ואח"כ בשם
בהכי דלא גמרינן אלא לגלויי
הא מתניתין במוצאי שבת לי
מי גרזי ומאור אלא ודאי דהא

(ב) ליכא למשמע מינה [*דמב] מוצאי שבת לחול ולא שנא מבדילין על הפת צריך להביאו (ג) רב הונא בר יהודה איקלע אמר ליה מכדי בין לב"ש בין ומוזן בשמים והבדלה ובה"נ ר' מאיר אבל רבי יהודה אוני ועל הבדלה שבסוף. על כן אומרים מאור ואחר כך בשמים יוחנן נהגו העם בבית הלל ואי שברא מאור האש ובית הלל להם ב"ה לב"ש הרבה מאורו ולא על הבשמים של נכרים ו הנר ולא על הבשמים של ע"ז של נכרים משום דלא שבת תנו רבנן אור ששבת מברכין *שלא שבת ממלאכת עבירות תניא נמי הכי עששית שהיתתה

להבדלה : תנו רבנן ישראל
מברכין עליו נכרי מן הנכרי :
ראשון : תנו רבנן היה מהלך

עמוד שביד הנכרי ולא נחום לעמוד
 חריון שהעמוד הראשון של היתר
 צמולאי שבת פשיטא דמוחר אלף בא
 כשידליק נכרי מנכרי אע"פ שזה העמ
 לברך עליו [ה] אלף שגזרו נכרי מנכ

המאור הדת
יהי מלך חוץ למדינה וראה אור וכו' דייקנן
ק' ואובקת בירו בורק אחייו ואקומנא סמך ל
שן אחר ישראל המברך ואע"ג דלא שמע והוא ל
שן שמועין בדברי הרי"ף במה שכתב בעריב פסחיו
מה ליה ארבעה כפי תקנו רבנן דרך חירות
ידם דמתני' בהדיא היא דתנן בא להם יין בתת
כוס ואפילו לבית ששאי נמי אוקומנא כפרקין

א"א כשאכל לא היה צריך לומר שחם לא שמע
לחלק ואם לא אכל כבר אמרנו בזה ומאחם כשהם מ
גבו דקאמרי אמן עונה אמן עמדם . ומה שכתב
יה להאי דסבר רבב ברכה אינה טעונה כוס אומ

ו'ר' אבא ורב יהודה בשם רב אמרי הלכה אחד כך מאור כיצד יעשה על דברי בית הלל על היין ואח"כ על הגר וכו' ועל הא מתניתין דסינן נמי התם תניא אמר ר' יהודה לא נחלקו ראיתא בתחלה ועל הברלה שהיא בסוף אלמא דת עסקינן ולא בברכת המוציא ולית לה גיתין כלל הלכך אין ב מבדילין על הפת כלל ד' דילן משמיה דר' יהודה (א) פליגא אמתניתין התם קתני בהמ"ז הכא לב"ה בשמים ואח"כ וכוון דפליגא לא גמרינן מינה ולא איכפת לן האי מוזן דקתני במתניתין בהמ"ז היא ותו אי הוא אמאי לא קתני לה לקידוש בהרי הנך סוגי' רמוציא שבת [ג] לחוד הוא וכוון דהבין

ליון] אריפתא והא דאמימר דבת מות לא שנת
צאי שבת ליו"ט ומ"ד דבמוצאי שבת ליו"ט
יאה ומהך מתניתין ליכא ראייה בדברירנא :
בני רבא חזייה דברוך אבשמים והדר אמאור
ב"ה אמאור לא פליגי דתנן ב"ש אומרים נב
בשמים מזון והבדלה עני רבא בתריה זו דברי
לא נחלקו ב"ש וב"ה על המזון שבתחלה
נחלקו על המאור ועל הבשמים שב"ש
וב"ה אומרים בשמים ואחר כך מאור (ז) א"ר
בא דר' יהודה : **מתני'** בית שמאי אומרים
מרים בורא מאורי האש : **גמ'** תניא אמר
יש באור : **מתני'** אין מברכין לא על הנר
על הנר ולא על הבשמים של מתים ולא על
ין מברכין על הנר עד שיאותו לאורו : **גמ'** נר
מים של נכרים משום דסתם מסיבתן לעזו :
ליו ושלא שבת אין מברכין עליו מאי לא שבת
אבל אור של חיה ושל חולה מברכין עליו .
ולקת והולכת כל היום כולו מביאין ממנה אור
הדליק מן הנכרי או נכרי שהדליק מישאל
מברכין עליו גזירה משום נכרי ראשון ועמוד
וץ לכרך וראה אור אם רוב נכרים אינו מברך
ואם

[illegible]

יא מחצה על מחצה מברך והא דתניא
ת התפא לא הויבר מכל ה"ה ה"ה
אכיל הכי פרישנא בבמרא ולא פירש זה
מר ליה רבינא לרבא שמעת מינה ברכה
ולמרים מה שאין ברכה סעונה כיום
מוזין וכו' והלכה כב"ה דשמעת מינה
בפולגתא דתנאי והא דתניא הונכס
השנות הראב"ד

אז אשפילן שמע הרי אמרו שנים שחלו
 אשכחניהו דקאמרי ברוך עונה אל ברוך
 בפרק ערבי פסחים ש"מ ברכה עטווה
 גי לפי שאין עכוב כוס כמו שהוא לקדוש

על דמאמע דמיירי שכבר אכל כדמפרש
 דא פרי הגפן ויש ששאלין למה אין אלו
 "אח"כ ורבינו לרפת ז"ל נותנין טעם
 "אח"כ ואומר בהמ"ז על מה שאלל ושתה
 נמאץ שאין הענין מתקשר לחזור ולבדק
 "אח"כ ולפיכך התקינו שיאמר ברכת
 היין בסוף: **בִּירְךָ** על המזון הנר
 קודם. כלומר כבר שנינו במשנה
 בפירוש לר"ה נר תחלה בירך על הנר
 והבדלה קודמת כלומר אם נאמר שיבדך
 על הנר תחלה נמאץ שגריך שיבדיל מיד
 שכן הוא הסדר שלהם שיהיו כמוכות
 זו לזו שמיד שיואל השבת נכנסה מן
 האור ונמאץ שהבדלה קודמת לבהמ"ז
 ומהדרינן בשמעינה מן הדא שאינו
 כמו שאתה אומר דגר קודם הבדלה
 וההבדלה קודם ברכת המזון דתניא
 אמר רבי יהודה לא תחלקו ב"ם וכו'
 וב"ה אומרים בשמים ואחר כך מאור

וזהו חת הכוס :
 ורש און לו יין איהא
 בפרק ר"א (פרק כ') אמר
 ר' מנא בידי דרס חיובי
 להבדיל מקרב ידו לאור
 הנר ואומר בורא מאורי
 האש אש ביה דכוס
 פושט ידיו לאור הכוסים
 ואם תקדורו שמים צענים
 תולג און מן האדמה
 ואומר המבדיל בין קודש
 לחול וכתב רב עמרם
 ואון אף צבירה לן הכי
 אלא און מבדילין חלה על
 היין ואפילו על הפת און
 מבדילין וכן פירש
 התוספות שאין מבדילין
 על הפת אלא מבדילין
 על הכר אם הוא חמץ
 מדמיה והוא חמץ כהן
 אש און מבדילין על
 הפת אם חל יו"ט בחולא
 שבת מבדילין עליו כיון
 שמקדישין עליו הקידוש
 עיקר ואם הקידוש
 מבדילין ג"כ עליו וכתב
 הר"ם שצריך לומר שלא
 יבוא הלחם לשלוח עד
 חמץ הצבירה ואם הביא
 פורס עליו מפה וממסנו
 לפי שהוא מקדש בפסוק
 וגירי להקדמו און אם
 יכנסו :

זה סמנו העולם להסתכל בצפרנים
בשעה שמדברים על הגר להראות
שכבר יכול ליהנות ממנו ולהכיר בין
מטבע למיטבע ומה שנוהגין להסתכל

זלפרנים יותר משאר הדברים מפני
 שהם בגופו ומזומנים אליו יותר ו"א
 מפני שגדלים והגידול הוא סימן זכרה
 נהגו להסתכל בהם לסיון טוב בהנכנסת
 השבוע : **גמ'** אבל אור של חיה ושל
 חולה מברכין עליו . שמאחר שהדלק
 (ד) מבעור יום לא נחוש למה שהדלק
 לאורך החיה והחולה שזה כיון שעשו
 מפני הסכנה אין בזה חשש איסור :
ישראל שהדליק מנכרי מברכין
 עליו : שאף על פי שהגר של הנכרי
 אסורה כיון שאינו מברך על אורו

הכל מצרכין עליו וזה לא היה לרצו לומר
 הוא של היתר שלא הדליקה הנכרי אלא
 קדוש אלא במקום סעודה
 כן שפירוש חלו
 כן שפירוש חלו
 קדושה וסעודה חלה
 מילתא נינהו ודבין חלה
 הבעלה ואע"פ שהסעודה חלויה בהבעלה שכן לו לאכול לבדלה עד שיבדילי חלה
 שזול עד שיתפלל ואין שאין הבעלה חלויה בסעודה שכן היא כרמס הבעלה
 חתני' אין מצרכין על הר ועל הבשמים וכו' גמ' ובשמי' של נכרים דסתם
 נכרי ונכרי שולקין מיהרלא. ומה שחשבו' שזר משום עמי' ראשון ומשום עמוד
 וכו' לנכרי נכרי מיהרלא ומה שחשבו' שזר משום עמי' ראשון ומשום עמוד
 ואני תמים היכן היה דוקיא זו והלא בדייטא היא שטיה כפירוש

מלחמת ה'
 יוא היה מהלך חוץ למדינה והוא וכו' מכל זה לא הזכיר הרב אלפסי ז"ל כלום :
 בכן מוכח אחרון כדמו מפני ברכת מתיאחזן וזכינו ידוע בכלכומו : ועוד
 מהבין ואע"י דלא שמע אחר דלא אכיל כבר פירש בהלכות שהרי כתב משנתו
 מן ירומה ולא פירש כי בירושלמי עלה דהא מתני' בהם מתיחייב למברכה וכו'
 כפי ועוד ולא שמע לא יא' והם לזון משנתו בשמועה זו בשלל אכל יוא
 ל בעדרי פסחים אמר ליה רבינא לרנא שמעת מינה דברס עטונה כוס ואמר
 מן ירומה וכו' למד שאין דברס עטונה כוס ולא שהוא צריך כלל שום לא נספח

דיליגן אלא על היין או על הפת או על השכר אבל ברכות המזון שלא על אחד מהם שאינו עובד אלא למנוח ודאי עוונה כוס ודברי ד' דברים שנאמרו ביום של היין וכדי מציגת כוס יפה במסכת שבת אלמא לרין נמי שיעורא ובפי' כסב יין שיהא בו רובע רביעית כדי שימזגנו בו' אלמא עוונה כוס ושיעור :

א מ״י פ״ט
מהלכות ברכות
סמג עשין כז
טור א״ח ס״י
רמז :
ב מ״י פ״ק
מהלכות ברכות
סמג עשין כז
טור א״ח ס״רו:
ג מ״י פכ״ט
מהל' שבת סמג
עשין כט
טור
א״ח ס״י רנח :

בלילה :

הגהות
הב"ח
(א) נרות כז"ל:
(ב) כ"ב שמן של:

*[כ"א חלא
בלילה]

סי' השכ"ג .

זכות ואם חנינה
היא שזה הרבנים
יבין ליה ממחני'
היה צריך אלא
כה טעונה כום
אלמא מהזירין
כום אלא למאור
מאור

שיכול להשתמש
דמי לוחשות כל

רעז"י

א מיי' ס"ג מה'
 ברכות סמג
 עשין כו שו"א
 ס' רכב
 ב מיי' סכ"א
 מהל' איסורי
 ביאה סמג
 גלאין ע טור
 א"ה ס' כא :
 ג מיי' ס"ז מה'
 בית הבחירה
 סמג עשין קסד:
 ד מיי' פ"ה מה'
 דעות טור א"ת
 ס' ז :

[illegible]

ההשקפה הנהגויה לא נכבס: די ליד. ופליט הוא ממש
 רבינו שקבל התורה בזה סיני מיד ליד לא
 נקסם וקרא משטעי בזה: 'בתני' לא יקל
 וקרא רשאי: יתנו קלות בזה: כנגד שער
 המזרח. וזוהי הדין נגד שער המזרח
 שכל השערים הן מכוונים זה כנגד זה
 שער המזרח כנגד שער מזרח נשים ושער
 המזרח ישראל ושער האולם והיכל וזית
 קדשי הקדשים: אפוגדו. אזור חלול ובו
 וזותותי מעות שגדאס כהולן לסחורה וגנאי
 דבר: מפרש בגמרא: ודקיהו:
 וקמין: דכתיב כי אין לבא אל שער הכולן
 לנגזש שק ק"ו לפני הקב"ה יתברך: גמ' מן
 המזרחים ולפנים מקום שיכולין לראות (ז)הר
 הבית ומשם ואילן אין יכולין לראותו:
 וברובא. שיכול לראותו משם לאפוקי אם
 נאמסו נמוך הוא: ומקום שאין גדר. כינו
 ז"ל הר הבית: וזמנו שהכניסו שורה:
 וזמנו שהמקדש קיים: הפסגה ביהודה לא
 מעברא או איפכא לפי שירושלים ביהודה
 היא כפומה של ארץ (ח) ישראל כגבול שבין
 יהודה לארץ ישראל ויהודה לארץ ישראל

יְהוָה וַיִּשְׁלַח יֵשׁוּעָא מִן הַמִּצְדָּה וַיִּבְרַח אֶת־הַכּוֹהֲנִים
וְהַלְוִיִּם וְהָעָם מִן־הַמִּצְדָּה וַיִּפְּסֻק לָמוֹתָם
וַיִּגְזַר עַל כּוֹף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִמָּנֶה לְמַעַרְב
וְנִגְזַר עַל כּוֹף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׂאֲרֵי יִשְׂרָאֵל עַל פִּי
כָּל (ט) אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל הוּא זֶן הַמִּצְדָּה לְמַעַרְב
וְנִלְוֶשֶׁה אֲרוֹכָה וְקָרָה וְאֵם יִפְנֶה מִצְדָּה
מִמַּעַרְב יִהְיֶה פִירוֹחוֹ כְּנֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם אֲבָל כְּפוֹן
הַיָּדָיוּם יִפְנֶה וְכַלְכָּל שְׂאֵל יִפְנֶה נֶגֶד יְרוּשָׁלַיִם
וְנוֹשֵׁם (י) : וְנִגְלִיל . שְׂהוּא בְּנִסּוֹן אֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל

לִפְנֵי הַקִּדּוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְהוֹצִיא דְבַר לִפְנֵי הָאֱלֹהִים
הָיוּ דְבָרֵיךְ מַעֲשִׂים : יִתְנִיא
אַשְׁתּוֹ גִּזְדֻמָּנָה לוֹ עַל
[בְּנֶהָר לֹא יִנְקָה מִדִּינָה שֶׁל
תֵּנָא אַחוּרִי אִרִי וְלֹא אַחוּרִי
הַשְׁחָצְבוֹר מִתְּפַלְלִין (כ) וְלֹא

עונא ולא רכיב חמרא אבל
ה או מידה לידו בשביל
שנאמר י"ד ליד לא ינקה
כנגד בית קדשי הקדשים
גליו ולא יעשנו קפנדריא
פנים ולפנים וברואה ואמר
ל מקום ביהודה לא יפנה
שהיה רבי יוסי אומר לא

אסרו

הפנינו את המסמך למשרד המשפטים, ונמסר לנו כי המסמך יישלח לרשות המבחנת. אנחנו נמשיך לעבוד על המסמך, ונמשיך לעבוד על המסמך, ונמשיך לעבוד על המסמך.

אקאר דרכי :
זמן שבשנים
: אור :

רבינו יונה הרואה פרק תשיעי

על ארץ ישראל וכשנפנה לפון ודרום נמצא פורע
אמר רבי יונתן ריקן ושאף וגרלה שחולק עם התלמוד שו
בזמן בהמ"ק וגרלה למורי הרב גר"ז שוכלל לומר שאינם י
נר כ ירה אור

אסרו אלא ברואה ר' יהודה אומר בזמן שביית
המקדש קיים אסור אין בהמ"ק קיים מותר ר"ע
אוסר בכל מקום ר' עקיבא היינו תנא קמא איכא
ביניהם חיצה לארץ דתנא קמא סבר בחוצה
לארץ מותר ורבי עקיבא סבר בחוצה לארץ
אסור רבה הוה רמיין ליה הנהו ליבני מורח
ומערב כי היכי דלפני צפון ודרום על אבי
אפכינהו אתא רבה ותרצינהו אמר מאן האי
דקא מצער לי הלכתא ברבי עקיבא : *תניא
אמר ר' עקיבא פעם אחת נכנסתי אחר רבי

לפני הקב"ה כי בעונותיו אין לנו לא
כהן ולא נביא ולא כהן גדול שיכפר
בעדיו אלא שמו של הקב"ה יתעלה
ויתרומם והואיל וכן ה' לריק לנהוג
כבוד ואפילו בביתו [ג] מקום המיוחד
לו לפעמים להחפץ כגון מעמדות
וכיוצא באלו [ד] :

הדרן עלך הרואה

וסליקא לה מסכת ברכות

יהושע לבית הכסא ולמדתי ממנו שלשה דברים למדתי שלא יפרע אדם
עד שישב ולמדתי שלא יפנה א מורח ומערב אלא צפון ודרום ולמדתי שאין
מקנחין בימין אלא בשמאל אמר ליה בן עזאי ע"כ העזת פניך ברכך אמר
לו תורה היא וללמוד אני צריך איזהו צנוע זה הנפנה בלילה כדרך שנפנה
ביום אמר עולא אחורי גדר כ נפנה מיד ובבקעה כל זמן שמתעטש ואין
קולו נשמע רב אשי אמר כל זמן שאין חבירו רואה את פירועו תניא רבן
שמעון בן גמליאל אומר עמוד החזור מביא את האדם לידי הדרוקן סילון
החזור מביא את האדם לידי ירקון : *לא יכנס אדם להר הבית וכו' אמר
רב נחמן אמר רבה בר אבוב הנכנס [ה] שלא לעשותו קפנדריא מותר לעשותו
קפנדריא מאי קפנדריא דאמר אדמקיפנא אהדר איעול בהא אמר ר' חלבו
אמר רב הונא הנכנס לבית הכנסת להתפלל [ו] מצוה לעשות קפנדריא שנא'
ובבוא עם הארץ לפני ה' במועדים הבא דרך שער צפון להשתחות יצא דרך
שער נגב והבא דרך שער נגב יצא דרך שער צפונה לא ישוב דרך השער
אשר בא בו כי נכחו יצא אמר רבי יהושע בן לוי כל הרוקק בזמן הזה בהר
הבית כאילו רוקק בעיניו שנאמר והיו עיני ולבי שם כל הימים אמר רבה
וריקקה בבית הכנסת מותר מאי טעמא ילפינן ממנעל מה מנעל מותר אף
וריקקה מותרת *רבא אמר כביתו מה ביתו קפנדריא קפדי אינשי מנעל וריקקה
לא קפדי אינשי אף בית הכנסת קפנדריא אסור ריקקה ומנעל שרי *אמר רבי חייה בר אשי אמר רב היוצא
מבית הכנסת ונכנס לבית המדרש וזכה ומקבל פני שכינה שנא' ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלהים בציון :

הדרן עלך הרואה וסליקא לה מסכת ברכות

לקביעות מקומו בין שבתות
מקום מתפללין לגד צפון
ודרום פון שמתפללין
למזרח ומערב ולפי פני
רש"י יש חילוק וכן הוא :
לשון ריא"ז
ואפ"י כשהוא נפנה בחוץ
לארץ לא יהיה נפנה כנגד
הרוח שמתפללין בו אלא
אם מקום שמתפללין בו
לגד מזרח או לגד מערב
תהא ישיבתו כשהוא נפנה
צפון ודרום ואם היו לדרום
ארץ ישראל או לנפשו
ומתפללין לנפשו או לדרום
תהא ישיבתו מזרח או
מערב וכן העומד במערב
א"י או במזרח ארץ
ישראל יתחיל שיהא מנעל
כתוסה בין צפון ודרום
פ"כ. ומיהו י"ע על כרחיה
שמביא התלמוד מקרא
דכתיב ואפונך תמלא
בטנס דמשמע דככל מקום
רוח צפון גורם ודלא
כריא"ז. וכתבו האחרונים
דכל זה לא הוה אלא
כשנפנה במגולה אבל
במקום שיש מחיצה כגון
בבית הכסא שביית אין
צריך לדיקק :
ב מיי' פליג עם רבינו
שכתב דאם נפנה אחורי
גדר צריך להתרחק כדי
שלא ישמע חבירו קולו אם
נחטטש ונדעתיו הוא
משום דרב אשי קא מפרש
לדברי איסי בר נתן דפליג
עם עולא אלמא דהלכתא
כוותיה ודעת רבינו גרסא
דס"ל דלית הלכתא כאיסי
אלא כסיפא דמפרש רב
אשי למילתיה אבל לא
כרישא וטור פסק כדברי
רבינו :
לשון ריא"ז
הנפנה אחורי גדר צריך
שיתרחק עד שיתעטש
ואין חבירו שומע :
מורה

ד' סד.
מהלים סד